

سُنُنُ ابْنِ مَاجَهَ

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدِ ابْنِ مَاجَهَ الْقَزْوِينِي

Sunən İbn Məcə

(İbn Məcənin "əs-Sunən" əsəri)

Əbu Abdullah Muhəmməd ibn Yəzid
İbn Məcə əl-Qəzvini

(209-273 hicri / 824-887 miladi)

I

CİLD

**Kitab Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla
İş Üzrə Dövlət Komitəsinin
09 dekabr 2022-ci il DK – 1974/ M sayılı
və 29 mart 2023 cü il 3-32/2-448/2023 sayılı
məktubları əsasında nəşr edilmişdir.**

Sunən ən-Nəsəi, Bakı,
“Elm və təhsil”, 2023, 400 səh.

İxtisas redaktoru: Osman Dadaşov
Redaktə: Kənan Zamanadə
Hazırladı: Ramin İsbaxanlı

ISBN 978-9952-8175-0-7

© “Elm və təhsil”, 2023

Kitabda olan simvolların izahı

عَلَيْهِ

işarəsi “azzə və cəllə” oxunur və “izzət və cəlal sahibi” mənasını verir;

صَلَّى عَلَيْهِ

işarəsi “sallallahu aleyhi və səlləm” oxunur və “ona Allahın salavatı və salamı olsun!” mənasını verir;

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

işarəsi “radiyallahu anhu” oxunur və “Allah ondan razı olsun!” mənasını verir (kişi cinsinə aid edilir);

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

işarəsi “radiyallahu anhə” oxunur və “Allah ondan razı olsun!” mənasını verir (qadın cinsinə aid edilir);

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

işarəsi “radiyallahu anhumə” oxunur və “Allah onların ikisindən də razı olsun!” mənasını verir;

عَلَيْهِ

işarəsi “aleyhissələm” oxunur və “ona Allahın salamı olsun!” mənasını verir (kişi cinsinə aid edilir);

رَحِمَهُ

işarəsi “rahiməhullah” oxunur və “Allah ona rəhmət etsin!” mənasını verir.

Kitabın ikinci cildində olan bəblər (içində fəsillər olan kitablar)

Sünnəyə aid fəsillər;

1. Təmizlənmə və onun sünnələri;
2. Namaz kitabı;
3. Azan və onun sünnələri;
4. Məscidlər və camaat;
5. Namaza başlamaq və onda olan sünnələr.

Ön söz

Həmd ancaq Allahadır. Ona həmd edir, Ondan yardım və məğfirət diləyirik. Nəfslərimizin şərindən və pis əməllərimizdən Allaha sığınırıq. Allah kimi hidayətə yönəlmişsə, onu heç kəs azdıra bilməz, kimi də azdırmışsa, onu heç kəs hidayətə yönəldə bilməz. Şəhadət edirik ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O, təkdir, şəriki də yoxdur və şəhadət edirik ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir.

Əbu Abdullah Muhəmməd ibn Yəzid İbn Məcə ؑ hicrətin 209-cu ilində Cənubi Azərbaycanın – indiki İranın Qəzvin şəhərində anadan olmuşdur. Hafizəsi çox güclü olan İbn Məcə ؑ təqribən on beş yaşından hədis əzbərləməyə başlamış, müəllimləri Qəzvinin məşhur hədis hafizləri Əli ibn Muhəmməd ət-Tanəfisi və Əbu Hucr Amr ibn Rafi əl-Bəcəli olmuşlar. Böyüdükdən sonra Qəzvindən uzaqlarda yerləşən şəhərlərə gedərək alimlərdən elm öyrənməyə başlamışdır.

Kufədə Əbu Bəkr ibn Əbu Şeybə, Osman ibn Əbu Şeybə;
Bəsrədə Muhəmməd ibn Bəşşər və Abdullah ibn Muaviyə əl-Cumahi;
Vasitdə Əhməd ibn Sinan əl-Kəttan, Bağdadda Əbu Heysəmə Zuheyri ibn Hərb;

Dəməşqdə Hişam ibn Əmmar və Duheyim;

Himsdə Muhəmməd ibn Musaffə əl-Himsi və Əbut-Taki Hişam ibn Abdul-Məlik əl-Yəzəni;

Misirdə Muhəmməd ibn Rumh, Əbu Tahir ibn Sərh və Yunus ibn Abdul-Əla;

Məkkə və Mədinədə Musab ibn Abdullah əz-Zubeyri və Əbu Musab əz-Zuhri;

Reydə Muhəmməd ibn Humeyd ər-Razi;

Nişapurda Muhəmməd ibn Yəhyə əz-Zuhli kimi alimlərdən hədis öyrənmişdir. Əli ibn İbrahim əl-Kəttan, Süleyman ibn Yəzid əl-Fəmi, Əbu Yalə əl-Hilalinin babası Əhməd ibn İbrahim əl-Hilali və Muhəmməd ibn İsa əl-Əbhəri isə ondan hədislər rəvayət etmişlər.

Əsərləri

1. Peyğəmbərdən ؐ rəvayət edilən hədislərin toplandığı “Sunən” əsəri; Bu kitab ən məşhur hədis kitabları sayılan “Kutubus-Sittə” (Altı

kitab) adlanan kitablardan altıncısı sayılır. Kitabda 4341 hədis var. Onlardan bir qismi zəif rəvayətlər olsa da, çoxu səhih və ya həsən dərəcəsinədir. Səhih hədislərdən bir qismi yalnız İbn Məcənin “əs-Sunən” kitabındadır.

2. İslam tarixi mövzusunda ilk əsərlərdən biri olan “Tarixul-Xuləfə” adlı əsəri; Bu kitabda Əbu Bəkrdən Abdullah ibn Əli Mutəvəkkil-Aləllaha qədər olan xəlifələrin həyatı qələmə alınmışdır.

3. Qurani-Kərimin təfsirinə aid əsər; Bu kitab günümüzdə gəlib çatmamışdır.

4. Qəzvin şəhərinin tarixinə aid “Tarix” əsəri; Bu kitab günümüzdə gəlib çatmamışdır.

Vəfatı

İmam əz-Zəhəbi رحمته الله onun hicrətin 273-cü ilində (miladi 887-ci il) Ramazan ayının 21-də (fevralın 19-da) Qəzvin şəhərində vəfat etdiyini nəql etmişdir.

“Sunən” əsəri haqda

Əbu Abdullah İbn Məcə رحمته الله elm səyahətindən sonra Peyğəmbərdən صلى الله عليه وسلم rəvayət edilən hədislərin toplandığı “Sunən” kitabını yazmağa başlamışdır. Oxucularımıza təqdim etdiyimiz bu kitab da İbn Məcənin “Sunən” adlı hədis kitabının azərbaycan dilinə edilmiş tərcüməsidir. Kitabda 4341 hədis toplanmış, bir qismi digər hədis kitablarında təkrarlansa da, 1339 hədisi yalnız İbn Məcə رحمته الله rəvayət etmişdir. Kitabda olan hədislər Şueyb əl-Arnəvutun və Muhəmməd ibn Nəsirəddinin təhqiqləri əsasında sıralanmış, onların səhih hesab etdiyi hədislər ardıcıl rəqəmlərlə qeyd edilmişdir. Mötərizə içində olan rəqəmlər isə kitabın orijinalında olan nömrələri əks etdirir.

Allaha dua edirik ki, bu kitabın ərsəyə gələməsində iştirak edən bütün müsəlmanların əməl dəftərində Qiyamət günü bol savab bəxş etsin. Sonda Allahdan bu kitabı müsəlmanlar üçün faydalı etməsini diləyirik.

Hörmətlə, redaksiya heyəti

أَبْوَابُ السُّنَّةِ

Sünnəyə aid fəsilələr

١ - بَابُ اتِّبَاعِ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1-ci fəsil: Allah Elçisinin ﷺ sünnəsinə tabeçilik

١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَخُذُوهُ ، وَمَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا .

1. (1). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizə nəyi əmr edirəmsə, onu yerinə yetirin, nəyi qadağan edirəmsə, ondan çəkinin”.

٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبْنَا جَرِيرَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : دَرُونِي مَا تَرَكْتُمْ ، فَإِنَّمَا هَلَاكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسْؤَالِهِمْ وَاحْتِلَائِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَخُذُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَانْتَهُوا .

2. (2). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(Dini məsələrdə) sizə bir şey əmr etmədikcə, (dərinə gedərək və artıq suallar verərək) məni narahat etməyin! Həqiqətən, sizdən əvvəlkiləri peyğəmbərlərinə çox sual vermələri və onlara (peyğəmbərlərinə) müxalif olmaları həlak etdi. Sizə nəyi əmr edirəmsə, onu bacardığınız qədər yerinə yetirin, sizi nədən çəkindirirəmsə, ondan çəkinin”.

٣ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ .

3. (3). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənə itaət edərsə, Allaha itaət etmiş olar. Kim mənə qarşı çıxarsa, Allaha qarşı çıxmış olar”.

٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَبْدِ يَكْرِ ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ ، عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْفَةَ ، عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، قَالَ : كَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا لَمْ يَعْذُهُ ، وَلَمْ يُقَصِّرْ دُونَهُ .

4. (4). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Cəfər ﷺ demişdir: “İbn Ömər Allah Elçisindən ﷺ bir hədis eşitdikdə onu olduğu kimi rəvayət edərdi. Onda artırmaya və əskiltməyə yol verməzdi”.

۵ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى بْنِ مُمْتِعٍ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَقْطَسِيُّ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرَيْشِيِّ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفَيْرٍ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَذْكُرُ الْفَقْرَ وَنَتَحَوَّفُهُ ، فَقَالَ : الْفَقْرُ تَخَافُونَ ؟ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَتَصَبَّرَنَّ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا صَبًّا ، حَتَّى لَا يُرْبِعَ قَلْبُ أَحَدِكُمْ إِزَاعَةً إِلَّا هَيْبَةً ، وَإِيمَاءَ اللَّهِ ، لَقَدْ تَرَكْتُكُمْ عَلَى مِثْلِ الْبَيْضَاءِ ، لَيْلَهَا وَنَهَارُهَا سَوَاءٌ. قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ : صَدَقَ وَاللَّهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، تَرَكْنَا وَاللَّهِ عَلَى مِثْلِ الْبَيْضَاءِ ، لَيْلَهَا وَنَهَارُهَا سَوَاءٌ.

5. (5). ...Rəvayət edilir ki, Əbud-Dərdə ﷺ demişdir: “Biz kasıblıq və ondan (irəli gələn) narahatlığımız haqda danışarkən Allah Elçisi ﷺ bizim yanımıza gəldi və belə buyurdu: “Kasıblıqdanmı qorxursunuz? Canım Əlində Olana and olsun ki, qəlbiniz dünyadan ayrılmayacaq şəkildə dünya malı sizə bol-bol veriləcək. Allaha and olsun ki, mən sizi gecəsi gündüzü kimi olan bir yol üzərində tərək etdim”. Əbud-Dərdə deyirdi: “Allaha and olsun ki, Allah Elçisi ﷺ doğru söylədi. Allaha and olsun ki, o bizi gecəsi gündüzü kimi olan bir yol üzərində tərək etdi”.

۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مُنْصُورِينَ ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَدَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ.

6. (6). ...Muaviyə ibn Qurra atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətimdən daim yardım olunmuş bir tayfa olacaq. Onlara zərər vermək istəyənlər Qiyamətə qədər onlara zərər verə bilməyəcəklər”.

۷ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلْقَمَةَ نَصْرُ بْنُ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ الْأَسْوَدِ ، وَكَثِيرِ بْنِ مَرَّةَ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي قَوَامَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، لَا يَضُرُّهَا مَنْ خَالَفَهَا.

7. (7). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətimdən daim Allahın ﷻ əmri üzərində olan bir tayfa olacaq. Onlara müxalif olanlar onlara heç bir zərər verə bilməyəcəklər”.

٨ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ زُرْعَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَيْنَةَ الْخَوْلَانِيَّ ، وَكَانَ قَدْ صَلَّى الْقِبْلَتَيْنِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا يَزَالُ اللَّهُ يَغْرُسُ فِي هَذَا الدِّينِ غَرْسًا يَسْتَعْمِلُهُمْ فِي طَاعَتِهِ .

8. (8). ...Rəvayət edilir ki, Bəkr ibn Zura رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ilə iki qibləyə namaz qılan Əbu İnbə əl-Həuləni belə deyərəkən eşitdim: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Allah Özünə itaət etmələri üçün daim bu dində insanlar yetişdirəcək”.

٩ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ نَافِعٍ ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَامَ مُعَاوِيَةُ خَطِيْبًا ، فَقَالَ : أَيُّنَ عُلَمَائِكُمْ ؟ أَيُّنَ عُلَمَائِكُمْ ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا وَطَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي طَاهِرِينَ عَلَى النَّاسِ ، لَا يُبَالُونَ مَنْ خَدَّاهُمْ وَلَا مَنْ نَصَرَهُمْ .

9. (9). ...Amr ibn Şueyb atasından رضي الله عنه rəvayət edərək demişdir: “Muaviyə qalxdı və xütbə verərək belə dedi: “Alimləriniz haradadır? Alimləriniz haradadır? Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Ümmətimdən bir toplum insan çıxmayana qədər Qiyamət qopmaz. Onlar onları tərək edənlərə və onlara yardım etməyənlərə əhəmiyyət verməyəcəklər”.

١٠ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مُنْصُورِينَ ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

10. (10). ...Sovban رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Ümmətimdən daim haqq üzərində və Allah tərəfindən kömək olunmuş bir tayfa olacaq. Onlara müxalif olanlar Allahın ﷻ əmri gələnə qədər onlara heç bir zərər vura bilməyəcəklər”.

١١ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، سَمِعْتُ مُجَالِدًا يَذْكُرُ عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَحَطَّ حَطًّا ، وَحَطَّ حَطًّا ، وَحَطَّ حَطًّا عَنْ يَمِينِهِ ، وَحَطَّ حَطًّا عَنْ يَسَارِهِ ، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ فِي الْحِطِّ الْأَوْسَطِ ، فَقَالَ : هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ ، ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : { وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ } .

11. (11). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Biz Peyğəmbərin ﷺ yanında idik. O, yerdə bir xətt çəkdi, sonra onun sağına iki

xətt, soluna da iki xətt çəkdi. Daha sonra əlini ortada olan xəttin üzərinə qoyub belə buyurdu: “Bu, Allahın yoludur”. Sonra bu ayəni oxudu: **“Bu Mənim doğru yolumdur, onu tutub gedin. Başqa yollara uymayın. Çünki, o yollar sizi Allahın yolundan uzaqlaşdırar”**. (əl-Ənam, 153)”.

۲ - بَابُ تَعْظِيمِ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّغْلِيظِ عَلَى مَنْ عَارَضَهُ.

2-ci fəsil: Allah Elçisinin ﷺ hədislərinə təzim və ondan üz döndərənə qarşı şiddətli olmaq

۱۲ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنِ الْمُقَدَّامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبِ الْكِنْدِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يُوشِكُ الرَّجُلُ مُتَكَبِّراً عَلَى أَرْيَكِيهِ ، يُحَدِّثُ بِحَدِيثِ مَنْ حَدِيثِي ، فَيَقُولُ : بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَلَالٍ اسْتَحْلَلْنَاهُ ، وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ ، أَلَا وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ.

12. (12). ...əl-Miqdam ibn Mədi Kərib əl-Kindi ﷺ rəvayət edir ki, bir dəfə Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Az qalsın, sizdən biriniz mənim hədislərimdən biri ona oxunduqda mütəkkəsində söykənərək desin: “Bizimlə sizin aranızda Allahın ﷻ Kitabı kifayət edir. Onda tapdığımız halal olan şeyləri halal, haram olan şeyləri haram sayırıq”. Həqiqətən, Allah Elçisinin ﷺ haram etdikləri Allahın haram etdikləri kimidir”.

۱۳ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ فِي بَيْتِهِ ، أَنَا سَأَلْتُهُ عَنْهُ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ ، ثُمَّ مَرَّ فِي الْحَدِيثِ قَالَ : أَوْ زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا الْفَيِّزَ أَحَدَكُمْ مُتَكَبِّراً عَلَى أَرْيَكِيهِ ، يَا أَيُّهَا الْأَمْرُ بِمَا أَمَرْتُ بِهِ ، أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ ، فَيَقُولُ : لَا أَدْرِي ، مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ اتَّبَعْنَاهُ.

13. (13). ...Abdullah ibn Əbu Rafi atasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən birinizə öz mütəkkəsində söykənmiş halda ona mənim əmrim və ya qadağan etdiyim bir xüsus çatdıqda belə deməsin: “Bilmirəm, biz Allahın Kitabında nə tapdıqsa, ona tabe oluruq”.

۱۴ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَثْمَانَ الْعُمَيْيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ ، فَهُوَ رَدٌّ.

14. (14). ...Aişə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim

bizim bu işimizdə (dinimizdə) ondan olmayan bir şeyi əlavə edərsə, onun etdiyi rədd olunar”.

١٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ بْنُ الْمُهَاجِرِ الْمِصْرِيُّ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الرَّبِيعِ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الرَّبِيعِ حَدَّثَهُ ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ خَاصِمَ الرَّبِيعِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي شِرَاحِ الْحِوَّةِ الَّتِي يَسْتَقُونَ بِهَا النَّخْلَ ، فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ : سَرَحَ الْمَاءَ يَمْرُ ، فَأَبَى عَلَيْهِ ، فَاحْتَصَمَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اسْقِ يَا رَبِيعُ ، ثُمَّ أُرْسِلِ الْمَاءَ إِلَى جَارِكَ ، فَغَضِبَ الْأَنْصَارِيُّ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنْ كَانَ ابْنُ عَمَّتِكَ ؟ فَتَلَوْنَ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا رَبِيعُ ، اسْقِ ، ثُمَّ أَحْبَسِ الْمَاءَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى الْجُدْرِ ، قَالَ : فَقَالَ الرَّبِيعُ : وَاللَّهِ ، إِنِّي لَأَحْسِبُ هَذِهِ الْآيَةَ ، نَزَلَتْ فِي ذَلِكَ : {فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا}.

15. (15). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əz-Zubeyr رضي الله عنه demişdir: “Ənsardan olan bir kişi Allah Elçisinin ﷺ yanında xurmalıqları suvarmaq üçün daşlıq olan yerdən axan suya görə Zubeyrlə höcətləşdi. Ənsardan olan kişi dedi: “Suyu burax (axıb gəlsin)”. Zubeyr isə razılaşmadı və onlar bu məsələ barəsində Allah Elçisinin ﷺ yanında höcətləşdilər. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Ey Zubeyr, öz xurmalığınızı sula, sonra suyu qonşuna tərəf burax!” Ənsardan olan kişi qəzəblənərək dedi: “Ey Allahın Elçisi, sənin əmin oğlu olduğuna görə (belə deyirsən)?” Allah Elçisinin ﷺ üzünün rəngi dəyişdi, sonra dedi: “Ey Zubeyr, (xurmalıqlarını) sula, sonra su divara çatana qədər saxla”. Zubeyr dedi: “Allaha and olsun! Həqiqətən, mən elə hesab edirəm ki, bu ayə bu məsələ barədə nazil olub: “**Xeyr! Sənin Rəbbinə and olsun ki, onlar öz aralarında baş verən çəkişmələrdə səni hakim hesab etməyincə, sonra da verdiyin hökmlərə görə özlərində bir sıxıntı duymadan tam təslim olmayınca iman gətirmiş olmazlar**”. (ən-Nisa, 65)”.

١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ ، عَنِ الرَّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ أَنْ يُصَلِّيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ ابْنُ لَهْ : إِنَّا لَنَمْنَعُهُنَّ ، قَالَ : فَغَضِبَ غَضَبًا شَدِيدًا ، وَقَالَ : أَحَدَيْتُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَتَقُولُ : إِنَّا لَنَمْنَعُهُنَّ ؟!

16. (16). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Allahın (qadın) qullarına məsciddə namaz qılmalarına mane olmayın!” Oğlu İbn Ömərə dedi: “Biz onlara (məscidə getməyə) mane olacağıq!” İbn Ömər ona şiddətli şəkildə qəzəbləndi və dedi: “Mən sənə Allah Elçisinin ﷺ

hədisini deyirəm, sən isə “Biz onlara (məscidə getməyə) mane olacağıq!”- deyirsən?!”

۱۷ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَابِثٍ الْجَحْدَرِيُّ ، وَأَبُو عَمْرٍو حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، حَدَّثَنَا أُبَيْدُ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقَلٍ ، أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا إِلَى جَنْبِهِ ابْنُ أَخٍ لَهُ ، فَخَدَفَ ، فَتَهَاهُ ، وَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْهَا ، وَقَالَ : إِنَّهَا لَا تُصِيدُ صِدْيَا ، وَلَا تُنَكِّأُ عَدُوًّا ، وَإِنَّهَا تُكْسِرُ السِّبَّ ، وَتَقْفَأُ الْعَيْنَ ، قَالَ : فَعَادَ ابْنُ أَخِيهِ يَخْدَفَ ، فَقَالَ : أُحَدِّثُكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْهَا ، ثُمَّ تَخَذَفُ ، لَا أُكَلِّمُكَ أَبَدًا .

17. (17). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Muğaffəl ﷺ qardaşı oğlunun yanında oturmuşdu. O (uşaq), sapandla daş atırdı. (Abdullah ibn Muğaffəl) bunu qadağan edərək ona dedi: “Həqiqətən, Allah Elçisi ﷺ sapandla daş atmağı qadağan etmiş və belə buyurmuşdur: “Sapandla nə ov ovlamaq, nə də düşməni vurmaq olur. O, yalnız diş sındırır və göz çıxarır”. Qardaşı oğlu bu işə davam etdikdə (Abdullah) ona dedi: “Mən sənə Allah Elçisinin ﷺ nəyi qadağan etdiyi haqda danışırım, sən isə daş atmağı davam edirsən! Mən səni heç vaxt danışdırmayacağam”.

۱۸ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ ، حَدَّثَنِي بُرْدُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ قَبِيصَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ الْأَنْصَارِيَّ التَّقِيْبِ ، صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، غَزَا مَعَ مُعَاوِيَةَ أَرْضَ الرُّومِ ، فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ وَهُمْ يَتَبَايَعُونَ كِسْرَ الذَّهَبِ بِالذَّنَانِيرِ ، وَكِسْرَ الْفِضَّةِ بِالذَّرَاهِمِ ، فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّكُمْ تَأْكُلُونَ الرِّبَا ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا تَبْتَاعُوا الذَّهَبَ بِالذَّنَابِ ، إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلِ ، لَا زِيَادَةَ بَيْنَهُمَا وَلَا نِظْرَةَ ، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ : يَا أَبَا الْوَلِيدِ ، لَا أَرَى الرِّبَا فِي هَذَا ، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ نِظْرَةٍ ، فَقَالَ عُبَادَةُ : أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَتُحَدِّثُنِي عَنْ رَبِّكَ ، لَعْنُ أَخْرَجَنِي اللَّهُ سُبْحَانَهُ لَا أُسَاكِنُكَ بِأَرْضٍ لَكَ عَلَيَّ فِيهَا إِمْرَةٌ ، فَلَمَّا قَفَلَ ، لَحِقَ بِالْمَدِينَةِ ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : مَا أَقْدَمَكَ يَا أَبَا الْوَلِيدِ ؟ فَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ ، وَمَا قَالَ مِنْ مُسَاكِنَتِهِ ، فَقَالَ : ارْجِعْ يَا أَبَا الْوَلِيدِ إِلَى أَرْضِكَ ، فَتَبَحَّ اللَّهُ أَرْضًا لَسْتَ فِيهَا وَأَمْتَالِكَ ، وَكَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ : لَا إِمْرَةٌ لَكَ عَلَيْهِ ، وَاجْمِلِ النَّاسَ عَلَى مَا قَالَ ، فَإِنَّهُ هُوَ الْأَمْرُ .

18. (18). ...İshaq ibn Qabisa atasından ﷺ rəvayət edərək demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ səhabəsi Ubadə ibn əs-Samit əl-Ənsari ən-Nəqib Muaviyə ilə birlikdə Rum torpağına yürüşdə iştirak edirdi. O, insanlara nəzər saldı. Onlar qızıl (pulların kəsilmiş) parçasını dinara, gümüş (pulun kəsilmiş) parçasını isə dirhəmə dəyişirdilər. (Bu mübadiləni çəki ilə deyil, ədəd hesabı ilə edirdilər). Ubadə ibn əs-Samit dedi: “Ey insanlar, həqiqətən, siz səlām yeyirsiniz!” Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Bir-birinə bərabər olmadıqca qızılı qızılla dəyişməyin! Onlar arasında nə

artıqlıq, nə də nisyə olmamalıdır". Muaviyə ona (Ubadə ibn əs-Samitə) dedi: "Ey Əbu Vəlid! Mən burada nisyə olandan başqa sələm görmürəm". Ubadə dedi: "Mən sənə Allah Elçisinin ﷺ hədisini danışırım, sən isə öz rəyini deyirsən!? Əgər pak olan Allah məni buradan (bu döyüşdən) sağ-salamat çıxartsa, mən sənənlə sənənin hökmün olan şəhərdə yaşama-yacağam". O, Mədinəyə qayıtdıqda Ömər ibn əl-Xattab ona (Ubadəyə) dedi: "Səni bura gətirən nədir, Ey Əbu Vəlid?" O da bu hadisəni Ömərə danışdı. Ömər dedi: "Qayıt öz torpaqlarına, ey Əbu Vəlid! Allah sən və sənənin kimilərin olmadığı torpağın altını üstünə çevirsin!" Muaviyəyə isə belə bir (məktub) yazdı: "Bu (məsələdə Ubadənin) üzərində sənənin hökmün yoxdur. İnsanları onun dediyi məsələnin üzərinə yönəlt. Həqiqətən, onun sözü haqdır".

۲۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي الْبَحْرِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : إِذَا خَدِّتُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا ، فَظُنُّوا بِهِ الَّذِي هُوَ أَهْيَا ، وَأَهْدَاهُ ، وَأَتَقَاهُ .

19. (20). ...Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib ﷺ demişdir: "Sizə Allah Elçisinin ﷺ hədisi danışılrsa, onun hədisinin haqqa, hidayətə və təqveyə əh uyğun olduğuna əmin olun".

۲۲ . ۲۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ لِرَجُلٍ : يَا ابْنَ أَخِي ، إِذَا خَدِّتَكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا ، فَلَا تَضْرِبْ لَهُ الْأُمَّتَالَ .

20. (22). Rəvayət edilir ki, Əbu Sələmə ﷺ demişdir: "Əbu Hureyra bir kişiylə belə buyurdu: "Ey qardaş oğlu! Mən sənə Allah Elçisindən ﷺ hədis danışdığım zaman, sən onun qarşısında məsəllər danışma".

۳ - بَابُ التَّوَقِّي فِي الْحَدِيثِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

3-cü fəsil: Allah Elçisindən ﷺ hədis söylədikdə ehtiyatlı olmaq

۲۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ الْبَطْنِيُّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْبِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، قَالَ : مَا أَحْطَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ عَشِيَّةَ حَمْبَسٍ إِلَّا أَتَيْتُهُ فِيهِ ، قَالَ : فَمَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ لِسَيِّءٍ قَطُّ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا كَانَ ذَاتَ عَشِيَّةٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَكَسَمَ ، قَالَ : فَتَنْظَرْتُ إِلَيْهِ وَهُوَ قَائِمٌ مُخَلَّلَةٌ أَرْزَارُ قَمِيصِهِ ، قَدِ اغْرُورَقَتْ عَيْنَاهُ ، وَانْتَفَحَتْ أَوْدَاجُهُ ، قَالَ : أَوْ دُونَ ذَلِكَ ، أَوْ فَوْقَ ذَلِكَ ، أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ ، أَوْ شَيْبَهَا بِذَلِكَ.

21. (23). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Məymun رحمته الله demişdir: “Mən hər cümə axşamı İbn Məsud ilə görüşməyi ötürməzdim. Kiməsə bir şey haqda “Allah Elçisi ﷺ belə dedi” dediyini eşitmədim. Amma bir dəfə axşam vaxtı “Allah Elçisi ﷺ belə dedi” sözünü söylədi və başını önə aydı. Bir müddət sonra ona baxanda köynəyinin islanmış, gözləri yaşla dolmuş və boyun damarları şişkin vəziyyətdə olduğunu gördüm. Bir qədər sonra isə “Allah Elçisi ﷺ aşağı və ya yuxarı və ya buna yaxın və ya buna bənzər” sözlərini dedi”.

٢٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، قَالَ : كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ إِذَا حَدَّثَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا فَفَرَعَ مِنْهُ ، قَالَ : أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

22. (24). ...Rəvayət edilir ki, Muhəmməd ibn Sirin رحمته الله demişdir: “Ənəs ibn Malik bir hədis danışmış bitirdikdən sonra “yaxud Allah Elçisinin ﷺ buyurduğu kimi” deyərdi.

٢٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عُثْمَرُ ، عَنْ شُعْبَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عُمَرُو بْنِ مَرْثَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، قَالَ : فَلَمَّا لَزِمْتُ ابْنَ أَرْقَمَ : حَدَّثَنَا عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : كَرِهْنَا وَتَسِينَا ، وَالْحَدِيثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَدِيدٌ.

23. (25). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Əbu Leyla رحمته الله demişdir: “Biz Zeyd ibn Ərşama dedik: “(Mümkündürsə) Allah Elçisindən ﷺ bir hədis rəvayət et”. O dedi: “Biz artıq yaşa dolmuşuq və yaddaşımız zəifləyib. Allah Elçisindən ﷺ rəvayət edərək hədis söyləmək isə məsuliyyətli işdir”.

٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُبَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي السَّمَرِ ، قَالَ : سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ : جَالَسْتُ ابْنَ عُمَرَ سَنَةً ، فَمَا سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا.

24. (26). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Əbus-Səfər رحمته الله demişdir: “əş-

Şabinin belə buyurduğunu eşitdim: “İbn Omər ilə bir il birlikdə qaldım, onun Allah Elçisindən ﷺ heç bir hədis rəvayət etdiyini eşitmədim”.

٢٧ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: إِنَّا كُنَّا نَحْفَظُ الْحَدِيثَ، وَالْحَدِيثُ يُحْفَظُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمَّا إِذَا رَكِبْتُمُ الصَّعْبَ وَالذَّلُولَ، فَهَيْهَاتَ.

25. (27). ...Rəvayət edilir ki, Tavus رحمته demişdir: “Mən İbn Abbasın belə buyurduğunu eşitmişəm: “Həqiqətən, biz hədisləri əzbərləyərdik. Hədis isə Allah Elçisindən ﷺ əzbərlənirdi. Fəqət, siz həm itaət etməyən, həm də itaətkar dövələrə mindikdə, artıq, hədisləri araşdırmaq başlandı”.¹

٢٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ قَرظَةَ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: بَعَثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى الْكُوفَةِ وَشِيعِنَا، فَمَشَى مَعَنَا إِلَى مَوْضِعٍ يُقَالُ لَهُ: صِرَارٌ، فَقَالَ: أَتَدْرُونَ لِمَ مَشَيْتُ مَعَكُمْ؟ قَالَ: قُلْنَا: لِحَقِّ صُحْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلِحَقِّ الْأَنْصَارِ، قَالَ: لِكَيْ مَشَيْتُ مَعَكُمْ لِحَدِيثِ أَرَدْتُ أَنْ أُحَدِّثَكُمْ بِهِ، فَأَرَدْتُ أَنْ تَحْفَظُوهُ لِمَشَايَ مَعَكُمْ، إِنَّكُمْ تَقْدُمُونَ عَلَى قَوْمٍ لِلْقُرْآنِ فِي صُدُورِهِمْ هَزِيذٌ كَهَزِيذِ الْمَرْجَلِ، فَإِذَا رَأَوْكُمْ مَدُّوا إِلَيْكُمْ أَعْنَاقَهُمْ، وَقَالُوا: أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَقْلَبُوا الرِّوَايَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ أَنَا شَرِيكُكُمْ.

26. (28). ...Rəvayət edilir ki, Qaraza ibn Kəb رحمته demişdir: “Ömər ibn əl-Xattab bizi Kufəyə göndərdi. (Mədinədən kənardə olan) “Sirar” adlı yerə qədər bizimlə birlikdə gəldi və dedi: “Bilirsinizmi, nəyə görə sizinlə birlikdə gəldim?” Biz: “Allah Elçisinin ﷺ söhbətlərində olduğumuz və ənsar olduğumuz üçün”- dedik. Ömər dedi: “Mən sizə bir şeyi başa salmaq üçün buraya qədər sizinlə gəldim. Piyada gəlməyimə görə tövsiyəmi yaxşıca dinləyəcəyinizi ümid edirəm. Siz odda qaynayan tava kimi Quran üçün sinələri yönəlik bir topluma doğru gedirsiniz.² Onlar sizi gördükdə sizə itaət edəcək və onlar “Muhəmmədin səhabələridir” deyəcəklər. Siz Allah Elçisindən ﷺ az hədis rəvayət etdiniz. Mən də bu məsələdə sizin şərikinizəm”.

¹ Yəni siz hədis rəvayət etmək işində azaltma və şışirtmələrə yol verdiyiniz zaman, artıq sizə etimadımız azaldı.

² Yəni Quran oxumağa çox həvəsli bir qövmin yanına gedirsiniz.

۲۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدٍ ، قَالَ :
صَحِبْتُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ ، فَمَا سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَدِيثٍ وَاحِدٍ .

27. (29). ...Rəvayət edilir ki, əs-Saib ibn Yəzid رضي الله عنه demişdir: “Mən Səd ibn Malik (Əbu Səid əl-Xudri) ilə Mədinədən Məkkəyə qədər yol yoldaşı olmuşdum. Onun Peyğəmbərdən ﷺ bir hədis belə rəvayət etdiyini eşitmədim”.

۴ - بَابُ التَّغْلِيظِ فِي تَعْمُدِ الْكُذْبِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

4-cü fəsil: Allah Elçisinin ﷺ adından bilərək yalan danışmağın ağır nəticəsi

۳۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ،
عَنْ يَمَّاكٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ،
فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

28. (30). ...Abdur-Rahmən ibn Abdullah ibn Məsud atasından رضي الله عنه rəvayət edərək demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim adımdan bilərək yalan danışarsa, qoy Cəhənnəmdəki yerini hazır bilsin”.

۳۱ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جِرَاشٍ ، عَنْ عَلِيٍّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ ، فَإِنَّ الْكُذْبَ عَلَيَّ يُولِجُ النَّارَ .

29. (31). ...Rəvayət edilir ki, Əli رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Mənim adımdan yalan danışmayın! Şübhəsiz, mənim adımdan yalan danışmaq oda girməkdir”.

۳۲ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَمْعَانَ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ ، حَسِبْتُهُ قَالَ : مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

30. (32). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim adımdan bilərəkdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdəki yerini hazır bilsin”.

۳۳ - حَدَّثَنَا أَبُو حَيْثَمَةَ زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

31. (33). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim adımdan bilərəkdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdəki yerini hazır bilsin”.

۳۴ . ۳۲ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَقَوَّلَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ ، فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

32. (34). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim demədiyim bir şeyi qəsdən mənə aid edərsə, Cəhənnəmdəki yerinə hazırlaşsın”.

۳۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى التَّمِيمِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مَعْبُدِ بْنِ كَعْبٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ : إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَدِيثِ عَنِّي ، فَمَنْ قَالَ عَلَيَّ ، فَلْيُثْمَلْ حَمًّا أَوْ صِدْقًا ، وَمَنْ تَقَوَّلَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ ، فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

33. (35). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Qatədə ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ bu minbərin üzərində belə buyurduğunu eşitmişəm: “Məndən çoxlu hədis danışmaqdan çəkinin. Kim məndən hədis danışsa, haqq və ya doğru söz söyləsin. Kim də mənim söyləmədiklərimi özündən uydurub mənə aid edərsə, Cəhənnəmdəki yerinə hazırlaşsın”.

۳۶ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادِ أَبِي صَخْرَةَ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ : مَا لِي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَمَا أَسْمَعُ ابْنَ مَسْعُودٍ ، وَفُلَانًا وَفُلَانًا ؟ قَالَ : أَمَا إِنِّي لَمْ أَفَارِقْهُ مُنْذُ أَسْلَمْتُ ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ مِنْهُ كَلِمَةً ، يَقُولُ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

34. (36). ...Amir ibn Abdullah ibn əz-Zubeyr atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən əz-Zubeyr ibn əl-Avvama dedim: “Nə üçün İbn Məsudun və filan səhabələrin Allah Elçisindən ﷺ hədis rəvayət etdikləri kimi sənin Allah Elçisindən ﷺ hədis rəvayət etdiyini eşitmirəm?” O dedi: “Mən İslamı qəbul etdiyimdən bəri Allah Elçisinin ﷺ yanından ayrılmadım

və Allah Elçisinin ﷺ belə dediyini eşitdim: “Kim mənim adımdan bilərəkdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdəki yerini hazır bilsin”.

۳۷ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنْ عَطِيَّةٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

35. (37). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim adımdan bilərəkdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdəki yerini hazır bilsin”.

۵ - بَابُ مَنْ حَدَّثَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا وَهُوَ يُرَى أَنَّهُ كَذَبٌ

5-ci fəsil: Yalan olmasını bildiyi halda Allah Elçisindən ﷺ hədis rəvayət edən

۳۸ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا ، وَهُوَ يُرَى أَنَّهُ كَذَبٌ ، فَهُوَ أَخَذَ الْكَاذِبِينَ .

36. (38). Əli ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim yalan olduğunu bilə-bilə mənim adımdan bir hədis danışarsa, o, iki yalançıdan biridir”.¹

۳۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا ، وَهُوَ يُرَى أَنَّهُ كَذَبٌ ، فَهُوَ أَخَذَ الْكَاذِبِينَ .

37. (39). Səmura ibn Cundəb ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim yalan olduğunu bilə-bilə mənim adımdan bir hədis danışarsa, o, iki yalançıdan biridir”.

۴۰ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضْلٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ رَوَى عَنِّي حَدِيثًا ، وَهُوَ يُرَى أَنَّهُ كَذَبٌ ، فَهُوَ أَخَذَ الْكَاذِبِينَ .

¹ Yəni biri hədisi uyduran, digəri də onu danışandır.

38. (40). ...Əli ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim yalan olduğunu bilə-bilə mənim adımdan bir hədis rəvayət edərsə, o, iki yalançıdan biridir”.

٤١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، عَنِ الْمُعِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ حَدَّثَ عَنِّي بِحَدِيثٍ ، وَهُوَ يُرَى أَنَّهُ كَذِبٌ ، فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبَيْنِ .

39. (41). ...Rəvayət edilir ki, Muğira ibn Şubə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim yalan olduğunu bilə-bilə mənim adımdan bir hədis danışarsa, o, iki yalançıdan biridir”.

٦ - بَابُ اتِّبَاعِ سُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ

6-cı fəsil: Doğru yola yönəldilən Raşidi xəlifələrin sünnəsinə tabeçilik

٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرٍ بْنُ دَعْوَانَ اللَّيْمَشَقِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَلَاءِ يَعْنِي ابْنَ زُبَيْرٍ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي الْمُطَاعِ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْعُرْبَاضَ بْنَ سَارِيَةَ يَقُولُ : قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَوَعظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ، وَجَلَسَتْ مِنْهَا الْفُلُوبُ ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَعَظْتَنَا مَوْعِظَةً مُودِعٍ ، فَأَعْهَدَ إِلَيْنَا بِعَهْدٍ ، فَقَالَ : عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ ، وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا ، وَسَتْرُونَ مِنْ بَعْدِي اخْتِلَافًا شَدِيدًا ، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي ، وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ ، وَإِيَّاكُمْ وَالْأُمُورَ الْمُحَدَّثَاتِ ، فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ .

40. (42). ...Rəvayət edilir ki, Yəhya ibn Əbul-Mutai رحمه الله demişdir: “Mən əl-İrbad ibn Səriyənin belə dediyini eşitdim: “Bir gün Allah Elçisi ﷺ bizim yanımıza gəlib elə bir tərzdə danışdı ki, qəlblər titrədi və gözlər yaşla doldu. Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, bu, vidalaşan bir kişinin öyüdüənə oxşayır, bizə vəsiyyəət et”. O buyurdu: “Mən sizə Allahdan qorxmağınızı, başınıza həbəşi bir kölə əmir olaraq təyin edilərsə, onu dinləyib itaət etməyinizi tövsiyə edirəm. Məndən sonra çoxlu ixtilafalar görəcəksiniz. Mən sizə mənim sünnəmə və hidayətdə olan Raşidi xəlifələrin sünnəsinə sarılmağınızı tövsiyə edirəm. Ondən arxa dişlərinizlə möhkəm yapışın. Sonradan uydurulan yeniliklərdən uzaq durun. Həqiqətən də, hər bir bidət zəlalətdir”.

٤٣ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَنصُورٍ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ السَّوْافِي ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ الْعُرْبَاضَ بْنَ سَارِيَةَ يَقُولُ : وَعَظْتَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةٌ ، ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ ، وَوَجَلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ هَذِهِ لَمَوْعِظَةٌ مُوَدَّعٌ ، فَمَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا ؟ قَالَ : قَدْ تَرَكْتُكُمْ عَلَى الْبَيْضَاءِ لَيْلَهَا كَنَهَارِهَا ، لَا يَزِيغُ عَنْهَا بَعْدِي إِلَّا هَالِكٌ ، فَمَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلاَفًا كَثِيرًا ، فَعَلَيْكُمْ بِمَا عَزَمْتُمْ مِنْ سُنَّتِي ، وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّدِينَ ، عَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ ، وَعَلَيْكُمْ بِالطَّاعَةِ ، وَإِنْ عَبَدْنَا حَبَشِيًّا ، فَإِنَّمَا الْمُؤْمِنُ كَالْحَمَلِ الْأَنْبِ ، حَيْثُمَا قِيدَ انْتَقَادًا .

41. (43). ...Rəvayət edilir ki, Yəhya ibn Əbul-Mutai رحمته الله demişdir: “əl-İrbad ibn Səriyə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bizimlə elə bir tərzdə danışdı ki, gözlər yaşla doldu və qəlblər titrədi. Biz dedik: “Ey Allahın Elçisi, bu, vidalaşan bir kişinin öyüdünə oxşayır, bizə vəsiyyəət et”. O buyurdu: “Mən sizi gecəsi gündüzü kimi aydın olan yol üzərində qoyub gedirəm. Bu yoldan yalnız həlak olan uzaqlaşar. Məndən sonra çoxlu ixtilaflar görəcəksiniz. Sizə mənim sünnəmdən bildiklərinizə və hidayətdə olan Raşidi xəlifələrin sünnəsinə sarılmağınızı tövsiyə edirəm. Ondan arxa dişlərinizlə möhkəm yapışın. Başınıza həbəşi bir kölə əmir olaraq təyin edilsə belə, ona itaət edin! Həqiqətən, mömin burnuna noxta taxılmış dəvə kimidir, hansı tərəfə döndərsə, ora gedər”.

٤٤ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الصَّبَّاحِ الْمِسْمَعِيُّ ، حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنِ الْعُرْيَانِ بْنِ سَارِيَةَ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ ، فَوَعظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

42. (44). ...Rəvayət edilir ki, İrbad ibn Səriyə رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə Sübh namazını qıldırıldı, sonra üzünü bizə tərəf döndərdib olduqca təsirli bir xütbə verdi”. Sonra yuxarıda deyilənləri qeyd etdi.

٧ - بَابُ اجْتِنَابِ الْبِدْعِ وَالْجَدَلِ

7-ci fəsil: Bidətdən və mübahisədən çəkinmək

٤٥ - حَدَّثَنَا سُؤدَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، وَأَحْمَدُ بْنُ نَائِبِ الْجُدَرِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ ، وَعَلَا صَوْتُهُ ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ ، كَأَنَّهُ مُنْذِرٌ جَبِيشٍ ، يَقُولُ : صَبَّحَكُمْ مَسَائِكُمْ ، وَيَقُولُ : بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةَ كَهَاتَيْنِ ، وَيَثُرُنُ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ السَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى ، ثُمَّ يَقُولُ : أَنَا بَعْدُ ، فَإِنَّ خَيْرَ الْأُمُورِ كِتَابُ اللَّهِ ، وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ . وَكَانَ يَقُولُ : مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلَأَهْلِهِ ، وَمَنْ تَرَكَ دِينًا أَوْ ضِيَاعًا ، فَعَلِيَ وَإِلَى .

43. (45). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ xütbə deyərkən gözləri qızarar, səsi yüksələr və qəzəbi şiddətlənərdi. O, düşmən ordusundan xəbərdarlıq edən “sabah düşmən sizin üzərinizə basqın edəcək, axşam sizə hücum çəkəcək” deyən bir gözətçi idi. “Mən və Qiyamət günü beləcə göndərilirdim” deyər və şəhadət barmağı ilə orta barmağını birləşdirər, sonra deyərdi: “Sonra isə həqiqətən, ən xeyirli əmrlər Allahın Kitabıdır. Ən doğru yol Muhəmməd Peyğəmbərin ﷺ yoludur. Ən pis əməllər dinə edilmiş yeniliklərdir. Hər bir yenilik bidət, hər bir bidət isə zəlalətdir”. Sonra belə deyərdi: “Mən hər bir möminə özündən daha yaxınam. Özündən sonra mal qoyub getsə, bu onun yaxınlarındır. Özündən sonra borc və ya oğul-uşaq qoyub getsə, mənə aiddir və mənim üzərimdədir”.

٤٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ جَدَاشٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيْيَةَ ، حَدَّثَنَا أُبَيُّ بْنُ حَبِيبٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَابِيتِ الْجَحْدَرِيُّ ، وَبَحْجَى بْنُ حَكِيمٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا أُبَيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الْآيَةَ : { هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ } إِلَى قَوْلِهِ : { وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ } ، فَقَالَ : يَا عَائِشَةُ ، إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِيهِ ، فَهُمْ الَّذِينَ عَنَاهُمُ اللَّهُ ، فَاحْذَرُوهُمْ .

44. (47). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bu ayəni oxudu “Kitabı sənə nazil edən Odur. O Kitabın bir qismi mənası aydın ayələrdir ki, bunlar da Kitabın anasıdır. Digərləri isə mənası aydın olmayan ayələrdir. Qəlblərində əyrilik olanlar fitnə-fəsad törətmək və istədikləri kimi yozmaq məqsədilə mənası aydın olmayanın ardınca düşərlər. Onun yozumunu isə Allahdan başqa heç kəs bilməz. Elmdə qüvvətli olanlar isə deyərlər: “Biz onlara iman gətirdik, hamısı bizim Rəbbimizdəndir”. Bunu isə ancaq ağıl sahibləri dərk edərlər”. (Ali-İmran, 7) və buyurdu: “Ey Aişə, onlar bərəsində mübahisə edən kəslər görsən, (bil ki,) məhz onlar Allahın (ayədə) qəsd etdiyi kimsələrdir”.

٤٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ (ح) وَحَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ دِينَارٍ ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا ضَلَّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدَى كَانُوا عَلَيْهِ ، إِلَّا أَوْتُوا الْجَدَلَ ، ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : { بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ } .

45. (48). ...Əbu Umamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Heç bir qövüm hidayətə gəldikdən sonra çəkişmədikcə zəlalətə düşməmişdir”. Sonra bu ayəni oxudu: **“Onlar dedilər: “Bizim məbudlarımız yaxşıdır, yoxsa o?” Onlar bunu sənə yalnız höcət etmək üçün dedilər. Doğrusu, onlar höcətləşən adamlardır”.** (əz-Zuxruf, 58).

۸ - بَابُ الْجِتَابِ الرَّأْيِ وَالْقِيَّاسِ

8-ci fəsil: Rəy və qiyasdan çəkinmək

۵۲ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، وَعَبْدَةُ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَشْرِ وَحَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، وَحَقْفُصُ بْنُ مَيْسَرَةَ ، وَشُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ ، فَإِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمٌ ، اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوسًا جُهَالًا ، فَسُئِلُوا ، فَأَقْتُوا بِغَيْرِ عِلْمٍ ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا .

46. (52). ...Abdullah ibn Amr ibn əl-As رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Allah elmi insanların sinələrindən çıxarmaqla almaz, alimləri (insanların arasından) götürməklə elmi götürər və heç bir alim qalmaz. Belə olduqda insanlar özlərinə cahil başçılar seçərlər. Onlardan sual soruşduqda elmsiz cavab verərlər. Beləliklə də, özləri də azar, başqalarını da azdırarlar”.

۵۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ حَدَّثَنِي أَبُو هَانِيَةَ حَمِيدُ بْنُ هَانِيَةَ الْحَوْلَايِيُّ ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَقْبَى بِفِتْنَةٍ غَيْرِ نَبْتٍ ، فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى مَنْ أَقْتَاهُ .

47. (53). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim yalnız fətva ilə gedərsə, onun günahı fətva verənin boynunadır”.

۹ - بَابُ فِي الْإِيمَانِ

9-cu fəsil: İman

۵۷ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيُّ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ أَوْ سَبْعُونَ بَابًا ، أَدْنَاهَا إِطَاةُ الْأَدَى عَنْ

الطَّرِيقِ ، وَأَرْفَعَهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ .

48. (57). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İman altmış və ya yetmiş və bir neçə hissədən ibarətdir. Bu dərəcələrin ən aşağısı yolda olan maneəni kənarlaşdırmaq, ən yüksəyi isə “lə iləhə illəllah” kəlməsidir. Həya da imandan bir şöbədir”.

٥٨ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَعْطُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ ، فَقَالَ : إِنَّ الْحَيَاءَ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ .

49. (58). ...Səlim atasının ؓ belə buyurduğunu rəvayət etmişdir: “Peyğəmbər ﷺ bir adamın qardaşını həyalı olmasına görə qınadığını eşitdi və buyurdu: “Həqiqətən, həya imandan bir şöbədir”.

٥٩ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِئِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَزْدَلٍ مِنْ كِبَرٍ ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَزْدَلٍ مِنْ إِمَانٍ .

50. (59). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qəlbində xardal dənəsi ağırlığında təkəbbürlük olan Cənnətə girməyəcək və qəlbində xardal dənəsi ağırlığında iman olan da (əbədi) oda girməyəcək”.

٦٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَبْنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا خَلَصَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ النَّارِ وَأَمِنُوا ، فَمَا مُجَادَلَةٌ أَحَدِكُمْ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَقِّ يَكُونُ لَهُ فِي الدُّنْيَا ، أَشَدَّ مُجَادَلَةً مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِرَبِّهِمْ فِي إِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ أُدْخِلُوا النَّارَ ، قَالَ : يَقُولُونَ : رَبَّنَا ، إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا ، وَيَصُومُونَ مَعَنَا ، وَيَحْرُجُونَ مَعَنَا ، فَأَدْخَلْتَهُمُ النَّارَ ، فَيَقُولُ : أَذْهَبُوا ، فَأَخْرَجُوا مِنْ عَرَفَتُمْ مِنْهُمْ ، فَيَأْتُونَهُمْ ، فَيَعْرِفُونَهُمْ بِصُورِهِمْ ، لَا تَأْكُلُ النَّارُ صُورَهُمْ ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ النَّارُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى كَعْبِيهِ ، فَيُخْرِجُونَهُمْ ، فَيَقُولُونَ : رَبَّنَا ، أَخْرَجْنَا مِنْ قَدِّ أَمْرَتِنَا ، ثُمَّ يَقُولُ : أَخْرَجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزُنْ دِينَارٍ مِنَ الْإِيمَانِ ، ثُمَّ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزُنْ نِصْفِ دِينَارٍ ، ثُمَّ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَزْدَلٍ . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ : فَمَنْ لَمْ يَصِدِّقْ هَذَا ، فَلْيُقْرَأْ : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يضاعفها وَيؤت من لدنه أجرًا عظيمًا ﴾ .

51. (60). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ

belə buyurdu: “Allah möminləri Cəhənnəm odundan xilas etdikdə və onlar arxayınlıq içində olduqda, möminlərin Cəhənnəmə girmiş qardaşlarına görə Rəblərindən haqlarını tələb edib yalvarmaları sizdən birinizin dünyada haqq uğrunda mücadilə etməsindən daha şiddətli olacaq. Onlar deyəcəklər: “Ey Rəbbimiz! Onlar bizim qardaşlarımızdır. Onlar bizimlə namaz qılar, oruc tutar və həcc edərdilər, Sən isə onları Cəhənnəmə saldın”. Allah buyuracaq: “Gedin və tanıdıqlarınızı oradan çıxardın!” Möminlər gəlib onları görkəmlərindən tanıyacaqlar. Od onların üzünü yeməyəcək. Od onlardan kimisini baldırının yarısına qədər, kimisini də topuğuna qədər bürüyəcəkdir. Möminlər də onları (oddan) çıxaracaqlar. Onlar deyəcəklər: “Ey Rəbbimiz! Artıq Sənin bizə əmr etdiyən kəsləri çıxartdıq”. Allah buyuracaq: “Qəlbində dinar ağırlığında iman olan kəsləri çıxardın!” Sonra isə: “Qəlbində yarım dinar ağırlığında”, hətta “qəlbində xardal dənəsi ağırlığında”- deyə buyuracaq”. Əbu Səid dedi: “Kim inanmırsa, bu ayəni oxusun: **“Şübhəsiz ki, Allah Özünə şərik qoşulmasını bağışlamaz, bundan başqa (daha kiçik günahları) isə istədiyi kimsəyə bağışlayar. Allaha şərik qoşan kəs iftira atmaqla böyük bir günah etmiş olur”** (ən-Nisa, 48)”.

٦١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ نَجِيحٍ ، وَكَانَ ثِقَةً ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ فِتْيَانٌ حَزَاوِرَةٌ ، فَتَعَلَّمْنَا الْإِيمَانَ قَبْلَ أَنْ نَتَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ، ثُمَّ تَعَلَّمْنَا الْقُرْآنَ ، فَأَزْدَدْنَا بِهِ إِيْمَانًا .

52. (61). ...Rəvayət edilir ki, Cundub ibn Abdullah ﷺ demişdir: “Biz yetkinlik yaşına yeni qədəm qoymuşduq. Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə idik. Biz Quranı öyrənməmiş iman gətirmişdik. Sonra Quranı öyrəndik və imanımız artdı”.

٦٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ كَثْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَجَاءَ رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الْيَتَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ شَعْرِ الرَّأْسِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، قَالَ : فَجَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَهُ إِلَى رُكْبَتِهِ ، وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، مَا الْإِسْلَامُ ؟ قَالَ : شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِتْيَاءُ الرِّكَاتِ ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ ، وَحُجُّ الْبَيْتِ ، قَالَ : صَدَقْتَ ، فَعَجَبْنَا مِنْهُ ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، مَا الْإِيمَانُ ؟ قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَمَلَائِكَتِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَكُتُبِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، قَالَ : صَدَقْتَ ، فَعَجَبْنَا مِنْهُ ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ،

، مَا الْإِحْسَانُ ؟ قَالَ : أَنْ تُعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَبْرَأُكَ ، قَالَ : فَمَتَى السَّاعَةُ ؟ قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ ، قَالَ : فَمَا أَمَارَتُهَا ؟ قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا ، قَالَ وَكَيْفَ : يَعْنِي تَلِدُ الْعَجْمَ الْعَرَبَ ، وَأَنْ تَرَى الْخِفَاءَ الْعُرَاءَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ ، يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبِنَاءِ ، قَالَ : ثُمَّ قَالَ : فَلَقِيَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ثَلَاثِ ، فَقَالَ : أَتَدْرِي مِنَ الرَّجُلِ ؟ قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : ذَاكَ جِبْرِيْلُ ، أَتَأْكُمُ يُعَلِّمُكُمْ مَعَالِمَ دِينِكُمْ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُعَرِّيُّ ، حَدَّثَنَا كَهْمَسٌ ، مِثْلَهُ .

53. (63). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ؓ demişdir: “Bir dəfə biz Allah Elçisinin ﷺ yanında oturmuşduq. Paltarları ağappaq, saçları qapqara və üzərində səfər əlaməti olmayan, lakin heç birimizin tanımadığı bir kişi gəldi. O gəlib Peyğəmbərin ﷺ yanında oturdu, dizlərini onun dizlərinə dayadı, əllərini onun budlarına qoydu və dedi: “Ey Muhəmməd, İslam nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahdan başqa ibadətə layiq məbudun olmadığına və mənim Allahın Elçisi olduğuma şahidlik etmək, namaz qılmaq, zəkat vermək, Ramazan orucunu tutmaq və Evi həcc etməkdir”. Soruşan dedi: “Doğru söylədin”. Biz ona təəccüb etdik, həm sual verir, həm də doğru dediyini təsdiqləyirdi. Sonra dedi: “Ey Muhəmməd, iman nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “İman sənə Allahı, Onun mələklərinə, Onun elçilərinə, Onun kitablarına, Axirət gününə və qədərə - xeyir və şər ilə birlikdə iman gətirməyindir”. Soruşan dedi: “Doğru söylədin”. Biz ona təəccüb etdik, həm sual verir, həm də doğru dediyini təsdiqləyirdi. Sonra soruşan dedi: “Ey Muhəmməd, ehsan nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ehsan sənə Allahı, sanki Onu görürmüşsən kimi ibadət etməyindir; sən Onu görməsən də, (bil ki,) O, səni görür”. O dedi: “Qiyamət nə zaman qoracaq?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu haqda soruşulan soruşandan çox bilmir”. Soruşan dedi: “Bəs onun əlamətləri nədir?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Kənizin öz ağasını doğması və ayaqyalın, lüt, yoxsul, kimliyi bəlli olmayan, dəvə otaran çobanların hündür binalar tikməkdə bir-biri ilə yarışaqlarını görməyin”. Bir qədər keçdikdən sonra Ömər dedi: “Üç gündən sonra Allah Elçisi ﷺ mənimlə rastlaşdıqda dedi: “O kişinin kim olduğunu bilirsənmi?” Mən dedim: “Allah və Onun Elçisi daha yaxşı bilir!” O dedi: “O, Cəbrail idi. Dininizi öyrətmək üçün sizin yanınıza gəlmişdi”.

٦٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا نَارِزًا لِلنَّاسِ ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْإِيمَانُ ؟ قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَمَلَائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ ،

وَرَسُولِهِ ، وَلِقَائِهِ ، وَتُؤْمِنُ بِالْبَعْثِ الْآخِرِ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْإِسْلَامُ ؟ قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْإِحْسَانُ ؟ قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَتَى السَّاعَةُ ؟ قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ ، وَلَكِنْ سَأَحَدُتُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا ، إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا ، وَإِذَا تَطَاوَلَ رِغَاءُ الْغَنَمِ فِي الْبُنْيَانِ ، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا ، فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ، فَتَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : { إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَادَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ } .

54. (64). Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Bir gün Allah Elçisi ﷺ insanların arasında oturmuşdu. Bir nəfər onun yanına gəlib: “Ey Allahın Elçisi, iman nədir?”– deyə soruşdu. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “İman (odur ki,) Allaha, Onun mələklərinə, Onun kitablarına, Onun elçilərinə, Onunla görüşməyə, habelə (öldükdən sonra) diriləcəyinə inanasan”. O: “Ey Allahın Elçisi, İslam nədir?”– deyə soruşdu. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Allaha ibadət edib Ona (heç bir şeyi) şərik qoşmayasan, (vaxtlı-vaxtında, lazımınca) namaz qılasan, vacib buyurulmuş zəkati verəsən və Ramazan ayını oruc tutasan”. O: “Ehsan nədir?”– deyə soruşdu. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Ehsan (odur ki,) Allaha, sanki Onu görürmüşsən kimi ibadət edəsən; sən Onu görməsən də, (bil ki,) O, səni görür”. O: “Ey Allahın Elçisi, bəs Qiyamət nə zaman qopacaq?”– deyə soruşdu. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bu haqda soruşulan soruşandan çox bilmir. Lakin sənə Qiyamətin əlamətlərini deyəcəyəm: kəniz öz ağasını doğacağı və kimliyi bəlli olmayan, dəvə otaran çobanlar hündür binalar tikməkdə bir-biri ilə yarışacaqları zaman (Qiyamət qopacaqdır. Bu da) yalnız Allahın bildiyi beş şeydən biridir”. Sonra Peyğəmbər ﷺ bu ayəni oxudu: **“Həqiqətən, Saati (Qiyamətin qopacağı vaxtı) ancaq Allah bilir. Yağışı (istədiyi vaxt) göydən O yağdırır, bətnlərdə olanı O bilir. Heç kəs səhər nə qazanacağını bilməz. Heç kəs harada öləcəyini bilməz. Allah isə, şübhəsiz ki, (hər şeyi) Biləndir, (hər şeydən) Xəbərdardır!”** (Loğman, 34)”.

٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، قَالَ : سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا يُؤْمِنُ أَحَدٌ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ ، أَوْ قَالَ : لِجَارِهِ ، مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ .

55. (66). ...Ənəs ibn Malik ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Heç kim özünə istədiyini qardaşı üçün istəmədikcə” və ya

buyurdu: "...qonşusu üçün istəmədikcə, (tam) iman gətirmiş olmaz".

٦٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَحُمَّدُ بْنُ الْمُنْتَنَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، قَالَ : سَمِعْتُ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ ، وَوَالِدِهِ ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ .

56. (67). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "Heç bir kəs məni özündən, övladından, atasından və bütün insanlardan daha çox sevmədikcə, (tam) iman etmiş olmaz".

٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّىٰ تَحَابُّوا ، أَوْلَا أَدْلُكُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابُّتُمْ ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ .

57. (68). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "İman gətirməyincə Cənnətə girə bilməzsiniz. Bir-birinizi sevməyincə (tamam-kamal) iman gətirmiş olmazsınız. Sizə elə bir şey öyrədimmi ki, onu etdikdə biri-birinizi sevəsiniz? Aranızda salamu yayın".

٦٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَمَّانُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ الْأَعْمَشِ (ح) وَحَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ ، وَقِتْلُهُ كُفْرٌ .

58. (69). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ؓ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ buyurdu: "Müsəlmanı söymək fasiqlik, onu öldürmək isə küfrdür".

٧١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمْرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّىٰ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَيَتَّبِعُوا الصَّلَاةَ ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ .

59. (71). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "İnsanlar "Allahdan başqa ibadətə layiq məbudun olmadığına və mənim Allahın Elçisi olmağıma şəhadət gətirməyincə, namaz qılıb zəkat verməyincə, mənə onlarla vuruşmaq əmr olundu".

٧٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ

عَنْمِ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ .

60. (72). ...Rəvayət edilir ki, Muaz ibn Cəbəl ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İnsanlar “Allahdan başqa ibadətə layiq məbudun olmadığına və mənim Allahın Elçisi olmağıma şəhadət gətirməyincə, namaz qılıb zəkat verməyincə, mənə onlarla vuruşmaq əmr olundu”.

۱۰ - بَابُ فِي الْقَدْرِ

10-cu fəsil: Qədər haqda

۷۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ فَضِيلٍ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ (ح) وَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ الْأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ ، أَنَّهُ قَالَ : يُجْمَعُ خَلْقُ أَحَدِكُمْ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، ثُمَّ يَكُونُ عَاقِبَةُ مِثْلِ ذَلِكَ ، ثُمَّ يَكُونُ مِثْلُ ذَلِكَ ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ إِلَيْهِ الْمَلَكَ ، فَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ ، فَيَقُولُ : اكْتُبْ عَمَلَهُ ، وَأَجَلَهُ ، وَرِزْقَهُ ، وَشَقِيئَهُ ، أَمْ سَعِيدَهُ ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، إِنْ أَحَدِكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَبْدُئُهَا ، وَإِنْ أَحَدِكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيَبْدُئُهَا .

61. (76). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud ؓ demişdir: “Doğru danışan və doğruluğu təsdiqlənən Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin hər birinizin yaradılışı qırx gün ərzində anasının bətnində cəm olunur, sonra bir o qədər müddət qan laxtası, sonra bir o qədər müddət ət parçası olur. Sonra Allah onun yanına mələk göndərir və ona dörd şey əmr edilir. Allah buyurur: “Əməlini, əcəlini, ruzisini, bədbəxt və ya xoşbəxt olacağını yaz!” Canım əlində olan Allaha and olsun ki, həqiqətən, sizdən biriniz Cənnət əhlinin əməlini edər, nəhayət, onunla Cənnət arasında bir qarış (məsafə) qaldıqda, Kitab (qədər) onun önünə keçər. O da Cəhənnəm əhlinin əməlini edib ora girər. Həqiqətən, sizdən biriniz Cəhənnəm əhlinin əməlini edər, nəhayət, onunla Cəhənnəm arasında bir qarış (məsafə) qaldıqda, Kitab onun önünə keçər. O da Cənnət əhlinin əməlini edib ora girər”.

۷۷ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا سَيَانَ ، عَنْ وَهَبِ بْنِ خَالِدِ الْحُمْصِيِّ ، عَنْ ابْنِ الدَّبَلِيِّ ، قَالَ : وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنْ هَذَا الْقَدْرِ ، حَشِيتُ أَنْ يُفْسِدَ عَلَيَّ دِينِي وَأَمْرِي ، فَأَتَيْتُ أَبِي بْنَ كَعْبٍ ، فَقُلْتُ : أبا المُنْذِرِ ، إِنَّهُ

وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنْ هَذَا الْقَدْرِ ، فَحَشِيتُ عَلَى دِينِي وَأَمْرِي ، فَحَدَّثْتَنِي مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُنْفَعَنِي بِهِ ، فَقَالَ : لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَاوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ ، لَعَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ ، وَلَوْ رَحِمَهُمْ لَكَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ ، وَلَوْ كَانَ لَكَ جَبَلٌ أَحَدٌ ذَهَبًا ، أَوْ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ تُنْفَعُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، مَا قُبِلَ مِنْكَ ، حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ ، فَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُحِطِّطَكَ ، وَأَنَّ مَا أَحْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ ، وَأَنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا ، دَخَلْتَ النَّارَ ، وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ أَخِي عَبْدَ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فَتَسْأَلَهُ ، فَاتَّيْتُ عَبْدَ اللَّهِ ، فَسَأَلْتُهُ ، فَذَكَرَ مِثْلَ مَا قَالَ أَبِي ، وَقَالَ لِي : وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ حَدِيثَهُ ، فَاتَّيْتُ حَدِيثَهُ ، فَسَأَلْتُهُ ، فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَا ، وَقَالَ : ائْتِ زَيْدَ بْنِ ثَابِتٍ ، فَاسْأَلْهُ ، فَاتَّيْتُ زَيْدَ بْنِ ثَابِتٍ ، فَسَأَلْتُهُ ، فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَاوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ ، لَعَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ ، وَلَوْ رَحِمَهُمْ لَكَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ ، وَلَوْ كَانَ لَكَ مِثْلُ أَحَدٍ ذَهَبًا ، أَوْ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ ذَهَبًا تُنْفَعُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، مَا قَبِلَهُ مِنْكَ ، حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ ، فَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُحِطِّطَكَ ، وَأَنَّ مَا أَحْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ ، وَأَنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ .

62. (77). ...Rəvayət edilir ki, İbn əd-Deyləmi رحمته demişdir: “Məndə qədər barəsində şübhə yaranmışdı. Mən bu şübhənin dinimi və vəziyyətimi korlamasından qorxurdum. Ubey ibn Kəbin yanına gedərək dedim: “Ey Əbul-Munzir! Məndə qədər barəsində şübhə yaranıb. Mən bu şübhənin dinimi və vəziyyətimi korlamasından qorxuram. Bu haqda mənə bir şey söylə, ola bilər ki, Allah bununla mənə faydalandırsın”. Ubey dedi: “Əgər Allah göylərin və yerin əhlinə əzab versəydi, onlara heç bir zülm etmədən əzab vermiş olardı. Əgər onlara rəhm etsəydi, Allahın rəhm onlar üçün etdikləri əməllərin əvəzindən daha xeyirli olardı. Əgər sən Uhud dağı qədər qızılın və ya Uhud dağı qədər mal-dövlətin hamısını Allah yolunda xərcləsəydin, qədərə iman etmədikcə və başına gəlmiş şeylərin gəlməməsinin mümkünsüz olduğunu və başına gəlməyən bir şeyin gəlməsinin mümkünsüz olduğunu bilmədikcə, (xərclədiyini) səndən qəbul edilməzdi. Bu etiqaddan başqa bir etiqad üzərində ölsən, mütləq Cəhənnəmə girəcəyini bilmədikcə, bu şeyləri xərcləsəydin belə, qəbul olunmazdı. Qardaşım Abdullah ibn Məsudun yanına gedib ondan soruşmağında heç bir eyib yoxdur”. Sonra mən Abdullahın yanına gedərək ondan soruşduqda o da Ubeyin söylədiklərinə bənzər şeylər söylədi və belə dedi: “Huzeyfənin yanına gedib soruşmağında eyib yoxdur”. Mən Huzeyfənin yanına gedib ondan soruşduqda (Ubeyin və Abdullah ibn Məsudun) dediklərini söylədi və belə dedi: “Zeyd ibn Sabitin yanına get və soruş”. Mən Zeyd ibn Sabitin yanına gedib soruşduqda dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Əgər Allah göylərin və yerin əhlinə əzab versəydi, onlara heç bir zülm etmədən əzab vermiş olardı. Əgər onlara

rəhm etsəydi, Allahın rəhmi onlar üçün etdikləri əməllərin əvəzindən daha xeyirli olardı. Əgər sən Uhud dağı qədər qızılın və ya Uhud dağı kimi qızılın hamısını Allah yolunda xərcləsəydin, sən qədərə iman etmədikcə və sənin başına gəlmiş şeylərin gəlməməsinin mümkünsüz olduğunu və başına gəlməyən bir şeyin gəlməsinin mümkünsüz olduğunu bilmədikcə, səndən qəbul edilməzdi. Bu etiqaddan başqa bir etiqad üzərində ölsən, mütləq Cəhənnəmə girəcəyini bilmədikcə, bu şeyləri xərcləsəydin belə, qəbul olunmazdı”.

٧٨ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِيَدِهِ عُوْدٌ ، فَتَكَتَ فِي الْأَرْضِ ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ، فَقَالَ : مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعُدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَمَقْعُدُهُ مِنَ النَّارِ ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَفَلَا تَتَكَلَّمُ ؟ قَالَ : لَا ، اْعْمَلُوا وَلَا تَتَكَلَّمُوا ، وَكُلُّ مَيْسَرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ ، ثُمَّ قَرَأَ : {فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى} .

63. (78). ...Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Bir dəfə biz Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşduq. Onun əlində bir çubuq var idi. Onu yerə vuraraq nöqtə kimi işarələr edirdi, sonra başını qaldırdı və dedi: “Sizdən elə bir kimsə yoxdur ki, onun Cənnətdəki və Cəhənnəmdəki yeri qeydə alınmasın!” Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, onda arxayın olaq (əməlləri tərkd edəkmi)?” Peyğəmbər dedi: “Xeyr, əməl edin və bu yazıya arxayınlaşmayın! Hər kəs nə üçün yaradılmışsa, onun üçün həmin şeylər asanlaşdırılacaq”. Sonra bu ayəni oxudu: “**Kim (haqqını) verir və Allahdan qorxursa və ən gözəl olan (“lə iləhə illəllah” kəlməsini) təsdiq edirsə, Biz onu ən asan olana nail edəcəyik. Kim də xəsislik edərək Rəbbinə ehtiyacı olmadığını güman edirsə və ən gözəl olan (“lə iləhə illəllah” kəlməsini) yalan hesab edirsə, Biz onun üstünə ən çətin olanı yükləyəcəyik**”. (əl-Leyl, 5-10).

٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ ، اِحْرَاصٌ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ ، وَاسْتِعْنِ بِاللَّهِ ، وَلَا تَعْجِزْ ، فَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ ، فَلَا تَقُلْ : لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا ، وَلَكِنْ قُلْ : قَدَّرَ اللَّهُ ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ .

64. (79). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah üçün güclü mömin zəif mömindən daha yaxşı və daha sevimlidir. Onların hər ikisində xeyir var. Sənə fayda verən şeyə can at, (yalnız) Allahdan kömək dilə və aciz olma! Sənə bir hadisə üz versə, demə ki, “kaş belə edəydim”. Əksinə, de: “Bu, Allahın qədəridir. O, istədiyini edir, çünki “əgər” sözü şeytana qapı açır”.

۸۰ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَيَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَابِسٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، سَمِعَ طَاوُوسًا يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُخْبِرُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : احْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ، فَقَالَ لَهُ مُوسَى : يَا آدَمُ ، أَنْتَ أَبُوْنَا حَبِيبِنَا وَأَحْرَجْتَنَا مِنَ الْجَنَّةِ بِذَنْبِكَ ، فَقَالَ لَهُ آدَمُ : يَا مُوسَى ، اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِكَلامِهِ ، وَحَطَّ لَكَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ ، أَتَلُومُنِي عَلَى أَمْرٍ قَدَرَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي بِأَرْبَعِينَ سَنَةً ؟ فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى ، فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى ، ثَلَاثًا.

65. (80). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Adəm ilə Musa ؑ mübahisə etdilər. Musa ona dedi: "Ey Adəm, sən atamızsən, sən günahına görə bizi məyus etdin və Cənnətdən çıxartdın". Adəm ona dedi: “Ey Musa, Allah səni sözlə (vasitəsiz) danışmaq üçün seçdi və sənin üçün Tövrəni Öz Əli ilə yazdı. Onda Allahın məni yaratmamışdan qırx il əvvəl yazdığı bir əməli etməyimə görə qınayırsan?” Beləcə Adəm Musaya qalib gəldi, beləcə Adəm Musaya qalib gəldi”- deyərək bunu üç dəfə təkrarladı”.

۸۱ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ زُرَّارَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ رَبِيعٍ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ : بِاللَّهِ وَحَدُّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ، وَالنَّبْعَ بَعْدَ الْمَوْتِ ، وَالْقَدْرَ.

66. (81). ...Rəvayət edilir ki, Əli ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bəndə dörd şeyə - Allahın tək və şəriksiz olmasına, mənim Allahın Elçisi olmağıma, öldükdən sonra dirilməyə və qədərə inanmadıqca iman gətirmiş olmaz”.

۸۲ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَمَّتِهِ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، قَالَتْ : دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى جِنَازَةِ غُلَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، طُوبَى لِهَذَا ، غُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ ، لَمْ يَعْمَلِ السُّوءَ ، وَلَمْ يَدْرِكْهُ ، قَالَ : أَوْعَيْتِ ذَلِكَ يَا عَائِشَةُ ، إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا ، خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ ، وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا ، خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ.

67. (82). ...Möminlərin anası Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ənsardan olan bir oğlan uşağının cənazəsinə çağırıldı. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, xoş olsun ona! O, Cənnət sərçələrindən bir sərçədir, nə bir günah etmiş, nə də həddi-bülüğa çatmışdı”. O dedi: “Bu haqda susmağın daha yaxşıdır, ey Aişə! Həqiqətən, Allah Cənnət əhlini hələ atalarının bellərində ikən yaratmışdır. Allah Cəhənnəm əhlini də hələ atalarının bellərində ikən yaratmışdır”.

۸۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْمُخَرَّمِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : جَاءَ مُشْرِكُو قُرَيْشٍ يُخَاصِمُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقَدْرِ ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ آيَةٌ : { يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ دُوفُوا مَسَّ سَقَرَ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ } .

68. (83). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Bir gün Qureyş müşrikləri Peyğəmbərin ﷺ yanına qədər haqda mübahisə etməyə gəldilər və bu ayə nazil oldu: **“O gün onlar üzü üstə Cəhənnəmə sürüklənəcək və onlara: “Cəhənnəmin tamamı dadın!”– deyiləcəkdir. Biz, həqiqətən də, hər şeyi qədərincə yaratdıq”.** (əl-Qəmər, 48-49).

۸۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَصْحَابِهِ ، وَهُمْ يَخْتَصِمُونَ فِي الْقَدْرِ ، فَكَأَنَّمَا يُفْقَأُ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ مِنَ الْغَضَبِ ، فَقَالَ : هَذَا أَمْرٌ ، أَوْ لِهَذَا خُلِقْتُمْ ، تَضْرِبُونَ الْقُرْآنَ بَعْضُهُ بَعْضٍ ، هَذَا هَلَكَتْ الْأُمَّمُ قَبْلَكُمْ ، قَالَ : فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو : مَا عَبَطْتُ نَفْسِي بِمَجْلِسٍ تَخَلَّفْتُ فِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَا عَبَطْتُ نَفْسِي بِذَلِكَ الْمَجْلِسِ وَتَخَلَّفِي عَنْهُ .

69. (85). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının belə buyurduqlarını rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ səhabələrinin yanına gəldi, bu əsnada onlar qədər haqda mübahisə edirdilər. Buna görə Allah Elçisinin ﷺ üzü qəzəbdən nar dənəsi kimi qızardı və dedi: “Siz bununla əmr olunmusunuz? - və ya - buna görəmi yaradılmışsınız? Quran ayələrinin bir qismini digər qismi ilə inkar edirsiniz!? Sizdən əvvəlkilər belə şeylərə görə həlak oldu”. Abdullah ibn Amr dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ bu məclisindən geriyə qaldığım üçün çox məyus oldum. Mən bu məclisdən geriyə qaldığım üçün çox məyus oldum”.

۸۶ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي حَيَّةَ أَبُو جَنَابٍ الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ،

عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا عُدْوَى ، وَلَا طَيْرَةٌ ، وَلَا هَامَةٌ ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ أُعْرَابِيٌّ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرَأَيْتَ الْبَعِيرَ يَكُونُ بِهِ الْجُرْبُ ، فَيُجْرَبُ الْإِبِلَ كُلَّهَا ؟ قَالَ : ذَلِكَ الْقَدَرُ ، فَمَنْ أَجْرَبَ الْأَوَّلُ ؟ .

70. (86). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Xəstəliyin yoluxması, quşlarda düşər-düşməzlik və bayquşun (evə qonmasının uğursuzluq sayılması) yoxdur”. Bir bədəvi ərəb ayağa qalxaraq dedi: “Ey Allahın Elçisi, sən xəstəliyin yoluxmasının olmamasını deyirsən, amma bir xəstə dəvənin dəvə dəstəsini yoluxdurduğunu görmədinmi?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Bu, qədərdir. Bəs birinci xəstələnən dəvəni kim yoluxdurmuşdu?”¹

٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَثَلُ الْقَلْبِ مَثَلُ الرِّيشَةِ ، تُثْقِلُهَا الرِّيحُ بِمَقَالَةٍ .

71. (88). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Musa əl-Əşəri رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qəlbin misalı lələyin misalı kimidir. Külək onu istədiyi tərəfə yönəldər”.

٨٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا حَالِي بْنُ يَعْلَى ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ لِي جَارِيَةً ، أَعْرُلُ عَنْهَا ؟ قَالَ : سَيَأْتِيهَا مَا قُدِّرَ لَهَا ، فَأَتَاهُ بَعْدَ ذَلِكَ ، فَقَالَ : قَدْ حَمَلَتِ الْجَارِيَةَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا قُدِّرَ لِنَفْسِ شَيْءٍ إِلَّا هِيَ كَاتِنَةٌ .

72. (89). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Ənsardan olan bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın Elçisi! Mənim bir cariyəm var, mən onunla azl² edimmi?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahın onun üçün təqdir etdiyi mütləq baş verəcək”. Bundan sonra o, Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Cariyə hamilə qaldı”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahın insan üçün təqdir etdiyi şey mütləq baş verir”.

٩٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُهَيْبَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا الْبُرُّ ، وَلَا يَزِدُّ الْقَدْرَ إِلَّا الدُّعَاءُ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ لِلْحَطِيئَةِ يَعْْمَلُهَا .

¹ “Bu, qədədir” hissəsi səhih deyil.

² Cinsi yaxınlıq əsnasında kişi toxumalarının bilərəkdən qadının rəhminə düşməsinin qarşısını almağa deyilir. Əshabələr belə etmək istəyirdilər ki, kənzilər onlardan hamilə qalmasınlar.

73. (90). ...Rəvayət edilir ki, Səuban رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “İnsanın ömrünü yaxşılıqdan başqa heç nə artırmaz, qədəri isə duadan başqa heç nə dəyişməz. Şübhəsiz ki, adam etdiyi günah səbəbilə ruzidən məhrum olur”.¹

٩١ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْحَقَّافُ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ سُرَّاقَةَ بْنِ جُعْشِمٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، الْعَمَلُ فِيمَا جَفَّ بِهِ الْقَلَمُ ، وَجَزَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَجَزَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، أَمْ فِي أَمْرِ مُسْتَقْبَلٍ ؟ قَالَ : بَلْ فِيمَا جَفَّ بِهِ الْقَلَمُ ، وَجَزَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ ، وَكُلُّ مَيْسَرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ.

74. (91). ...Rəvayət edilir ki, Suraqa ibn Cu'sum رضي الله عنه demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, etdiyimiz əməl mürəkkəbi qurumuş qələmlərin yazdıqları və artıq əvvəlcədən təqdir olunmuş şeylərdədir, yoxsa gələcəkdə baş verəcəklərdədir?” Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم buyurdu: “Bəli, qələmin yazdığı qurumuş və təqdir olunanlar baş vermişdir. Hər kəs nə üçün yaradılıbsa, bu əməl ona asanlaşdırılacaq”.

٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّفِيِّ الْحِمَاصِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ جُوسَ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْمُكَذِّبُونَ بِأَقْدَارِ اللَّهِ ، إِنْ مَرَضُوا فَلَا تُعْوَدُهُمْ ، وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تُشْهَدُهُمْ ، وَإِنْ لَقِيَتْهُمْ فَلَا تُسَلِّمُوا عَلَيْهِمْ.

75. (92). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم buyurdu: “Həqiqətən, bu ümmətin məcusiləri Allahın qədərini inkar edənlərdir. Onlar xəstələndikdə ziyarət etməyin, onlar öldükdə cənazələrində iştirak etməyin və onlarla rastlaşdıqda onlara salam verməyin!”²

١١ - بَابُ فِي فَضَائِلِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَّلَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

11-ci fəsil: Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم səhabələrinin fəziləti

Əbu Bəkr əs-Siddiqin رضي الله عنه fəziləti

٩٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَةَ ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَلَا إِنِّي أُبْرَأُ إِلَى كُلِّ خَلِيلٍ مِنْ خَلَّتِيهِ ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا ، لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا ، إِنْ صَاحَبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ. قَالَ وَكَيْعٌ : يَعْنِي نَفْسَهُ.

¹ “Şübhəsiz ki, adam etdiyi günah səbəbilə ruzidən məhrum olur” hissəsi səhih deyil.

² Hədisin “onlara salam verməyin” hissəsi səhih deyil.

76. (93). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Agah olun ki, mən Allahdan qeyrisini özümə dost götürməkdən uzağam. Əgər mən kimisə dost götürmüş olsaydım, Əbu Bəkrə dost götürərdim. Həqiqətən, sizin dostunuz Allahın sevimli dostudur”. Ravi¹ Vaki dedi: “Yəni Peyğəmbərin ﷺ özü”.

٩٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا نَفَعَنِي مَالٌ قَطُّ ، مَا نَفَعَنِي مَالٌ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ ، وَقَالَ : هَلْ أَنَا وَمَالِي ، إِلَّا لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ !

77. (94). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Mənə Əbu Bəkrin malı qədər heç bir mal faydalı olmadı”. Bu səbəblə Əbu Bəkr ağladı və dedi: “Mən və malım yalnız sənə üçün deyilmi, ey Allahın Elçisi!”

٩٥ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَمْرَةَ ، عَنْ فِرَاسٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كُهُولِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ، إِلَّا النَّبِيَّيْنِ وَالْمُرْسَلِينَ ، لَا تُخْبِرُهُمَا يَا عَلِيُّ مَا دَامَا حَيَّيْنِ .

78. (95). ...Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əbu Bəkr və Ömər əvvəlki və sonrakı nəsillərdən Cənnətdə sakin olacaq yaşlılar arasında ən hörmətli kimsələr olacaqlar. Yalnız peyğəmbərlər və elçilər müstəsna. Ey Əli, bunu onlara sağ olduqları müddətdə xəbər vermə!”

٩٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عَطِيَّةِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ أَهْلَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى يَرَاهُمْ مَنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ ، كَمَا يَرَى الْكَوْكَبَ الطَّالِعَ فِي الْأُفُقِ مِنْ أَفَاقِ السَّمَاءِ ، وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ مِنْهُمْ وَأَنْعَمَا .

79. (96). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(Cənnətdə) üstün dərəcədə olanlar üfüqdə olan ulduz kimi görünəcəklər. Şübhəsiz ki, Əbu Bəkr və Ömər onlardan daha üstün dərəcədə olacaqlar”.

¹ Ravi hədisi rəvayət edən adama deyilir.

٩٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ مَوْلَى لِرُبَيْعِ بْنِ جِرَاشٍ ، عَنْ رُبَيْعِ بْنِ جِرَاشٍ ، عَنْ حَدِيثِ بَنِي الْيَمَانِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِيَّيَ لَا أُذْرِي مَا قَدَرُ بَقَائِي فِيكُمْ ، فَاقْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي ، وَأَشَارَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ .

80. (97). ...Rəvayət edilir ki, Huzeyfə ibn əl-Yəmən ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, mən sizin aranızda nə qədər müddət qalacağımı bilmirəm. Məndən sonra iki kimsəyə tabe olun!” (Bunu dedikdə) Əbu Bəkr və Ömərə işarə etdi”.

٩٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ : لَمَّا وَضِعَ عُمَرُ عَلَى سَرِيرِهِ ، اسْتَنْفَهُ النَّاسُ يَدْعُونَ وَيُصَلُّونَ ، أَوْ قَالَ : يُثْنُونَ وَيُصَلُّونَ عَلَيْهِ ، قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ ، وَأَنَا فِيهِمْ ، فَلَمْ يَرُعْنِي إِلَّا رَجُلٌ قَدْ رَحِمَنِي ، وَأَخَذَ يَمْسِكُنِي ، فَالْتَمَسْتُ ، فَإِذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، فَتَرَحَّمَ عَلَيَّ عُمَرُ ، ثُمَّ قَالَ : مَا خَلَّفْتُ أَحَدًا أَحَبَّ إِلَيَّ ، أَنْ أَلْقَى اللَّهَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ مِنْكَ ، وَإِنَّمِ اللَّهُ ، إِنْ كُنْتُ لَأُظَلُّ لِيَجْعَلَكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَعَ صَاحِبَيْكَ ، وَذَلِكَ أَنِّي كُنْتُ أَكْثَرَ أَنْ أَسْمَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : ذَهَبْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، وَدَخَلْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، وَخَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، فَكُنْتُ أَظَلُّ لِيَجْعَلَكَ اللَّهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ .

81. (98). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Ömər vəfat etdikdə onu çarpayıya uzatdılar. Onun cənazəsi qaldırılmamışdan qabaq insanlar onu ətrafına toplanıb onun üçün dua edir və xeyir söyləyirdilər” və ya “tərif edib dua edirdilər. Mən də onların içində idim. Bu əsnada bir nəfər mənim çiyimdən tutmaqla diqqətimi çəkdi. Ona doğru çevrildikdə onun Əli ibn Əbu Talib olduğunu gördüm. Ömər üçün rəhmət dilədi, sonra da dedi: “Mən sənə etdiyən əməllərlə Allahla görüşməyə çox sevinərdim. Səndən başqa əməlinə bu qədər qibtə etdiyim başqa birisini tapmadım. Allaha and olsun ki, Allahın ﷻ səni iki dostuna (Peyğəmbər ﷺ və Əbu Bəkr) qovuşduracağına ümid edirəm, çünki mən çox vaxt Allah Elçisinin ﷺ “mən Əbu Bəkr və Ömərlə getdim”, “mən Əbu Bəkr və Ömərlə girdim”, “mən Əbu Bəkr və Ömərlə çıxdım” dediyini eşidirdim. Ona görə mən Allahın səni iki dostuna qovuşduracağına ümid edirəm”.

١٠٠ - حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ صَالِحٌ بْنُ أَهْتَمِ الْأَسْطِطِيِّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغُدُّوسِ بْنُ بَكْرِ بْنِ حُنَيْسٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مَعْوَلٍ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كَهُولِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأُولَى وَالْآخِرِينَ ، إِلَّا النَّبِيَّ وَالْمُرْسَلِينَ .

82. (100). ...Aun ibn Əbu Cuheyfə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əbu Bəkr və Ömər əvvəlki və sonrakı nəsillərdən yaşlılar arasında peyğəmbərlər və elçilər müstəsna, Cənnətdə ən hörmətli kimsələr olacaqlar”.

۱۰۱ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْزُوقِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: غَائِشَةُ، قِيلَ: مِنْ الرِّجَالِ؟ قَالَ: أَبُوهَا.

83. (101). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ﷺ demişdir: “Soruşuldu: “Ey Allahın Elçisi, insanlardan sənə ən sevimli olanı kimdir?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Aişə”. Yenə soruşuldu: “Bəs kişilərdən kimdir?” O dedi: “Onun atası”.

فَصَائِلُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Ömər in ﷺ fəziləti

۱۰۲ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، أَحْمَدُ بْنُ الْحَرِثِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَيُّ أَصْحَابِهِ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ؟ قَالَتْ: أَبُو بَكْرٍ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّهُمْ؟ قَالَتْ: عُمَرُ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّهُمْ؟ قَالَتْ: أَبُو عُبَيْدَةَ.

84. (102). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Şəqiq رضي الله عنه demişdir: “Aişədən soruşdum: “Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən ona ən sevimli olan kim idi?” O dedi: “Əbu Bəkr”. Mən dedim: “Sonra kimdir?” O dedi: “Ömər”. Mən dedim: “Sonra kimdir?” O dedi: “Əbu Ubeydə”.

۱۰۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَبُو عُبَيْدٍ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْمَاجِشُونَ، حَدَّثَنِي الرَّنَجِيُّ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ أَعَزَّ الْإِسْلَامِ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ حَاصَةً.

85. (105). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allahın Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allahım, İslamı xas olaraq Ömər ibn əl-Xattab ilə izzətləndir”.¹

۱۰۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، وَخَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ أَبِي بَكْرٍ عُمَرُ.

¹ Hədisdəki “xas olaraq” sözü səhih deyil.

86. (106). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Sələmə رضي الله عنه demişdir: “Mən Əlinin belə dediyini eşitdim: “Allah Elçisindən ﷺ sonra insanların ən xeyirlisi Əbu Bəkr, Əbu Bəkrdən sonra insanların ən xeyirlisi isə Ömərdir”.

١٠٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَصْرِيُّ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، أَحْبَبَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ ، رَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ ، فَإِذَا أَنَا بِامْرَأَةٍ تَتَوَضَّأُ إِلَى جَنْبِ قَصْرِ ، فَقُلْتُ : لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ ؟ فَقَالَتْ : لِعُمَرَ ، فَذَكَرْتُ غَيْرَتَهُ ، فَوَلَّيْتُ مُدْبِرًا ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : فَبَكَى عُمَرُ ، فَقَالَ : عَلَيَّكَ ، يَا أَبِي وَأَتِي ، يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَعَارُ ؟ .

87. (107). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Biz Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşduq, o dedi: “Yuxuda özümü Cənnətdə gördüm. Bu əsnada bir qəsrin yanında bir qadının dəstəmaz aldığı gördüm. Dedim: “Bu qəsr kimindir?” O dedi: “Öməridir!” Mən onun qısqanc olduğunu xatırladım və dönüb oradan uzaqlaşdım”. Əbu Hureyra deyir: “(Bunu eşidəndə) Ömər ağladı və dedi: “Atam-anam sənə fəda olsun, ey Allahın Elçisi, məgər sənə qısqana bilərəmmi?!”

١٠٨ - حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ حَلْفٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ غُضَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنْ اللَّهُ وَضَعَ الْحَقَّ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ ، يَقُولُ بِهِ .

88. (108). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Həqiqətən, Allah haqqı Ömərin dilinə qoymuşdur, o da onunla danışır”.

فَصَلُّ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Osmanın رضي الله عنه fəziləti

١١١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، قَالَ : ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَفَرَّيْهَا ، فَمَرَّ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ رَأْسُهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هَذَا يَوْمِيذٍ عَلَى الْهَدَى ، فَوَيْتُّ ، فَأَحْذَثُ بِضَيْعِي عُمَانَ ، ثُمَّ اسْتَقْبَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ : هَذَا ؟ قَالَ : هَذَا .

89. (111). ...Rəvayət edilir ki, Kəb ibn Uca رضي الله عنه demişdir: “Bir gün Allah Elçisi ﷺ yaxın vaxtlarda baş verəcək fitnəni xatırlatdı. Bu arada başı örtülü bir kişi yanımdan keçdi. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bu adam həmin fitnə

günlərində doğru yolda olacaq". Mən yerimdən cəld durub Osmanın biləklərindən tutdum, sonra üzümü Allah Elçisinə ﷺ tərəf çevirib dedim: "Bu adam mı?" O da: "Bu adam"- deyə buyurdu".

۱۱۲ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا الْقُرْجِيُّ بْنُ فَصَّالَةَ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ رِبْعَةَ الدِّمَشْقِيِّ ، عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا عُثْمَانُ ، إِنَّ وِلَاكَ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ يَوْمًا ، فَأَرَادَكَ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تَخْلَعَ فَمِصَكَ الَّذِي فَمَصَكَ اللَّهُ ، فَلَا تَخْلَعُهُ ، يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ . قَالَ النَّعْمَانُ : فَقُلْتُ لِعَائِشَةَ : مَا مَنَعَكَ أَنْ تُعَلِّمِي النَّاسَ بِهَذَا ؟ قَالَتْ : أَنْسِيْتُهُ وَاللَّهِ .

90. (112). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: "Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "Ey Osman! Əgər Allah sənə bir gün bu işi (xəlifəliyi) həvalə etsə, münafıqlar də Allahın sənə geyindiriyi köynəyini (xəlifəlik vəzifəsini) çıxartmaq istəsələr, onu çıxartma!" O bunu üç dəfə təkrar etdi. Numan dedi: "Mən Aişədən soruşdum: "Bunu insanlara bəyan etməyə sənə nə mane oldu?" O dedi: "Allaha and olsun ki, bu mənə unutuldu".

۱۱۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَارِثٍ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ : وَدِدْتُ أَنْ عِنْدِي بَعْضُ أَصْحَابِي ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلَا نَدْعُو لَكَ أَبَا بَكْرٍ ؟ فَسَكَتَ ، قُلْنَا : أَلَا نَدْعُو لَكَ عُمَرَ ؟ فَسَكَتَ ، قُلْنَا : أَلَا نَدْعُو لَكَ عُثْمَانَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَجَاءَ عُثْمَانُ ، فَخَلَا بِهِ ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْلِمُهُ ، وَوَجْهَهُ عُثْمَانُ يَتَعَبَّرُ . قَالَ قَيْسٌ : فَحَدَّثَنِي أَبُو سَهْلَةَ ، مَوْلَى عُثْمَانَ ، أَنَّ عُثْمَانَ بَنَ عَفَانَ قَالَ يَوْمَ الدَّارِ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدَ إِلَيَّ عَهْدًا ، فَأَنَا صَابِرٌ إِلَيْهِ . وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ حَدِيدَةَ : وَأَنَا صَابِرٌ عَلَيْهِ . قَالَ قَيْسٌ : فَكَانُوا يَرَوْنَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

91. (113). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: "Allah Elçisi ﷺ ölüm ilə nəticələnən xəstəliyə tutulduqda dedi: "Bəzi səhabələrimin yanımda olmasını arzulayıram". Biz dedik: "Ey Allahın Elçisi, Əbu Bəkri yanına çağırıraq?" O susdu. Biz dedik: "Öməri yanına çağırıraq?" O yenə də susdu. Biz dedik: "Osmanı yanına çağırıraq?" O: "Bəli"- dedi. Osman gəldi və onunla təklidə qaldı. Peyğəmbər ﷺ onunla danışmağa başladı və Osmanın üzünün rəngi dəyişdi". Osmanın mövlası Əbu Səhlə rəvayət edir ki, Osman "ev günü" (Osmanın evində mühasirəyə alındığı gün) demişdir: "Allah Elçisi ﷺ məndən əhd aldı ki, mən bu işin üzərində səbir edim". Əlinin hədisində deyilir: "Mən bu işin üzərində səbir edim". Ravi Qeys

dedi: “Bunu rəvayət edənlərin hamısı bu günün Osmanın evində mühasirədə olduğu gün olduğunu deyirlər”.

فَضْلُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Əli ibn Əbu Talibin ﷺ fəziləti

۱۱۴ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : عَهَدَ إِلَيَّ النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ لَا يُجْبِي إِلَّا الْمُؤْمِنُ ، وَلَا يُبْعِضُنِي إِلَّا مُنَافِقٌ .

92. (114). ...Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Ummilərin Peyğəmbəri¹ ﷺ mənə zəmanət verdi ki, mənə yalnız mömin sevər və mənə yalnız münafiq nifrət edər”.

۱۱۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ لِعَلِيِّ : أَلَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى .

93. (115). ...İbrahim ibn Səd ibn Əbu Vaqqas atasından ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Əliyə belə dedi: “Sənin mənim yanımdakı məqamın, Harunun Musanın yanındakı məqamı kimi olmasına razı deyilsənmi?”

۱۱۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ ، أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادٍ بْنُ سَلْمَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنِ الْبُرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، قَالَ : أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ الَّتِي حَجَّ ، فَتَزَلَّ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ ، فَأَمَرَ الصَّلَاةَ جَامِعَةً ، فَأَخَذَ يَبْدُو عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فَقَالَ : أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ؟ قَالُوا : بَلَى ، قَالَ : أَلَسْتُ أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ ؟ قَالُوا : بَلَى ، قَالَ : فَهَذَا وَبِيُّ مَنْ أَنَا مَوْلَاةُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، اللَّهُمَّ عَادِ مَنْ عَادَاهُ .

94. (116). ...Rəvayət edilir ki, əl-Bəra ibn Azib ﷺ demişdir: “Biz Allah Elçisinin ﷺ Həcc etdiyi ildə onunla birlikdə idik. O, yolun bəzi yerlərində dayandı və camaata namaz qılmaq əmri verdi. Sonra Əlinin əlini tutub buyurdu: “Mən möminlərə onların özlərindən də daha yaxın deyiləmmi?!” Səhabələr: “Bəli!”- dedilər. O dedi: “Mən hər bir möminə onun özündən daha yaxın deyiləmmi?” Səhabələr: “Bəli!”- dedilər. O dedi: “Bu, (Əli ibn Əbu Talib) mənə sevən hər kəsin mövlasıdır (yaxınıdır). Allahım, onunla

¹ Yəni yazı və hesab bilməyənlərin Peyğəmbəri. Peyğəmbərin ﷺ zamanında arəblərin əksəriyyəti savadsız olduğuna görə Peyğəmbər ﷺ belə adlanmışdır.

dost olanla dost ol, ona düşmən olanla Sən də düşmən ol!”

١١٧ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، قَالَ : كَانَ أَبُو لَيْلَى يَشْمُرُ مَعَ عَلِيٍّ ، فَكَانَ يَلْبَسُ ثِيَابَ الصَّيْفِ فِي الشِّتَاءِ ، وَثِيَابَ الشِّتَاءِ فِي الصَّيْفِ ، فَقُلْنَا : لَوْ سَأَلْتَهُ ، فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَيَّ وَأَنَا أَرْمُدُ الْعَيْنَ يَوْمَ خَيْبَرَ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَرْمُدُ الْعَيْنَ ، فَتَقَلَّ فِي عَيْنِي ، ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ الْحَرَّ وَالْبَرْدَ ، قَالَ : فَمَا وَجَدْتُ حَرًّا وَلَا بَرْدًا بَعْدَ يَوْمَيْهِ ، وَقَالَ : لَا يُبْعَثَنَّ رَجُلًا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ، لَيْسَ بِفَرَّارٍ ، فَتَشَوَّفَ لَهُ النَّاسُ ، فَبَعَثَ إِلَيَّ عَلِيٍّ ، فَأَعْطَاهَا إِيَّاهُ .

95. (117). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Əbu Leyla رضي الله عنه demişdir: “Əbu Leyla Əli ilə axşamlar söhbət edərdilər. Əli yayda qış paltarı, qışda isə yay paltarı geyinərdi. Biz Əbu Leylaya dedik: “Ondan bu haqda soruşarsan”. Əli belə dedi: “Allah Elçisi ﷺ xəbər göndərək məni yanına çağırırdı. O vaxt Xeybər döyüşü günü mənim gözlərim ağrıyırdı. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, mənim gözlərim ağrıyır”. O, gözlərimə yüngülcə tüpürdü, sonra da dedi: “Allahım, istini və soyuğu ondan uzaq et!” Mən də o gündən sonra nə istilik, nə də soyuqluq hiss etdim”. Sonra Əli Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu rəvayət etdi: “Mən elə bir adamı göndərəcəyəm ki, o, Allah və Onun Elçisini sevir, Allah və Onun Elçisi də onu sevir. O, döyüş meydanından qaçan da deyil”. Bunu eşidən insanlar həmin adamın kim olduğunu gözlədilər. Allah Elçisi ﷺ də Əlini çağırırdı və bayrağı ona verdi”.

١١٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْوَأَسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنَيْبٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَأَبْوَهُمَا خَيْرٌ مِنْهُمَا .

96. (118). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həsən və Hüseyin Cənnətdəki cavanlar arasında ən hörmətli olanlardır. Ataları isə onlardan da xeyirlidir”.

١١٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شَرِيكَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ ، وَلَا يُؤَدِّي عَنِّي إِلَّا عَلِيٌّ .

97. (119). ..Rəvayət edilir ki, Hubşi ibn Cunədə رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə dediyini eşitmişəm: “Əli məndən, mən də ondanam. Mənə

aid olan müəyyən işləri yalnız Əli yerinə yetirə bilər”.

۱۲۱ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ ابْنِ سَابِطٍ ، وَهُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، قَالَ : قَدِمَ مُعَاوِيَةَ فِي بَعْضِ حَجَّاتِهِ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ سَعْدٌ ، فَذَكَرُوا عَلِيًّا ، فَقَالَ مِنْهُ ، فَعَضِبَ سَعْدٌ ، وَقَالَ : تَقُولُ هَذَا لِلرَّجُلِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيَ مَوْلَاهُ ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : أَنْتَ مِنِّي بِمَثَلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى ، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : لِأَعْظَمِ الرَّايَةِ الْيَوْمَ رَجُلًا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ.

98. (121). Rəvayət edilir ki, Səd ibn Əbu Vaqqas ؓ demişdir: “Həcc səfərlərinin birində Muaviyə gəldikdə Səd onun yanına gəldi. Bir müddət Əli haqqında bəhs etdilər. Muaviyə Əlinin əleyhinə danışdıqda Səd qəzəbləndi və dedi: “Sən bu sözü elə bir adam üçün necə deyirsən!? Mən onun haqqında Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Mən kimin mövlasıyamsa, Əli də onun mövlasıdır”. Həmçinin ona belə dediyini eşitmişəm: “Sənin mənim yanımdakı məqamın, Harunun Musanın yanındakı məqamı kimidir, lakin məndən sonra peyğəmbər gəlməyəcək”. Həmçinin onun üçün (Xeybər döyüşü günü) belə dediyini də eşitmişəm: “Bu gün bayraq elə bir adama veriləcək ki, o, Allahı və Onun Elçisini sevir”.

فَضْلُ الرُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

əz-Zubeyrin ؓ fəziləti

۱۲۲ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فُرَيْطَةَ : مَنْ يَأْتِينَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ ؟ فَقَالَ الرُّبَيْرِيُّ : أَنَا ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيُّ ، وَإِنَّ حَوَارِيَّ الرُّبَيْرِيِّ .

99. (122). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Qureyza günü¹ soruşdu: “Bu qövmdən mənim üçün kim xəbər gətirər?” əz-Zubeyr dedi: “Mən!” O yenə soruşdu: “Bu qövmdən kim mənim üçün xəbər

¹ Qureyza günü – Xəndək döyüşündən qabaq Bəni Qureyza qəbiləsi Peyğəmbərlə ﷺ müttəfiqlik müqaviləsi bağlamışdı. Müşriklər Mədinəyə hücum etdikdə yəhudilər Peyğəmbərə ﷺ xəyanət edərək müşriklər tərəfə keçmişdilər. Müşriklər Xəndək döyüşündə qələbə əldə etməyib Mədinədən uzaqlaşdıqdan sonra Peyğəmbər ﷺ Bəni Qureyzanın yerləşdiyi yeri mühasirəyə almış və bu günə “Qureyza günü” deyilmişdir.

gətirər?” əz-Zubeyr dedi: “Mən!” Üçüncü dəfə Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Hər bir Peyğəmbərin ﷺ həvarisi olub, mənim də həvarim əz-Zubeyrdir”.

۱۲۳ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الزُّبَيْرِ ، قَالَ : لَقَدْ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ يَوْمَ أُحُدٍ .

100. (123). ...Rəvayət edilir ki, əz-Zubeyr ﷺ demişdir: “And olsun ki, Allah Elçisi ﷺ Uhud döyüşü günü mənim üçün (atam-anam sənə fəda olsun deyərək) ata-anasını andı”.

۱۲۴ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَهَدِيدَةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَتْ لِي عَائِشَةُ : يَا عُرْوَةُ ، كَانَ أَبَوَاكَ مِنَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ : أَبُو بَكْرٍ ، وَالزُّبَيْرُ .

101. (124). ...Hişam ibn Urva atasının ﷺ belə dediyini rəvayət edir: “Aişə mənə dedi: “Ey Urva, sənin valideynlərin yaralandıqdan sonra da Allahın və Peyğəmbərin ﷺ dəvətini qəbul edənlərdəndir”.

فَصَلُّ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Təlhə ibn Ubeydullahın ﷺ fəziləti

۱۲۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْدِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الصَّلْتُ الْأَرْدِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو نَضْرَةَ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ طَلْحَةَ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : شَهِيدٌ بِمَنِّي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ .

102. (125). ...Cabir ﷺ rəvayət edir ki, bir dəfə Təlhə Peyğəmbərin ﷺ yanından keçərkən Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “O, yer üzərində gəzən şəhiddir”.

۱۲۶ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَنْبَرِيِّ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : نَظَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى طَلْحَةَ ، فَقَالَ : هَذَا بَرٌّ قَضَى نَجْبَهُ .

103. (126). ...Rəvayət edilir ki, Muaviyə ibn Əbu Sufyan رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ Təlhəyə baxıb belə dedi: “Bu adam əhdə sadıq olanlardandır”.

۱۲۷ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَحْبَبْنَا إِسْحَاقَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ مُعَاوِيَةَ ، فَقَالَ : أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : طَلْحَةُ مِمَّنْ قَضَى نَحْبَهُ.

104. (127). ...Rəvayət edilir ki, Musa ibn Talhə رحمته demişdir: “Bir dəfə Müaviyənin yanında idik, o dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğuna şahidlik edirəm: “Təlhə əhdə sadıq olanlardandır”.

۱۲۸ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ قَيْسٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ شَلَاءً ، وَقَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ.

105. (128). ...Rəvayət edilir ki, Qeys رحمته demişdir: “Mən Təlhənin əlinin yaralandığını gördüm, onunla Uhud döyüşü günü Allah Elçisini ﷺ qoruyurdu”.

فَضْلُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Səd ibn Əbu Vaqqasın ﷺ fəziləti

۱۲۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ أَبَوَيْهِ لِأَحَدٍ غَيْرِ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ ، فَإِنَّهُ قَالَ لَهُ يَوْمَ أُحُدٍ : اؤْمِ سَعْدُ ، فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي.

106. (129). Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ Səd ibn Malikdən başqa heç kəsə üçün valideynlərini yad edərək belə dediyini görməmişəm. O, Uhud döyüşündə Səd üçün belə deyirdi: “Vur, ey Səd! Atam-anam sənə fəda olsun!”

۱۳۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ وَحَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاسٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ : لَقَدْ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ أَبَوَيْهِ ، فَقَالَ : اؤْمِ سَعْدُ ، فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي.

107. (130). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn Museyyib رحمته demişdir: “Mən Səd ibn Əbu Vaqqasın belə dediyini eşitmişəm: “Allah Elçisi ﷺ Uhud döyüşündə ata-anasını yad edərək mənə demişdi: “Vur, ey Səd! Atam-anam sənə fəda olsun!”

۱۳۱ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، وَخَالِي يَعْلى ، وَوَكَيْعٌ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ قَيْسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ : إِنِّي لَأَوَّلُ الْعَرَبِ رَمَى بِسَهْمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

108. (131). ...Rəvayət edilir ki, Qeys رحمته demişdir: “Mən Səd ibn Əbu Vaqqasın belə dediyini eşitdim: “Həqiqətən, mən Allah yolunda ox atan ilk ərəbəm”.

۱۳۲ - حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ هَاشِمِ بْنِ هَاشِمٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَقُولُ : قَالَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ : مَا أَسْلَمَ أَحَدٌ فِي الْيَوْمِ الَّذِي أَسْلَمْتُ فِيهِ ، وَلَقَدْ مَكَّنْتُ سَبْعَةَ أَيَّامٍ ، وَإِنِّي لَلثُلُثِ الْإِسْلَامِ.

109. (132). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn əl-Museyyib رحمته demişdir: “Səd ibn Əbu Vaqqas رحمته delə buyurdu: “Mən müsəlman olduğum gün heç kim müsəlman olmadı. Mən müsəlman olduqdan sonra bir həftə müddətində heç kim müsəlman olmamışdı”¹.

فَضَائِلُ الْعَشْرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

On səhabənin رحمته fəziləti

۱۳۳ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْمُثَنَّى أَبُو الْمُثَنَّى النَّحْعِيُّ ، عَنْ جَدِّهِ رِيَّاحِ بْنِ الْحَارِثِ ، سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ زَيْدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ نُفَيْلٍ يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاشِرَ عَشْرَةٍ ، فَقَالَ : أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ ، وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ ، وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ ، وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ ، وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ ، وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ ، وَسَعْدُ فِي الْجَنَّةِ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ فِي الْجَنَّةِ ، فَقِيلَ لَهُ : مَنْ التَّاسِعُ ؟ قَالَ : أَنَا.

110. (133). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn Zeyd ibn Amr ibn Nufeyl رحمته demişdir: “Allah Elçisi رحمته on nəfərin onuncusu idi, çünki o demişdir: “Əbu Bəkr Cənnətdədir. Ömər Cənnətdədir. Osman Cənnətdədir. Əli Cənnətdədir. Təlhə Cənnətdədir. əz-Zubeyr Cənnətdədir. Səd Cənnətdədir. Abdur-Rahmən Cənnətdədir”. Ona dedilər: “Bəs doqquzuncu kimdir?” O dedi: “Mənəm”.

۱۳۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ حُصَيْنٍ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ظَالِمٍ ، عَنْ

¹ Yəni “mənim müsəlman olmağımın sonra növbəti bir həftə ərzində heç kim müsəlman olmadı”.

سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبِي سَعِيدٍ يَقُولُ : اثْبُتْ جِرَاءً ، فَمَا عَلَيْكَ إِلَّا نَجِيٌّ ، أَوْ صَادِقٌ ، أَوْ شَهِيدٌ ، وَعَدَّهُمْ : رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَعُثْمَانُ ، وَعَلِيٌّ ، وَطَلْحَةُ ، وَالزُّبَيْرُ ، وَسَعْدٌ ، وَابْنُ عَوْفٍ ، وَسَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ .

111. (134). ...Rəvayət edilir Səid ibn Zeyd ﷺ demişdir: “Mən şahidəm və Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Sakit dur, ey Hira! Sənin üzərində Peyğəmbər, Siddiq, şəhid var”. Allah Elçisi ﷺ onları sadalayaraq dedi: “Əbu Bəkr, Ömər, Osman, Əli, Təlhə, əz-Zubeyr, Səd, İbn Auf, Səid ibn Zeyd”.

فَضْلُ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Əbu Ubeydə ibn əl-Cərrahın ﷺ fəziləti

۱۳۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، جَمِيعًا عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرٍ ، عَنْ حَدِيثِهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَهْلِ نَجْرَانَ : سَأَبْعَثُ مَعَكُمْ رَجُلًا أَمِينًا حَقًّا أَمِينٍ ، قَالَ : فَتَشْرَفَ لَهُ النَّاسُ ، فَبَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ .

112. (135). ...Huzeyfə ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Nəcəran əhlinə belə buyurdu: “Mən sizinlə etimada ən çox layiq olan kişini göndərəcəyəm”. İnsanlar kimin bu məqama yetişəcəyini gözləməyə başladılar. Sonra Peyğəmbər ﷺ Əbu Ubeydə ibn əl-Cərrahı göndərdi”.

۱۳۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ : هَذَا أَمِينٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ .

113. (136). ...Abdullah ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Əbu Ubeydə ibn əl-Cərraha dedi: “Bu (adam), bu ümmətin etibarlısıdır”.

فَضْلُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Abdullah ibn Məsudun ﷺ fəziləti

۱۳۸ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاسٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، بَشَّرَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُقْرَأَ الْقُرْآنَ غَضًّا كَمَا أَنْزَلَ ، فَلْيُقْرَأْهُ عَلَى قِرَاءَةِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ .

114. (138). ...Abdullah ibn Məsud ﷺ rəvayət edir ki, bir dəfə Əbu Bəkr və Ömər onu (İbn Məsudu) Allah Elçisinin ﷺ dediyi bu sözlə müjdələdilər: “Kim Quranı nazil edildiyi kimi oxumağı sevirsə, İbn Ummu Abdın qıraəti¹ kimi oxusun!”

١٣٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذْ نَزَّلَ عَلَيْكَ أَنْ تَرْفَعَ الْحِجَابَ ، وَأَنْ تَسْتَمِعَ سَوَادِي ، حَتَّى أَنْهَاكَ .

115. (139). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ mənə dedi: “Mən sənə qadağan edənə qədər qarımın qabağındakı pərdəni qaldırmağına və sirrimi eşitməyinə icazə verirəm”.

فَضَائِلُ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ ابْنَيْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمُ

Əli ibn Əbu Talibin uşaqları Həsən və Hüseyin ﷺ fəziləti

١٤٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ ، عَنِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِلْحَسَنِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَحِبُّهُ فَأَحِبَّهُ ، وَأَحِبُّ مَنْ أَحِبُّهُ ، قَالَ : وَضَعَهُ إِلَى صَدْرِهِ .

116. (142). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Həsən üçün: “Allahım, mən onu sevirəm, Sən də onu sev və onu sevəni sev!”- deyərək dua etdi və onu bəğrına basdı”.

١٤٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ سُفْيَانَ ، عَنِ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَوْفٍ أَبِي الْجَحَافِ ، وَكَانَ مَرْضِيًّا ، عَنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَحَبَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ فَقَدْ أَحَبَّنِي ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا فَقَدْ أَبْغَضَنِي .

117. (143). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Həsəni və Hüseyini sevən məni sevmiş olur, onlara nifrət edən isə mənə nifrət etmiş olur”.

١٤٤ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ ، أَنَّ يَعْلىَ بْنَ مَرَّةَ حَدَّثَهُمْ ، أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى طَعَامٍ دُعُوا لَهُ ، فِإِذَا حُسَيْنٌ تَلَعَبَ فِي السِّكِّةِ ، قَالَ : فَتَقَدَّمَ

¹ Qıraət – Quranın oxunuşuna deyilir. Namaz qılarkən ayaq üstə durduqda Quran oxunuşuna da qıraət deyilir.

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَامَ الْقَوْمِ ، وَبَسَطَ يَدَيْهِ ، فَجَعَلَ الْعُلَامَ يَفِرُّ هَاهُنَا وَهَاهُنَا ، وَيُضَاجِرُهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَخَذَهُ ، فَجَعَلَ إِحْدَى يَدَيْهِ تَحْتِ ذَقْنِهِ ، وَالْأُخْرَى فِي فَأْسِ رَأْسِهِ ، فَقَبَّلَهُ ، وَقَالَ : حُسَيْنٌ مِنِّي ، وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ ، أَحَبَّ اللَّهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَيْنًا ، حُسَيْنٌ سِنَطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ .

118. (144). ...Səid ibn Əbu Rəşid رəvayət edir ki, Yalə ibn Murra bizə danışdı ki, onlar Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə bir qonaqlığa gedərkən küçədə oynayan Hüseynlə qarşılaşdılar. Peyğəmbər ﷺ onunla olan camaatdan qabağa keçib qollarını açdı. Uşaq isə o tərəf-bu tərəfə qaçırdı. Peyğəmbər ﷺ onu qucağına götürdü, bir əlini uşağın çənəsinin altına, digər əlini də başının arxasına qoyaraq onu öpdü və dedi: “Hüseyn məndəndir, mən də Hüseyndənəm. Allah Hüseyni sevəni sevsin. Hüseyn nəvələrin nəvəsidir”.

فَضْلُ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ

Əmmar ibn Yasirin ﷺ fəziləti

١٤٦ - حَدَّثَنَا عُمَرَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ هَانِي بْنِ هَانِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَاسْتَأْذَنَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ائْذُنُوا لَهُ ، مَرْحَبًا بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ .

119. (146). ...Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib رəvayət etmişdir: “Bir dəfə biz Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşduq. Əmmar ibn Yasir içəri girmək üçün izn istədi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Ona gəlməyə izn verin! Təmiz olan və təmizləndirilən xoş gəlib!”

١٤٧ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَمَّامُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ هَانِي بْنِ هَانِيٍّ ، قَالَ : دَخَلَ عَمَّارٌ عَلَى عَلِيٍّ ، فَقَالَ : مَرْحَبًا بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مُلِيَ عَمَّارٌ إِيمَانًا إِلَى مُشَابِهِ .

120. (147). ...Rəvayət edilir ki, Hani ibn Hani رəvayət etmişdir: “Əmmar Əlinin yanına gəldikdə Əli dedi: “Təmiz olan və təmizləndirilən xoş gəlib! Həqiqətən, mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Əmmar sümüklərinin uclarına qədər imanla doldurulmuşdur”.

١٤٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَا جَمِيعًا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ سَيَّاهٍ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عَمَّارٌ مَا عُرِضَ عَلَيْهِ أَمْرَانِ إِلَّا احْتَارَ الْأَرَشِدَ مِنْهُمَا.

121. (148). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əmmar daim ona ərz edilən iki şeydən ən doğrusunu seçər”.

فَضَائِلُ بِلَالٍ

Bilalın رضي الله عنه fəziləti

١٥٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ ، عَنْ زَرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كَانَ أَوَّلَ مَنْ أَظْهَرَ إِسْلَامَهُ سَبْعَةً : رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعَمَّارٌ ، وَأُمُّهُ سُمَيْيَةُ ، وَصُهَيْبٌ ، وَبِلَالٌ ، وَالْمِقْدَادُ ، فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَنْعَهُ اللَّهُ بَعِيَةَ أَبِي طَالِبٍ ، وَأَمَّا أَبُو بَكْرٍ فَمَنْعَهُ اللَّهُ بِقَوْمِهِ ، وَأَمَّا سَائِرُهُمْ فَأَخَذَهُمُ الْمُشْرِكُونَ ، وَأَلْبَسُوهُمْ أَذْرَاعَ الْحَدِيدِ ، وَصَهَّرُوهُمْ فِي الشَّمْسِ ، فَمَا مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدَّ وَاتَاهُمْ عَلَى مَا أَرَادُوا ، إِلَّا بِبِلَالٍ ، فَإِنَّهُ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فِي اللَّهِ ، وَهَانَ عَلَى قَوْمِهِ ، فَأَخَذُوهُ فَأَعْطَوْهُ الْوَلَدَانَ ، فَجَعَلُوا يَطُوفُونَ بِهِ فِي شِعَابِ مَكَّةَ ، وَهُوَ يَقُولُ : أَحَدٌ أَحَدٌ.

122. (150). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud رضي الله عنه demişdir: “İslamı qəbul edən ilk yeddi nəfər bunlar idi: Allah Elçisi ﷺ, Əbu Bəkr, Əmmar, Əmmarın anası Sumeyyə, Suheyb, Bilal və Miqdad. Allah Elçisinə gəlincə, Allah onu əmisi Əbu Talib vasitəsilə qorudu. Əbu Bəkrə gəlincə, Allah onu qövmü ilə qorudu. Digər müsəlmanları isə müşriklər tutdular və İslamdan dönmələri üçün dəmir paltarlar geyindirərək günəşin altında saxladılar. Bilaldan başqa bu əzablara dözə bilməyən müsəlmanlar müşriklərin dediyini etdilər. O, canını Allah yolunda fəda etməyə hazır idi. Qövmü də onun canına qəsd etməyə hazır idi. Buna görə müşriklər onu uşaqlara verdilər. Bu cavanlar onu Məkkə küçələrində sürüyürdülər. O isə deyirdi: “(Allah) Təkdir, Təkdir!”

١٥١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَقَدْ أُودِيْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْدِي أَحَدٌ ، وَلَقَدْ أَخْفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ ، وَلَقَدْ أَنْتَ عَلَيَّ ثَالِثَةٌ وَمَا لِي وَلِبِلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ دُو كَبِدٍ ، إِلَّا مَا وَارَى إِنْطُ بِبِلَالٍ.

123. (151). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allaha and olsun! Mənə Allah yolunda əziyyət verildiyi kimi heç kimə əziyyət verilmirdi. Allaha and olsun! Mən Allah yolunda

qorxudulduğum kimi heç kim qorxudulmurdu. Allaha and olsun! Bilalın gizlətdiyi bir parça azuqədən başqa nə məndə, nə də Bilalda yeyilə biləcək heç nə yox idi. Bu, üç gün davam etdi”.

فَصَائِلُ حَبَابٍ

Xabbabın ﷺ fəziləti

۱۵۳ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي لَيْلَى الْكِنْدِيِّ ، قَالَ : جَاءَ حَبَابٌ إِلَى عُمَرَ ، فَقَالَ : اذُنُ ، فَمَا أَحَدٌ أَحَقَّ بِحَدَا الْمَجْلِسِ مِنْكَ إِلَّا عَمَّارٌ ، فَجَعَلَ حَبَابٌ يُرِيهِ آثَارًا بِظَهْرِهِ ، مِمَّا عَذَّبَهُ الْمُشْرِكُونَ.

124. (153). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Leyla əl-Kindi ﷺ demişdir: “Xabbab Ömərən yanına gəlmişdi. Ömər ona dedi: “Yaxına gəl! Əmmardan başqa bu məclisə səndən daha layiq adam yoxdur”. Xabbab da kürəyində müşriklərin verdikləri əziyyətin izlərini göstərdi”.

فَصَائِلُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ

Zeyd ibn Sabitin ﷺ fəziləti

۱۵۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ ، وَأَشَدُّهُمْ فِي دِينِ اللَّهِ عُمَرُ ، وَأَصْدَقُهُمْ خِيَاءَ عَثْمَانَ ، وَأَقْضَاهُمْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَأَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ أَبِيُّ بْنُ كَعْبٍ ، وَأَعْلَمُهُمْ بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ ، وَأَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينًا ، وَأَمِيرُنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ.

125. (154). ...Ənəs ibn Malik ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətimin içində ümmətimə ən rəhmlı olan Əbu Bəkrdir. Allahın dini (hökmlərinin tətbiqində) ən sərti Ömərdir. Həya baxımından ən səmimi olan Osmandır. Qazilik Əli ibn Əbu Talibdədir. Allahın Kitabını ən gözəl oxuyan Ubey ibn Kəbdir. Halal və haramı ən yaxşı bilən Muaz ibn Cəbəldir. Miras məsələlərini ən yaxşı bilən Zeyd ibn Sabitdir. Diqqət edin! Şübhəsiz, hər ümmətin bir əmin insanı var. Bu ümmətin əmin insanı Əbu Ubeydə ibn əl-Cərrahdır”.

۱۵۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، مِثْلَهُ.

126. (155). ...Eyni hədisdir.

فَضْلُ أَبِي دَرٍّ

Əbu Zərin ﷺ fəziləti

١٥٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ عَمِيرٍ ، عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيَلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا أَقَلَّتِ الْعَبْرَاءُ ، وَلَا أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ ، مِنْ رَجُلٍ أَصْدَقَ هَجْعَةً مِنْ أَبِي دَرٍّ .

127. (156). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Əbu Zərdən daha düz danışan bir kişini nə yer üzü daşımış, nə də göy üzü kölgələndirmişdir”.

فَضْلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ

Səd ibn Muazın ﷺ fəziləti

١٥٧ - حَدَّثَنَا هُنَادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، قَالَ : أَهْدَيْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرْقَةً مِنْ خَرِيرٍ ، فَجَعَلَ الْقَوْمُ يَتَذَاوَلُونَهَا بَيْنَهُمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَتَعْجَبُونَ مِنْ هَذَا ؟ فَقَالُوا لَهُ : نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَقَالَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَمَنَادِبِلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنْ هَذَا .

128. (157). ...Rəvayət edilir ki, əl-Bəra ibn Azib رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisinə ﷺ ipəkli qumaşdan bir parça hədiyyə edilmişdi. Səhabələr qumaşı biri-birinin əlindən almağa başladılar. Allah Elçisi ﷺ isə dedi: “Bu (qumaşın gözəlliyinə) təəccübümü edirsiniz?” Səhabələr: “Bəli, ey Allahın Elçisi!” deyə cavab verdilər. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Canım Əlində Olana and olsun! Səd ibn Muazın Cənnətdəki dəsmalları bundan daha xeyirlidir”.

١٥٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اهْتَنَزَ عَرْشَ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ .

129. (158). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “ər-Rahmənin ﷻ Ərşi Səd ibn Muazın ölümünə görə titrəmişdir”.

فَصَلُّ جَرِيرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ

Cərir ibn Abdullah əl-Bəcəlinin ﷺ fəziləti

١٥٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُبَرِّزٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ ، قَالَ : مَا حَجَبَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ أَسْلَمْتُ ، وَلَا رَأَيْتُ إِلَّا تَبَسَّمَ فِي وَجْهِهِ ، وَلَقَدْ شَكَّوْتُ إِلَيْهِ أَنِّي لَا أَتَّبُثُ عَلَى الْحَيْلِ ، فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي ، وَقَالَ : اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مُهْدِيًّا .

130. (159). ...Rəvayət edilir ki, Cərir ibn Abdullah ﷺ demişdir: “Mən İslamı qəbul edəndən bəri hər dəfə Allah Elçisinin ﷺ yanına gəlmək üçün izn aldıqda həmişə məni qəbul edərdi. Məni gördükdə həmişə üzündə təbəssüm olardı. At üstündə otura bilmədiyim haqda ona şikayət etdikdə Allah Elçisi ﷺ əli ilə sinəmə vurdu və dedi: “Allahım! Onu sabit et, doğru yola yönəldən et və hidayət ver”.

فَصَلُّ أَهْلَ بَدْرٍ

Bədr əhlinin ﷺ fəziləti

١٦٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عُبَايَةَ بْنِ رِفَاعَةَ ، عَنْ جَدِّهِ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ ، قَالَ : جَاءَ جَبْرِيلُ ، أَوْ مَلَكٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : مَا تَعُدُّونَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا فَيَكُفُّمْ ؟ قَالُوا : خِيَارَتَنَا ، قَالَ : كَذَلِكَ هُمْ عِنْدَنَا خِيَارُ الْمَلَائِكَةِ .

131. (160). ...Rəvayət edilir ki, Rafi ibn Xadic ﷺ demişdir: “Cəbrail və ya bir mələk Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Siz aranızda Bədr döyüşündə iştirak edənləri necə dəyərləndirirsiniz?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Onlar bizim ən xeyirlilərimizdir”. O dedi: “Eləcə də (Bədr döyüşündə iştirak edən) mələklər də bizim ən xeyirlilərimizdir”.

فَصَائِلُ الصَّحَابَةِ

Səhabələrin ﷺ fəziləti

١٦١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ؛ جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا ، مَا أَدْرَكَ مَدَّ أَحَدِهِمْ ، وَلَا نَصِيفَهُ .

132. (161). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Səhabələrimi söyməyin! Canım Əlində Olana and olsun ki, biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə, onlardan birinin bir ovuc və ya yarım ovuc sədəqəsinin yarısına çata bilməz”.

١٦٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ سُرَيْرِ بْنِ دُعْلُقَيْ ، قَالَ : كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ : لَا تَسُبُّوا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَقَامُ أَحَدِهِمْ سَاعَةً ، خَيْرٌ مِنْ عَمَلِ أَحَدِكُمْ عُمْرَهُ .

133. (162). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər ؓ demişdir: “Mühəmmədin ﷺ səhabələrini söyməyin! Onlardan birinin bir saat qiyamda durması sizdən birinin ömür boyu etdiyi əməllərdən xeyirlidir”.

فَضَائِلُ الْأَنْصَارِ

Ənsarın ؓ fəziləti

١٦٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَحَبَّ الْأَنْصَارَ أَحَبَّهُ اللَّهُ ، وَمَنْ أَبْغَضَ الْأَنْصَارَ أَبْغَضَهُ اللَّهُ . قَالَ شُعْبَةُ : قُلْتُ لِعَدِيٍّ : أَسَمِعْتَهُ مِنَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ؟ قَالَ : إِيَّايَ حَدَّثَ .

134. (163). ...Rəvayət edilir ki, əl-Bəra ibn Azib ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim ənsarı sevərsə, Allah onu sevər. Kim də ənsara qəzəblənərsə, Allahın ona qəzəbi tutar”. Ravi Şubə dedi: “Mənə bu hədisi danışan Adiyə dedim: “Sən bunu əl-Bəra ibn Azibdən eşitmisən?” O dedi: “(Bəli, bu hədisi) mənə o danışdı”.

١٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمُهِمِّينِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْأَنْصَارُ شِعَارٌ ، وَالنَّاسُ دِقَاقٌ ، وَلَوْ أَنَّ النَّاسَ اسْتَقْبَلُوا وَاذِيًّا أَوْ شِعْبًا ، وَاسْتَقْبَلَتِ الْأَنْصَارُ وَاذِيًّا ، لَسَلَكْتُ وَاذِي الْأَنْصَارِ ، وَلَوْلَا الْهِجْرَةُ ، لَكُنْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ .

135. (164). ...Səhl ibn Səd ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ənsar iç geyimi kimi, digər insanlar isə üst geyimi kimidir. Əgər insanlar dağlıq bir əraziyə, ənsar isə vadiyə yönəlsəydi, şübhəsiz ki, mən ənsarın yönəldiyi vadiyə gedərdim. Əgər hicrət olmasaydı, mən özümü ənsardan sayardım”.

فَضْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ

İbn Abbasın رضي الله عنه fəziləti

١٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ وَقَالَ : اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْحِكْمَةَ ، وَتَأْوِيلَ الْكِتَابِ .

136. (166). Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ məni qucaqladı və dedi: “Allahım, ona hikməti və Kitabın (Quranın) təfsirini öyrət!”

١٢ - بَابُ : فِي ذِكْرِ الْخَوَارِجِ

12-ci fəsil: Xavariclər haqda

١٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُثَيْبَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عَبِيدَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : وَذَكَرَ الْخَوَارِجَ ، فَقَالَ : فِيهِمْ رَجُلٌ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، أَوْ مُؤَدُّنُ الْيَدِ ، أَوْ مَثْدُونُ الْيَدِ ، وَلَوْلَا أَنْ تَبَطَّرُوا لِحَدِيثِكُمْ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ يَقْتُلُونَهُمْ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قُلْتُ : أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ .

137. (167). ...Abiydə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Əli ibn Əbu Talib رضي الله عنه xavariclər haqda danışıraq belə buyurdu: “Onların arasında qolları qısa bir adam var. Əgər sizin əməlləri tərək edərək günah etməyə cəsərət etməyinizdən qorxmasaydım, Allahın xavaricləri öldürənə Muhəmmədin ﷺ dili ilə hansı mükafatı verəcəyini sizə də deyərdim”. Mən dedim: “Sən bunu Muhəmməddən ﷺ eşitdin?” Əli üç dəfə dedi: “Bəli, Kəbənin Rəbbinə and olsun!”

١٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَّارَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عِيَّاشٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أَخَذُوا الْأَسْنَانَ ، سَفَّهَاءَ الْأَخْلَامِ ، يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ النَّاسِ ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرِّمِيَّةِ ، فَمَنْ لَقِيَهُمْ فَلْيَقْتُلْهُمْ ، فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ عِنْدَ اللَّهِ لِمَنْ قَتَلَهُمْ .

138. (168). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Axır zamanda yaşları az, ağılları naqis (hikmətsiz) bir zümrə peyda olacaq. Onlar insanların ən xeyirlilərinin adından danı-

şacaq, Quran oxuyacaqlar, lakin Quran onların körpücük sümüklərindən aşağı enməyəcək. Onlar atılan ox şikarı deşib digər tərəfdən çıxdığı kimi İslamdan çıxacaqlar. Kim onlarla rastlaşarsa, onları öldürsün, çünki Allah qatında onları öldürənə savab var”.

١٦٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ : هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ فِي الْحُرُورِيَّةِ شَيْئًا ؟ فَقَالَ : سَمِعْتُهُ يَذْكُرُ قَوْمًا يَتَعَبَّدُونَ ، يَخْفِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ ، وَصَوْمَهُ مَعَ صَوْمِهِمْ ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ، أَخَذَ سَهْمُهُ فَتَنَظَرَ فِي نَصْلِهِ ، فَلَمْ يَرَ شَيْئًا ، فَتَنَظَرَ فِي رِصَافِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا ، فَتَنَظَرَ فِي فِدْجِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا ، فَتَنَظَرَ فِي الْفُذِّ فَتَمَارَى ، هَلْ يَرَى شَيْئًا أَمْ لَا .

139. (169). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Sələmə ﷺ demişdir: “Mən Əbu Səid əl-Xudriyə dedim: “Sən, Allah Elçisinin ﷺ hərurilər (xavariclər) haqda bir şey dediyini eşitmisənmi?” O dedi: “Mən ondan eşitdim ki, onlar çox ibadət edən olacaqlar. Sizdən biriniz öz namazını onların namazı yanında, öz orucunu onların orucu yanında həqir görəcək. Onlar oxun yaydan çıxdığı kimi dindən çıxacaqlar. Oxu atan onu götürüb dəmirinə baxdıqda şikara dəydiyinin heç bir əlamətini görməyəcək. Oxun çubuğuna baxdıqda heç bir əlamət görməyəcək. Oxun gövdəsinə baxdıqda bir şey görməyəcək. Sonda bir şey görüb-görməyəcəyindən şübhələnəcək”.

١٧٠ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ بَعْضِي مِنْ أُمَّتِي ، أَوْ سَيِّكُونُ بَعْضِي مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِرُونَ خُلُوقَهُمْ ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ، ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ ، هُمْ شِرَارُ الْخَلْقِ وَالْخَلِيفَةِ . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّامِتِ : فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِزَافِعِ بْنِ عَمْرٍو ، أَخِي الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْعُقَارِيِّ ، فَقَالَ : وَأَنَا أَيْضًا قَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

140. (170). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Məndən sonra ümmətimdən bir zümrə çıxacaq. Onlar Quran oxuyacaqlar, lakin oxuduqları boğazlarından aşağı düşməyəcək. Onlar oxun yaydan çıxdığı kimi dindən çıxacaq, sonra isə dinə qayıtmayacaqlar. Onlar insanların və heyvanların ən şərliyələridir”.

١٧١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ سَيِّمِ بْنِ كَثِيرٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَيَقْرَأَنَّ الْقُرْآنَ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ .

141. (171). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətimdən bir zümrə Quran oxuyacaq, lakin ox yaydan çıxdığı kimi onlar da İslamdan çıxacaqlar”.

١٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبْنَا سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَجْرَانَةِ ، وَهُوَ يَتَسَمَّى النَّبِيَّ وَالْعَنَائِمَ ، وَهُوَ فِي حِجْرِ بِلَالٍ ، فَقَالَ رَجُلٌ : اَعْدِلْ يَا مُحَمَّدُ ، فَإِنَّكَ لَمْ تَعْدِلْ ، فَقَالَ : وَتِلْكَ ، وَمَنْ يَعْدِلُ بَعْدِي إِذَا لَمْ أَعْدِلْ ؟ فَقَالَ عُمَرُ : دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، حَتَّى أَضْرِبَ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ هَذَا فِي أَصْحَابٍ ، أَوْ أَصْحَابٍ لَهُ ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ ، يَقْرَأُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرُّوِيَّةِ .

142. (172). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ “Ciranə” adlı yerdə qızıl külçələrini və qənimətləri paylaşdırırdı. Bu mal Bilalın atının üstündə idi. Bir kişi belə dedi: “Ədalətli ol, ey Muhəmməd, çünki həqiqətən sən, ədalətlə davranmırsan!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Vay olsun sənə! Mən də ədalətli olmasam, kim ədalətli olacaq?!” Ömər dedi: “Mənimlə işin olmasın, ey Allahın Elçisi! Bu münafiqin boynunu vurum!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Şübhəsiz ki, bunun dostları var. Onlar Quran oxuyacaqlar, lakin oxuduqları Quran onların körpücük sümüklərindən aşağı keçməyəcək. Onlar oxun yaydan çıxdığı kimi dindən çıxacaqlar”.

١٧٣ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرُقِيُّ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَوَارِجُ كِلَابُ النَّارِ .

143. (173). ...Rəvayət edilir ki, İbn Əbu Əufə رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Xavariclər Cəhənnəmin köpəkləridir”.

١٧٤ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَزْرَةَ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَنْشَأُ نَشْءٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ ، كُلَّمَا خَرَجَ قُرْآنٌ قُطِعَ ، قَالَ ابْنُ عُمَرَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : كُلَّمَا خَرَجَ قُرْآنٌ قُطِعَ ، أَكْثَرَ مِنْ عِشْرِينَ مَرَّةً ، حَتَّى يَخْرُجَ فِي عِرَاضِهِمُ الدَّجَالُ .

144. (174). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Elə bir zümrə peyda olacaq ki, Quran oxuyacaqlar, lakin oxuduqları Quran onların körpücük sümüklərindən aşağı keçməyəcək. Onlar hər dəfə peyda olduqda, məhv ediləcəklər”. İbn Ömər dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ

“Onlar hər dəfə peyda olduqda, məhv ediləcəklər” sözünü iyirmi dəfədən çox dediyini eşitdim. Sonra da onların arasından Dəccal çıxacaq”.

۱۷۵ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفِ بْنِ أَبِي بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَخْرُجُ قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ ، أَوْ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ ، أَوْ حُلُوقَهُمْ ، سِيَمَاهُمْ التَّخْلِيْقُ ، إِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ ، أَوْ إِذَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ .

145. (175). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Axır zamanda” və ya “bu ümmətdən bir zümrə peyda olacaq. Quran oxuyacaqlar, lakin Quran onların körpücük sümüklərindən” və ya “boğazlarından aşağı enməyəcək. Onların əlaməti başlarının keçəl olmasıdır. Onları harda görsəniz, öldürün” və ya “onlarla harada qarşılaşsanız, öldürün”.

۱۷۶ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، يَقُولُ : سُرُّ قَتْلَى فُقِلُوا تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ ، وَخَيْرٌ قَتِيلٍ مَنْ قَتِلُوا ، كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ ، كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ ، قَدْ كَانُوا هَوْلَاءِ مُسْلِمِينَ ، فَصَارُوا كُفَّارًا ، قُلْتُ : يَا أَبَا أُمَامَةَ ، هَذَا شَيْءٌ تَقُولُهُ ؟ قَالَ : بَلْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

146. (176). ...Əbu Galib ؓ rəvayət edir ki, Əbu Umamə belə buyurdu: “(Xavariclər) səmanın altında öldürülənlərin ən şərilləridir. Öldürülənlərin ən xeyirliyələri isə onların öldürdüləridir. Onlar Cəhənnəm əhlindən olan köpəklər, Cəhənnəm əhlindən olan köpəklərdir. Onlar müsəlman idilər, sonradan kafir oldular”. Mən ona dedim: “Ey Əbu Umamə, bilirsənmi, bu dediyin şey nə deməkdir?!” O dedi: “Əksinə, mən bunu Allah Elçisindən ﷺ eşitmişəm”.

۱۳ - بَابُ : فِي مَا أَنْكَرَتِ الْجُهَمِيَّةُ

13-cü fəsil: Cəhmiyyə¹ nəyi inkar edir?

۱۷۷ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، وَوَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا حَالِي يَعْلى ، وَوَكَيْعٌ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَارِثٍ ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

¹ Cəhmiyyə - müsəlmanlardan sayılan, lakin azğın fikirləri olan firqədir.

عليه وسلم ، فَنظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ، فَقَالَ : إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيِيهِ ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةِ قَبْلِ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ، ثُمَّ قَرَأَ : { وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ الْغُرُوبِ } .

147. (177). ...Rəvayət edilir ki, Cərir ibn Abdullah ؓ demişdir: “Bir dəfə biz Allah Elçisinin ﷺ yanında oturmuşduq. Allah Elçisi ﷺ bədrələnmiş aya baxaraq belə buyurdu: “Siz Rəbbinizi bu ayı gördüyünüz kimi (öz gözünüzlə) görəcək və Ona baxmaq üçün bir-birinizə mane olmayacaqsınız. Əgər gün doğmamışdan və batmamışdan əvvəl sizi namaz¹ qılmaqdan yayındıracaq (işlərdən) çəkinə bilirsinizsə, çəkinin”. Sonra bu ayəni oxudu: “**Gün doğmamışdan əvvəl və batmamışdan əvvəl Rəbbini həmd ilə təriflə!**” (Qaf, 39)”.

١٧٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عِيسَى الرَّمْلِيُّ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تُضَامُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ؟ قَالُوا : لَا ، قَالَ : فَكَذَلِكَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

148. (178). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “On dördüncü gecədə ayı görməkdə sizə nəşə mane olurmu?” Səhabələr dedilər: “Xeyr!” O dedi: “Beləcə siz də maneə olmadan Rəbbinizi görəcəksiniz”.

١٧٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الهَمْدَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحِ السَّمَّانِ ، عَنِ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنْزَى رَبَّنَا ؟ قَالَ : تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظُّهَيْرَةِ فِي غَيْرِ سَحَابٍ ؟ قُلْنَا : لَا ، قَالَ : فَتَضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فِي غَيْرِ سَحَابٍ ؟ قَالُوا : لَا ، قَالَ : إِنَّكُمْ لَا تَضَارُونَ فِي رُؤْيِيهِ ، إِلَّا كَمَا تَضَارُونَ فِي رُؤْيَيْهِمَا .

149. (179). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid demişdir: “Biz dedik: “Ey Allahın Elçisi, biz Rəbbimizi görəcəyikmi?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Siz günortaüstü, gün işığının qabağını bulud örtmədiyi bir vaxtda günəşi görməkdə çətinlik çəkirsinizmi?” Biz: “Xeyr!”- dedik. Allah Elçisi ﷺ soruşdu: “Məgər siz on dördüncü gecədə, ay işığının qabağını bulud örtmədiyi bir vaxtda ayı görməkdə çətinlik çəkirsinizmi?” Onlar: “Xeyr!”- dedilər. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bu ikisini görməyə sizə heç bir şey mane olmadığı kimi Onu (Rəbbinizi) görməyə də bir şey mane olmayacaq”.

¹ Hədisdə Peyğəmbər ﷺ Sübh və Əsr namazları nəzərdə tutulur.

۱۸۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَحْبَبْنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ وَكَيْعِ بْنِ حُدْسٍ ، عَنْ عَمْرِو أَبِي رَزِينٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَكَلْنَا نَرَى اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؟ وَمَا آيَةُ ذَلِكَ فِي خَلْقِهِ ؟ قَالَ : يَا أَبَا رَزِينٍ ، أَلَيْسَ كُلُّكُمْ يَرَى الْقَمَرَ مَخْلُوبًا بِهِ ؟ قُلْتُ : بَلَى ، قَالَ : فَاللَّهُ أَعْظَمُ ، وَذَلِكَ آيَتُهُ فِي خَلْقِهِ .

150. (180). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Razinin əmisi ﷺ demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, biz hamımız Qiyamət günü Allahı görəcəyikmi? Yaratdıqları arasında bunun əlaməti varmı?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Ey Əbu Razin! Məgər siz tək olduqda olduqda hamınız ayı görmürsünüz?” Mən dedim: “Bəli!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Allah isə hər şeydən böyükdür. Rahat şəkildə gördüyünüz ay da Allahın yaratdıqları arasında əlamətdir”.

۱۸۳ - حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمَارِزِيِّ ، قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ ، إِذْ عَرَضَ لَهُ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا ابْنَ عَمْرٍو ، كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ فِي النَّجْوَى ؟ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : يُدْعَى الْمُؤْمِنُ مِنْ رَبِّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، حَتَّى يَضَعَ عَلَيْهِ كَنَفَهُ ، ثُمَّ يُعْرَضُ بِذُنُوبِهِ : هَلْ تَعْرِفُ ؟ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ، أَعْرِفُ ، حَتَّى إِذَا بَلَغَ مِنْهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَبْلُغَ ، قَالَ : إِنِّي سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا ، وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ ، قَالَ : ثُمَّ يُعْطَى صَحِيفَةً حَسَنَاتِهِ وَكُتَابَهُ بِسَمِيئِهِ ، قَالَ : وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوْ الْمُنَافِقُ ، فَيُنَادَى عَلَى رُؤُوسِ الْأَشْهَادِ . قَالَ خَالِدٌ : فِي الْأَشْهَادِ شَيْءٌ مِّنْ انْقِطَاعٍ : {هُؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ أَلَّا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ} .

151. (183). ...Rəvayət edilir ki, Safvən ibn Muhriz əl-Məzini ﷺ demişdir: “Abdullah ibn Ömər Evi təvaf edərkən biz onun yanında idik. Bir kişi ona yaxınlaşaraq dedi: “Ey İbn Ömər! Sən Allah Elçisinin ﷺ “Nəcvə”¹ haqda dediyindən nə eşitmisən?” Abdullah ibn Ömər dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Qiyamət günü mömin Rəbbinə o dərəcədə yaxınlaşdırılacaq ki, onun sirləri məhşər əhlindən gizli olacaq. Sonra Rəbbi ona günahlarını etiraf etdirəcək və deyəcək: “Bunları bilirdinmi?” Mömin deyəcək: “Ey Rəbbim, bilirəm”. Möminin etdiyi günahlara görə etirafı Allahın istədiyi qədərə çatdıqda Allah deyəcək: “Şübhəsiz, Mən sənənin dünyada etdiklərinin üstünü örtürəm. Bu gün də onları sənə bağışlayıram”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sonra onun yaxşılıqları olan səhifələrini və kitabı sağ əlinə verəcəklər”. Kafirə və münafiqə gəlincə, ona insanların qarşısında xitab ediləcək. Ravi Xalid bu ayəni dedi: “**Bunlar Rəbbinə iftira yaxanlardır**”. **Allahın lənəti olsun zalımlara!**” (Hud, 18).

¹ Nəcvə - Qiyamət günü sorğu-sualda möminlərin Allahla danışmalarına deyilir.

۱۸۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبَةَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَبَّكُمُ رَبُّهُ ، لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجَمَانٌ ، فَيَنْظُرُ عَنْ أَمْرٍ مِنْهُ ، فَلَا يَرَى إِلَّا شَيْئًا قَدَّمَ ، ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ آيَسَرٍ مِنْهُ ، فَلَا يَرَى إِلَّا شَيْئًا قَدَّمَ ، ثُمَّ يَنْظُرُ أَمَامَهُ فَسَتَّغَابِلُهُ النَّارُ ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّقِيَ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ ، فَلْيَفْعَلْ .

152. (185). ...Rəvayət edilir ki, Adiy ibn Hatim ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən elə bir adam olmayacaq ki, (Qiyamət günü) Rəbbi onunla danışmasın. (Həmin gün) onunla Rəbbi arasında heç bir tərcüməçi olmayacaq. Bəndə sağına baxdıqda əvvəl etdiklərindən başqa bir şey görməyəcək. Soluna baxdıqda əvvəl etdiklərindən başqa bir şey görməyəcək. Sonra önünə baxdıqda ona Cəhənnəm odu görsənəcək. Sizdən kim xurmanın yarısı ilə olsa belə, Cəhənnəm odundan qoruna bilirsə, qorunsun”.

۱۸۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ عَبْدُ الْعَزِيزِ أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسِ الْأَشْعَرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : جَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ ، آتَيْتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا ، وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ ، آتَيْتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا ، وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَجِيمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ، إِلَّا رِذَاءَ الْكِرْبَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةٍ عَدْنٍ .

153. (186). ...Əbu Bəkr ibn Abdullah ibn Qeys əl-Əşari ؓ atasının belə buyurduğunu rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “İki cənnət vardır ki, onların içindəki qab-qacaqlar və başqa əşyalar gümüşdəndir. Digər iki cənnət də vardır ki, onların içindəki qab-qacaqlar və başqa əşyalar qızıldandır. Əzəmət pərdəsindən başqa heç bir şey Ədn cənnətində olan kimsələrə Pak və Uca olan Rəbbinin Üzünü görməyə mane olmayacaq”.

۱۸۷ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ صُهَيْبٍ ، قَالَ : تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الْآيَةَ : {لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ} قَالَ : إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ ، وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ، نَادَى مُنَادٌ : يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ ، إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا يُرِيدُ أَنْ يُنْجِزْكُمْوَهُ ، فَيَقُولُونَ : وَمَا هُوَ ؟ أَمْ يُثَقِّلُ اللَّهُ مَوَازِينَنَا ، وَيُبَيِّضُ وَجُوهَنَا ، وَيُدْخِلُنَا الْجَنَّةَ ، وَيُخْرِجُنَا مِنَ النَّارِ ؟ قَالَ : فَيَكْشِفُ الْحِجَابَ ، فَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ ، فَوَاللَّهِ مَا أَعْطَاهُمُ اللَّهُ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ ، يَعْنِي إِلَيْهِ ، وَلَا أَقْرَبَ لِأَعْيُنِهِمْ .

154. (187). ...Rəvayət edilir ki, Suheyb ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bu ayəni “**Yaxşı iş görənlər üçün ən yaxşısı və bundan da üstünü** (Cənnət, üstəlik də Allahı görmək) **var**”. (Yunus, 26) oxudu və dedi: “Cənnət əhli Cənnətə, Cəhənnəm əhli də Cəhənnəmə daxil olduğu zaman bir carçı belə nida edəcək: “Ey Cənnət əhli! Şübhəsiz, Allah dərgahında sizə verilən vəd

var, onu görmək istəyirsinizmi?” Onlar deyəcəklər: “O nədir? Məgər Allah bizim tərəzimizi ağırlaşdırmadı mı?! Üzümüzü ağ etmədimi?! Bizi atəşdən qurtarıb Cənnətə daxil etmədimi?! Bizi Cəhənnəmdən xilas etmədimi?!” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bunun ardından Allah hicabı qaldıracaq¹ və onlar Allaha baxacaqlar. Allaha and olsun ki, artıq onlara Allaha baxmaqdan daha əziz bir şey verilməmişdir”.

۱۸۸ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَسِعَ سَمْعُهُ الْأَصْوَاتَ ، لَقَدْ جَاءَتِ الْمُجَادِلَةُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَنَا فِي نَاحِيَةِ الْبَيْتِ ، تَشْكُو زَوْجَهَا ، وَمَا أَسْمَعُ مَا تَقُولُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : { قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا }.

155. (188). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Həmd olsun hər bir səsi eşidən Allaha! Əri barəsində Peyğəmbərə ﷺ şikayət edən qadın gəlmişdi. Mən evin bir küncündə olduğum halda onların söhbətini eşitmirdim. Allah ﷻ isə (onun şikayətini eşitdi və) bu ayəni nazil etdi: “**Əri barəsində səninlə mübahisə edən və Allaha şikayət edən qadının sözünü Allah eşitdi. Allah sizin söhbətinizi eşidir. Həqiqətən, Allah Eşidəndir, Görəndir**” (əl-Mucədilə, 1)”.

۱۸۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ يَدِيهِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ : رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي.

156. (189). Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Rəbbiniz məxluqatı yaratmazdan qabaq Özünə aid belə yazmışdır: “Mənim rəhmətim qəzəbimi üstələmişdir!”

۱۹۰ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ ، وَيَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ بْنِ عَرَبِيِّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ الْأَنْصَارِيُّ الْحَرَامِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خِرَاشٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : لَمَّا قُبِلَ عَبْدُ اللَّهِ مِنْ عَمْرٍو بْنِ حَزَامٍ يَوْمَ أُحُدٍ ، لَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا جَابِرُ ، أَلَا أُخْبِرُكَ مَا قَالَ اللَّهُ لَأَبِيكَ ؟ وَقَالَ يَحْيَى فِي حَدِيثِهِ : فَقَالَ : يَا جَابِرُ ، مَا لِي أَرَاكَ مُنْكَسِرًا ؟ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اسْتَشْهَدَ أَبِي ، وَتَرَكَ عِيَالًا وَدَيِّتًا ، قَالَ : أَفَلَا أُبَشِّرُكَ بِمَا لَقِيَ اللَّهُ بِهِ أَبَاكَ ؟ قَالَ : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ،

¹ Bu, yalnız möminlərə məxsusdur. Kafirlər isə Allahı görə bilməyəcəklər. Uca Allah bu xüsusda buyurur: “**Xeyr, həmin gün onlarla Rəbbi arasına pərdə çəkiləcək! Sonra onlar Cəhənnəmə girəcəklər və onlara deyiləcək: “Budur sizin yalan hesab etdiyiniz Cəhənnəm!”**” (əl-Mutaffifin, 15).

قَالَ : مَا كَلَّمَ اللَّهُ أَحَدًا قَطُّ إِلَّا مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ، وَكَلَّمَ أَبَانَكَ كَيْفَاحَا ، فَقَالَ : يَا عَبْدِي ، تَمَرَّ عَلَيَّ أُعْطِكَ ، قَالَ : يَا رَبِّ تُحْيِينِي ، فَأَقْتُلْ فِيكَ ثَانِيَةً ، فَقَالَ الرَّبُّ سُبْحَانَهُ : إِنَّهُ سَبَقَ مِنِّي أَنَّهُمْ إِلَيْهَا لَا يَرْجِعُونَ ، قَالَ : يَا رَبِّ ، فَأَبْلُغْ مَنْ وَرَائِي ، قَالَ : فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : {وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ}.

157. (190). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Abdullah ibn Həram Uhud döyüşündə öldürüldükdən sonra Allah Elçisi ﷺ mənimlə rastlaşıb belə dedi: “Ey Cabir! Allahın atana nə dediyini xəbər verimmimi?” Yəhyənin hədisində deyilir: “Allah Elçisi ﷺ: “Ey Cabir! Niyə belə kədər-lisən?”- deyə soruşdu. Mən dedim: “Atam şəhid olmuş, ailəmizin təminatı və atamın borclarını ödəmək mənim öhdəmə düşmüşdür”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Allahın sənin atana bəxş etdiyi nemətlər barəsində sənə müjdə verimmimi?” Mən: “Bəli, ey Allahın Elçisi!”- deyə cavab verdim. O dedi: “İndiyədək Allah danışdığı kimsə ilə yalnız pərdə arxasından danışıb. Sənin atanla isə arasında heç bir pərdə olmadan, bilavasitə danışıb dedi: “Ey qulum! Məndən istə, Mən də sənə (istədiyini) verim!” (Atan) dedi: “Ey Rəbbim! Məni yenidən dirilt ki, Sənin yolunda (vuruşub) bir daha şəhid olum”. Rəbbi ﷻ isə ona belə buyurdu: “Mən hər kəsin öldükdən sonra dirilib dünyaya qayıtmayacağını artıq əzəldən müəyyən etmişəm”. Atan dedi: “Onda mənim haqda (dünyada) qalana xəbər ver”. Sonra Uca Allah bu ayəni nazil etdi: “**Allah yolunda öldürülənləri əsla ölmüş sanma. Əksinə, (onlar) diridirlər**” (Ali-İmran, 169)”.

١٩١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ يَضْحَكُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ ، كِلَاهُمَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ، يُقَاتِلُ هَذَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَيُسْتَشْهِدُ ، ثُمَّ يُتُوبُ اللَّهُ عَلَى قَاتِلِهِ ، فَيُسَلِّمُ ، فَيُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَيُسْتَشْهِدُ .

158. (191). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah iki nəfərə gülür: bunlardan biri digərini öldürür, (nəticədə isə) hər ikisi Cənnətə daxil olur. Belə ki, bu¹, Allah yolunda vuruşub şəhid olur; sonra Allah (onun) qatilinin tövbəsini qəbul edir və o da İslamı qəbul edir, Allah yolunda vuruşub şəhid olur”.

¹ Söhbət kafir tərəfindən şəhid edilmiş müsəlmandan gedir.

١٩٢ - حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، وَيُوسُفُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبَ بِنُ يُوسُفَ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ ، ثُمَّ يَقُولُ : أَنَا الْمَلِكُ ، أَتَيْنَ مَلُوكَ الْأَرْضِ ؟.

159. (192). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini eşitmişəm: “Qiyamət günü Allah yeri (bütünlüklə) Ovcuna alacaq, göyləri də sağ Əli ilə bükəcək, sonra da belə buyuracaq: “Mənəm Hökmdar! Hanı yer üzünün hökmdarları?!”

١٩٤ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا قَضَى اللَّهُ أَمْرًا فِي السَّمَاءِ ، ضَرَبَتْ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ ، كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ ، فَ إِذَا فَرَعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ قَالَ : فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرْفِعُو السَّمْعِ بَعْضُهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ ، فَيَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشَّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا إِلَى الَّذِي تَحْتَهُ ، فَيُلْقِيهَا عَلَى لِسَانِ الْكَاهِنِ ، أَوْ السَّاحِرِ ، فَرُبَّمَا لَمْ يَدْرِكْ حَتَّى يُلْقِيَهَا ، فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِئَةَ كَذَبَةٍ ، فَتَصْدُقُ تِلْكَ الْكَلِمَةُ الَّتِي سَمِعْتَ مِنَ السَّمَاءِ .

160. (194). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Allah göydə bir iş barəsində əmr verdiyi zaman mələklər Onun əmrinə boyun əyərək qanadlarını çırpırlar (və bu vaxt elə bir səs gəlir ki,) sanki (bir topa) zənciri qayaya çırpırlar. “Nəhayət, mələklərin qəlbindən qorxu keçib getdikdə onlar: “Rəbbiniz nə buyurdu?”– deyə soruşar, digərləri isə: “Haqqı buyurdu! O, Ucadır, Böyükdür!”– deyə cavab verərlər”. (Səba, 23). Bir-birinin üzərində duran oğrun-oğrun qulaq asan (şeytanlar) bu sözləri eşidir və aşağıda olanlara ötürürlər. Elə olur ki, (mələklərin söhbətinə) qulaq asan şeytanı (düşən) ulduz təqib edir və o, eşitdiyini (aşağıda duran) yoldaşına çatdırmamışdan əvvəl (həmin ulduz) onu yandırır yaxır. Bəzən də ulduz ona dəyməmişdən əvvəl o, eşitdiyini altında duran dostuna ötürür. Beləcə, şeytanlar bu eşitdiklərini yer üzünə çatdırır və onu sehrbazın dilinə təlqin edirlər. Sehrbaz da eşitdiyi (sözə) yüz yalan əlavə edir və yerdə olan da səmadan eşitdiyi o kəlməyə görə onun yalanlarını təsdiqləyər”.

١٩٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ ، عَنْ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحُجْمِ كَلِمَاتٍ ، فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ ، يَرْفَعُ

إِيَّاهُ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ ، حِجَابُهُ النُّورُ ، لَوْ كَشَفْتَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ .

161. (195). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Musa رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم bizim aramızda ayağa qalxdı və bu beş kəlməni söylədi: “Allah yatmır, yatmaq Ona yaraşmaz. O, ədalət (tərəzisini) alçaldır və yüksəldir. Gündüzün əməmindən öncə gecənin əməli, gecənin əməmindən öncə gündüzün əməli Onun yanına yüksəlir. Onun hicabı nurdur. Əgər onu açsaydı, Üzünün subuhatı Gözünün əhatə etdiyi bütün məxluqatını yandırır-yaxardı”.

١٩٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ ، يُخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ ، حِجَابُهُ النُّورُ ، لَوْ كَشَفَهَا لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ كُلَّ شَيْءٍ أَدْرَكَهُ بَصَرُهُ . ثُمَّ قَرَأَ أَبُو عُبَيْدَةَ : { أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } .

162. (196). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Musa رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Allah yatmır, yatmaq Ona yaraşmaz. O, ədalət (tərəzisini) alçaldır və yüksəldir. Onun hicabı nurdur. Əgər onu açsaydı, Üzünün subuhatı Gözünün əhatə etdiyi hər şeyi yandırır-yaxardı”. Sonra Allah Elçisi bu ayəni oxudu: “...**Odun içindəki də, ətrafındakı da mübarəkdirlər. Aləmlərin Rəbbi olan Allah pak və müqəddəsdir!**” (ən-Nəml, 8)”.
Aləmlərin Rəbbi olan Allah pak və müqəddəsdir!” (ən-Nəml, 8)”.
Aləmlərin Rəbbi olan Allah pak və müqəddəsdir!” (ən-Nəml, 8)”.

١٩٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَمِينُ اللَّهِ مَلَأَى ، لَا يَغِيضُهَا شَيْءٌ ، سَحَاءُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ، وَيَبِيدُهُ الْأُخْرَى الْمِيزَانَ ، يَرْفَعُ الْقِسْطَ وَيُخْفِضُ ، قَالَ : أَرَأَيْتَ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَنْفِصْ مِمَّا فِي يَدَيْهِ شَيْئًا .

163. (197). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Allahın sağ Əli doludur. Onu heç bir şey azaltmır, gecə və gündüz bəndələrinə xərcləyir. Onun digər Əlində isə tərəzi var, (bu tərəzini) endirir və qaldırır. Sən Allahın hər şeyi yaratdığı gündən bəri nə qədər xərclədiyini görmüsənmi?! Bu Onun Əlində olandan heç nəyi əksiltməmişdir”.

١٩٨ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَرَ ، أَنَّهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ : يَا خُدَّ الْجَبَّارِ سَمَاوَاتِهِ وَأَرْضِيهِ بِيَدِهِ ،

وَقَبِضَ بِيَدِهِ ، فَجَعَلَ يَقْبِضُهَا وَيَبْسُطُهَا ، ثُمَّ يَقُولُ : أَنَا الْجَبَّارُ ، أَنَيْنَ الْجَبَّارُونَ ؟ أَنَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ ؟ قَالَ : وَيَتَمَتَّلُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ، حَتَّى نَظَرَتْ إِلَى الْمُنْبَرِ يَتَحَرَّكُ مِنْ أَسْفَلِ شَيْءٍ مِنْهُ ، حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ : أَسَاقِطُ هُوَ يَرْسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟.

164. (198). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ minbərdə olarkən belə buyurduğunu eşitmişəm: “Cabbar (olan Allah) Qiyamət günü göyləri və yerləri Əli ilə götürüb bükəcək, sonra onları açacaq, sonra da buyuracaq: “Cabbar olan Mənəm! Haradadır lovğalar, haradadır təkəbbürlülər?!” Allah Elçisi ﷺ bunları dedikdə sağa və sola o dərəcədə əyilirdi ki, mən özüm-özümə “Minbər Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə düşəcək” deyirdim”.

١٩٩ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ بُسْرَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبَا إِدْرِيسَ الْحَوْلَانِيَّ يَقُولُ : حَدَّثَنِي النَّوَّاسُ بْنُ سَمْعَانَ الْكِلَابِيَّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا مِنْ قَلْبٍ إِلَّا بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ ، إِنْ شَاءَ أَقَامَهُ ، وَإِنْ شَاءَ أَرَاغَهُ ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : يَا مُتَّبِتِ الْقُلُوبِ ، تَبَّتْ قُلُوبُنَا عَلَى دِينِكَ ، قَالَ : وَالْمِيزَانُ بَيْنَ الرَّحْمَنِ ، يَرْفَعُ أَقْوَامًا وَيُخْفِضُ آخَرِينَ ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

165. (199). ...Rəvayət edilir ki, ər-Nəvvas ibn Səman əl-Kiləbi رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Elə bir qəlb yoxdur ki, ər-Rahmənin barmaqlarından iki barmağı arasında olmasın. İstəsə, doğru yolda sabit edər, istəsə, azdırar”. Allah Elçisi ﷺ belə deyərdi: “Ey qəlbləri sabit edən! Qəlbimizi dinin üzərində sabit et!” Həmçinin dedi: “Tərəzi ər-Rahmənin Əlindədir. Qiyamət gününə qədər bəzi qövmləri ucaldır, digərlərini isə alçaldır”.

٢٠١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ عُنْمَانَ ، يَعْنِي ابْنَ الْمُغِيرَةَ التَّقْفِيَّ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْرِضُ نَفْسَهُ عَلَى النَّاسِ فِي الْمَوْسِمِ ، فَيَقُولُ : أَلَا رَجُلٌ يَحْمِلُنِي إِلَى قَوْمِهِ ، فَإِنْ فُرِئْنَا قَدْ مَنَعُونِي أَنْ أُبَلِّغَ كَلَامَ رَبِّي .

166. (201). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ həcc mövsümündə insanlara özü haqda deyərək buyurdu: “Məni öz qövminə götürə bilən adam varmı? Həqiqətən, Qureyş mənə Rəbbimin kəlamını təbliğ etməyə mane oldu”.

۲۰۲ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْوَزِيرُ بْنُ صَبِيحٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَلْبَسٍ ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : { كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ } قَالَ : مِنْ شَأْنِيهِ أَنْ يَغْفِرَ ذَنْبًا ، وَيُعْرَجَ كَرْبًا ، وَيَرْفَعَ قَوْمًا ، وَيُنْقِضَ آخَرِينَ.

167. (202). ...Əbud-Dərdə ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Allahın bu sözü **“Allah hər gün bir işdədir”** (ər-Rahmən, 29) haqda buyurdu: “Günahları bağışlaması, kədəri olanın kədərini aparması, bir toplumu yüksəldib digərini alçaltması Onun işlərindəndir”.

۱۴ - بَابُ مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً أَوْ سَيِّئَةً

14-cü fəsil: Yaxşı və pis yol qoyanlar

۲۰۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنِ الْمُنْدَرِيِّ بْنِ جَرِيرٍ ، عَنِ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَعَمِلَ بِهَا ، كَانَ لَهُ أَجْرُهَا وَمِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً فَعَمِلَ بِهَا ، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، لَا يَنْقُصُ مِنْ أُوزَارِهِمْ شَيْئًا.

168. (203). ...əl-Munzir ibn Cərir atasının ﷺ belə buyurduğunu rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim yaxşı bir yol qoyar və həmin yola əməl olunarsa, bu yolla gedənlərin savabından əskilməmək şərti ilə ona da savab verilər. Kim pis bir yol qoyar və bu yola əməl olunarsa, bu yolla gedənlərin günahından əskilməmək şərti ilə ona da günah yazılar”.

۲۰۴ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَثَّ عَلَيْهِ ، فَقَالَ رَجُلٌ : عِنْدِي كَذَا وَكَذَا ، قَالَ ، فَمَا بَقِيَ فِي الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا تَصَدَّقَ عَلَيْهِ بِمَا قَلَّ أَوْ كَثُرَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ اسْتَنْتَ خَيْرًا فَاسْتَنْتَ بِهِ ، كَانَ لَهُ أَجْرُهُ كَامِلًا ، وَمَنْ أُجُورَ مَنْ اسْتَنْتَ بِهِ ، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ اسْتَنْتَ سُنَّةً سَيِّئَةً فَاسْتَنْتَ بِهِ ، فَعَلَيْهِ وِزْرُهُ كَامِلًا ، وَمَنْ أُوزَارَ الَّذِي اسْتَنْتَ بِهِ ، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أُوزَارِهِمْ شَيْئًا.

169. (204). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Bir kişi tələsərək Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Peyğəmbər onu yaxşı əməl etməyə həvəsləndirdi. Kişi dedi: “Mənim yanımda (sədəqə vermək üçün) filan və filan qədər mal var”. Ravi deyir: “Bu məclisdə elə bir kişi qalmadı ki, az və ya çox miqdarda sədəqə verməsin.” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Kim xeyirli bir yol qoyar və onun qoyduğu bu yola əməl olunarsa, ona kamil şəkildə savab

verilər. Həmin yola əməl edənlərin savabından əskilməmək şərti ilə ona da savab verilər. Kim pis bir yol qoyar və onun qoyduğu bu yola əməl olunarsa, ona kamil şəkildə günah yazılır. Həmin yola əməl edənlərin günahından əskilməmək şərti ilə ona da günah yazılır”.

۲۰۵ - حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ قَالَ : أَلَمَّا دَاعَ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ فَاتَّبَعَهُ ، فَإِنَّ لَهُ مِثْلَ أُوزَارٍ مِّنْ اتَّبَعَهُ ، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أُوزَارِهِمْ شَيْئًا ، وَأَلَمَّا دَاعَ دَعَا إِلَى هُدًى فَاتَّبَعَهُ ، فَإِنَّ لَهُ مِثْلَ أُجُورٍ مِّنْ اتَّبَعَهُ ، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا.

170. (205). ...Ənəs ibn Malik رəvayət edir ki, Allah Elçisi belə buyurdu: “Elə bir zəlalətə çağıran yoxdur ki, ona tabe olunsun və ona tabe olanların günahlarından heç nə əskilmədən ona da günah yazılmasın. Həmçinin elə bir xeyirə çağıran yoxdur ki, ona tabe olunsun və ona tabe olanların savablarından heç nə əskilmədən ona da savab yazılmasın”.

۲۰۶ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُتْمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِثٍ ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى ، كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مِّنْ اتَّبَعَهُ ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ ، فَعَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنِ اتَّبَعَهُ ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا.

171. (206). ...Əbu Hureyra rəvayət edir ki, Allah Elçisi belə buyurdu: “Kim haqq yola çağırırsa, ona bu yol ilə əməl edənlərin savabından heç bir şey əskilməmək şərti ilə savab yazılır. Kim zəlalət olan yola çağırırsa, ona bu yol ilə əməl edənlərin günahlarından heç bir şey əskilməmək şərti ilə günah yazılır”.

۲۰۷ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ أَبِي جَحْفَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ ، كَانَ لَهُ أَجْرُهُ وَمِثْلُ أُجُورِهِمْ ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً فَعَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ ، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهُ وَمِثْلُ أُوزَارِهِمْ ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُوزَارِهِمْ شَيْئًا.

172. (207). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Cuheyfə demişdir: “Allah Elçisi belə buyurdu: “Kim yaxşı bir yol qoyarsa, ondan sonra bu yola əməl olunarsa, bu yola əməl edənlərin savabından heç bir şey əskilməmək şərti ilə ona da savab verilər. Kim pis bir yol qoyarsa, ondan sonra bu yola əməl olunarsa, bu yola əməl edənlərin günahından heç bir şey əskilməmək şərti ilə ona da günah yazılır”.

١٥ - بَابُ مَنْ أَحْيَا سُنَّةَ قَدْ أُمِّيَتْ

15-ci fəsil: Unudulmuş bir sünnəni dirildən

٢٠٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفِ الْمُرَيْثِيِّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَحْيَا سُنَّةً مِنْ سُنَّتِي ، فَعَمِلَ بِهَا النَّاسُ ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْوَرِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ، فَعَمِلَ بِهَا ، كَانَ عَلَيْهِ أَوْزَارٌ مِنْ عَمَلِ مَنْ عَمِلَ بِهَا شَيْئًا.

173. (209). ...Kəşir ibn Abdullah ibn Amr ibn Auf əl-Muzəni atasından və babasından رحمتهما rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənim sünnəmdən birini dirildər, insanlar da ona əməl edərsə, həmin sünnəyə əməl edənlərin savablarından bir şey əskilməmək şərti ilə ona da savab yazılır. Kim bir bidət çıxarar və o bidətlə əməl edilərsə, həmin bidətə əməl edənlərin günahlarından bir şey əskilməmək şərti ilə ona da günah yazılır”.

١٦ - بَابُ : فِي فَضْلِ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

16-cı fəsil: Quranı öyrənən və öyrədənin fəziləti

٢١١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدِ الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، وَسُفْيَانُ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : قَالَ شُعْبَةُ : خَيْرُكُمْ ، وَقَالَ سُفْيَانُ : أفضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ.

174. (211). ...Rəvayət edilir ki, Osman ibn Əffan رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin ən xeyirliniz” – Sufyanın rəvayətində “fəzilətliniz Quranı öyrənən və başqalarına öyrədəndir”.

٢١٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أفضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ.

175. (212). ...Rəvayət edilir ki, Osman ibn Əffan رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin ən fəzilətliniz Quranı öyrənən və başqalarına öyrədəndir”.

٢١٣ - حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ يَهْدَلَةَ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خِيَارَكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ، قَالَ : وَأَخَذَ بِيَدِي ، فَأَقْعَدَنِي مُتَّعِدِي هَذَا أَقْرَبِي.

176. (213). Musab ibn Səd atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin ən xeyirliniz Quranı öyrənən və başqalarına öyrədəndir”. O dedi: “O, mənim əlimdən tutub burada otuzdurdu. O gündən bəri indiyənə qədər Quran oxuyuram”.

٢١٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَحُمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْأَنْزَجِيِّ ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ ، وَرِيحُهَا طَيِّبٌ ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ ، وَلَا رِيحَ لَهَا ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ ، رِيحُهَا طَيِّبٌ ، وَطَعْمُهَا مُرٌّ ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحُنْظَلَةِ ، طَعْمُهَا مُرٌّ ، وَلَا رِيحَ لَهَا.

177. (214). ...Əbu Musa əl-Əşəri ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Quran oxuyan möminin misalı turunc¹ kimidir, onun dadı da xoşdur, qoxusu da. Quran oxumayan möminin misalı xurma kimidir, onun dadı gözəldir, amma qoxusu yoxdur. Quran oxuyan münafiqin misalı reyhan kimidir, onun qoxusu gözəl olsa da, dadı acıdır. Quran oxumayan münafiqin misalı turp kimidir, onun dadı acıdır, qoxusu isə yoxdur”.

٢١٥ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بُدَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِيْنَ مِنَ النَّاسِ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَنْ هُمْ ؟ قَالَ : هُمْ أَهْلُ الْقُرْآنِ ، أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ.

178. (215). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, insanlar arasında Allahın xüsusi qulları var”. Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, onlar kimlərdir?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Onlar Quran əhli, Allaha yaxın insanlar və Onun xüsusi qullarıdır”.

٢١٨ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ الْعُمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ وَائِلَةَ أَبِي الطَّفِيلِ ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ ، لَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بِعُسْفَانَ ، وَكَانَ عُمَرُ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى مَكَّةَ ، فَقَالَ عُمَرُ : مَنِ اسْتَحْلَفْتَ عَلَى أَهْلِ الْوَادِي ؟ قَالَ : اسْتَحْلَفْتُ عَلَيْهِمْ ابْنَ أَبِيزَى ، قَالَ : وَمَنِ ابْنُ أَبِيزَى ؟ قَالَ : رَجُلٌ مِنْ مَوَالِينَا ، قَالَ عُمَرُ : فَاسْتَحْلَفْتَ عَلَيْهِمْ مَوْلَى ؟

¹ Turunc – gözəl qoxusu olan sitrus meyvəsidir.

قَالَ : إِنَّهُ قَارِئٌ لِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى ، عَلِيمٌ بِالْفَرَائِضِ ، قَاضٍ ، قَالَ عُمَرُ : أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِحَدِّكَ الْكِتَابَ أَقْوَامًا ، وَيَضَعُ بِهِ الْآخَرِينَ .

179. (218). ...Amir ibn Vasilə Əbu ət-Tufeyl رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir dəfə Nafi ibn Abdul-Haris “Usfan” adlı yerdə Ömər ibn əl-Xattabla rastlaşdı. O vaxt Ömər onu Məkkənin valisi təyin etmişdi. Ömər ona dedi: “Özünün əvəzinə vadi əhlinin üzərinə kimi təyin etdin?” Nafi dedi: “Onların üzərində öz əvəzimə İbn Əbzəni təyin etmişəm”. Ömər dedi: “İbn Əbzə kimdir?” Nafi dedi: “İbn Əbzə bizim azad etdiyimiz kölədir”. Ömər dedi: “Öz əvəzinə azad etdiyin kölənimi qoymusan?” Nafi dedi: “O, Uca Allahın Kitabını oxuyan, miras məsələsini bilən, (hökm verməyi bacaran) qazıdır”. Ömər dedi: “Bilin ki, sizin Peyğəmbəriniz ﷺ belə buyurmuşdur: “Həqiqətən, Allah bu Kitabla bəzi qövləri ucaldır, bəzilərini isə alçaldır”.

۱۷ - بَابُ فَضْلِ الْعُلَمَاءِ وَالْحَيْثُ عَلَى طَلَبِ الْعِلْمِ

17-ci fəsil: Alimlərin fəziləti və elm öyrənməyə təşviq etmək

۲۲۰ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو يَشْرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ .

180. (220). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah kimə xeyir istəyərsə, onu dində anlayışlı edər”.

۲۲۱ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ جِنَاحٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : الْحَيِيرُ عَادَةٌ ، وَالشَّرُّ لِحَاجَةٍ ، وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ .

181. (221). ...Muaviyə ibn Əbu Sufyan رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Xeyir bir adətdir. Şər isə düşmənçilikdir. Allah kimə xeyir istəyərsə, onu dində anlayışlı edər”.

۲۲۳ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ حَبِوَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ جَمِيلٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ ، أَتَيْتُكَ مِنَ الْمَدِينَةِ ، مَدِينَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، لِحَدِيثٍ بَلَّغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُ بِهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَمَا جَاءَ بِكَ بِحَاجَةٍ ؟ قَالَ : لَا ،

قَالَ : وَلَا جَاءَ بِكَ غَيْرُهُ ؟ قَالَ : لَا ، قَالَ : فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا ، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنَاحَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ ، وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، حَتَّى الْحَيَاتَانِ فِي الْمَاءِ ، وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ ، إِنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ ، إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا ، إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ .

182. (223). ...Rəvayət edilir ki, Kəsir ibn Qeys رحمته الله demişdir: “Bir dəfə mən Dəməşq məscidində Əbud-Dərdənin yanında oturmuşdum. Bu əsnada bir kişi onun yanına gələrək dedi: “Ey Əbud-Dərdə! Mən sənənin yanına Allah Elçisinin رحمته الله şəhəri olan Mədinədən Peyğəmbərin رحمته الله hədisini eşitmək üçün gəlmişəm. Əbud-Dərdə ona dedi: “Sən bura ticarət üçün gəlməmişən?” O dedi: “Xeyr!” Əbud-Dərdə dedi: “Başqa bir şey üçün gəlməmişən?” O dedi: “Xeyr!” Əbud-Dərdə dedi: “Həqiqətən, mən Allah Elçisinin رحمته الله belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim elm öyrənmək məqsədilə yola çıxarsa, Allah onun Cənnətə gedən yolunu asanlaşdırar. Həqiqətən, mələklər elm tələb edəndən məmnun olduqları üçün qanadlarını yerə sərərlər. Göylərdə və yerdə olan hər kəs – suda olan balinalar belə elm tələb edən üçün bağışlanma diləyərlər. Alimin abid (ibadət edən) üzərindəki üstünlüyü ayın ulduzlar üzərindəki üstünlüyü kimidir. Həqiqətən, alimlər peyğəmbərlərin varisləridirlər. Peyğəmbərlər dinar və dirhəm¹ miras qoymamışlar, onların miras qoyduqları yalnız elmdir. Kim onu (elmi) götürərsə, artıq tükənməyən bir pay götürmüş olar”.

٢٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ نَفَسَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا ، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا ، سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ ، يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا ، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ ، يُتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ ، فَمِيتَادَرَسُونَهُ بَيْنَهُمْ ، إِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ ، وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ ، وَعَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ ، وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ ، لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ .

183. (225). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi رحمته الله belə buyurdu: “Kim bir müsəlmanı dünya sıxıntılarının birindən qurtarsa, Allah da onu Qiyamət gününün sıxıntılarının birindən qurtarar. Kim

¹ Dinar və dirhəm – arəblərdə qızıl və gümüşdən olan pullar idi.

müsəlmanın eyibini (xətasını) örtərsə, Allah da dünyada və Axirətdə onun eyibini (xətasını) örtər. Kim çətinliyə düşənə yüngüllük göstərsə, Allah da ona dünyada və Axirətdə asanlıq göstərir. Qul öz (müsəlman) qardaşına yardım etdikcə, Allah da ona yardım etməyə davam edər. Kim elm öyrənmək üçün bir yola çıxarsa, Allah da ona Cənnətə aparan yolu asanlaşdırar. Hər hansı bir qövüm Allahın evlərindən birində toplanıb Allahın Kitabını oxuyar və öyrənərlərsə, mələklər onları əhatə edirlər. Şübhəsiz, onların üzərinə sükunət enər və onları rəhmət bürüyər. Allah onları Öz dərgahında olanların yanında yad edər. Kim əməl etməkdə geri qalarsa, nəbəbi onu irəli sala bilməz”.

۲۲۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ ، قَالَ : أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ ، فَقَالَ : مَا جَاءَ بِكَ ؟ قُلْتُ : أُنِيطُ الْعِلْمَ ، قَالَ : فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا مِنْ خَارِجٍ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ ، إِلَّا وَضَعَتْ لَهُ الْمَلَائِكَةُ أَجْرَ حَتَمِهَا رِضًا بِمَا يَصْنَعُ.

184. (226). ...Rəvayət edilir ki, Zirr ibn Hubeyş رضي الله عنه demişdir: “Mən Safvən ibn Assəl əl-Muradinin yanına gəldikdə o dedi: “Bura nəyə görə gəlmisən?” Mən dedim: “Elm almaq üçün”. O dedi: Həqiqətən, mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim elm öyrənmək məqsədilə evindən çıxarsa, mələklər onun etdiyindən məmnun olduqları üçün qanadlarını yerə sərərlər”.

۲۲۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَحْرٍ ، عَنِ الْمُقْبَرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ جَاءَ مَسْجِدِي هَذَا ، لَمْ يَأْتِهِ إِلَّا خَيْرٌ يَتَعَلَّمُهُ أَوْ يُعَلِّمُهُ ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَمَنْ جَاءَ لِعَيْرٍ ذَلِكَ ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ يَنْظُرُ إِلَى مَتَاعِ غَيْرِهِ.

185. (227). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim yalnız xeyir öyrənmək və ya öyrətmək məqsədilə mənim bu məscidimə gələrsə, o kimsə Allah yolunda savaşıyan mücahidin məqamındadır. Kim də bundan başqa bir məqsədlə gələrsə, özgəsinin var-dövlətinə baxan adamın məqamındadır”.

١٨ - بَابُ مَنْ بَلَغَ عِلْمًا

18-ci fəsil: Elmi yayan

٢٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُمَيَّرٍ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ أَبِي هُبَيْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي فَبَلَّغَهَا ، فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ لَيْسَ بِفِقْهِهِ ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ . زَادَ فِيهِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ : ثَلَاثٌ لَا يَغْلُ عَلَيَّهَا قَلْبُ امْرَأٍ مُسْلِمٍ : إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَالنُّصْحُ لِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ ، وَالرُّؤُومُ جَمَاعَتِهِمْ .

186. (230). ...Rəvayət edilir ki, Zeyd ibn Sabit ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah məndən bir hədis eşidib onu olduğu kimi çatdıranın üzünü ağ etsin! Bəzən elmi çatdıranın özü anlayışlı olmasa da, bu elmi ondan daha anlayışlı olana çatdırar”. Rəvilərdən biri Əli ibn Muhəmməd əlavə edərək dedi: “Müsəlman kişinin qəlbində bu üç şey olduğu müddətcə xainlik etməz: əməli Allah üçün – ixlasla etmək, müsəlmanların rəhbərlərinə nəsihət etmək (onlara qarşı səmimi olmaq) və camaatdan ayrılmamaq”.

٢٣١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُمَيَّرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعَمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَيْفِ مِنْ مَنَى ، فَقَالَ : نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي فَبَلَّغَهَا ، فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ غَيْرِ فِقْهِهِ ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ .

187. (231). ...Muhəmməd ibn Cubeyr ibn Mutim atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ Minada¹ dağın ətəyində ayağa qalxıb dedi: “Mənim sözüümü eşidib onu olduğu kimi çatdıran kişinin Allah üzünü ağ etsin! Ola bilsin ki, (hədisi) eşidən anlayışlı olmasın və onu özündən daha anlayışlı bir kimsəyə çatdırsın”.

٢٣٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَمَّاكِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَبَلَّغَهُ ، فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَحْفَظُ مِنْ سَامِعٍ .

188. (232). ...Abdur-Rahmən ibn Abdulləh atasından ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Bizdən bir hədis eşidib onu olduğu kimi

¹ Mina – Məkkə yaxınlığındakı vadinin adıdır.

çatdıranın Allah üzünü ağ etsin! Bəzən onu eşidən çatdırandan daha hafizəli olur”.

۲۳۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، أَمْلَأُ عَلَيْنَا ، حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَعَنْ رَجُلٍ آخَرَ ، هُوَ أَفْضَلُ فِي نَفْسِي مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، قَالَ : خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ ، فَقَالَ : لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدَ الْغَائِبَ ، فَإِنَّهُ رَبُّ مُبَلِّغٍ يَبْلُغُهُ أَوْعَى لَهُ مِنْ سَامِعٍ .

189. (233). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Bəkrə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Qurban bayramı günü xütbə verərək belə buyurdu: “Burada olanlar olmayanlara təbliğ etsinlər. Həqiqətən, təbliğ olunan təbliğ edəndən daha anlayışlı ola bilər”.

۲۳۴ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، أُنْبَأَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ مُعَاوِيَةَ الْفُضَيْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَلَا لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدَ الْغَائِبَ .

190. (234). ...Rəvayət edilir ki, Muaviyə əl-Quşeyriyyə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dedi: “Qoy burada olanlar burada olmayanlara çatdırsın”.

۲۳۵ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَزِيُّ ، حَدَّثَنِي قُدَامَةُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُلْفَمَةَ ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ يَسَارٍ ، مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لِيُبَلِّغَ شَاهِدُكُمْ غَائِبَكُمْ .

191. (235). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qoy burada olanlar burada olmayanlara çatdırsın”.

۲۳۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا مُبَشَّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْحَلَبِيُّ ، عَنْ مُعَانَ بْنِ رِفَاعَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَبِّبِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : نَصَرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاها ، ثُمَّ بَلَّغَهَا عَنِّي ، فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ غَيْرِ فِقْهِيهِ ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ .

192. (236). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Məndən bir hədis eşidib onu yadda saxlayaraq başqalarına çatdıranın Allah üzünü ağ etsin! Ola bilsin ki, (hədisi) eşidən anlayışlı olmasın və onu özündən daha anlayışlı bir kimsəyə çatdırsın”.

١٩ - بَابُ مَنْ كَانَ مِفْتَاحًا لِلْخَيْرِ

19-cu fəsil: Xeyrin açarı olan

٢٣٧ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُرُوزِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلْخَيْرِ ، مَغَالِيقَ لِلشَّرِّ ، وَإِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلشَّرِّ ، مَغَالِيقَ لِلْخَيْرِ ، فَطُوبَى لِمَنْ جَعَلَ اللَّهُ مَفَاتِيحَ الْخَيْرِ عَلَى يَدَيْهِ ، وَوَيْلٌ لِمَنْ جَعَلَ اللَّهُ مَفَاتِيحَ الشَّرِّ عَلَى يَدَيْهِ.

193. (237). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, insanlardan xeyrə açar olanlar və şərə qıfıl olanlar var. Həmçinin insanlardan şərə açar olanlar və xeyrə qıfıl olanlar var. Allahın xeyir qapılarına açar etdiyi bəndələrinə Tubə olsun! Allahın şər qapılarına açar etdiyi bəndələrinə də vay olsun!”

٢٣٨ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ أَبُو جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ هَذَا الْخَيْرَ خَزَائِنٌ ، وَلِئِنَّكَ الْخَزَائِنِ مَفَاتِيحٌ ، فَطُوبَى لِعَبْدٍ جَعَلَهُ اللَّهُ مِفْتَاحًا لِلْخَيْرِ ، مَغَالِقًا لِلشَّرِّ ، وَوَيْلٌ لِعَبْدٍ جَعَلَهُ اللَّهُ مِفْتَاحًا لِلشَّرِّ ، مَغَالِقًا لِلْخَيْرِ.

194. (238). ...Səhl ibn Səd ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, xeyirli işlərdə xəzinələr var. Həmin xəzinələrdə isə açarlar var. Allahın xeyir qapılarına açar, şər qapılarına kilid etdiyi bəndələrinə Tubə olsun! Allahın şər qapılarına açar, xeyir qapılarına isə kilid etdiyi bəndələrinə də vay olsun!”

٢٠ - بَابُ ثَوَابِ مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ

20-ci fəsil: İnsanlara xeyir öyrədənin savabı

٢٣٩ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمَرَ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنَّهُ لَيْسَتْغَفِيرُ لِلْعَالِمِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ ، وَمَنْ فِي الْأَرْضِ ، حَتَّى الْحَيَاتَانِ فِي الْبَحْرِ.

195. (239). ...Rəvayət edilir ki, Əbud-Dərdə ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Həqiqətən, alim üçün göylərdə və yerdə olan nə varsa, hətta dənizdəki balinalar belə bağışlanma diləyər”.

٢٤٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي ثَوْبٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا ، فَلَهُ أَجْرٌ مِنْ عَمَلِ بِهِ ، لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الْعَامِلِ.

196. (240). ...Muaz ibn Cəbəl ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim bir elm öyrədərsə, ona öyrətdiyi elmə əməl edənin savabı verilər və (bu elmə) əməl edənin savabından heç bir şey əskilməz”.

٢٤١ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَاثِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَبِي أَنَسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ مَا يُخْلَفُ الرَّجُلُ مِنْ بَعْدِهِ ثَلَاثٌ: وَكَدٌّ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ، وَصَدَقَةٌ تَجْرِي بِنُحْلِهِ أَجْرُهَا، وَعِلْمٌ يُعْمَلُ بِهِ بَعْدَهُ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ: وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ سِنَانَ الرَّهَاطِيُّ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ سِنَانَ، يَعْنِي أَبَاهُ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَبِي أَنَسَةَ، عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

197. (241). ...Abdullah ibn Əbu Qatədə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Öləndən sonra kişiyyə ən xeyirli olan bu üç şeydir; onun üçün dua edən əməlisaleh övlad, ona savabı çatan (mükafatı kəsilməyən) sədəqə və özündən sonra qoyub getdiyi faydalı elm”.

٢٤٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهَبٍ بْنُ عَطِيَّةَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا مَرْزُوقُ بْنُ أَبِي الْهَدَيْلِ، حَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنْ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ: عِلْمًا نَشَرَهُ، وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ، تَلَحُّفُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ.

198. (242). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ölümündən sonra möminə əməllərindən və yaxşılıqlarından bunlar çatır: yaydığı elm, geriyyə buraxdığı əməlisaleh övlad, miras olaraq buraxdığı mushaf (Quran kitabı), tikdirdiyi məscid, səfərdə olanlar üçün tikdirdiyi ev, qazdırdığı su quyusu, sağlam və sağ ikən çıxardığı sədəqə. Bunlardan hansını etmişsə, ölümündən sonra savabı ona çatır”.

٢١ - بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يُوْطَأَ عَقِبَاهُ

21-ci fəsil: Yol gedərkən öndə getməyin qınanması

٢٤٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا سُؤدُبُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ مُتَكِنًا قَطُّ، وَلَا يَطَأُ عَقِبَيْهِ رَجُلَانِ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ: وَحَدَّثَنَا خَارِزْمِيُّ بْنُ

يَحْيَى ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ : وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ الْأَمْدَايِيُّ ، صَاحِبُ الْقَفِيصِ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ .

199. (244). ...Şueyb ibn Abdullah ibn Amr رحمته الله rəvayət edir ki, atası demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ heç vaxt söykənərək yemək yediyini və yol əsnasında iki nəfəri arxada qoyaraq özünün öndə getdiyini görmədim”.¹

٢٤٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ نُبَيْحِ الْعَنْزِيِّ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَشَى إِذَا مَشَى أَصْحَابُهُ أَمَامَهُ ، وَتَرَكُوا ظَهْرَهُ لِلْمَلَائِكَةِ .

200. (246). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رحمته الله demişdir: “Peyğəmbər ﷺ yol gedəndə səhabələri onun önündə gedərdilər, onun kürəyini isə mələklər üçün tərək edərdilər”.

٢٢ - بَابُ الْوَصَاةِ بِطَلْبَةِ الْعِلْمِ

22-ci fəsil: Elm tələb etməyin vəsiyyəti edilməsi

٢٤٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ رَاشِدٍ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَيِّئَاتِكُمْ أَقْوَامٌ يَطْلُبُونَ الْعِلْمَ ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَقُولُوا لَهُمْ : مَرْحَبًا مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَاقْنُوهُمْ . قُلْتُ لِلْحَكَمِ : مَا اقْنُوهُمْ ؟ قَالَ : عَلِمُوهُمْ .

201. (247). ...Əbu Səid əl-Xudri رحمته الله rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin yanınıza elm tələb etmək üçün qövmələr gələcək. Onları gördükdə deyin: “Xoş gəlmişsiniz, Allah Elçisinin ﷺ tövsiyə etdiyi camaat, xoş gəlmişsiniz!” Onları razı salın!” Mən ravi əl-Həkəmə dedim: “Onları razı salın!” nə deməkdir?” O dedi: “Onlara elm öyrədin”.

٢٣ - بَابُ الْإِئْتِفَاعِ بِالْعِلْمِ وَالْعَمَلِ بِهِ

23-cü fəsil: Elmdən faydalanmaq və elmlə əməl etmək

٢٥٠ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ :

¹ Yəni Peyğəmbər ﷺ təvazökar olduğuna görə padşahlardan fərqli olaraq arxaya söykənib yemək yeməz, yeriyəndə isə insanların arxasında gedər və önə keçməzdi. (əs-Sindi “Şərhu İbn Macə”, 1/226).

كَانَ مِنْ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ ، وَمِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَتَّشَعُ.

202. (250). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Bu dua Peyğəmbərin ﷺ dualarından idi: “Allahım, fayda verməyən elmdən, qəbul olmayan duadan, qorxmayan qəlbədən, doymayan nəfsdən Sənə sığınram!”

٢٥١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنْمِرٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي ، وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي ، وَزِدْنِي عِلْمًا ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ.

203. (251). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Allahım! Öyrətdiklərinlə mənə fayda ver, fayda verəcək şeyləri mənə öyrət və elmimi artır!² Hər bir hala görə Allaha həmd olsun!”³

٢٥٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَسُرَيْجُ بْنُ التُّعْمَانِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرِ أَبِي طَوَالَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يَنْتَعَى بِهِ وَجْهَ اللَّهِ ، لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا لِیُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا ، لَمْ يَجِدْ عَزَفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، يَعْنِي رِيحَهَا . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

204. (252). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Allah rızası üçün öyrəniləsi elmi dünya mənfəəti üçün öyrənərsə, Qiyamət günü Cənnətin qoxusunu belə duymayacaq”.

٢٥٣ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا أَبُو كَرَبٍ الْأَزْدِيُّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِلْمَارِي بِهِ السُّفَهَاءَ ، أَوْ لِلْبَاهِي بِهِ الْعُلَمَاءَ ، أَوْ لِيَصْرِفَ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ ، فَهُوَ فِي النَّارِ .

205. (253). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim səfəhlərlə mübahisə etmək və ya alimlər arasında öyünmək, yaxud insanların diqqətini özünə tərəf yönəltmək məqsədilə elm öyrənərsə, o, Cəhənnəmləkdir”.

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə inni: əu:zu bikə min ilmin lə: yənfəu və min dua:in lə: yusməu və min qalbin lə: yəxşəu və min nəfsin lə: təşbəu!

² Transkripsiyası: Alla:hummənfə':ni bimə: alləmtəni: və allimni: mə: yənfəuni: və zidni: i'lmən!

³ Hədisin “hər bir hala görə Allaha həmd olsun!” hissəsi səhih deyil.

٢٥٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْزَمٍ ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي ثَوْبٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِيُبَاهَا بِهِ الْعُلَمَاءُ ، وَلَا لِتُمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ ، وَلَا تَحْتَبِرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَالْتَأَرْ النَّارَ .

206. (254). ...Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Alimlər arasında öyünmək, səfəhlərlə mübahisə etmək və məclislərdə üstünlük əldə etmək məqsədilə elm öyrənməyin! Kim belə edərsə, onun üçün Cəhənnəm odu var”.

٢٥٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ ، عَنْ نَهْشَبِلٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ ، وَوَضَعُوهُ عِنْدَ أَهْلِهِ ، لَسَادُوا بِهِ أَهْلَ زِمَانِهِمْ ، وَلَكِنَّهُمْ بَدَلُوهُ لِأَهْلِ الدُّنْيَا ، لِيَتَأَلَّوْا بِهِ مِنْ دُنْيَاهُمْ ، فَهَاتُوا عَلَيْهِمْ ، سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا ، هَمَّ آخِرَتِهِ ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا ، لَمْ يَبَالِ اللَّهُ فِي آجِي أَوْدِيَّتِهَا هَلْكَ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ : حَدَّثَنَا خَارِزْمِيُّ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَحَمَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ ، وَكَانَ ثِقَةً ، ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ نَحْوَهُ بِإِسْنَادِهِ .

207. (257). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud رحمته الله demişdir: “Alimlər elmin dəyərini bilib onu elmin dəyərini bilənlərə çatdırsaydılar, dövrlərinin ən üstünləri olardılar. Lakin alimlər ziyələndikləri elmi dünya mənfəəti əldə etmək üçün dünya mənfəətinin ardı ilə gedənlərə verməyə başladılar. Buna görə də alçaldılar. Mən sizin Peyğəmbərinizin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Kimin dərd-qəmi (arzusu) Axirət olarsa, Allah onun dünya dərdlərini yoluna qoymağa kifayət edər. Kimin də dərd-qəmi dünya işləri olarsa, Allah onun hansı vadidə həlak olmasına əhəmiyyət verməz”.

٢٥٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْعَبَّادِيُّ ، حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ مَيْمُونٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أُشْعَثَ بْنَ سَوَّارٍ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنْ حَدِيقَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِيُبَاهَا بِهِ الْعُلَمَاءُ ، أَوْ لِتُمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ ، أَوْ لِتَصْرِفُوا وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ فِي النَّارِ .

208. (259). ...Rəvayət edilir ki, Huzeyfə رحمته الله demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Alimlər arasında öyünmək, avamlarla mübahisə etmək və insanların diqqətini özünə tərəf yönəltmək məqsədilə elm öyrənməyin! Kim belə edərsə, o, Cəhənnəmdədir”.

٢٦٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، أَحْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْأَسَدِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ، وَيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ ، وَيَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ جَهَنَّمَ.

209. (260). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim alimlər arasında öyünmək, səfəhlərlə mübahisə etmək və insanların diqqətini özünə tərəf yönəltmək məqsədilə elm öyrənərsə, Allah onu Cəhənnəmə daxil edər”.

٢٤ - بَابُ مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكْتَمَهُ

24-cü fəsil: Elm haqda soruşulduqda onu gizlədən

٢٦١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ زَادَانَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَكَمِ ، حَدَّثَنَا عَطَاءٌ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَا مِنْ رَجُلٍ يَحْفَظُ عِلْمًا فَيَكْتُمُهُ ، إِلَّا أَتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِحَامٍ مِنَ النَّارِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ ، أَيُّ : الْقَطْأُ : وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ زَادَانَ ، فَذَكَرَ نُحْوَهُ .

210. (261). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Hər hansı bir (dini) elmi öyrəndikdən sonra onu gizlədən elə bir adam yoxdur ki, Qiyamət günü məhşərə (ağzını açma bilməmək üçün ağzına) oddan bir damğa vurulduğu halda gətirilməsin”.

٢٦٢ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُمَانِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرَيْرِ الْأَعْرَجِ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : وَاللَّهِ ، لَوْلَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى مَا حَدَّثْتُ عَنْهُ ، يَعْنِي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، شَيْئًا أَبَدًا ، لَوْلَا قَوْلُ اللَّهِ : { إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ } إِلَى آخِرِ الْآيَتَيْنِ .

211. (262). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allaha and olsun ki, əgər Uca Allahın Kitabında bu iki ayə: **“Şübhəsiz ki, Allahın nazil etdiyi kitabda olanları gizli saxlayanlar və bununla cüzi miqdarda pul əldə edənlər öz qarınlarına oddan başqa bir şey doldurmurlar. Qiyamət günü Allah onları danışdırmaz və onları təmizə çıxarmaz. Onlar üçün ağırlı-acılı bir əzab vardır. Onlar doğru yolun əvəzinə azgınlığı, bağışlanmanın əvəzinə isə əzabı satın alan şəxslərdir. Onlar Cəhənnəm oduna necə də səbirlidirlər!”** (əl-Bəqərə, 174-175) – olmasaydı, mən Peyğəmbərdən ﷺ heç vaxt heç bir şey rəvayət etməzdim”.

٢٦٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، حَدَّثَنَا اَهْتَيْمُ بْنُ جَبِيَلٍ ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكْتَمَهُ ، أُجِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ .

212. (264). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim elm haqda verilən sualı bilib gizlədərsə, Qiyamət günü ona oddan bir cilov vurular”¹.

٢٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَفْصِ بْنِ هِشَامِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو إِبْرَاهِيمَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكِرَائِسِيُّ ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ يَغْلُمُهُ فَكْتَمَهُ ، أُجِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ .

213. (266). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim bildiyi elm haqda verilən sualı gizlədərsə, ona Qiyamət günü oddan bir cilov vurular”.

¹ Cəza əməlin növünə görədir. O, soruşulan məsələni bilib cavab vermədiyinə görə ağızına oddan dəmir yüyən keçiriləcək və bunun vasitəsilə dili yanacaq.

١ - أَبْوَابُ الطَّهَارَةِ وَسُنَنُهَا

1. Təmizlənmə və onun sünnələri

١ - بَابُ مِفْتَاحِ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ

1-ci fəsil: Namazın açarı təmizlikdir

٢٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِي رِجْحَانَ ، عَنْ سَفِينَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِالْمَدِّ ، وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ .

214. (267). ...Rəvayət edilir ki, Səfinə رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bir mudd¹ su ilə dəstəmaz, bir saa² su ilə də qüsl alardı”.

٢٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ هَمَّامٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِالْمَدِّ ، وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ .

215. (268). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmazı bir mudd, qüslu isə bir saa ilə alardı”.

٢٦٩ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ بِالْمَدِّ ، وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ .

216. (269). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmazı bir mudd, qüslu isə bir saa ilə alardı”.

٢٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ ، وَعَبَادُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زَيْنَانَ ، حَدَّثَنَا جَبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يُجْرَى مِنَ الْوُضْوءِ مَدٌّ ، وَمِنَ الْغُسْلِ صَاعٌ ، فَقَالَ رَجُلٌ : لَا يُجْرَيْنَا ، فَقَالَ : قَدْ كَانَ يُجْرَى مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ ، وَأَكْثَرُ شَعْرًا ، يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

217. (270). Abdullah ibn Muhəmməd ibn Aqil ibn Əbu Talib atasından və

¹ Mudd – ölçü vahididir və insanın iki ovcuna bərabərdir ki, bu da təqribən 700 qram edir.

² Saa – ölçü vahididir və dörd mudda bərabərdir. Bir mudd isə insanın iki ovcuna bərabərdir ki, bu da 700 qrama bərabərdir. Bir saa təxminən 2 kiloqram 800 qrama bərabərdir.

babasından ﷺ rəvayət edərək belə demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Dəstəmaz üçün bir mudd, qüsl üçün isə bir saa kifayət edir”. Bir kişi dedi: “Bizə bəs etmir axı!” O, Peyğəmbəri ﷺ qəsd edərək dedi: “Saçı sənin (saçından) daha gur, özü də səndən daha xeyirli olan birisinə bəs edərdi”.

٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِقْدَارِ الْمَاءِ لِلْوُضُوءِ وَالْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ

2-ci fəsil: Dəstəmaz və cənabət qüslunun alınması üçün lazım olan suyun miqdarı haqda nə rəvayət edilmişdir?

٢٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ (ح) وَ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشْرٍ حَمَّانُ الْمُقْرِي ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أَسَامَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَاسْمُهُ : أَسَامَةُ بْنُ عَمْرِو الهُدَيْيُّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةً إِلَّا بِطُهُورٍ ، وَلَا يَقْبَلُ صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ .

218. (271). ...Rəvayət edilir ki, Usamə ibn Umeyr əl-Huzəli ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah təmizliyi olmayanın namazını¹ və xəyanətlə əldə edilən maldan verilən sədəqəni qəbul etməz”.

٢٧٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ يَمَّاكِ (ح) وَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَزْبٍ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةً إِلَّا بِطُهُورٍ ، وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ .

219. (272). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah təmizliyi olmayanın namazını və xəyanətlə əldə edilən maldan verilən sədəqəni qəbul etməz”.

٢٧٣ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو زُهَيْرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ سَنَانَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةً بَعِيرٍ طُهُورٍ ، وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ .

220. (273). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Allah təmizliyi olmayanın

¹ Burada “təmizliyi olmayanın namazını” deyildikdə dəstəmaz olmadan və ya su olmadıqda təyəmmüm olmadan qılınan namaz qəsd olunur.

namazını və xəyanətlə əldə edilən maldan verilən sədəqəni qəbul etməz”.

۲۷۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلٍ ، حَدَّثَنَا الْحَلِيلُ بْنُ زَكْرِيَّا ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، عَنِ أَبِي بَكْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَعِيرٍ طُهْرٍ ، وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ.

221. (274). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Bəkrə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah dəstəməzi olmayanın namazını, xəyanətlə əldə edilən maldan sədəqəni qəbul etməz”.

۳ - بَابُ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَعِيرٍ طُهْرٍ

3-cü fəsil: Allah təmizlik olmadan qılınan heç bir namazı qəbul etmir

۲۷۵ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ سُفْيَانَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُنَيْفَةِ ، عَنِ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ.

222. (275). Muhəmməd ibn əl-Hənəfiyyə atasının (Əli ibn Əbu Talibin) belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Namazın açarı təmizlik, (namaza aid olmayan hər bir şeyi) haram edən təkbir etmək, (hər bir şeyi) icazəli edən isə salam verməkdir”.

۲۷۶ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ أَبِي سُفْيَانَ طَرِيفِ السَّعْدِيِّ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ أَبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ ، عَنِ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ.

223. (276). Əbu Səid əl-Xudri ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namazın açarı təmizlik, (namaza aid olmayan hər bir şeyi) haram edən təkbir etmək, (hər bir şeyi) icazəli edən isə salam verməkdir”.

۴ - بَابُ الْمُحَافَظَةِ عَلَى الْوُضُوءِ

4-cü fəsil: Dəstəməzi qorumaq

۲۷۷ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ سُفْيَانَ ، عَنِ مَنْصُورٍ ، عَنِ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنِ ثَوْبَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اسْتَقِيمُوا ، وَلَنْ تُحْضُوا ، وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ.

224. (277). ...Rəvayət edilir ki, Səuban رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Düz yol tutun! Saleh əməlləri sayıb qurtara bilməzsiniz. Bilin ki, sizin əməllərinizin ən xeyirlisi namazdır. Dəstəməzi isə ancaq mömin qoruyar”.

٢٧٨ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اسْتَقِيمُوا ، وَلَنْ تُحْصُوا ، وَاعْلَمُوا أَنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةَ ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا الْمُؤْمِنُ .

225. (278). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Düz yol tutun! Saleh əməlləri sayıb qurtara bilməzsiniz. Bilin ki, sizin əməllərinizin ən xeyirlisi namazdır. Dəstəməzi isə ancaq mömin qoruyar”.

٥ - بَابُ الْوُضُوءِ شَطْرُ الْإِيمَانِ

5-ci fəsil: Dəstəməz imanın yarısıdır

٢٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ شَابُورَ ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ ، عَنْ أَحِيهِ ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ جَدِّهِ أَبِي سَلَامٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَنَمٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنْ سَبَّحَ الْوُضُوءُ شَطْرَ الْإِيمَانِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ ، وَالتَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ ، وَالرَّكَاةُ بُرْهَانٌ ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ ، لَكَ أَوْ عَلَيْكَ ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو ، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ ، فَمَعِيفُهَا ، أَوْ مُوْبِقُهَا .

226. (280). Əbu Malik əl-Əşari رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəməzi kamil şəkildə almaq imanın yarısıdır. “Əlhəmdulilləh” (Allaha həmd etmək) mizanı doldurur. “Təsbih” və “təkbir” göylərlə yeri doldurur. Namaz nurdur. Zəkat dəlildir. Səbir işıqdır. Quran ya sənin lehinə, ya da əleyhinə hüccətdir. Bütün insanlar səhərə çıxaraq özlərinin satıcısına və alıcısına çevrilirlər. Onu ya azad edir, ya da həlak edirlər”.¹

¹ Yəni kimisi Allaha itaət edib günahlardan çəkinərək özünü xilas edir, kimisi də səhvətinin və haram istəklərinin qurbanına çevrilərək özünü həlak edir.

6-cı fəsil: Təmizlənmənin savabı

٢٨١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ ، فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ ، لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةَ ، لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً ، إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا دَرَجَةً ، وَخَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً ، حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ .

227. (281). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biri gözəl şəkildə dəstəmaz alıb ancaq namaz qılmaq məqsədilə məscidə gələrsə, məscidə daxil olanadək atdığı hər addıma görə Allah ﷻ onu bir dərəcə yüksəldər və onun bir günahını silər”.

٢٨٢ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ ، عَنِ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ الصَّنَائِحِيِّ ، عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ تَوَضَّأَ ، فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ فِيهِ وَأَنْفِهِ ، وَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ ، يُعْنِي مِنْ وَجْهِهِ ، حَتَّى يُخْرَجَ مِنْ تَحْتِ أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ يَدَيْهِ ، فَإِذَا مَسَحَ بِرَأْسِهِ ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ رَأْسِهِ ، حَتَّى تُخْرَجَ مِنْ أذُنَيْهِ ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ رِجْلَيْهِ ، حَتَّى تُخْرَجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ، وَكَانَتْ صَلَاتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً .

228. (282). ...Abdullah əs-Sunabihi رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim dəstəmaz alaraq ağızını yaxalayar və burnuna su çəkərsə, etdiyi günahları ağızından və burnundan tökülər. Üzünü yuduqda günahları üzündən və gözlərinin qapaqlarından tökülər. Əllərini yuduqda günahları əllərindən tökülər. Başına məsh çəkərkəndə günahları başından və qulaqlarından tökülər. Ayaqlarını yuduqda isə onun günahları ayaqlarından və ayaq dırnaqlarından tökülər. Namaz qılmaq üçün məscidə piyada getməsi ona əlavə savab olar”.

٢٨٣ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَحُمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عُثْمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنِ شُعْبَةَ ، عَنِ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ زَيْدِ بْنِ طَلْقٍ ، عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ ، عَنِ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا تَوَضَّأَ ، فَغَسَلَ يَدَيْهِ ، خَرَّتْ خَطَايَاهُ مِنْ يَدَيْهِ ، فَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ ، خَرَّتْ خَطَايَاهُ مِنْ وَجْهِهِ ، فَإِذَا غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ، خَرَّتْ خَطَايَاهُ مِنْ ذِرَاعَيْهِ وَرَأْسِهِ ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ ، خَرَّتْ خَطَايَاهُ مِنْ رِجْلَيْهِ .

229. (283). Amr ibn Abəsə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Həqiqətən, bir bəndə dəstəmaz alaraq əlini yuduqda

günahları əllərindən tökülər. Üzünü yuduqda günahları üzündən tökülər. Qollarını yuduqda və başına məsh etdikdə günahları qollarından və başından tökülər. Ayaqlarını yuduqda günahları ayaqlarından tökülər”.

٢٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زَرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ تَرَ مِنْ أُمَّتِكَ ؟ قَالَ : عُرِّ مُحَمَّدُونَ بُلُقٌ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ .

230. (284). Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud ﷺ demişdir: “Allah Elçisinə ﷺ deyildi: “Ey Allahın Elçisi, sən ümmətindən olanları gördükdə onları necə tanıyaçaqsan?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Onların dəstəmaz əzalarında parlaqlıq olacaq”.

٢٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا شَقِيبُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا حُمْرَانُ ، مَوْلَى عَثْمَانَ بْنِ عَمَّانَ ، قَالَ : رَأَيْتُ عَثْمَانَ بْنَ عَمَّانَ قَاعِدًا فِي الْمَقَاعِدِ ، فَدَعَا بِوُضُوءٍ فَتَوَضَّأَ ، ثُمَّ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَقْعَدِي هَذَا ، تَوَضَّأَ مِثْلَ وَضُوءِي هَذَا ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وَضُوءِي هَذَا ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَلَا تَعْتَرُوا .

231. (285). ...Osman ibn Əffanın ﷺ azad etdiyi kölə Humran ﷺ demişdir: “Mən Osman ibn Əffanı məscidin yanında oturarkən gördüm. O, dəstəmaz almaq üçün su istədi və dəstəmaz aldıqdan sonra dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ bu oturduğum yerdə mənim dəstəmaz aldığım kimi dəstəmaz aldığını gördüm. Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqdan sonra belə buyurdu: “Kim bu cür dəstəmaz alarsa, onun keçmiş günahları bağışlanar”. Həmçinin buyurdu: “Nə badə bununla qürurlanıb arxayın olasınız!”

٧ - بَابُ السِّوَاكِ

7-ci fəsil: Misvak¹

٢٨٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَأَبِي ، عَنِ الْأَعْمَشِ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سَفْيَانَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، وَخَصِيْنٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ حَدِيْفَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ ، يَشُورُ فَاَهُ بِالسِّوَاكِ .

232. (286). Rəvayət edilir ki, Huzeyfə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə namazına qalxdıqda ağzını misvakla təmizləyərdi”.

¹ Ağızın və dişlərin təmizlənməsi üçün ərək ağacının budaqlarından düzəldilmiş çubuq.

۲۸۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُمَيَّرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَيَّ أُمَّتِي ، لَأَمَرْتُهُمْ بِالسُّبُوكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ .

233. (287). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əgər ümmətim üçün çətin olmasaydı, mən onlara hər namaz vaxtı misvakdan istifadə etməyi əmr edərdim”.

۲۸۸ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا عَتَّامُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي تَابِتٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ رُكْعَتَيْنِ رُكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ ، فَيَسْتَاكُ .

234. (288). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə namazını iki-iki qılar, namazlarını bitirdikdən sonra isə misvakdan istifadə edərdi”¹.

۲۹۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ الْمُقَدَّمِ بْنِ شُرَيْحٍ بْنِ هَانِئٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَ : قُلْتُ : أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ بَأْسِ شَيْءٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْدَأُ إِذَا دَخَلَ عَلَيْكَ ؟ قَالَتْ : كَانَ إِذَا دَخَلَ يَبْدَأُ بِالسُّبُوكِ .

235. (290). ...Miqdad ibn Şureyh ibn Hani atasının ؓ belə dediyini rəvayət edir: “Mən Aişədən soruşdum: “Peyğəmbər ﷺ sənin evinə gələndə ilk işi nə olardı?” Aişə dedi: “O, evə daxil olan kimi misvakdan istifadə edərdi”.

۲۹۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ كَبِيرٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَاجٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : إِنَّ أَفْوَاهَكُمْ طُرُقٌ لِلْقُرْآنِ ، فَطَيَّبُوهَا بِالسُّبُوكِ .

236. (291). Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib ؓ demişdir: “Həqiqətən, ağızlarınızın Quranın yoludur. Ona görə ağızlarınızı misvakla təmizləyin”.

۸ - بَابُ الْفِطْرَةِ

8-ci fəsil: Fitrət

۲۹۲ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الرَّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ :

¹ Əbu Davudun “Sunən” əsərində rəvayət edilir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə namazını qılarkən hər iki rükətdən sonra misvakdan istifadə edərdi. (Əbu Davud, 58).

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْفِطْرَةُ حَمْسٌ ، أَوْ حَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : الْحِثَانُ ، وَالِاسْتِحْدَادُ ، وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ ، وَتَنْفُ الْإِطْبِ ، وَقَصُّ الشَّارِبِ .

237. (292). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Fitrət beşdir və ya beş şey fitrətdəndir: sünnət olmaq, övrət yerlərini¹ qırmaq, dırnaqları tutmaq, qoltuqaltı tükləri yolmaq və bıqları qısaltmaq”.

٢٩٣ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنْ ابْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : قَصُّ الشَّارِبِ ، وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ ، وَالسِّوَاكُ ، وَالِاسْتِنْشَاقُ بِالْمَاءِ ، وَقَصُّ الْأَطْفَارِ ، وَعَسْنُ الْبَرَاجِمِ ، وَتَنْفُ الْإِطْبِ ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ ، وَاتِّقَاصُ الْمَاءِ ، يَعْنِي الْإِسْتِنْجَاءَ . قَالَ زَكْرِيَّا : قَالَ مُصْعَبٌ : وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمُضْمَضَةَ .

238. (293). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “On şey fitrətdəndir: bıqları qısaltmaq, saqqalı uzatmaq, misvak-dan istifadə etmək, burunu su ilə yaxalamaq, dırnaqları tutmaq, (dəstəmaz alarkən) barmaq aralarını yumaq, qoltuq altındakı və qasıqdakı tükləri yolmaq, ayaqyolunda (su olmadıqda) daşla təmizlənmək, yəni istinca etmək”. Zəkəriyyə adlı ravi dedi: “Musab deyirdi ki, onuncusunu unutmuşam. Yəqin ki, ağızı su ilə yaxalamaq olar”.

٢٩٤ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ سَلْمَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ نَاسِرٍ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ نَاسِرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مِنَ الْفِطْرَةِ : الْمُضْمَضَةُ ، وَالِاسْتِنْشَاقُ ، وَالسِّوَاكُ ، وَقَصُّ الشَّارِبِ ، وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ ، وَتَنْفُ الْإِطْبِ ، وَالِاسْتِحْدَادُ ، وَعَسْنُ الْبَرَاجِمِ ، وَالِاسْتِنْجَاءُ ، وَالِاسْتِحْسَانُ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ : حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عَقَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلْمَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، مِثْلَهُ .

239. (294). Əmmar ibn Yasir ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ağıza su almaq, buruna su çəkmək, misvak istifadə etmək, bıqı qısaltmaq, dırnaqları tutmaq, qoltuqaltını yolmaq, qasıqı qırmaq, (dəstəmaz alanda) barmaq aralarını yumaq, ayaqyolunda cinsiyyət orqanına su səpmək və xitan etdirmək² fitrətdəndir”.

¹ Övrət yerləri - insan bədəninin başqalarından örtülməsi vacib olan üzvlərinə deyilir.

² Xitan etdirmək – el içində “sünnət etmək” kimi məşhurdur. Bu, oğlan uşaqlarında körpə vaxtı cinsiyyət orqanının dəri hissəsindən bir qisminin kəsilib atılmasıdır.

٢٩٥ - حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : وَقَّتْ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ ، وَحَلْقِ الْعَانَةِ ، وَتَنْفِ الْإِنْبِطِ ، وَتَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ ، أَنْ لَا تُتْرَكَ أَكْثَرُ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً.

240. (295). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Bizə bıçqı qısaltmaq, qasığı qırmaq, qoltuqaltını yolmaq və dırnaqları tutmaqda qırx gecədən gec olmayaraq vaxt qoyulmuşdur”.

٩ - بَابُ مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

9-cu fəsil: Adam ayaqyoluna girdikdə nə deyir?

٢٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ هَذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضِرَةٌ ، فَإِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَقُلْ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ.

241. (296). ...Rəvayət edilir ki, Zeyd ibn Ərəqam ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, ayaqyolu olan yerlər şeytanların olduqları yerlərdir. Ona görə sizdən kim ora girmək istəsə, desin: “Allahım, pislikdən və pis əməllərdən (erkək və diş cinslərdən) Sənə sığınırım!”¹

٢٩٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُهِيدٍ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ بَشِيرٍ بْنِ سَلْمَانَ ، حَدَّثَنَا خَلَادُ الصَّمْعَاوِيُّ ، عَنِ الْحَكَمِ النَّصْرِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : سِتْرُ مَا بَيْنَ الْجَنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ ، إِذَا دَخَلَ الْكَيْفَ أَنْ يَقُولَ : بِسْمِ اللَّهِ.

242. (297). ...Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cinlə Adəm övladının ayıb yerləri arasında maneə ayaqyoluna girdikdə “Bismilləh” (Allahın adı ilə) deməsidir”.

٢٩٨ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ ، قَالَ : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ.

243. (298). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ayaqyoluna girdikdə deyərdi: “Pislikdən və pis əməllərdən (erkək və diş

¹ Tərcüməsi: Alla:humə, inni: əu:zu bikə minəl-xubsi val-xabə:is!

cinlərdən) Allaha sığınırım!”¹

۱۰ - بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْخَلَاءِ

10-cu fəsil: Ayaqyolundan çıxdıqda nə deyilir?

۳۰۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ ، سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ : دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ ، فَسَمِعْتُهَا تَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْعَائِطِ قَالَ : عُفْرَانِكَ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَسَانَ التَّهْدِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، نُحْوَهُ .

244. (300). ...Rəvayət edilir ki, Yusuif ibn Əbu Burdə atasının ﷺ belə dediyini eşitmişdir: “Mən Aişənin yanına gəldikdə onun belə dediyini eşitdim: “Allah Elçisi ﷺ ayaqyolundan çıxdıqda “Məni bağışla!”² deyərdi”.

۱۱ - بَابُ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى الْخَلَاءِ ، وَالْحَاتِمِ فِي الْخَلَاءِ

11-ci fəsil: Ayaqyolunda Allahın ﷻ zikir edilməməsi

۳۰۲ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْبُهَيْمِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ .

245. (302). ...Aişə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷻ hər bir halında Allahu zikir edərdi.

۱۲ - بَابُ كَرَاهِيَةِ الْبَوْلِ فِي الْمُعْتَسِلِ

12-ci fəsil: Qüsl alınan yerə subaşına çıxmağın bəyənilməməsi

۳۰۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يُبَوْلَنَّ أَحَدُكُمْ فِي مُسْتَحْتَبِهِ ، فَإِنَّ عَامَّةَ الْوَسْوَاسِ مِنْهُ . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مَاجَةَ : سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيَّ يَقُولُ : إِنَّمَا هَذَا فِي الْخَفِيرَةِ ، فَأَمَّا الْيَوْمَ ، فَمُعْتَسِلَاتُهُمُ الْجِصُّ ، وَالصَّارُوجُ ، وَالْقَبِيرُ ، فَإِذَا بَالَ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِ الْمَاءُ ، فَلَا تَبَأَسَ بِهِ .

246. (304). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Muğaffəl ؓ demişdir: “Allah

¹ Tərcüməsi: Əu:zu billə:hi minəl-xubsi val-xabə:is!

² Tərcüməsi: Ğufrənəkə!

Elçisi ﷺ demişdir: “Sizdən heç kim qüsl etdiyi yerə subaşına çıxmasın! Çünki vəsvəsənin çoxu bundan irəli gəlir”. Əbu Abdullah ibn Məcə deyir ki, Muhəmməd ibn Yəzidi belə deyərkən eşitdim: “Mən Əli ibn Muhəmməd ət-Tanəfisinin belə dediyini eşitdim: “Subaşına çıxmağın qadağan olunduğu qüsl yeri qazılmış torpaq çuxuru olanıdır, çünki bugünkü insanların yuyunduqları yerlər əhəng, kirəc və saxsı kimi yerlərdir. Ona görə həmin yerdə subaşına çıxıb bol su töksə, bir zərəri olmaz”.¹

۱۳ - نَابُ مَا جَاءَ فِي الْبُؤْلِ قَائِمًا

13-cü fəsil: Ayaq üstə subaşına çıxmaq

۳۰۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، وَهَشَيْبِمَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَاثِلٍ ، عَنْ حُدَيْفَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى سُبَاطَةَ قَوْمٍ ، فَبَالَ عَلَيْهَا قَائِمًا .

247. (305). ...Huzeyfə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir qəbilənin xurma ağaclarının lifləri yığdığı yerə gəlib orada ayaq üstə yüngül subaşına çıxdı”.

۳۰۶ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي وَاثِلٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى سُبَاطَةَ قَوْمٍ ، فَبَالَ قَائِمًا . قَالَ شُعْبَةُ : قَالَ عَاصِمٌ يَوْمَئِذٍ : وَهَذَا الْأَعْمَشُ ، يَتْرُوبُهُ عَنْ أَبِي وَاثِلٍ ، عَنْ حُدَيْفَةَ ، وَمَا حَفِظَهُ ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ مَنْصُورًا ، فَحَدَّثَنِيهِ عَنْ أَبِي وَاثِلٍ ، عَنْ حُدَيْفَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى سُبَاطَةَ قَوْمٍ ، فَبَالَ قَائِمًا .

248. (306). ...Rəvayət edilir ki, əl-Muğira ibn Şubə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir tayfanın xurma ağaclarının liflərini yığdığı yerə gəldi və ayaq üstə yüngül subaşına çıxdı”. ...Huzeyfə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir tayfanın xurma ağaclarının liflərini yığdığı yerə gəldi və ayaq üstə yüngül subaşına çıxdı”.

¹ “Çünki vəsvəsənin çox bundan irəli gəlir” hissəsi səhih deyil.

١٤ - بَابُ : فِي الْبَوْلِ قَاعِدًا

14-cü fəsil: Oturaraq subaşına çıxmaq

٣٠٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحِ بْنِ هَانِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : مَنْ حَدَّثَكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَالَ قَائِمًا فَلَا تُصَدِّقُهُ ، أَنَا رَأَيْتُهُ يُبُولُ قَاعِدًا. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيِّ يَقُولُ : قَالَ سَفِيَانُ الثَّوْرِيُّ فِي حَدِيثِ عَائِشَةَ : أَنَا رَأَيْتُهُ يُبُولُ قَاعِدًا ، قَالَ : الرَّجَالُ أَعْلَمُ بِحَدِّهَا مِنْهَا. قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ : وَكَانَ مِنْ شَأْنِ الْعَرَبِ الْبَوْلُ قَائِمًا ، أَلَّا تَرَاهُ فِي حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ حَسَنَةَ يَقُولُ : فَتَعَدَّ يُبُولُ كَمَا تَبُولُ الْمَرْأَةُ.

249. (307). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Kim sənə desə ki, “Allah Elçisi ﷺ ayaq üstə subaşına çıxdı”, ona inanma, çünki mən onun yalnız oturaraq halda subaşına çıxdığını görmüşəm”. ...Süfyan əs-Sovri rəvayət edir ki, Aişənin hədisində deyilir: “Mən onun oturaraq halda subaşına çıxdığını görmüşəm”. Ravi Süfyan əs-Sovri dedi: “Kişilər bu məsələni Aişədən daha yaxşı bilirlər”. Ravi Əhməd ibn Abdur-Rahmən dedi: “Ayaq üstə yüngül subaşına çıxmaq ərəblərin adətindən idi”. Ona deyildi: “Məgər sən görmürsən ki, ravi Abdur-Rahmən ibn Həsənin hədisində nə deyilir: “O, qadının oturduğu kimi oturub yüngül subaşına çıxdı”.

١٥ - بَابُ كِرَاهِيَةِ مَسِّ الذَّكَرِ بِالْيَمِينِ ، وَالِاسْتِنْجَاءِ بِالْيَمِينِ

15-ci fəsil: Sağ əl ilə cinsiyyət üzvünə toxunmaq və sağ əl ilə təmizlənməyin bəyanilməməsi

٣١٠ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ بْنُ أَبِي الْعَشِيرِينَ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَتَادَةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبِي ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ ، وَلَا يَسْتَنْجِ بِيَمِينِهِ.

250. (310). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Əbu Qatədə رضي الله عنه demişdir: “Atam Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Sizdən biriniz yüngül subaşına çıxdıqda sağ əli ilə cinsiyyət orqanına toxunmayın və sağ əli ilə təmizlənməyin”.

٣١٢ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الْمَكِّيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا اسْتَنْجَأَ أَحَدُكُمْ ، فَلَا يَسْتَنْجِ بِيَمِينِهِ ، لِيَسْتَنْجِ بِشِمَالِهِ.

251. (312). Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ buyurmuşdur: “Sizdən biriniz ayaqyolunda təmizləndikdə sağ əli ilə təmizlənməsin, (cinsiyyət orqanını) sol əli ilə yusun”.

١٦ - بَابُ الْإِسْتِنْجَاءِ بِالْحِجَارَةِ ، وَالتَّهْيِ عَنِ الرَّوْثِ وَالرِّمَّةِ

16-cı fəsil: Ayaqyolunda daşlarla təmizlənmək, sümük və təzəklə təmizlənməyin isə qadağan olunması

٣١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ مِثْلُ الْوَالِدِ لَوْلِيهِ ، أَعَلِمْتُمْ ، إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ ، وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا ، وَأَمَرَ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ ، وَنَهَى عَنِ الرَّوْثِ ، وَالرِّمَّةِ ، وَنَهَى أَنْ يَسْتَطِيبَ الرَّجُلُ بِيَمِينِهِ .

252. (313). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, mənəm misalım sizin üçün atanın övladına olan misalı kimidir. Mən sizi öyrədirəm. Ayaqyoluna girdikdə önünüzü və arxanızı qibləyə tərəf çevirməyin. Mən sizə üç daş ilə təmizlənməyi əmr edirəm, təzək və sümüklə təmizlənməyi isə qadağan edirəm. Kişiyə də sağ əli ilə təmizlənməyi qadağan edirəm!”

٣١٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، قَالَ : لَيْسَ أَبُو عُبَيْدَةَ ذَكَرَهُ ، وَلَكِنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى الْحُلَاءَ فَقَالَ : ائْتِي بِلَثَاثَةِ أَحْجَارٍ ، فَأَتَيْتُهُ بِحَجَرَيْنِ وَرَوْثَةٍ ، فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَاللَّيِّ الرَّوْثَةَ ، وَقَالَ : هِيَ رَكْسٌ .

253. (314). Abdullah ibn Məsud ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ subaşına çıxdıqda dedi: “Mənə üç ədəd daş gətir”. Mən ikisini daş, birini isə təzək gətirdim. O, daşları götürüb təzəyi tulladı və dedi: “Bu, mürdardır”.

٣١٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ؛ جَمِيعًا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِي حُرَيْرَةَ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ حُرَيْرَةَ ، عَنْ حُرَيْرَةَ بْنِ نَابِتٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فِي الْإِسْتِنْجَاءِ ثَلَاثَةُ أَحْجَارٍ ، لَيْسَ فِيهَا رَجِيعٌ .

254. (315). ...Rəvayət edilir ki, Xuzeymə ibn Sabit ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(Ayaqyolunda) təmizlənmə üç daşla edilir, təzəklə edilmir”.

۳۱۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا سُهَيْبَانٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، وَالْأَعْمَشُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ لَهُ بَعْضُ الْمُشْرِكِينَ وَهُمْ يَسْتَهْزِئُونَ بِهِ : إِنِّي أَرَى صَاحِبَكُمْ يُعَلِّمُكُمْ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى الْحِرَاءَةَ ، قَالَ : أَجَلٌ ، أَمَرْنَا أَنْ لَا نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ ، وَأَنْ لَا نَسْتَنْجِيَ بِأَيْمَانِنَا ، وَلَا نَكْتَفِي بِدُونِ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ ، لَيْسَ فِيهَا رَجِيعٌ وَلَا عَظْمٌ .

255. (316). Salman ﷺ rəvayət edir ki, bəzi müşriklər ona istehza edərək dedilər: “Dostunuz sizə hər şeyi öyrədib, hətta ayaqyoluna necə getməyi də!” Salman onlara belə dedi: “Əlbəttə, o bizə ayaqyolunda olarkən üzümüzü qibləyə çevirməyi, nəcəsətdən sağ əllə təmizlənməyi, üçdən az daşla, (həmçinin) peyin və sümüklə təmizlənməyi qadağan etmişdir!”

۱۷ - بَابُ النَّهْيِ عَنِ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ بِالْغَائِطِ وَالْبَوْلِ

17-ci fəsil: Ayaqyolunda qibləyə yönəlməyin qadağan olması

۳۱۷ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْوَةَ الرُّبَيْدِيِّ ، يَقُولُ : أَنَا أَوَّلُ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا يُبُولَنَّ أَحَدُكُمْ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ ، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ حَدَّثَ النَّاسَ بِذَلِكَ .

256. (317). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əl-Haris ibn Cəzin əz-Zubeydi ﷺ demişdir: “Bunu Peyğəmbərdən ﷺ ilk eşidən mənəm: “Sizdən biriniz ayaqyolunda önünü qibləyə tərəf çevirməsin!” Bunu insanlara ilk xəbər verən də mənəm”.

۳۱۸ - حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ ، أَحْبَبْنَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ وَهَبٍ ، قَالَ : أَحْبَبْتَنِي يُونُسُ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ زَيْدٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أُيُوبَ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الَّذِي يَذْهَبُ إِلَى الْغَائِطِ الْقِبْلَةَ ، وَقَالَ : شَرِّفُوا أَوْ غَرِّبُوا .

257. (318). ...Rəvayət edilir ki, Əta ibn Yəzid رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Əbu Əyyub əl-Ənsarinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Allah Elçisi ﷺ ayaqyoluna getdikdə qibləyə tərəf yönəlməyi qadağan etmiş və demişdir: “Ya şərqə, ya da qərbə (yönəlin)”¹

¹ Bu, Mədinədə və Mədinədən şimalda və cənubda yaşayan insanlara aiddir. Burada məqsəd qibləyə doğru yönəlməkdir. Digər istiqamətlərdə yaşayan insanlar mütləq olaraq şərqə və ya

۳۲۰ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ ، أَنَّهُ يَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ نَهَى أَنْ تُسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةُ بِغَائِطٍ أَوْ بِبَوْلٍ .

258. (320). ...Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ayaq-yolunda kiçik və böyük subaşına çıxdıqda qibləyə yönəlməyi qadağan etmişdir.

۳۲۱ - قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ وَحَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُمَيْرُ بْنُ مِرْدَاسٍ الدَّوَنَقِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانِي أَنْ أَشْرَبْتُ قَائِمًا ، وَأَنْ أُبَوَّلَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ .

259. (321). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ mənə ayaq üstə su içməyi və subaşına çıxdıqda qibləyə yönəlməyi qadağan etmişdir”.

۱۸ - بَابُ الرَّحْصَةِ فِي ذَلِكَ فِي الْكُفْرِ ، وَإِبَاحَتِهِ دُونَ الصَّحَارَى

18-ci fəsil: Qapalı yerlərdə subaşına çıxdıqda qibləyə yönəlməyin icazəli olması, açıqlıqda isə qadağan olması

۳۲۲ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى بْنَ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ عَمَّهُ وَاسِعَ بْنَ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ ، قَالَ : يَقُولُ نَاسٌ : إِذَا قَعَدْتَ لِلْغَائِطِ فَلَا تُسْتَقْبَلِ الْقِبْلَةَ ، وَلَقَدْ ظَهَرْتُ ذَاتَ يَوْمٍ مِنَ الْأَقَامِ عَلَى ظَهْرِ بَيْتِنَا ، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا عَلَى لِبْنَتَيْنِ ، مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ . هَذَا حَدِيثُ زَيْدِ بْنِ هَارُونَ .

260. (322). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه demişdir: “İnsanlar “Ayaqyolunda oturduqda qibləyə yönəlmək olmaz!” deyirdilər. Mən isə evimin damına çıxmışdım və Allah Elçisini ﷺ iki kərpicin üstündə çömbəlib Beytul-Məqdisə tərəf yönələn görmüşəm”.

۳۲۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، قَالَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْحَاقَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيَانَ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةُ بِبَوْلٍ ، فَرَأَيْتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْبِضَ بِعَامٍ يَسْتَقْبِلُهَا .

qərbə yönəlmir. Sadəcə onların yaşadığı ərazidə ayaqyoluna gedərkən ölü və ya arxanı qiblə tərəfə yönəltməmək lazımdır.

261. (325). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə subaşına çıxarkən qibləyə yönəlməyi qadağan etmişdir. Vəfatından bir il qabaq isə onun subaşına çıxarkən qibləyə yönəldiyini görmüşəm”.¹

١٩- باب التَّهْيِ عَنِ الْحَلَاءِ عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ

19-ci fəsil: Yolun ortasında ayaqyoluna çıxmağın qadağan olması

٣٢٨- حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْمَرُ بْنُ نَافِعٍ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ حَيَّوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْحِمَيْرِيَّ حَدَّثَهُ قَالَ : كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يَتَحَدَّثُ بِمَا لَمْ يَسْمَعْ أَحْصَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَيَشْكُتُ عَمَّا سَمِعُوا ، فَبَلَغَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هَذَا ، وَأَوْشَكَ مُعَاذٌ أَنْ يُفْتِيَكُمْ فِي الْحَلَاءِ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ مُعَاذًا ، فَلَقِيَهُ ، فَقَالَ مُعَاذٌ : يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو ، إِنَّ التَّكْذِيبَ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِفَاقٌ ، وَإِنَّمَا إِنَّمُ عَلَى مَنْ قَالَهُ ، لَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : اتَّقُوا الْمَلَاعِنَ الثَّلَاثَ : الْبَرَّازَ فِي الْمَوَارِدِ ، وَالظَّلْنَ ، وَقَارِعَةَ الطَّرِيقِ .

262. (328). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Himyəri ؓ demişdir: “Muaz ibn Cəbəl Allah Elçisinin ﷺ səhabələrinin eşitmədiyi hədisləri rəvayət edər və hamının bildiyi hədisləri rəvayət etməzdi. Bir dəfə onun rəvayət etdiyi hədislər Abdullah ibn Amra çatdıqda Abdullah dedi: “Allaha and olsun ki, mən bu hədisləri Allah Elçisindən ﷺ eşitməmişəm. Qorxuram ki, Muaz sizi ayaqyolu məsələsində çətinliyə salsın”. Bu söz Muaza çatdı. Muaz onunla qarşılaşıb ona dedi: “Ey Abdullah ibn Amr, Allah Elçisinin ﷺ hədislərini inkar etmək nifaqdandır. Günah da onu danışanadır. Şübhəsiz, mən Allah Elçisinin ﷺ belə dediyini eşitmişəm: “Lənətə səbəb olan üç şeydən: bulaqlara, kölgəliklərə və yolun ortasına subaşına çıxmaqdan çəkinin”.

٣٢٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، قَالَ : قَالَ سَالِمٌ : سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ : حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِيَّاكُمْ وَالتَّعْرِيسَ عَلَى جَوَادِ الطَّرِيقِ ، وَالصَّلَاةَ عَلَيْهِمَا ، فَإِنَّهَا مَأْوَى الْحَيَّاتِ ، وَالسَّبَّاعِ ، وَفَضَاءَ الْحَاجَةِ عَلَيْهِمَا ، فَإِنَّهَا مِنَ الْمَلَاعِنِ .

263. (329). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Atların yollarının kənarında istirahət etməkdən və orada namaz qılmaqdan çəkinin, çünki oralar ilanlar və vəhşi heyvanların

¹ Peyğəmbərin ﷺ ayaqyolunda qibləyə yönəlməyi qadağan edən hədisləri açıq sahələrə aiddir. Bu qadağa hasar arxasınada, qapalı yerlərdə subaşına çıxarkən qibləyə yönəlməyi qadağan etmir.

məskunlaşdıqları yerlərdir. Belə yerlərdə ayaqyoluna getməyin, çünki bu, lənətə səbəb olan əməldir”.¹

۲۰ - بَابُ التَّبَاعِدِ لِلْبَزَارِ فِي الْفَضَاءِ

20-ci fəsil: Açıq yerlərdə ayaqyoluna çıxmaq üçün uzağa getmək

۳۳۱ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَهَبَ الْمَدَّهَبَ أَبْعَدَ .

264. (331). ...Rəvayət edilir ki, Muğira ibn Şubə ؓ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ ayaqyoluna çıxmaq istədikdə uzaqlaşardı”.

۳۳۲ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُبَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى ، عَنْ عَطَاءِ الْخُرَّاسَانِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، فَتَنَحَّى لِحَاجَّتِهِ ، ثُمَّ جَاءَ فَدَعَا بِوَضُوءٍ ، فَتَوَضَّأَ .

265. (332). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ؓ demişdir: “Bir dəfə mən Peyğəmbərlə ﷺ səfərdə idim. O, təbii ehtiyacını ödəmək üçün insanlardan uzaqlaşdı. Sonra gəlib dəstəmaz suyu istədi və dəstəmaz aldı”.

۳۳۳ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَامِبٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ ، عَنِ ابْنِ حُثَيْمٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ حَبَابٍ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَرْثَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا ذَهَبَ إِلَى الْعَائِطِ أَبْعَدَ .

266. (333). ...Yalə ibn Murra ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ayaqyoluna getmək istədikdə uzaqlaşardı.

۳۳۴ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَحَمَّادُ بْنُ بَشَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيِّ ، وَاسْمُهُ : عُمَيْرُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ حُزَيْمَةَ ، وَالْحَارِثُ بْنُ فَضَيْلٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ ، قَالَ : حَجَّجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَهَبَ لِحَاجَّتِهِ فَأَبْعَدَ .

267. (334). ...Abdur-Rahmən ibn Əbu Qurad ؓ demişdir: “Mən Peyğəmbər ﷺ ilə birlikdə həccə getmişdim. O, təbii ehtiyacını ödəmək üçün insanlardan uzaqlaşdı”.

¹ Hədisin “və namaz qılmayın” hissəsi səhih deyil.

۳۳۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، أَحْبَبْنَا إِسْمَاعِيلَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَأْتِي الْبِرَّازَ حَتَّى يَتَعَبَّبَ فَلَا يَرَى .

268. (335). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə səfərə çıxmışdıq. Allah Elçisi ﷺ gözdən itənə qədər uzaqlaşdıqda ayaq-yoluna çıxardı”.

۳۳۶- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَثِيرٍ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ الْمُزَنِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ الْحَاجَةَ أَبْعَدَ .

269. (336). ...Bilal ibn Haris əl-Muzəni رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ təbii ehtiyacını ödəmək istədikdə insanlardan uzaqlaşardı.

۲۱- بَابُ الْإِزْتِيَادِ لِلْغَائِطِ وَالْبَوْلِ

21-ci fəsil: Təbii ehtiyacı ödəmək üçün yer axtarmaq

۳۳۹- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ الْإِسْهَالِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، فَأَرَادَ أَنْ يُفْضِيَ حَاجَتَهُ ، فَقَالَ لِي : ائْتِ تِلْكَ الْأَشْيَاءَ تَبْنٍ ، قَالَ وَكَيْعٌ : يُعْنِي النَّحْلَ الصِّغَارَ ، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : الْقِصَارَ ، فُقُلْتُ لَهُمَا : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكُمَا أَنْ تَجْتَمِعَا ، فَاجْتَمِعَا ، فَاسْتَنْتَرِ بِيحَمَا ، فَقَضَى حَاجَتَهُ ، ثُمَّ قَالَ لِي : ائْتِيهِمَا ، فُقُلْتُ لَهُمَا : لِيَتَرَجِعَ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا إِلَى مَكَانِهَا ، فُقُلْتُ لَهُمَا : فَرَجَعْنَا .

270. (339). ...Yalə ibn Murra atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Bir dəfə səfərdə mən Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə idim. Peyğəmbər ﷺ təbii ehtiyacını ödəmək istədi və mənə belə dedi: “O iki kiçik xurma ağacının yanına get”. (Ravi Vaki dedi: “Yəni kiçik”. Ravi Əbu Bəkr dedi: “Qısa”.) Onlara de: “Allah Elçisi ﷺ sizə birləşməyinizi əmr edir!” Onlar birləşdilər və Peyğəmbər ﷺ onların arxasında təbii ehtiyacını ödədi. Sonra mənə dedi: “Get və onlara de: “Hər ikiniz öz yerinizə qayıdın!” Mən bunu onlara dedim, onlar da öz yerlərinə qayıtdılar”.

۳۴۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو التُّعْمَانِ ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ : كَانَ أَحَبَّ مَا اسْتَنْتَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ ، هَدَفٌ ، أَوْ حَائِشٌ نَحْلٍ .

271. (340). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Cəfər رضي الله عنه demişdir: “Peyğəm-

bərin ﷺ təbii ehtiyacını ən çox nişangahların və xurma ağacının liflərinin əhatəsində ödəməyi xoşlayardı”.

۲۲- بابُ النَّهْيِ عَنِ الْبَوْلِ فِي الْمَاءِ الرَّاَكِدِ

22-ci fəsil: Durğun suya subaşına çıxmağın qadağan olunması

۳۴۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهَى عَنْ أَنْ يُبَالَ فِي الْمَاءِ الرَّاَكِدِ.

272. (343). ...Cabir ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ durğun suya subaşına çıxmağı qadağan etmişdir.

۳۴۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يُبُولُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الرَّاَكِدِ.

273. (344). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ demişdir: “Heç biriniz durğun suya subaşına çıxmasın”.

۳۴۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَزْرَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُرَّةٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يُبُولُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ النَّاقِعِ.

274. (345). İbn Ömər rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ demişdir: “Heç biriniz faydalı (içməli) suya subaşına çıxmasın”.

۲۳- بابُ التَّشْدِيدِ فِي الْبَوْلِ

23-cü fəsil: Kiçik subaşına çıxdıqda təmizlənməyin şiddətli şəkildə tələb olunması

۳۴۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَنَةَ قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَفِي يَدِهِ الدَّرَقَةُ ، فَوَضَعَهَا ثُمَّ جَلَسَ ، فَبَالَ إِلَيْهَا ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ : انظُرُوا إِلَيْهِ ، يَبُولُ كَمَا تَبُولُ الْمَرْأَةُ ، فَسَمِعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ وَيْحَكَ ، أَمَا عَلِمْتَ مَا أَصَابَ صَاحِبَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، كَانُوا إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَوْلُ فَرَضُوهُ بِالْمَقَارِضِ ، فَتَهَاؤُمْ ، فَغَدَبَ فِي قَبْرِهِ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلْمَةَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبِيدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، أَحْبَبْنَا الْأَعْمَشُ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

275. (346). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Ramən ibn Həsənə ؓ demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisi ﷺ əlində qalxan bizim yanımıza gəldi, onu yerə qoyub arxasında kiçik subaşına çıxdı. Orda olanlardan bəziləri dedi: “Ona baxın! Qadın kimi kiçik subaşına çıxır”. Peyğəmbər ﷺ bunu eşidib dedi: “Vay olsun sənə! İsrail övladlarının başçısının başına gələnlər sənə çatmayıbmı?! Onların üstünə sidik düşəndə həmin yeri qayçı ilə kəsərdilər.¹ Sonra İsrail övladlarının başçısı bunu etməyi qadağan etdi. Buna görə ona qəbrində əzab verilməyə başladı”.

۳۴۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ مُجَاهِدٍ ، عَنِ طَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرِ بْنِ جَدِيدٍ ، فَقَالَ : إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ ، أَمَا أَخَذَهُمَا فُكَاكَ لَا يَسْتَنْزُهُ مِنْ بَوْلِهِ ، وَأَمَّا الْآخَرُ فُكَاكَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ .

276. (347). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisi ﷺ iki yeni qəbrin yanından keçdikdə dedi: “Bunlara əzab verilir, əzabları da böyük şeyə görə deyil.² Biri kiçik subaşına çıxdıqda sidikdən qorunmaz (təmizlənməz), ikincisi isə sözgəzdirenlik (nəmmamlıq) edərdi”.

۳۴۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَفَّانٌ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَكْثَرُ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْبَوْلِ .

277. (348). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qəbir əzabının çoxu kiçik subaşına çıxdıqda qorunmamağa (təmizlənməməyə) görədir”.

۳۴۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، عَنِ جَدِّهِ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ : مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ ، فَقَالَ : إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ ، أَمَا أَخَذَهُمَا فُيُعَذَّبُ فِي الْبَوْلِ ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُعَذَّبُ فِي الْغَيْبَةِ .

278. (349) ...Rəvayət edilir ki, Əbu Bəkrə ؓ demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisi ﷺ iki yeni qəbrin yanından keçdikdə dedi: “Bunlara əzab verilir, əzabları da

¹ Yəni paltara sidik düşəndə müsəlmanlar kimi paltarın həmin hissəsini yumaz, kəsib atardılar.

² Peyğəmbər ﷺ onların bu günahları böyük bir şey sanmadıqlarını bildirmək istəyir. Əslində, kiçik subaşına çıxdıqda təmizlənməmək və sözgəzdirenlik böyük günahlardan sayılır.

böyük şeyə görə deyil. Biri subaşına getdikdə təmizlənməz, ikincisi isə qeybət edərdi”.

۲۴- باب الرَّجُلُ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ يَبُولُ

24-cü fəsil: Kiçik subaşına çıxan adama salam vermək

۳۵۰- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّلْحِيُّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ الدَّارِمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، عَنْ حُضَيْنِ بْنِ الْمُنْدَرِ أَبِي سَاسَانَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ فُنُؤْدِ بْنِ عُمَيْرِ بْنِ جُدْعَانَ ، قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ، فَلَمْ يَزِدْ عَلَيَّ السَّلَامَ ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ وُضُوئِهِ ، قَالَ : إِنَّهُ لَمْ يَمْتَعِنِي مِنْ أَنْ أُرَدَّ عَلَيْكَ ، إِلَّا أَنِّي كُنْتُ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ . قَالَ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

279. (350). ...Rəvayət edilir ki, Muhacir ibn Qunfuz ibn Cudeyr ibn Cudan ﷺ demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o, dəstəmaz alırdı. Ona salam verdim, amma dəstəmazını bitirənə qədər salamımı almadı. Dəstəmazını bitirdikdən sonra dedi: “Sənə cavab verməməyimin səbəbi dəstəmazsız halda Allahu zikr etməmək istəyim idi”.

۳۵۱- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبُولُ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، فَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهِ ، فَلَمَّا فَرَغَ ، ضَرَبَ بِكَفِّهِ الْأَرْضَ ، فَتَيَمَّمُ ، ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ .

280. (351). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ subaşına çıxan vaxt bir kişi onun yanından keçirdi. Kişi Peyğəmbərə ﷺ salam verdi, lakin o, kişinin salamını almadı. İşini tamamladıqda ovuclarını yerə vurub təyəmmüm etdi, sonra onun salamını aldı”.

۳۵۲- حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ هَاشِمِ بْنِ الرَّيْدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَجُلًا مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبُولُ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا رَأَيْتَنِي عَلَى مِثْلِ هَذِهِ الْحَالَةِ ، فَلَا تُسَلِّمْ عَلَيَّ ، فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ لَمْ أُرَدَّ عَلَيْكَ .

281. (352). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ subaşına çıxan zaman bir kişi onun yanından keçirdi. O, Peyğəmbərə ﷺ salam verdi. Allah Elçisi ﷺ də ona dedi: “Məni belə bir halda gördükdə mənə salam vermə, çünki sən salam versən də, salamını bu halda almayacağam”.

۳۵۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبُولُ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ .

282. (353). Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ subaşına çıxan zaman bir kişi onun yanından keçdi. Bu əsanada o kişi Peyğəmbərə ﷺ salam verdi, lakin Peyğəmbər ﷺ kişinin salamını almadı”.

۲۵- بَابُ الاسْتِنْجَاءِ بِالْمَاءِ

25-ci fəsil: Subaşına çıxdıqda su ilə təmizlənmək

۳۵۴- حَدَّثَنَا هُنَادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ مِنْ غَائِطٍ قَطُّ إِلَّا مَسَّ مَاءً .

283. (354). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ ayaqyolunda sudan başqa bir şeylə təmizləndiyini görməmişəm”.

۳۵۵- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا عُتْبَةُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو سُفْيَانَ ، حَدَّثَنِي أَبُو أُبَيْبٍ الْأَنْصَارِيُّ ، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ ، أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ : { فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ } قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَتَى عَلَيْكُمْ فِي الطُّهُورِ ، فَمَا طُهِرْتُمْ ؟ قَالُوا : نَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ، وَنُعْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ ، وَنَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ ، قَالَ : فَهُوَ ذَاكَ ، فَعَلَيْكُمْ بِهِ .

284. (355). ...Əbu Əyyub əl-Ənsari, Cabir ibn Abdullah və Ənəs ibn Malik رضي الله عنهم rəvayət edirlər ki, Uca Allahın: “**Orada təmizlənməyi sevən kişilər vardır. Allah da təmizlənənləri sevir**” (ət-Tövbə, 108) ayəsi nazil olduqda Allah Elçisi ﷺ dedi: “Ey ənsar! Allah sizi təmizliyinizə görə tərifiyədi, sizin təmizliyiniz nədədir?” Onlar dedilər: “Biz namaz üçün dəstəmaz alırıq, cənabət halında qüslu alırıq və (subaşına çıxdıqda) su ilə təmizlənilirik”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Elə buna görə də (Allah sizi tərifiyədi), buna davam edin!”

۳۵۷- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي مُيْمُونَةَ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : نَزَلَتْ فِي أَهْلِ قُبَاٍّ : { فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ } قَالَ : كَانُوا يَسْتَنْجُونَ بِالْمَاءِ ، فَنَزَلَتْ فِيهِمْ هَذِهِ الْآيَةُ .

285. (357). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bu ayə **“Orada təmizlənməyi sevən kişilər vardır. Allah da təmizlənləri sevir”** (ət-Tövbə, 108) Quba' məscidində¹ olanlar haqda nazil olmuşdur. Əbu Hureyra dedi: “Onlar su ilə təmizləndilər və bu ayə onlara görə nazil oldu”.

۲۶- بَابُ مَنْ دَلَّكَ يَدُهُ بِالْأَرْضِ بَعْدَ الْإِسْتِنَاجِ

26-cı fəsil: Ayaqyolunda təmizləndikdən sonra əli yerə sürtən

۳۵۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ شَرِيكِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَى حَاجَتَهُ ، ثُمَّ اسْتَنْجَى مِنْ تَوْرٍ ، ثُمَّ دَلَّكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلْمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَأَسِطِيُّ ، عَنْ شَرِيكِ ، نَحْوَهُ.

286. (358). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ təbii ehtiyacını ödədi, sonra bir qabdakı su ilə təmizləndi, sonra əlini yerə sürtdü”.

۳۵۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْغَيْضَةَ ، فَفَضَى حَاجَتَهُ ، فَأَتَاهُ جَرِيرٌ بِإِدَاوَةٍ مِنْ مَاءٍ ، فَاسْتَنْجَى مِنْهَا ، وَمَسَحَ يَدَهُ بِالتُّرَابِ.

287. (359). ...İbrahim ibn Cərir atasından ﷺ rəvayət edir ki, Allahın Peyğəmbəri ﷺ bir kolluğa girdi və təbii ehtiyacını ödədi. Cərir ona bir qabda su gətirdi. Peyğəmbər ﷺ o su ilə təmizləndikdən sonra əlini torpağa sürtdü.

۲۷- بَابُ تَغْطِيَةِ الْإِنَاءِ

27-ci fəsil: Qabların ağzını örtmək

۳۶۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي الرُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُكْوِيَ أَسْقِيَتَنَا ، وَنُعْطِي آيَتَنَا.

288. (360). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə tuluqları və yağ qablarınınun ağzlarını örtməmizi əmr etdi”.

¹ O dövrdə Mədinədən 6 km uzaqlıqda olan yer idi. Sonralar Peyğəmbər ﷺ orada ilk məscidi tikmişdir.

٢٨- بَابُ غَسْلِ الْإِنَاءِ مِنْ وُلُوحِ الْكَلْبِ

28-ci fəsil: İtin yaladığı qabı yumaq

٣٦٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي رَزِينٍ قَالَ : رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَضْرِبُ جَبْهَتَهُ بِيَدِهِ ، وَيَقُولُ : يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ ، أَنْتُمْ تَزْعُمُونَ أَنِّي أَكْذِبُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، لِيَكُونَ لَكُمْ الْمَهْنَأُ ، وَعَلَى الْإِثْمِ ، أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِذَا وَلَعَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ ، فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ .

289. (363). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Razin رضي الله عنه demişdir: “Mən Əbu Hureyranın öz alınına vuraraq belə dediyini eşitdim: “Ey İraq əhli! Siz mənim Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم adından yalan danışdığımı iddia edirsiniz. Elə bir şey etmişəmsə, günahı mənə, savabı isə sizə olsun. Mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم belə dediyinə şahidlik edirəm: “Birinizin qabını it yalayarsa, bu qabı yeddi dəfə yusun”.

٣٦٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا رُوْحُ بْنُ عَبَّادَةَ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنِ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ ، فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ .

290. (364). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Sizdən birinizin qabından it nəsə içərsə, bu qabı yeddi dəfə yusun”.

٣٦٥- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانَةُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ أَبِي التَّيَّاحِ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُطَرِّفًا يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُعْتَمِلِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا وَلَعَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ ، فَأَغْسِلُوهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ ، وَعَقِّرُوهُ التَّامِنَةَ بِالتَّرَابِ .

291. (365). ...Abdullah ibn əl-Muğaffəl رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Sizin qabı it yalasa, səkkizincisi torpaqla olmaqla yeddi dəfə yuyun”.

٣٦٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا وَلَعَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ ، فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ .

292. (366). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Sizdən birinin qabını it yalasa, bu qabı yeddi dəfə yusun”.

۲۹- باب الوضوء بسویر الهرة ، والرخصة في ذلك

29-cu fəsil: Pişiyin içdiyi suyun artığı ilə dəstəmaz almağın icazəli olması

۳۶۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، أَحْبَبْنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، أَحْبَبْنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدَةَ بِنْتِ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ ، عَنْ كَبْشَةَ بِنْتِ كَعْبٍ ، وَكَانَتْ تَحْتُ بَعْضِ وَلَدِ أَبِي قَتَادَةَ ، أَنَّهَا صَبَّتْ لِأَبِي قَتَادَةَ مَاءً يَتَوَضَّأُ بِهِ ، فَجَاءَتْ هَرَّةٌ تَشْرَبُ ، فَأَصَعَى لَهَا الْإِنَاءَ ، فَجَعَلَتْ أَنْظُرَ إِلَيْهِ ، فَقَالَتْ : يَا ابْنَةَ أَخِي أَتَعْجِبِينَ ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّهَا لَيْسَتْ بِنَجَسٍ ، هِيَ مِنَ الطَّوَافِينَ ، أَوْ الطَّوَافَاتِ .

293. (367). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Qatədənin ﷺ övladlarından birinin nikahı altında olan Kəbşə bint Kəb ﷺ Əbu Qatədənin dəstəmaz alması üçün su gətirmişdi. Bir pişik gəlib o sudan içmək istədikdə Əbu Qatədə qabı pişiyin suyu rahat içməsi üçün əydi. Əbu Qatədə gördü ki, mən o suqabına baxıram və dedi: “Sən təəccüblənirsənmi, ey qardaşım qızı? Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Şübhəsiz, pişik murdar deyil! O, daim ətrafınızda gəzib dolaşan heyvanlardandır!”

۳۶۸- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زَافِعٍ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ حَارِثَةَ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كُنْتُ أَتَوَضَّأُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ ، فَذُ صَابَتْ مِنْهُ الْهَرَّةُ قَبْلَ ذَلِكَ .

294. (368). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ﷺ demişdir: “Mən və Allah Elçisi ﷺ bir qabdan su götürüb dəstəmaz alardıq, halbuki bundan qabaq o qabdan bir pişik su içmişdi”.

۳۰- باب الرخصة بفضل وضوء المرأة

30-cu fəsil: Qadının dəstəmaz aldığı sudan istifadə etməyin icazəli olması¹

۳۷۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : ائْتَسَلُ بَعْضَ أَرْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَفَنَةٍ ، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُعْتَسِلَ ، أَوْ يَتَوَضَّأَ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي كُنْتُ حُجْبًا ، فَقَالَ : الْمَاءُ لَا يُجْنِبُ .

295. (370). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ﷺ demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ zövcələrindən biri bir qabdakı sudan qüsl almışdı. Peyğəmbər ﷺ gəlib

¹ Cümhur (əksər) alimlər qadının və ya kişinin qüsl aldığı suyun artığının təmiz olmasını demişlər. Bu su ilə başqası dəstəmaz və ya qüsl ala bilər.

həmin qabdakı sudan qüsl və dəstəmaz almaq istədikdə zövcəsi ona dedi: “Ey Allahın Elçisi, mən cənabət halında idim (və o qabdan qüsl aldım)”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Su cənabət halına düşür”.¹

۳۷۱- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ يَمَّاكٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ امْرَأَةً مِنْ أَرْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسَلَتْ مِنْ جَنَابَةٍ ، فَتَوَضَّأَ ، أَوْ اغْتَسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِهَا .

296. (371). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcələrindən biri cənabət qüslu almışdı. Peyğəmbər ﷺ də ondan artıq qalan sudan dəstəmaz və ya qüsl aldı.

۳۷۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، وَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ يَمَّاكٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ مِمْوونَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ بِفَضْلِ غُسْلِهَا مِنْ الْجَنَابَةِ .

297. (372). ...Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Məymunə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ onun qüsl aldığı suyun artığı ilə dəstəmaz almışdı.

۳۱- بَابُ النَّهْيِ عَنْ ذَلِكَ

31-ci fəsil: Bunun qadağan olunan halları²

۳۷۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ ، عَنْ أَبِي حَاجِبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَتَوَضَّأَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ وَضُوءِ الْمَرْأَةِ .

298. (373). ...Həkəm ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ qadının dəstəmaz aldığı suyun artığı ilə kişinin dəstəmaz almasını qadağan etdi.

۳۷۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَغْتَسِلَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ وَضُوءِ الْمَرْأَةِ ، وَالْمَرْأَةُ بِفَضْلِ الرَّجُلِ ، وَلَكِنْ يَشْرَعَانِ

¹ Yəni qadın qabdan su götürüb qüsl aldıqda qabdakı su murdar olmur.

² Qadının bir qabdan su götürərək qüsl aldığı suyu kişinin istifadə etməsinin icazəli olmamasını bəzi alimlər hökmü ləğv edilmiş hədislərə daxil etmişlər. Hər bir halda əksər alimlərə görə qadının qüsl almaq üçün qabdan götürdüyü suyun artığından kişinin istifadə etməsi icazəlidir.

جميعًا. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَاجَةَ : الصَّحِيحُ هُوَ الْأَوَّلُ ، وَالثَّانِي وَهَمٌّ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، وَأَبُو عَثْمَانَ الْبُخَارِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ ، نَحْوُهُ.

299. (374). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Sərcis ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ qadının dəstəmaz aldığı suyun artığı ilə kişinin dəstəmaz almasını, kişinin dəstəmaz aldığı suyun artığı ilə də qadının dəstəmaz almasını qadağan etdi. Lakin ikisinin eyni vaxtda bir qabdan istifadə etməsinə icazə verdi”.

۳۲- باب الرجل والمرأة يعتسلان من إناء واحد

32-ci fəsil: Kişinin və qadının (ər-arvadın) bir qabdan istifadə edərək qüsl alması

۳۷۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ عُرْوَةَ ، عَنِ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ.

300. (376). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə bir qabdan istifadə edərək qüsl alardıq”.

۳۷۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ خَالَتِهِ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : كُنْتُ أَعْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ.

301. (377). ...İbn Abbas ؓ rəvayət edir ki, xalası Məymunə demişdir: “Mən Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə bir qabdan istifadə edərək qüsl aldım”.

۳۷۸- حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْأَشْعَرِيُّ ، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنِ جَاهِدٍ ، عَنِ أُمِّ هَانِيَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسَلَ وَمَيْمُونَةَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ فِي قَصْعَةٍ فِيهَا أَثَرُ الْعَجِينِ.

302. (378). ...Ummu Hani ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Məymunə ilə birlikdə, xəmir yoğurmaq üçün taxtadan düzəldilmiş və içində xəmirin izləri olan qabdan (su götürərək) qüsl aldı.

۳۷۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَزْوَاجُهُ يَعْتَسِلُونَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ.

303. (379). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ və zövcələri bir qabdan istifadə edərək qüsl alardılar”.

۳۸۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّهَا كَانَتْ وَرَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ .

304. (380). ...Zeynəb bint Ummu Sələmə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Ummu Sələmə və Allah Elçisi ﷺ bir qabdan istifadə edərək qüsl alardı.

۳۳- بَابُ الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ يَتَوَضَّأَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ

33-cü fəsil: Kişinin və qadının bir qabdan istifadə edərək dəstəmaz alması

۳۸۱- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّؤُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ .

305. (381). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ dövründə (hicab ayəsi nazil olmamışdan əvvəl) kişilər və qadınlar bir qabdan istifadə edərək dəstəmaz alardılar”.

۳۸۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الِّمَشْكُفِيُّ ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي التُّعْمَانِ ، وَهُوَ ابْنُ سَرِّحٍ ، عَنْ أُمِّ صَبِيئَةَ الْجُهَيْنِيَّةِ ، قَالَتْ : رُبَّمَا اخْتَلَفْتُ يَدِي وَيَدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْوُضُوءِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ .

306. (382). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Subeyyə əl-Cuhəniyyə رضي الله عنها demişdir: “Bir qabdan istifadə edərək dəstəmaz alanda qabın içinə bəzən mən, bəzən də Allah Elçisi ﷺ əlini salardı”.

۳۸۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ هَرَمٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَا يَتَوَضَّأَانِ جَمِيعًا لِلصَّلَاةِ .

307. (383). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, o, Peyğəmbər ﷺ ilə birlikdə namaz üçün dəstəmaz alardılar.

34-cü fəsil: Dəniz suyundan istifadə edərək dəstəmaz almaq

۳۸۶ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، حَدَّثَنِي صَعْقَانُ بْنُ سُلَيْمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَلَمَةَ ، هُوَ مِنْ آلِ ابْنِ الْأَزْرَقِ ، أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ أَبِي بُرْدَةَ ، وَهُوَ مِنْ نَبِيِّ عَبْدِ الدَّارِ حَدَّثَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّا نَزَكَبُ الْبَحْرَ ، وَنَحْمَلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ ، فَإِنْ تَوَضَّأْنَا بِهِ عَطِشْنَا ، أَفَنَتَوَضَّأُ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ .

308. (386). ... Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Bir kişi Allah Elçisinin ﷺ yanına gələrək dedi: “Ey Allahın Elçisi! Biz gəmi ilə səfər edirik və özümüzə az miqdarda (şirin) su götürürük. Əgər biz həmin su ilə dəstəmaz alsaq, (şirin su az olduğuna görə) susuzluqdan əziyyət çəkərik. Biz dəniz suyu ilə dəstəmaz ala bilərikmi?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Onun suyu təmiz, ölüsü isə (dəniz heyvanları yemək üçün) halaldır”.

۳۸۷ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ مَخْشَبٍ ، عَنِ ابْنِ الْفَرَّاسِيِّ ، قَالَ : كُنْتُ أُصِيدُ ، وَكَانَتْ لِي قَرْيَةٌ أُجْعَلُ فِيهَا مَاءٌ ، وَإِنِّي تَوَضَّأْتُ بِمَاءِ الْبَحْرِ ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ .

309. (387). ... Rəvayət edilir ki, İbn əl-Firasi ؓ demişdir: “Mən ovçuluq edirdim. Mənim su tuluğum var idi və dənizin suyu ilə dəstəmaz aldım. Bunu Allah Elçisinə ﷺ bildirdikdə dedi: “Onun suyu təmiz, ölüsü (dəniz heyvanları yemək üçün) halaldır”.

۳۸۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ أَبِي الرَّيَّانِ ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ حَارِثٍ ، عَنْ ابْنِ مِقْسَمٍ ، يَعْني عُبَيْدَ اللَّهِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ عَنْ مَاءِ الْبَحْرِ ، فَقَالَ : هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهَسَنِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ ، نَحْوَهُ .

310. (388). ...Cabir ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbərə ﷺ dəniz suyu haqda sual verildikdə buyurdu: “Onun suyu təmiz, ölüsü (dəniz heyvanları yemək üçün) halaldır”.

۳۵- بابُ الرَّجُلِ يَسْتَتِعِينَ عَلَى وُضُوئِهِ فَيَصُبُّ عَلَيْهِ

35-ci fəsil: Adamın dəstəmaz alması üçün başqasının onun əlinə su tökməyə kömək istəməsi

۳۸۹- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ صَبِيحٍ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَعْضِ حَاجَتِهِ ، فَلَمَّا رَجَعَ تَلَقَّيْتُهُ بِالْإِدَاوَةِ ، فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ ، فَغَسَلَ يَدَيْهِ ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ، ثُمَّ دَهَبَ يَغْسِلُ ذِرَاعَيْهِ ، فَضَاقَتِ الْجُبَّةُ ، فَأَخْرَجَهُمَا مِنْ تَحْتِ الْجُبَّةِ ، فَغَسَلَهُمَا ، وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ، ثُمَّ صَلَّى بِنَا .

311. (389). ...Rəvayət edilir ki, Muğira ibn Şubə رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم bəzi ehtiyaclarını ödəmək üçün çıxdı. Qayıtdıqda onu bir qab su ilə qarşıladım. Dəstəmaz alması üçün onun əlinə su tökdüm. Ənvəlcə əllərini yudu, sonra üzünü yudu, sonra qolunu yumaq istədi, lakin paltarının qolu dar olduğuna görə mən onun qolunu paltarının altından çıxartdım və o, qollarını yudu. Sonra xuflarının üzərinə məsh çəkdi, sonra bizə namaz qıldırtdı”.

۳۹۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَلَيْسُ بْنُ جَبَلٍ ، حَدَّثَنَا شَرِيكُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مِعْوَدٍ ، قَالَتْ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبِضًّا ، فَقَالَ : اسْكُبِي ، فَسَكَبْتُ ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ، وَأَخَذَ مَاءً جَدِيدًا ، فَمَسَحَ بِهِ رَأْسَهُ ، مُقَدِّمَةً وَمُؤَخَّرَةً ، وَغَسَلَ قَدَمَيْهِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا .

312. (390). ...Rəvayət edilir ki, Rubeyyi bint Muavviz رضي الله عنها demişdir: “Mən Peyğəmbərin صلى الله عليه وسلم yanına bir qab su ilə gəldim. O dedi: “Mənim əlimə su tök!” Mən də onun əlinə su tökdüm. O, üzünü və qollarını yudu, sonra yenidən su götürüb başının önünü və arxasını məsh etdi. Sonra da hər ayağını üç dəfə yudu”.¹

۳۶- بابُ الرَّجُلِ يَسْتَيْقِظُ مِنْ مَنَامِهِ ، هَلْ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا

36-cı fəsil: Yuxudan oyanan əllərini yumadan əllərini qabın içinə sala bilərmimi?

۳۹۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا اسْتَيْقِظَ

¹ “Yenidən su götürüb” hissəsi səhih deyil.

أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ ، فَلَا يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ ، حَتَّى يُفْرَغَ عَلَيْهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي فِيمَ بَاتَتْ يَدُهُ.

313. (393). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz yuxudan oyandıqda əlinə iki-üç dəfə su töküb yumadıqca əlini suqabına salmasın. Həqiqətən, o, (gecə yatdıqda) əlinin nələrə toxunduğunu bilmir”.

٣٩٤- حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ هُبَيْعَةَ ، وَجَابِرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ عَقْبِلِ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ ، فَلَا يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يُغْسِلَهَا.

314. (394). ...Səlim atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz yuxudan oyandıqda əlini yumadıqca suqabına salmasın”.

٣٩٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، قَالَ : دَعَا عَلِيٌّ بِمَاءٍ ، فَغَسَلَ يَدَيْهِ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهُمَا الْإِنَاءَ ، ثُمَّ قَالَ : هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ.

315. (396). ...Rəvayət edilir ki, əl-Haris رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə Əli su istədi. Əllərini qaba salmazdan qabaq üç dəfə yudu, sonra da dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə etdiyini gördüm”.

٣٧- بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْمِيَةِ عَلَى الْوُضُوءِ

37-ci fəsil: Dəstəmaz aldıqda nə deyilir?

٣٩٧- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ رُبَيْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا وَضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ.

316. (397). ...Əbu Səid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Dəstəmaz alanda Allahın adını zikr etməyənin (“Bismilləh” deməyənin) dəstəmazı yoxdur”.

٣٩٨- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ عِيَّاضٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو تَيْفَالٍ ، عَنْ رَبَاحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، أَنَّهُ سَمِعَ جَدَّتَهُ بِنْتَ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ تُذَكِّرُ ، أَنَّهَا سَمِعَتْ أَبَاهَا سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَهُ ، وَلَا وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ .

317. (398). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn Zeyd ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəməzi olmayanın namazı, dəstəməz alanda Allahın adını zikr etməyənin (“Bismilləh” deməyənin) isə dəstəməzi yoxdur”.

۳۹۹- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبرَاهِيمَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْلٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ سَلَمَةَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَهُ ، وَلَا وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ .

318. (399). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəməzi olmayanın namazı, dəstəməz alanda Allahın adını zikr etməyənin (“Bismilləh” deməyənin) isə dəstəməzi yoxdur”.

۳۸- بَابُ التَّيْمُنِ فِي الْوُضُوءِ

38-ci fəsil: Dəstəməz aldıqda sağ tərəfdən başlamaq

۴۰۱- حَدَّثَنَا هُنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الطَّنَافِسِيِّ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُحِبُّ التَّيْمُنَ فِي الطَّهْوَرِ إِذَا تَطَهَّرَ ، وَفِي تَرْجُلِهِ إِذَا تَرَجَّلَ ، وَفِي انْتِعَالِهِ إِذَا انْتَعَلَ .

319. (401). ...Aişə ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəməz alanda, saçını darayanda və ayaqqabı geyinəndə sağ tərəflə başlamağı sevərdi”.

۴۰۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ النَّفِيلِيُّ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا تَوَضَّأْتُمْ فَأَبْدُوا بِمَآئِنِكُمْ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ ، وَابْنُ نَفَيْلٍ وَعَبِيدُهَا ، قَالُوا : حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

320. (402). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəməz aldıqda sağ tərəfinizdən başlayın!”

۳۹- باب المضمضة والإستنشاق من كفةٍ واحدٍ

39-cu fəsil: Bir dəfə su çəkməklə ağız və burunu yaxalamaq

۴۰۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ عُرْفَةٍ وَاحِدَةٍ.

321. (403). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir ovuc su ilə bir dəfəyə həm ağızını, həm də burnunu yaxaladı.

۴۰۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَمَضَمَضَ ثَلَاثًا ، وَاسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا مِنْ كَفِّ وَاحِدٍ.

322. (404). ...Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqda bir ovuc su ilə üç dəfə ağızını və üç dəfə də burnunu bir dəfəyə yaxaladı.

۴۰۵- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْعُكْلِيُّ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ الْأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَأَلَنَا وَضُوءًا ، فَأَتَيْنَاهُ بِمَاءٍ ، فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفِّ وَاحِدٍ.

323. (405). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Zeyd əl-Ənsari رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizim yanımıza gəldi və dəstəmaz almaq üçün su istədi. Mən də ona su gətirdim. O, bir ovuc su ilə ağızını və burnunu bir dəfəyə yaxaladı”.

۴۰- باب المبالغة في الإستنشاق والإستنشاق

40-cı fəsil: Ağıza və buruna suyu dərindən çəkmək

۴۰۶- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا تَوَضَّأْتَ فَانْتُرْ ، وَإِذَا اسْتَجْمَرْتَ فَأَوْتِرْ .

324. (406). ...Rəvayət edilir ki, Sələmə ibn Qeys رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ mənə belə buyurdu: “Dəstəmaz aldıqda burnunu dərindən yaxala, daşla təmizləndikdə də tək sayda daşla təmizlə!”

٤٠٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ كَثِيرٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ لَقَيْطِ بْنِ صَبْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَحْبَبْتُ عَنِ الْوُضُوءِ ، قَالَ : أَسْبَغَ الْوُضُوءَ ، وَبَالَغَ فِي الْإِسْتِنْشَاقِ ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا .

325. (407). ...Asim ibn Ləqit ibn Sabira atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, mənə dəstəmaz haqda məlumat ver”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Dəstəmaz aldıqda dəstəmazı tam (gözəl şəkildə) al və oruc tutmadığın zaman burnunu dərindən yaxala!”

٤٠٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ ، عَنْ قَارِظِ بْنِ شَيْبَةَ ، عَنْ أَبِي غَطَفَانَ الْمُرِّيِّ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اسْتَنْثَرُوا مَرَّتَيْنِ بِالْعَتَمِ ، أَوْ ثَلَاثًا .

326. (408). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəmaz aldıqda burnunuzu iki və ya üç dəfə dərindən yaxalayın!”

٤٠٩- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، وَدَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْحَوْلِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ ، وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُؤْتِرْ .

327. (409). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim dəstəmaz alarsa, burnunu yaxalasin. Kim də daşla təmizlənersə, bunu tək sayda daşla etsin!”

٤١٠- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً

41-ci fəsil: Dəstəmaz əzalarını bir dəfə yumaq

٤١١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَالِدٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، عَنْ سُهَيْبَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ غُرْفَةً غُرْفَةً .

328. (411). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz alarkən əzalarını bir dəfə yuyaraq dəstəmaz aldığını gördüm”.

٤١٢- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا رِشْدِيُّ بْنُ سَعْدٍ ، أَخْبَرَنَا الصَّحَّاحُ بْنُ شُرْحَبِيلٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ قَالَ :

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَزْوَةٍ , تَوَضَّأَ وَاحِدَةً وَاحِدَةً.

329. (412). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ döyüş vaxtı dəstəmaz alarkən əzalarını tək-tək (bir dəfə) yuduğunu gördüm”.

٤٢ - بَابُ الْوُضُوءِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

42-ci fəsil: Dəstəmaz əzalarını üç dəfə yumaq

٤١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ الدَّمَشْقِيُّ ، عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَبْدِ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ عُمَانَ وَعَلِيًّا يَتَوَضَّأَنِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ، وَيَقُولَانِ : هَكَذَا كَانَ وَضُوءُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

330. (413). ...Rəvayət edilir ki, Şəqiq ibn Sələmə رضي الله عنه demişdir: “Mən Osmanın və Əlinin dəstəmaz aldıqda əzalarını üç dəfə yuduğunu gördüm. Onlar deyirdilər: “Allah Elçisinin ﷺ dəstəmazı da bu cür idi”.

٤١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْطَلٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ، وَرَفَعَ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

331. (414). ...Muttalib ibn Abdullah ibn Hantab رضي الله عنه rəvayət edir ki, Abdullah ibn Ömər dəstəmaz alarkən əzalarını üç dəfə yudu və onu Peyğəmbərə ﷺ nisbət etdi.

٤١٥ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ حَيَّانَ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي الْمُهَاجِرِ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا.

332. (415). ...Aişə və Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edirlər ki, Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz aldıqda əzalarını üç dəfə yudu.

٤١٦ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ فَائِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ، وَمَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً.

333. (416). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Əbu Əufə رضي الله عنه demişdir: “Mən

Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz alanda əzalarını üç dəfə yuduğunu, başına isə bir dəfə məsh çəkdiyini görmüşəm”.

٤١٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ ثَيْثٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا .

334. (417). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Malik əl-Əşari رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz alanda əzalarını üç dəfə yuyardı”.

٤١٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مَعْوَدِ بْنِ عَفْرَاءَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا .

335. (418). ...Rubeyyi bint Muavviz ibn Afra رضي الله عنها rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz alanda əzalarını üç dəfə yuyardı.

٤٣- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَصْدِ فِي الْوُضُوءِ وَكَرَاهِيَةِ التَّعَدِّي فِيهِ

43-cü fəsil: Dəstəmaz əzalarını yuyarkən sayları artırmağın bəyənilməməsi

٤٢٢- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا خَالِي يَعْلى ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ عَنِ الْوُضُوءِ ، فَأَرَاهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ، ثُمَّ قَالَ : هَذَا الْوُضُوءُ ، فَمَنْ زَادَ عَلَى هَذَا فَقَدْ أَتَى سَاءً ، أَوْ تَعَدَّى ، أَوْ ظَلَمَ .

336. (422). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının رضي الله عنهما belə dediklərini rəvayət etmişdir: “Bir bədəvi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dəstəmaz haqda soruşdu. Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz alaraq əzalarını üç dəfə yudu və buyurdu: “Bu dəstəmazdır. Kim bu sayları artırırsa, artıq pis iş görmüş, həddini aşmış və zülm etmişdir”.

٤٢٣- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ إِبرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرِو ، سَمِعَ كُرَيْبًا يَقُولُ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ : بَشٌّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنَّةٍ ، وَضُوءًا يُقَلِّلُهُ ، فَقَمْتُ فَصَنَعْتُ كَمَا صَنَعَتْ .

337. (423). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنهما demişdir: “Bir dəfə mən xalam Məymunəgildə gecələmişdim. Peyğəmbər ﷺ ayağa qalxaraq köhnə suqabından su tökərək dəstəmaz aldı. Sudan az-az istifadə edirdi. Mən də qalxıb onun dəstəmaz aldığı kimi bir dəstəmaz aldım”.

٤٢٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ كَيْسَانَ ، عَنْ حُجْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَعَاوِرِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُبَيْلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِسَعْدِ بْنِ وَهَبٍ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ ، فَقَالَ : مَا هَذَا السَّرْفُ ؟ فَقَالَ : أَبِي الْوُضُوءِ إِسْرَافٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، وَإِنْ كُنْتَ عَلَى نَهْرٍ جَارٍ .

338. (425). ...Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir gün Səd dəstəmaz alanda Allah Elçisi ﷺ onun yanından keçdi və buyurdu: “Bu nə israfdır?” O dedi: “Dəstəmazda israf var?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bəli, axar çayın üzərində durub dəstəmaz alsan da, (israf) var”.¹

٤٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ

44-cü fəsil: Dəstəmazı gözəl şəkildə almaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

٤٢٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جَهْضَمٍ أَبُو جَهْضَمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهُ بنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِسْبَاغِ الْوُضُوءِ .

339. (426). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə dəstəmazı gözəl şəkildə almağı əmr etdi”.

٤٢٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَكْفِرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا ، وَيَزِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَاتِّبَاعُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ .

340. (427). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Sizə Allahın günahlarını nə ilə siləcəyi və savabları nə ilə artıracığı bir əməl xəbər verimmi?” Səhabələr dedilər: “Bəli, ey Allahın Elçisi!” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bu, çətinliklərə rəğmənlər (soyuq, xəstəlik səbəbilə) dəstəmazı kamil şəkildə almaq, məsəclərə getdikdə addımları çoxaltmaq² və namazdan sonra (növbəti) namazı gözləməkdir”.

¹ Yəni çay, göl və ya dəniz qırağında onun suyu ilə dəstəmaz alsan da suyu israf etməməlisən.

² Burada uzaq məsafədən məsəcidə gəlmək nəzərdə tutulur.

٤٢٨ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَمَّزَةَ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ رَبَاحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كَفَّارَاتُ الْخَطَايَا ، إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ ، وَإِعْمَالُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَاتِّظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ .

341. (428). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Günahların kəffarəsi çətinliklərə rəğmən (soyuq, xəstəlik səbəbilə) dəstəməzi kamil şəkildə almaq, məscidlərə getdikdə addımları çoxaltmaq və namazdan sonra (növbəti) namazı gözləməkdir”.

٤٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَخْلِيلِ اللَّحْيَةِ

45-ci fəsil: Dəstəmaz aldıqda suyu barmaqlarla saqqalın dibinə çatdırmaq

٤٢٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ (ح) وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ ، قَالَ : وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَزُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْلِلُ لِحْيَتَهُ .

342. (429). ...Rəvayət edilir ki, Əmmar ibn Yasir ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldıqda suyu saqqalının dibinə çatdırdığını gördüm”.

٤٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ شَقِيقِ الْأَسَدِيِّ ، عَنْ أَبِي وَاثِلٍ ، عَنْ عُثْمَانَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَخَلَّلَ لِحْيَتَهُ .

343. (430). ...Osman ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqda suyu barmaqları ilə saqqalının dibinə çatdırdı.

٤٣٣ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِئِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ الْكِلَابِيُّ ، حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ السَّنَابِ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَخَلَّلَ لِحْيَتَهُ .

344. (433). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Əyyub əl-Ənsari ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldıqda barmaqları ilə suyu saqqalının dibinə çatdırdığını görmüşəm”.

٤٦- باب ما جاء في مسح الرأس

46-cı fəsil: Dəstəmaz aldıqda başa məsh haqda

٤٣٤- حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، وَحَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَا : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ ، أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى : هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُرَبِّيَ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ : نَعَمْ ، فَدَعَا بِوَضُوءٍ ، فَأَفْرَعُ عَلَى يَدَيْهِ ، فَعَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ ، ثُمَّ تَمَضَّمَصَ ، وَاسْتَنْشَرَ ثَلَاثًا ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ، ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ، ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ ، فَأَقْبَلَ بِيَمَانِهِ وَأَذْبَرَ ، بَدَأَ بِمَقْلَمِ رَأْسِهِ ، ثُمَّ ذَهَبَ بِيَمَانِهِ إِلَى فَمِّهِ ، ثُمَّ رَدَّهَا ، حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ .

345. (434). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Yəhyə babası Abdullah ibn Zeyd   demişdir: “Sən mənə Allah Elçisinin   necə dəstəmaz aldığını göstərə bilərsənmi?” Abdullah ibn Zeyd: “Bəli” dedi və dəstəmaz almaq üçün su istədi. Əllərinə su tökdü və onları iki dəfə yudu, sonra üç dəfə ağzını və burnunu yaxaladı, sonra üç dəfə üzünü yudu, sonra qollarını dirsəklərinə qədər iki dəfə yudu, sonra əllərini irəliyə və arxaya edərək bütün başına məsh çəkdi. Əllərini başının ön tərəfindən başlayıb arxaya doğru apardı, sonra da əllərini geri gətirərək başladığı tərəfə qaytardı. Sonra da ayaqlarını yudu”.

٤٣٥- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ ، عَنْ حَجَّاجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَمَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً .

346. (435). ...Rəvayət edilir ki, Osman ibn Əffan   demişdir: “Mən Allah Elçisinin   dəstəmaz aldıqda başına bir dəfə məsh çəkdiyini görmüşəm”.

٤٣٦- حَدَّثَنَا هُنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ ، عَنْ عَلِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً .

347. (436). ...Əli   rəvayət edir ki, Allah Elçisi   dəstəmaz aldıqda başına bir dəfə məsh çəkdi.

٤٣٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ الْبَصْرِيُّ ، عَنْ يَزِيدَ ، مَوْلَى سَلْمَةَ ، عَنْ سَلْمَةَ بِنِ الْأَكْحُوْعِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَمَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً .

348. (437). ...Rəvayət edilir ki, Sələmə ibn əl-Əkva ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldıqda başına bir dəfə məsh çəkdiyini görmüşəm”.

٤٣٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ الرَّبِيعِ بْنِتِ مُعَوِّذِ ابْنِ عَفْرَاءَ ، قَالَتْ : تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَمَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّتَيْنِ .

349. (438). ...Rəvayət edilir ki, Rubeyyi bint Muavviz ibn Afra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqda başına iki dəfə məsh çəkdi”.

٤٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الْأُذُنَيْنِ

47-ci fəsil: Dəstəmaz aldıqda qulaqlara məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

٤٣٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ أُذُنَيْهِ كَاِحِلُهُمَا بِالسَّبَّابَتَيْنِ ، وَخَالَفَ يَإِثْمَامَيْهِ إِلَى ظَاهِرِ أُذُنَيْهِ ، فَمَسَحَ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا .

350. (439). ...İbn Abbas ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqda qulaqlarını birdən - şəhadət barmağını qulağının içinə, baş barmağını isə qulağının arxasına sürtərək qulağının içini və çölünü məsh etdi.

٤٤٠ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ الرَّبِيعِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَمَسَحَ ظَاهِرَ أُذُنَيْهِ وَبَاطِنَهُمَا .

351. (440). ...Rubeyyi ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz aldıqda qulaqlarının içini və çölünü məsh etdi.

٤٤١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِتِ مُعَوِّذِ ابْنِ عَفْرَاءَ ، قَالَتْ : تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَدْخَلَ إِصْبَعِيهِ فِي جُحْرِي أُذُنَيْهِ .

352. (441). ...Rəvayət edilir ki, Rubeyyi bint Muavviz ibn Afra ؓ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz aldıqda qulaqlarını məsh edərkən əllərinin şəhadət barmaqlarını qulaqlarının dəliklərinə saldı”.

۴۴۲ – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، حَدَّثَنَا حَرِيْرُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرَبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ ، ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا.

353. (442). ...əl-Miqdam ibn Mədi Kərib ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəməz aldıqda başını və qulaqlarının içini və çölünü məsh etdi.

۴۸ – بَابُ الْأُذُنَانِ مِنَ الرَّأْسِ

48-ci fəsil: Qulaqlar başdan sayılır

۴۴۳ – حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْأُذُنَانِ مِنَ الرَّأْسِ.

354. (443). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Zeyd رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qulaqlar başdan sayılır”.

۴۴۴ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْنَادٍ ، أَحْبَبْنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ سِنَانَ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْأُذُنَانِ مِنَ الرَّأْسِ ، وَكَانَ يَمْسَحُ رَأْسَهُ مَرَّةً ، وَكَانَ يَمْسَحُ الْمَاقِئِينَ.

355. (444). ...Əbu Umamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qulaqlar başdan sayılır”. Allah Elçisi ﷺ başına və gözlərinin uclarına bir dəfə məsh çəkdi”.¹

۴۴۵ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَصَنِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلَاثَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْأُذُنَانِ مِنَ الرَّأْسِ.

356. (445). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qulaqlar başdan sayılır”.

۴۹ – بَابُ تَخْلِيلِ الْأَصَابِعِ

49-cu fəsil: Barmaqların arasını yumaq

۴۴۶ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّى الْحُمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَمْرٍ ، عَنْ ابْنِ لَبِيْعَةَ ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَمْرٍو الْمَعَاوِرِيُّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ

¹ “Gözlərinin uclarına bir dəfə məsh çəkdi” hissəsi səhih deyil.

الرَّحْمَنِ الْحُبْلِيِّ ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَحَلَّلَ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ بِخِنْصِرِهِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلْمَةَ : حَدَّثَنَا حَازِمُ بْنُ يَحْيَى الْخُلَوَائِيُّ ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ هَلِيعَةَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

357. (446). ...Rəvayət edilir ki, əl-Mustəvrib ibn Şəddəd ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldığıda ayaq barmaqlarının aralarını əlinin kiçik barmağı ilə yuduğunu gördüm”.

٤٤٧- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ ، عَنِ صَالِحٍ ، مَوْلَى التَّوَّامَةِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ ، فَأَسْبِغِ الْوُضُوءَ ، وَاجْعَلِ الْمَاءَ بَيْنَ أَصَابِعِ يَدَيْكَ ، وَرِجْلَيْكَ .

358. (447). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Namaza durduqda dəstəmazı kamil şəkildə əl! Suyu əl və ayaq barmaqlarının arasına çatdır”.

٤٤٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ ، عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ كَثِيرٍ ، عَنِ عَاصِمِ بْنِ لَقَيْطِ بْنِ صَبْرَةَ ، عَنِ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَسْبِغِ الْوُضُوءَ ، وَحَلِّلْ بَيْنَ الْأَصَابِعِ .

359. (448). ...Asim ibn Ləqit ibn Sabira atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəstəmazı kamil şəkildə alın və suyu barmaqlarınızın arasına çatdırın”.

٥٠- بَابُ غَسْلِ الْعَرَاقِبِ

50-ci fəsil: Topuqları yumaq

٤٥٠- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ سُهَيْبَانَ ، عَنِ مَنْصُورٍ ، عَنِ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنِ أَبِي يَحْيَى ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمًا يَتَوَضَّؤُونَ ، وَأَعْقَابُهُمْ تَلُوحُ ، فَقَالَ : وَيْلٌ لِّلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ ، أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ .

360. (450). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıkları zaman topuqları quru qalan bir toplumu gördü və belə buyurdu: “Vay olsun odda yanan topuqlara! Dəstəmazı kamil şəkildə alın!”

٤٥١ - قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَئِيلَ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ .

361. (451). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Vay olsun odda yanan topuqlara!”

٤٥٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءِ الْمَكِّيُّ ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَأَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، قَالَ : رَأَتْ عَائِشَةُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ ، فَقَالَتْ : أَسْبَغَ الْوُضُوءَ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : وَئِيلَ لِلْعَرَاقِبِ مِنَ النَّارِ .

362. (452). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Sələmə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Aişə Abdur-Rahməni dəstəmaz alarkən gördü və dedi: “Dəstəmazı kamil şəkildə al! Həqiqətən, mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Vay olsun odda yanan topuqlara!”

٤٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُحْتَارِ ، حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : وَئِيلَ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ .

363. (453). ...Əbu Hureyra رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Vay olsun odda yanan topuqlara!”

٤٥٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي كَرِبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : وَئِيلَ لِلْعَرَاقِبِ مِنَ النَّارِ .

364. (454). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Vay olsun odda yanan topuqlara!”

٤٥٥ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ ، وَعُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الدَّمَشَقِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا شَيْبَةُ بْنُ الْأَخْنَفِ ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْأَشْعَرِيِّ ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيُّ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ ، وَزَيْدِ بْنِ أَبِي سُنَيْبَانَ ، وَشُرْحِبِيلَ ابْنَ حَسَنَةَ ، وَعَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ ، كُلُّ هَؤُلَاءِ سَمِعُوا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَتَمُّوا الْوُضُوءَ ، وَئِيلَ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ .

365. (455). ...Xalid ibn əl-Valid, Yəzid ibn Əbu Sufyan, Şurahbil ibn Həsənə və Amr ibn əl-As رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu rəvayət etmiş-

lär: “Dəstəmazi tam şəkildə alın! Vay olsun odda yanan topuqlara!”

٥١- بَابُ مَا جَاءَ فِي غَسْلِ الْقَدَمَيْنِ

51-ci fəsil: Ayaqların yuyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?

٤٥٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوِصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ عَلِيًّا تَوَضَّأَ ، فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ، ثُمَّ قَالَ : أَرَدْتُ أَنْ أُرِيكُمْ طُهُورَ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

366. (456). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Həyyə رضي الله عنه demişdir: “Mən Əlinin dəstəmaz aldığıı gördüm, ayaqlarını topuqlarına qədər yudu, sonra da dedi: “Mən sizə Peyğəmbərinizin ﷺ dəstəmaz almaq qaydasını göstərmək istədim”.

٤٥٧- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا حَرِيزُ بْنُ عَثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنِ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا .

367. (457). ...əl-Miqdam ibn Mədi Kərib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldığıda ayaqlarını üç dəfə yudu.

٥٢- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ عَلَى مَا أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى

52-ci fəsil: Uca Allah dəstəmaz haqda nələri əmr etmişdir?

٤٥٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادِ أَبِي صَحْرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ هُرَيْرَانَ يُحَدِّثُ أَبَا بُرْدَةَ فِي الْمَسْجِدِ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ ، فَالْصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَاتُ ، كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ .

368. (459). ...Osman ibn Əffan رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim Allahın buyurduğu kimi tam şəkildə dəstəmaz alar və fərz (vacib) namazlarını qılarsa, iki namaz arasında edilənlərə kəffarə olar”.

٤٦٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمِّهِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ ، أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : إِنَّهَا لَا تَبْقَى صَلَاةٌ لِأَحَدٍ ، حَتَّى يُسَبِّحَ الْوُضُوءَ ، كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى ، يَغْسِلُ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ، وَيَمْسَحُ بِرَأْسِهِ ، وَرِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ .

369. (460). ...Rəvayət edilir ki, bir dəfə Rifaə ibn Rafin ﷺ Peyğəmbərin ﷺ yanında oturmuşdu. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Həqiqətən, dəstəməzi Uca Allahın əmr etdiyi kimi kamil şəkildə almayanın namazı tam olmaz: üzləri və qolları dirsəklərə qədər yumaq, başa məsh etmək, ayaqları topuqlara qədər yumaq”.

۵۳- باب ما جاء في النُّضْحِ بَعْدَ الوُضُوءِ

53-cü fəsil: Dəstəmaz aldıqdan sonra paltara su səpmək haqda

۴۶۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، قَالَ : قَالَ مَنْصُورٌ : حَدَّثَنَا مُجَاهِدٌ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ سَفْيَانَ الثَّقَفِيِّ ، أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، ثُمَّ أَخَذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ ، فَنَضَّحَ بِهِ فَرَجَهُ .

370. (461). ...Rəvayət edilir ki, əl-Həkəm ibn Süfyən əs-Səqafi ﷺ Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldıqdan sonra bir ovuc su götürüb övrət yeri olan tərəfə su səpdiyini görmüşdür.¹

۴۶۲- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَّائِيُّ ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ هُبَيْعَةَ ، عَنْ عَقِيلٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عَلَّمَنِي جَبْرِيلُ الْوُضُوءَ ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَنْضَحَ تَحْتَ نَوْبِي ، لِمَا يَخْرُجُ مِنَ الْبُولِ بَعْدَ الْوُضُوءِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ التَّنَيْسِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ هُبَيْعَةَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

371. (462). ...Rəvayət edilir ki, Zeyd ibn Harisə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cəbrail mənə dəstəmaz almağı öyrətdi. Dəstəmaz aldıqdan sonra sidik gəlməsi vəsvəsələrini dəf etmək üçün paltarın iç tərəfinə bir ovuc su səpməyi əmr etdi”.²

۴۶۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَنَضَّحَ فَرَجَهُ .

372. (464). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldı və övrət yerinə su səpdi.

¹ Bu, dəstəmaz aldıqdan sonra övrətdən suyun çıxması kimi vəsvəsələri dəf etmək üçün edilmişdir.

² “...əmr etdi” hissəsi səhih deyil.

٥٤ - بَابُ الْمَيْدِيلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ ، وَبَعْدَ الْغُسْلِ

54-cü fəsil: Dəstəmaz və qüsl aldıqdan sonra dəsmal ilə qurulanmaq

٤٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، أَنَّ أَبَا مَرْثَةَ ، مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ حَدَّادٍ ، أَنَّ أُمَّ هَانِيَةَ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ حَدَّثَتْهُ ، أَنَّهَا لَمَّا كَانَ عَامَ الْفَتْحِ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى غُسْلِهِ ، فَسَنَنْتُ عَلَيْهِ فَاطِمَةَ ، ثُمَّ أَخَذَ نَوْبَهُ ، فَالْتَحَفَ بِهِ .

373. (465). ...Ummu Hani bint Əbu Talib رضي الله عنها rəvayət edir ki, Məkkənin Fəth olunduğu il Allah Elçisi ﷺ yuyunmaq istədi, Fatimə də dəsmal ilə ona sipər tutdu. Sonra Allah Elçisi ﷺ paltarını götürüb ona büründü.

٤٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ كُرَيْبِ بْنِ حَدَّادٍ ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ ، عَنْ خَالَتِهِ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَوْبٍ ، حِينَ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ ، فَرَدَّهُ ، وَجَعَلَ يَنْفُضُ الْمَاءَ .

374. (467). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbasın رضي الله عنه xalası Məymunə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cənabət qüslü aldıqda mən ona paltar gətirmişdim. O, paltarı götürmədi və suyu (bədəninədən) silkələməyə başladı”.

٤٦٨ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ السَّمِطِ ، حَدَّثَنَا الْوَضِئُ بْنُ عَطَاءٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُلْقَمَةَ ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، فَقَلَبَ جُبَّةَ صُوفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ ، فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ .

375. (468). ...Salman əl-Farisi رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqdan sonra əynində olan yun paltarın içini çevirib üzünü quruladı.

٤٧٠ - حَدَّثَنَا عَلْقَمَةُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاسٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءِ الْبَجَلِيِّ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرِ الْجُهَنِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَطَّابِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ ، فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ يَقُولُ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ .

376. (470). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ibn əl-Xattab رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Hansı müsəlman dəstəmazını kamil şəkildə alsın, sonra “əşhədu ən lə iləhə illəllah və əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu və rasuluhu” deyərsə, (Cənnətin) səkkiz qapısı onun üçün açılar və o, hansından istəsə, (oradan Cənnətə) daxil olar”.

55-ci fəsil: Sarı gildən hazırlanmış qabda dəstəmaz almaq

۴۷۱ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الْمَاجْشُونِ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَخْرَجْنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرِ ، فَتَوَضَّأَ بِهِ .

377. (471). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ səhabəsi Abdullah ibn Zeyd رضي الله عنه demişdir: “Biz Allah Elçisinin ﷺ yanına gəldik. Ona sarı gildən hazırlanmış bir qabda su verdik, o da dəstəmaz aldı”.

۴۷۲ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَزِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ ، أَنَّهُ كَانَ لَهَا مِحْضَبٌ مِنْ صُفْرِ ، قَالَتْ : كُنْتُ أُرْجِلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ .

378. (472). ...Rəvayət edilir ki, Zeynəb bint Cəhşin رضي الله عنها sarı gildən bir qabı var idi. O belə dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ saçını orada qabın içinə darayırdım”.

۴۷۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ شَرِيكِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فِي تَوْرٍ .

379. (473). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gildən hazırlanmış qabdakı su ilə dəstəmaz aldı.

56-cı fəsil: Yuxulamamaq üçün dəstəmaz almaq

۴۷۴ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنَامُ حَتَّى يَنْفُخَ ، ثُمَّ يَقُومُ ، فَيُصَلِّي ، وَلَا يَتَوَضَّأُ . قَالَ الطَّنَافِيسِيُّ : قَالَ وَكَيْعٌ : تَعْنِي وَهُوَ سَاجِدٌ .

380. (474). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ yuxuya gedərək xoruldayardı. Sonra yuxudan durar və dəstəmaz almadan namaz qıldadı”.

٤٧٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ عَنْ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ حَجَّاجٍ ، عَنْ فَضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ، ثُمَّ قَامَ ، فَصَلَّى .

381. (475). ...Abdullah ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ yuxuya gedərək xoruldadı, sonra yuxudan durdu və namaz qıldı.

٤٧٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجَمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ ، عَنِ الْوَضِيِّ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِدِ الْأَزْدِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْعَيْنُ وَكَأَيُّ السَّهِّ ، فَمَنْ نَامَ ، فَلْيَتَوَضَّأْ .

382. (477). ...Əli ibn Əbu Talib ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Göz qafilliyin kəndiridir.¹ Kim yatarsa, dəstəmaz alsın”.

٤٧٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ، ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ، إِلَّا مِنْ جَنَابَةِ ، لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ ، وَبَوْلٍ ، وَنَوْمٍ .

383. (478). ...Rəvayət edilir ki, Safvan ibn Assal ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ bizə səfərdə xuflarımızı böyük və kiçik subaşına getmək və yatmaqla bərabər üç gün ərzində çıxarmamağı əmr edərdi. Bundan istisna olan yalnız cənabət halı idi”.

٥٧- بَابُ الْوُضُوءِ مِنْ مَسِّ الذَّكَرِ

57-ci fəsil: Cinsiyyət orqanına toxunduqda dəstəmaz almaq

٤٧٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ ، عَنْ بُسْرَةَ بِنْتِ صَفْوَانَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا مَسَّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ ، فَلْيَتَوَضَّأْ .

384. (479). ...Rəvayət edilir ki, Busra bint Safvən رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biriniz öz cinsiyyət orqanına toxunarsa, dəstəmaz alsın”.

٤٨٠- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ ؛ جَمِيعًا عَنِ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ

¹ Yəni gözlər arxa övrətin kəndiridir. Kim yatarsa, arxasından yel çıxaraq dəstəmazı pozulsa, xəbəri olmaz. Buna görə də yatan adam yuxudan oyandıqda dəstəmazı pozulmuş sayılır.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا مَسَّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ ، فَعَلَيْهِ الْوُضُوءُ .

385. (480). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biriniz öz cinsiyyət orqanına toxunarsa, ona dəstəmaz almaq vacib olur”.

٤٨١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ مَنصُورٍ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَشِيرٍ بْنُ دَكْوَانَ الرَّمَشَقِيُّ ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ عَبْسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ مَسَّ فَرْجَهُ ، فَلْيَتَوَضَّأْ .

386. (481). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Həbibə رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim cinsiyyət orqanına toxunarsa, qoy dəstəmaz alsın”.

٤٨٢ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي فَرُوهَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ مَسَّ فَرْجَهُ ، فَلْيَتَوَضَّأْ .

387. (482). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Əyyub رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim cinsiyyət orqanına toxunarsa, qoy dəstəmaz alsın”.

٥٨ - بَابُ الرَّحْضَةِ فِي ذَلِكَ

58-ci fəsil: Cinsiyyət orqanına toxunduqda dəstəmaz almamağın icazəli olması

٤٨٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ طَلْقٍ الْحَنْفِيَّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ مَسِّ الذَّكْرِ ، فَقَالَ : لَيْسَ فِيهِ وُضُوءٌ ، إِنَّمَا هُوَ مِنْكَ .

388. (483). ...Qeys ibn Talq əl-Hənəfiyyə atasının رضي الله عنه belə buyurduğunu rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisinə ﷺ cinsiyyət orqanına toxunmaq haqda sual verildiyini eşitdim. O dedi: “Buna görə dəstəmaz almağa ehtiyac yoxdur. Həqiqətən, o, sənin bədəninədən bir parçadır”.

٥٩- بَابُ الْوُضُوءِ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ

59-cu fəsil: Odda bişən şeyləri yedikdən sonra dəstəmaz almaq¹

٤٨٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : تَوَضَّؤُوا مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : أَنْتَوَضُّوا مِنَ الْحَمِيمِ ؟ فَقَالَ لَهُ : يَا ابْنَ أَخِي ، إِذَا سَمِعْتَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا ، فَلَا تَضْرِبْ لَهُ الْأَمْثَالَ.

389. (485). ... Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Odda bişmiş bir şeyi yedikdən sonra dəstəmaz alın!” İbn Abbas dedi: “Suyu odda qızdırdığıma görə yenidən dəstəmaz almalıyam?!” Əbu Hureyra ona dedi: “Ey qardaşım oğlu! Allah Elçisindən ﷺ bir hədis eşitdiyiniz zaman bu hədisə qarşı misallar çəkmə”.

٤٨٦- حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَوَضَّؤُوا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ.

390. (486). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Odu üzərində bişmiş bir şeyi yedikdən sonra dəstəmaz alın!”

٦٠- بَابُ الرَّحْضَةِ فِي ذَلِكَ

60-cı fəsil: Odda bişən şeyləri yedikdən sonra dəstəmaz almamağın icazəli olması

٤٨٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ سَمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبْشًا ، ثُمَّ مَسَحَ يَدَيْهِ بِمَسْحٍ كَانَ تَحْتَهُ ، ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ ، فَصَلَّى.

391. (488). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رəvayət etmişdir: “Peyğəmbər ﷺ qoyunun qızardılmış kürək hissəsini yedi, əllərini yemək süfrəsində olan bezə sürtdü, sonra da qalxıb namaz qıldı”.

٤٨٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، وَعَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ

¹ Bu fəsildə olan hədislərin hökmü digər hədislərlə nəsx olunmuşdur, yəni hökmü ləğv edilmişdir.

، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : أَكَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، خُبْرًا وَحَمًا ، وَمَآ يَتَوَضَّؤُوا .

392. (489). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ, Əbu Bəkr və Ömər çörək və ət yedilər, sonra dəstəmaz almadılar”.

٤٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ ، قَالَ : حَضَرْتُ عَشَاءَ الْوَلِيدِ أَوْ عَبْدِ الْمَلِكِ ، فَلَمَّا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قُمْتُ ، لَأَتَوَضَّأَ ، فَقَالَ جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنُ أُمَيَّةَ : أَشْهَدُ عَلَى أَبِي ، أَنَّهُ شَهِدَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ أَكَلَ طَعَامًا ، بَمَا غَيَّرَتِ النَّارُ ، ثُمَّ صَلَّى ، وَمَآ يَتَوَضَّأُ . وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ : وَأَنَا أَشْهَدُ عَلَى أَبِي بِغَيْرِ ذَلِكَ .

393. (490). ...Rəvayət edilir ki, əz-Zuhri رضي الله عنه demişdir: “Mən Vəlidin və ya Abdul-Məlikin axşam yeməyində iştirak edirdim. Namazın vaxtı gəldikdə dəstəmaz almaq üçün qalxdım. Sonra Cəfər ibn Amr ibn Umeyyə dedi: “Mən şahidlik edirəm ki, atam Allah Elçisinin ﷺ odda bişmiş yemək yedikdən sonra dəstəmaz almadan namaz qıldığına şahidlik etmişdir”. Əli ibn Abdullah ibn Abbas dedi: “Mən də atamın belə dediyinə şahidlik edirəm”.

٤٩١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلْمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلْمَةَ ، قَالَتْ : أُنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَتِفِ شَاةٍ ، فَأَكَلْتُ مِنْهُ ، وَصَلَّى ، وَمَآ يَمَسُّ مَاءً .

394. (491). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisinə ﷺ qoyunun qızardılmış qolu gətirildi. Peyğəmbər onu yedi və suya toxunmadan namaz qıldı”.

٤٩٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ بُشَيْرِ بْنِ بَسَارٍ ، أَخْبَرَنَا سُؤَيْدُ بْنُ النُّعْمَانَ الْأَنْصَارِيُّ ، أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى خَبِيرَ ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصُّهْبَاءِ ، صَلَّى الْعَصْرَ ، ثُمَّ دَعَا بِأُطْعَمَةٍ ، فَلَمْ يَأْتِ إِلَّا بِسَوِيْقٍ ، فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا ، ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ ، فَمَضْمَضَ فَاةً ، ثُمَّ قَامَ ، فَصَلَّى بِنَا الْمَعْرَبِ .

395. (492). ...Rəvayət edilir ki, Suveyd ibn Numən əl-Ənsari رضي الله عنه Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə Xeybərə doğru səfərə çıxdı. Onlar “əs-Sahbə” deyilən yerə çatdıqda Əsr namazını qıldılar. Sonra Peyğəmbər ﷺ yemək gətirilməsini istədi. Ona arpa sıyığı gətirdilər, o da ondan yedi və sudan içdi. Sonra su

istədi və su ilə ağzını yaxaladı. Sonra qalxıb bizimlə Məğrib namazını qıldı”.

٤٩٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ ، حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ كَيْفَ شَاءَ ، فَمَضْمَضَ ، وَغَسَلَ يَدَيْهِ ، وَصَلَّى .

396. (493). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, bir dəfə Allah Elçisi ﷺ qoyunun qızardılmış qolundan yedi. Sonra ağzını yaxaladı, əllərini yudu və namaz qıldı.

٦١- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنْ حُومِ الْإِبِلِ

61-ci fəsil: Dəvə ətini yedikdən sonra dəstəmaz almaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

٤٩٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوُضُوءِ مِنَ حُومِ الْإِبِلِ ؟ فَقَالَ : تَوَضَّؤُوا مِنْهَا .

397. (494). ...Rəvayət edilir ki, əl-Bəra ibn Azib ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ dəvə ətini yedikdən sonra dəstəmaz almaq haqda soruşuldu və dedi: “Dəvə əti yedikdən sonra dəstəmaz alın”.

٤٩٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ ، وَإِسْرَائِيلُ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَتَوَضَّأَ مِنَ حُومِ الْإِبِلِ ، وَلَا نَتَوَضَّأَ مِنْ حُومِ الْغَنَمِ .

398. (495). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səməra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə dəvə əti yedikdən sonra dəstəmaz almağı, qoyun ətini yedikdən sonra isə dəstəmaz almamağı əmr etdi”.

٦٢- بَابُ الْمَضْمُضَةِ مِنْ شَرْبِ اللَّبَنِ

62-ci fəsil: Süd içdikdən sonra ağzı yaxalamaq

٤٩٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَضْمِضُوا مِنَ اللَّبَنِ ؛ فَإِنَّ لَهُ دَسْمًا .

399. (498). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Süd içdikdən sonra ağzınızı yaxalayın, çünki o, yağlıdır”.

٤٩٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ ، حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا شَرِبْتُمُ اللَّبَنَ ، فَمَضْمُضُوا ؛ فَإِنَّ لَهُ دَسْمًا .

400. (499). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Süd içdikdən sonra ağzınızı yaxalayın, çünki o, yağlıdır”.

٥٠٠ - حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُهِمِّمِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَضْمُضُوا مِنَ اللَّبَنِ ؛ فَإِنَّ لَهُ دَسْمًا .

401. (500). ...Səhl ibn Səd əs-Səidi رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Süd içdikdən sonra ağzınızı yaxalayın, çünki o, yağlıdır”.

٦٣ - بَابُ الْوُضُوءِ مِنَ الْقُبْلَةِ

63-cü fəsil: Qadını öpməyə görə dəstəmaz almaq

٥٠٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الرُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ بَعْضَ نِسَائِهِ ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ ، وَمَمْ يَتَوَضَّأُ ، فَقُلْتُ : مَا هِيَ إِلَّا أَنْتِ ، فَصَحَّحَكْتَ .

402. (502). ...Urva ibn əz-Zubeyr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Aişə demişdir: “Allah Elçisi ﷺ qadınlarından bəzilərini öpərdi, sonra dəstəmaz almadan namaza gedərdi. Mən dedim: “Bu yalnız sən ola bilərdin”. Aişə isə güldü”.

٦٤ - بَابُ الْوُضُوءِ مِنَ الْمَذْيِ

64-cü fəsil: Cinsiyyət üzvündən məzinin gəlməsinə görə dəstəmaz almaq

٥٠٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : سُنِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَذْيِ ، فَقَالَ : فِيهِ الْوُضُوءُ ، وَفِي الْمَيْتِ الْعُغْسُ .

403. (504). ...Rəvayət edilir ki, Əli ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ məzi haqda soruşulduqda dedi: “Məzi gəldikdə dəstəmaz alın, məni gəldikdə isə qüsl alın”.

٥٠٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَسَّارٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي عَدَدٍ ، أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يَدْنُو مِنْ امْرَأَتِهِ ، فَلَا يُنْزِلُ ، قَالَ : إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ ، فَلْيَنْضَحْ فَرْجَهُ ، بِعَيْنِي يَغْسِلُهُ ، وَيَتَوَضَّأُ .

404. (505). ...Rəvayət edilir ki, əl-Miqdad ibn əl-Əsvəd ؓ Peyğəmbərdən ﷺ öz zövcəsi ilə məni gəlmədən cinsi yaxınlıq edən kişi haqda soruşdu. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Biriniz belə şeylə rastlaşarsa, cinsiyyət üzvünə su səpsin, yəni yusun, sonra da dəstəmaz alsın”.¹

٥٠٦ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، وَعَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ بْنِ السَّبَّاقِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، قَالَ : كُنْتُ أَلْقَى مِنَ الْمَدْيِ شِدَّةً ، فَأَكْبَرُ مِنْهُ الْإِعْتِسَالَ ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : إِمَّا يَجْزِيكَ مِنْ ذَلِكَ الْوَضُوءُ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يَمَّا يُصِيبُ ثَوْبِي ؟ قَالَ : إِمَّا يَكْفِيكَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ ، تَنْضَحُ بِهِ مِنْ ثَوْبِكَ ، حَيْثُ تَرَى أَنَّهُ أَصَابَ .

405. (506). ...Rəvayət edilir ki, Səhl ibn Huneyf ؓ demişdir: “Məndən çoxlu məzi gəlirdi, mən də buna görə tez-tez qüsl aldığımıza görə çətinliyə düşürdüm. Allah Elçisinə ﷺ bu haqda sual verdikdə dedi: “Belə olduqda dəstəmaz almaq kifayət edir”. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, bəs paltarıma dəyən məziyə görə nə etməliyəm?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Belə olduqda bir ovuc su götürüb məzi dəyən yerə su səpərək yumağın kifayətdir”.

٦٥ - بَابُ وَضُوءِ النَّوْمِ

65-ci fəsil: Yatdıqda dəstəmaz almaq

٥٠٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، سَمِعْتُ سُهَيْبَانَ يَقُولُ لِزَائِدَةَ بْنِ قُدَامَةَ : يَا أَبَا الصَّلْتِ ، هَلْ سَمِعْتَ فِي هَذَا شَيْئًا ، قَالَ : حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ كَهْمَلٍ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ مِنَ اللَّيْلِ ، فَدَخَلَ الْحَلَاءَ ، فَفَضَى حَاجَتَهُ ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ ، ثُمَّ نَامَ .

¹ Bu hökm ləğv olunmuşdur. Belə ki kişi öz qadını ilə cinsi yaxınlıq edərsə, məni gəlsə də, gəlməsə də, kişi və zövcəsi cənabət halında olmuş sayılırlar. Onlara qüsl almaq vacib olur.

406. (508). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə yuxudan oyanaraq ayaqyoluna getdi, təbii ehtiyacını ödədikdən sonra üzünü və əllərini yudu, sonra da yatdı.

٦٦- بابُ الوُضوءِ لِلكُلِّ صَلَاةٍ , وَالصَّلَوَاتِ كُلِّهَا بِوُضوءٍ وَاحِدٍ

66-cı fəsil: Hər namaz üçün dəstəmaz almaq və bütün namazları bir dəstəmazla qılmaq

٥٠٩- حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ لِلكُلِّ صَلَاةٍ ، وَكُنَّا نَحْنُ نُصَلِّي الصَّلَوَاتِ كُلِّهَا بِوُضوءٍ وَاحِدٍ.

407. (509). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ hər namaz üçüm dəstəmaz alardı. Biz də onunla bütün namazları bir dəstəmazla qıldırıq”.

٥١٠- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ لِلكُلِّ صَلَاةٍ ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ ، صَلَّى الصَّلَوَاتِ كُلِّهَا بِوُضوءٍ وَاحِدٍ.

408. (510). ...Süleyman ibn Bureydə atasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ hər namaz üçün dəstəmaz alardı. Məkkənin fəth olunduğu gün isə bütün namazları bir dəstəmazla qıldı”.

٥١١- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ نَوْبَةَ ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُبَيْبِرٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ بِوُضوءٍ وَاحِدٍ ، فَقُلْتُ : مَا هَذَا ؟ فَقَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ هَذَا ، فَأَنَا أَصْنَعُ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

409. (511). ...Rəvayət edilir ki, əl-Fədl ibn Mubəşşir رضي الله عنه demişdir: “Mən Cabir ibn Abdullahın bir dəstəmazla bütün namazlarını qıldığını gördüm və dedim: “Bu nədir?” O dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə etdiyini görmüşəm və mən də Allah Elçisinin ﷺ etdiyi kimi etdim”.

٦٧- بَابُ لَا وُضُوءَ إِلَّا مِنْ حَدَثٍ

67-ci fəsil: Yalnız (ön və arxadan) nəşə çıxdıqda dəstəmaz almaq

٥١٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُهَيْبَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ ، وَعَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ ، عَنْ عَمِيهِ ، قَالَ : شَكِيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ ، فَقَالَ : لَا ، حَتَّى يَجِدَ رِيحًا ، أَوْ يَسْمَعَ صَوْتًا .

410. (513). ...Abbad ibn Təməim əmisinin ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Bir kişi namazda bədənindən nəyinsə ifraz olunduğu haqda Peyğəmbərə ﷺ şikayət etdikdə o dedi: “Sənin dəstəmazın qoxu hiss etmədikcə və ya səs eşitmədikcə pozulmaz”.

٥١٤- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ مَعْمَرِ بْنِ رَاشِدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّشْبُهَةِ فِي الصَّلَاةِ ، فَقَالَ : لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا ، أَوْ يَجِدَ رِيحًا .

411. (514). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ namazda dəstəmazın pozulması şübhəsi haqda soruşulduqda dedi: “Səs eşitməyincə və ya iy duymayınca namazdan çıxma!”

٥١٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا وُضُوءَ إِلَّا مِنْ صَوْتٍ أَوْ رِيحٍ .

412. (515). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Yalnız səs eşitdikdə və ya iy duyduqda dəstəmaz alınır”.

٥١٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ السَّائِبَ يَسْتَمُّ نَفْسَهُ ، فَقُلْتُ : مِمَّ ذَاكَ ؟ قَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا وُضُوءَ إِلَّا مِنْ رِيحٍ أَوْ سَمَاعٍ .

413. (516). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Əta ر.ه. demişdir: “Mən əs-Səibi paltarını iyləyərkən gördüm və dedim: “Nəyə görə belə edirsən?” O dedi: “Həqiqətən, mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Yalnız iy duyduqda və ya səs eşitdikdə dəstəmaz alınır”.

٦٨- باب مِقْدَارِ الْمَاءِ الَّذِي لَا يُنْجَسُ

68-ci fəsil: Nəcis olmayacaq suyun miqdarı

٥١٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِيلَ عَنِ الْمَاءِ يَكُونُ بِالْفَلَاحَةِ مِنَ الْأَرْضِ ، وَمَا يُنَوِّهُ مِنَ الدَّوَابِّ ، وَالسَّبَاعِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا بَلَغَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يُنْجَسْهُ شَيْءٌ .

414. (517). ...Ubeydullah ibn Abdullah ibn Amr atasının عليه السلام belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ səhrada yırtıcı və digər heyvanların murdarladığı su haqda soruşulduğunu eşitdim. O, belə buyurdu: “Su iki qüllət¹ olarsa, onu heç nə murdar etmir”.

٥١٨- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ الْمُنْذِرِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ ، أَوْ ثَلَاثًا ، لَمْ يُنْجَسْهُ شَيْءٌ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، وَأَبُو عَائِشَةَ الْفَرَسِيُّ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

415. (518). ...Ubeydullah ibn Abdullah ibn Amr atasının عليه السلام belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Su iki və ya üç qüllət olarsa, onu heç nə murdar etmir”.

٦٩- بابُ مَا جَاءَ فِي بَوْلِ الصَّبِيِّ الَّذِي لَمْ يَطْعَمْ

69-cu fəsil: Yemək yeməyən südəmər oğlan uşağının sidiyi haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٢٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ قَابُوسَ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ ، عَنْ بُنَابَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ ، قَالَتْ : بَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فِي حَجْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَعْطِنِي نُؤْتَاكَ ، وَالْبَسَ نُؤْتَا عَيْرَهُ ، فَقَالَ : إِنَّمَا يُنْضَخُ مِنْ بَوْلِ الذَّكَرِ ، وَيُغْسَلُ مِنْ بَوْلِ الْأُنْثَى .

416. (522). ...Rəvayət edilir ki, Lubabə bint Haris عليها السلام demişdir: “Hüseyn ibn Əli Peyğəmbərin ﷺ qucağında olanda onun üstünə sidik ifraz etdi. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, paltarını mənə ver, yuyum, sən isə başqa paltar geyin”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Oğlan uşağının sidiyinə su səpmək kifayətdir. Qız uşağının sidiyi isə yuyulmalıdır”.

¹ Bir qüllət - təqribən 225 litrə bərabər sudur.

٥٢٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : أَمِّي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَيِّ ، فَبَالَ عَلَيْهِ ، فَأَتْبَعَهُ الْمَاءَ ، وَمَا يَغْسِلُهُ .

417. (523). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ yanına körpə uşaq gətirildi. Uşaq Peyğəmbərin ﷺ qucağında olanda onun üstünə sidik ifraz etdi. Peyğəmbər ﷺ paltarını yumayaraq həmin yerə su çilədi”.

٥٢٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أُمِّ قَيْسِ بِنْتِ مَخْصَنٍ ، قَالَتْ : دَخَلْتُ بِابْنِ لِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ ، فَبَالَ عَلَيْهِ ، فَدَعَا بِمَاءٍ ، فَرَشَّ عَلَيْهِ .

418. (524). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Qeys bint Mihsan رضي الله عنها demişdir: “Mən yemək yeməyəm südəmər oğlumla Allah Elçisinin ﷺ yanına gəldim. Uşaq onun üzərində olan sidik ifraz etdi. Peyğəmbər ﷺ su gətirilməsini əmr etdi və həmin yerə su çilədi”.

٥٢٥- حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ زَيْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ ، أَخْبَرَنَا أَبِي ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي حَزْبِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيلِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيِّ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي بَوْلِ الرِّضِيِّعِ : يُنْضَخُ بَوْلُ الْعُلَامِ ، وَيُغْسَلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ .

419. (525). ...Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allahın Peyğəmbəri ﷺ südəmər uşağın sidiyi haqda belə buyurdu: “Südəmər oğlan uşağının sidiyi su səpəməklə, qız uşağının sidiyi isə yuyulmaqla təmizlənilir”.

٥٢٦- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، وَجَاهِدُ بْنُ مُوسَى ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو السَّمْحِ ، قَالَ : كُنْتُ خَادِمَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَجِيءَ بِالْحُسَيْنِ أَوْ الْحُسَيْنِ ، فَبَالَ عَلَى صَدْرِهِ ، فَأَرَادُوا أَنْ يَغْسِلُوهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : رُشَّهُ ، فَإِنَّهُ يَغْسَلُ بَوْلَ الْجَارِيَةِ ، وَيُرَشُّ بَوْلَ الْعُلَامِ .

420. (526). ...Rəvayət edilir ki, Əbu əs-Səmh رضي الله عنه demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ xidmətçisi idim. Həsən və ya Hüseyin onun yanına gətirildi. Uşaq onun sinə hissəsinə sidik ifraz etdi. Orada olanlar onun paltarını yumaq istədilər, lakin Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Ora su səpin! Həqiqətən, südəmər qız uşağının sidiyi yuyulmaqla, oğlan uşağının sidiyi isə üzərinə su səpilməklə təmizlənilir”.

٥٢٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَنْفِيِّ ، حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أُمِّ سَكْرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : بَوَّلَ الْغُلَامُ يُنْصَحُ ، وَبَوَّلَ الْجَارِيَةَ يُعْتَمَلُ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلْمَةَ : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ مَعْقِلٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْمَصْرِيُّ ، قَالَ : سَأَلْتُ الشَّافِعِيَّ عَنْ حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرْسُ مِنْ بَوَّلِ الْغُلَامِ ، وَيُعْتَمَلُ مِنْ بَوَّلِ الْجَارِيَةِ ، وَالْمَاءُ إِنْ جَمِعَا وَاحِدٌ ، قَالَ : لِأَنَّ بَوَّلَ الْغُلَامِ مِنَ الْمَاءِ وَالطَّيْنِ ، وَبَوَّلَ الْجَارِيَةَ مِنَ اللَّحْمِ وَالْدَّمِ ، ثُمَّ قَالَ لِي : فَهَيْمَتْ ؟ أَوْ قَالَ : لَقِئْتُمْ ؟ قَالَ : فُلْتُ : لَا ، قَالَ : إِنَّ اللَّهَ لَمَّا خَلَقَ آدَمَ ، خَلَقَتْ حَوَاءٌ مِنْ ضِلْعِهِ الْفَصِيرِ ، فَصَارَ بَوَّلُ الْغُلَامِ مِنَ الْمَاءِ وَالطَّيْنِ ، وَصَارَ بَوَّلُ الْجَارِيَةَ مِنَ اللَّحْمِ وَالْدَّمِ ، قَالَ : قَالَ لِي : فَهَيْمَتْ ؟ فُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : قَالَ لِي : نَفَعَكَ اللَّهُ بِهِ .

421. (527). ...Ummu Kurz رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Südəmə oğlan uşağının sidiyi su səpməklə təmizlədir. Qız uşağının sidiyi isə yuyulmaqla təmizlədir”. ...Əbul-Yəmən əl-Misri dedi: “Mən Şafii-dən Peyğəmbərin ﷺ “Südəmə oğlan uşağının sidiyi su səpməklə, qız uşağının sidiyi isə yuyulmaqla təmizlədir” hədisini söyləyərk soruşdum: “Axı onların ikisinin də sidiyi eyni mayedir”. O dedi: “Oğlan uşağının sidiyi su və palçıqdandır. Qız uşağının sidiyi isə ətdən və qandandır”. Sonra mənə dedi: “Başa düşdün?” Mən dedim: “Xeyr”. O dedi: “Həqiqətən, Allah Adəmi yaratdıqda Həvvanı Adəmin qısa qabırğasından yaratmışdır. Ona görə də, oğlan uşağının sidiyi su və palçıqdandır. Qız uşağının sidiyi isə ətdən və qandandır”. O mənə dedi: “Başa düşdün?” Mən: “Bəli” dedim. Sonra mənə dedi: “Allah səni bununla faydalandırın!”

۷۰- باب الأَرْضِ يُصَيِّبُهَا الْبَوْلُ ، كَيْفَ تُغْتَسَلُ

70-ci fəsil: Sidik dəyəən torpaq necə yuyulur?

۵۲۸- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ ، أَحْبَبْنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا بَالَ فِي الْمَسْجِدِ ، فَوُتِبَ إِلَيْهِ بَعْضُ الْقَوْمِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تُزْرَمُوهُ ، ثُمَّ دَعَا بِدَلْوٍ مِنْ مَاءٍ ، فَصَبَّ عَلَيْهِ .

422. (528). ...Ənəs رəvayət edir ki, bir bədəvi gəlib məsciddə kiçik subaşına çıxdı. Camaatdan bəziləri ona mane olmaq istədikdə Allah Elçisi ﷺ dedi: “Ona mane olmayın!” Sonra bir vedrə su istədi və bu suyu onun sidiyinin üzərinə tökdü.

۵۲۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلْمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : دَخَلَ أَعْرَابِيٌّ الْمَسْجِدَ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِمُحَمَّدٍ ، وَلَا تَغْفِرْ لِأَحَدٍ مَعَنَا ، فَصَنَحَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَالَ : لَقَدْ احْتَضَرْتُ وَاسِعًا ، ثُمَّ وُلِّيَ ، وَحَتَّى إِذَا كَانَ فِي نَاجِيَةِ الْمَسْجِدِ ، فَشَجَّ يَبُولُ ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ بَعْدَ أَنْ فَيَقَ : فَقَامَ إِلَيَّ بِأَبِي وَأُمِّي ، فَلَمْ يُؤْتِبْ ، وَلَمْ يَسْبْ ، فَقَالَ : إِنَّ هَذَا الْمَسْجِدَ لَا يُبَالُ فِيهِ ، إِنَّمَا بُنِيَ لِذِكْرِ اللَّهِ وَلِلصَّلَاةِ ، ثُمَّ أَمَرَ بِسَجَلٍ مِنْ مَاءٍ ، فَأَفْرَغَ عَلَيَّ بَوْلِهِ .

423. (529). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Bir bədəvi məscidə daxil oldu. Allah Elçisi ﷺ də orada oturmuşdu. Bədəvi dedi: “Allahım, mənə və Muhəmmədi bağışla, bizdən başqa heç kimi bağışlama!” Allah Elçisi ﷺ güldü və dedi: “Sən geniş olanı daraltdın”. Həmin adam çıxıb gedərkən şalvarını açıb məscidin bir kənarına sidik buraxmağa başladı. Bədəvi işini bitirdikdən sonra dedi: “Atam-anam sənə fəda olsun!” Allah Elçisi ﷺ onu danlayıb söymədi və dedi: “Həqiqətən, bu məscid sidik ifraz edilən yer deyil. Bura Allahın zikr edilməsi və namaz qılınması üçün tikilmişdir”. Sonra bir qab su gətirməyi əmr etdi və suyu onun sidiyi olan yerə tökdü”.

٥٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْهَدَلِيِّ ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى : هُوَ عِنْدَنَا ابْنُ أَبِي حُمَيْدٍ ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْمَلِيحِ الْهَدَلِيُّ ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْمَعِ ، قَالَ : جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا ، وَلَا تُشْرِكْ بِي رَحْمَتِكَ إِذَا نَا أَحَدًا ، فَقَالَ : لَقَدْ حَطَرْتِ وَأَسِعَا ، وَجُحِكَ أَوْ وَبِلِكَ ، قَالَ : فَشَجَّ يَبُولُ ، فَقَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَهْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : دَعُوهُ ، ثُمَّ دَعَا بِسَجَلٍ مِنْ مَاءٍ ، فَصَبَّ عَلَيْهِ .

424. (530). ...Rəvayət edilir ki, Vasilətə ibn əl-Əsqa ؓ demişdir: “Bir bədəvi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Allahım, mənə və Muhəmmədə rəhmət, bizə rəhmətində heç kəsi şərikin etmə!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Sən artıq geniş olanı daraltdın! Vay olsun sənə!” Ravi deyir: “Həmin bədəvi ayaqlarını aralayıb məscidə sidiyə çıxdı. Peyğəmbərin ﷺ səhabələri bədəviyə: “Dayan!” dedilər. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Onunla işiniz olmasın!” Sonra bir qabda su gətizdirib sidiyin üzərinə tökdü”.

٧١ - بَابُ الْأَرْضِ يُطَهَّرُ بَعْضُهَا بَعْضًا

71-ci fəsil: Torpağın bir qismi digər hissəsini təmizləyir

٥٣١ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ أُمِّ وَكَيْدٍ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، أَنَّهَا سَأَلَتْ أُمَّ سَلَمَةَ ، زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : إِنِّي امْرَأَةٌ أَطِيبُ دَبْلِي ، فَأَمْسَيْتُ فِي الْمَكَانِ الْقَدِيرِ ، فَقَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يُطَهَّرُ مَا بَعْدَهُ .

425. (531). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Aufun ؓ uşaqlarından birinin anası Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi olan Ummu Sələmədən soruşdu: “Mən uzun ətkli paltar geyinən qadınlardanam və hərdən natəmiz yerlər-

dən keçirəm”. Ummu Sələmə dedi: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Ondan sonra gələn (paltarın sürtüldüyü pak torpaq) onu təmizləyir”.

٥٣٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ ، قَالَتْ : سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعُلْتُ : إِنَّ بَيْتِي وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ طَرِيقًا قَدْرَةً ، قَالَ : فَبَعْدَهَا طَرِيقٌ أَنْظَفُ مِنْهَا ؟ قُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : فَهَذِهِ بِهَذَا .

426. (533). ...Abdullah ibn Yəzid رضى الله عنه Bəni Abduləşhəl tayfasından olan bir qadının belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Peyğəmbərdən ﷺ soruşaraq dedim: “Mənimlə məscidin arasında nətəmiz yol var”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “O yoldan sonra olan yol təmizdir?” Mən: “Bəli” dedim. O dedi: “Ondan sonra gələn (paltarın sürtüldüyü pak torpaq) onu təmizləyir”.

٧٢- بَابُ مُصَافِحَةِ الْجُنُبِ

72-ci fəsil: Cənabətli olanla salamlaşmaq

٥٣٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّهُ لَقِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ ، وَهُوَ جُنُبٌ ، فَأَنْسَلَّ ، فَفَعَدَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا جَاءَ قَالَ : أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَيْتَنِي وَأَنَا جُنُبٌ ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ حَتَّى أَعْتَسِلَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ .

427. (534). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضى الله عنه cənabətli halda Mədinənin küçələrindən birində Peyğəmbər ﷺ ilə qarşılaşdı. Əbu Hureyra Peyğəmbərin ﷺ nəzərindən yayınıb gizlənmişdi. Sonra başqa vaxt qarşılaşdıqda Peyğəmbər ﷺ dedi: “Harada idin, ey Əbu Hureyra?” O dedi: “Ey Allahın Elçisi, mən cənabətli olduğum halda sənənlə qarşılaşmışdım və qüsil almadan sənənlə birgə oturmaqdan çəkirdim”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Mömin murdar olmur”.

٥٣٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، جَمِيعًا عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ وَاصِلِ الْأَحْدَبِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ خَدِيجَةَ ، قَالَ : خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَقَيْتَنِي وَأَنَا جُنُبٌ ، فَحَدَّثْتُ عَنْهُ ، فَأَعْتَسَلْتُ ، ثُمَّ جِئْتُ ، قَالَ : مَا لَكَ ؟ قُلْتُ : كُنْتُ جُنُبًا ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ .

428. (535). ...Rəvayət edilir ki, Huzeyfə رضى الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ evindən

çıxdıqda küçədə məni gördü, mən də bu vaxt cənabətli halda idim. Onun gözündən yayınıb gedib qüsl aldım və gəldim. O dedi: “Sənə nə olub?” Mən dedim: “Mən qüslsüz idim”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Həqiqətən, müsəlman murdar olmur”.

۷۳- بَابُ الْمَنِيِّ يُصِيبُ النَّوْبَ

73-cü fəsil: Paltara bulaşan məni

۵۳۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ عَنِ النَّوْبِ يُصِيبُهُ الْمَنِيُّ ، أَوْ يُغَسِّلُ النَّوْبَ كُلَّهُ ؟ قَالَ سُلَيْمَانُ : قَالَتْ عَائِشَةُ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصِيبُ ثَوْبَهُ ، فَتُغَسِّلُهُ مِنْ ثَوْبِهِ ، ثُمَّ يَخْرُجُ فِي ثَوْبِهِ إِلَى الصَّلَاةِ ، وَأَنَا أَرَى أَثَرَ الْعَسَلِ فِيهِ .

429. (536). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Məymun ر.ه. demişdir: “Mən Süleyman ibn Yəsərdən məninin bulaşdığı paltarın həmin hissəsininmi, yoxsa bütün paltarın yuyulması haqda soruşdum. Süleyman dedi: “Aişə belə demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ paltarına məni bulaşanda paltarının həmin hissəsini yuyar, sonra həmin paltarla camaat arasına namaza gedərdi. Mən də həmin paltarın yuyulmuş hissəsini görərdim”.

۷۴- بَابُ : فِي فَرْكِ الْمَنِيِّ مِنَ النَّوْبِ

74-cü fəsil: Paltara dəyən (qurumuş) mənini sürtüb təmizləmək

۵۳۷- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ؛ جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : رُبَّمَا فَرَّكْتُهُ مِنْ نَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي .

430. (537). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ر.ه. demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ paltarından qurumuş mənini sürtüşdürüb təmizləyərdim”.

۵۳۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ ، قَالَ : نَزَلَ بِعَائِشَةَ صَيْفٌ ، فَأَمَرَتْ لَهُ بِمَلْحَفَةٍ لَهَا صَفْرَاءَ ، فَاخْتَلَمَ فِيهَا ، فَاسْتَحْيَا أَنْ يُرْسَلَ بِهَا ، وَفِيهَا أَثَرُ الْإِخْتِلَامِ ، فَعَمَسَهَا فِي الْمَاءِ ، ثُمَّ أُرْسِلَ بِهَا ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ : لِمَ أَفْسَدَ عَلَيْنَا نَوْبَنَا ؟ إِمَّا كَانَ يَكْفِيهِ أَنْ يَفْرَكَهُ بِإِصْبَعِهِ ، رُبَّمَا فَرَّكْتُهُ مِنْ نَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِصْبَعِي .

431. (538). ...Rəvayət edilir ki, Həmməm ibn əl-Haris ر.ه. demişdir: “Bir

nəfər Aişənin qonağı olmuşdu. Aişə ona sarı bir ədyal verilməsini əmr etmişdi. Həmin adam gecə vaxtı ihtilam (pollusiya¹) oldu. Həmin adam ihtilamın izi olduğu üçün ədyalı Aişəyə göndərməyə utandı. Ona görə ədyalı su ilə yuyub göndərdi. Aişə dedi: “O, ədyalı nəyə görə yuyub? Barmağı ilə həmin yeri ovuşdurması kifayət edərdi. Mən çox vaxt Allah Elçisinin ﷺ paltarına bulaşan məninə barmağımla sürtüşdürüb təmizləyərdim”.

۵۳۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا هُثَيْبٌ ، عَنْ مُعْبِرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : لَقَدْ رَأَيْتُنِي أُجِدُّهُ فِي ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأُخْتُهُ.

432. (539). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم paltarında məni izini görər və onu qaşayıb təmizləyərdim”.

۷۵ - بَابُ الصَّلَاةِ فِي التَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ

75-ci fəsil: Cinsi yaxınlıq edilən paltarda namaz qılmaq

۵۴۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَدَّادٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّهُ أُمَّ حَبِيبَةَ ، زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي الثَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ ؟ قَالَتْ : نَعَمْ ، إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ أَدَى .

433. (540). ...Muaviyə ibn Əbu Sufyan رضي الله عنه bacısı və Peyğəmbərin صلى الله عليه وسلم zövcəsi Ummu Həbibədən رضي الله عنها soruşdu: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم yaxınlıq etdiyi paltarda namaz qıldımı?” O dedi: “Bəli, əgər paltarın üzərində pisliyin izini görməzdisə, qıldadı”.

۵۴۱ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرُقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْحُشَيْبِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً ، فَصَلَّى بِنَا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَوَشِّحًا بِهِ ، فَدُ خَالَفَ بَيْنَ طَرْفَيْهِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، تُصَلِّي بِنَا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَصَلِّي فِيهِ ، وَفِيهِ أَدَى : فَدُ جَامَعْتُ فِيهِ .

434. (541). ...Rəvayət edilir ki, Əbu əd-Dərdə رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم başından su damcıladığı halda evindən çıxıb bizim yanımıza gəldi. Bir

¹ Pollusiya - yuxuda ikən qeyri-ixtiyari olaraq məninin, yəni spermanın axmasına deyilir. Buna şəri terminə buna “ihtilam” deyilir.

paltara bürünmüş halda bizə namaz qıldırdı. Paltarını qollarının altından keçirərək bağlamışdı. Namazı bitirdikdə Ömər ibn əl-Xattab dedi: “Ey Allahın Elçisi, bizə bir paltarda namaz qıldırırsan?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bəli, bu paltarda namaz qıldırardım və bu paltarda da cinsi yaxınlıq etmişdim”.

٥٤٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يُوسُفَ الرِّمِّيَّ (ح) وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا سَلِيمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِئِي ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : سَأَلَ رَجُلًا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يُصَلِّي فِي الثَّوْبِ الَّذِي يَأْتِي فِيهِ أَهْلُهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، إِلَّا أَنْ يَرَى فِيهِ شَيْئًا فَيَغْسِلَهُ.

435. (542). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səməra ؓ demişdir: “Bir kişi Peyğəmbərdən ﷺ soruşdu: “Zövcəsi ilə cinsi yaxınlıq edilən paltarla namaz qılmaq olarmı?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bəli, gözlə görünən iz olsa, onu yuduqdan sonra qıla bilər”.

٧٦- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْحَقَائِنِ

76-cı fəsil: Xuflar üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٤٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ ، قَالَ : بَالَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، ثُمَّ تَوَضَّأَ ، وَمَسَحَ عَلَى حَقَائِنِهِ ، فَقِيلَ لَهُ : أَتَفْعَلُ هَذَا ؟ قَالَ : وَمَا يَمْتَعِنِي ؟ وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ. قَالَ إِبْرَاهِيمُ : كَانَ يُعْجِبُهُمْ حَدِيثُ جَرِيرٍ ، لِأَنَّ إِسْلَامَهُ كَانَ بَعْدَ نُزُولِ الْمَائِدَةِ.

436. (543). ...Rəvayət edilir ki, Həmməm ibn əl-Haris ؓ demişdir: “Cərir ibn Abdullah kiçik subaşına çıxdı, sonra dəstəmaz aldı və xuflarına məsh çəkdi. Ona deyildi: “Nəyə görə belə etdin?” O dedi: “Bunu etməyə mane olan bir şey yoxdur. Mən Allah Elçisinin ﷺ belə etdiyini görmüşəm”. Ravi İbrahim deyir: “Cəririn danışdığı hədis onlara xoş gəlirdi, çünki Cərir “əl-Maidə” surəsinin nazil olmasından (dəstəmaz ayəsindən) sonra İslama gəlmişdi”.¹

٥٤٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامِ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعِ بْنِ الْوَلِيدِ ،

¹ Yəni xuflara və corablara məsh çəkməyin hökmünün ləğv olunmamasına sevinirdilər, çünki Məkkənin fəthi Peyğəmbərin ﷺ vəfatından az müddət əvvəl olmuşdu və Cərir ؓ də sonuncu hökm əsasında əməl edirdi.

حَدَّثَنَا أَبِي ، وَابْنُ عُيَيْنَةَ ، وَابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ؛ جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ حُدَيْقَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى حُقَيْبِهِ .

437. (544). ...Huzeyfə ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldı və xuflarının üzərinə məsh çəkdi.

٥٤٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنْ أَبِيهِ الْمُغْبِرَةَ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ حَرَجَ لِحَاجَتِهِ ، فَاتَّبَعَهُ الْمُغْبِرَةُ بِإِدَاوَةٍ فِيهَا مَاءٌ ، حَتَّى فَرَّغَ مِنْ حَاجَتِهِ ، فَتَوَضَّأَ ، وَمَسَحَ عَلَى حُقَيْبِهِ .

438. (545). ...Muğira ibn Şubə ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ təbii ehtiyacını ödəmək üçün çıxdı, təbii ehtiyacını ödədikdən sonra qayıtdıqda Muğira bir qabda ona su gətirdi. O, dəstəmaz aldı və xuflarının üzərinə məsh çəkdi.

٥٤٦ - حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عُرْوَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ رَأَى سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ يَمْسَحُ عَلَى الْحُقَيْبِ ، فَقَالَ : إِنَّكُمْ لَتَفْعَلُونَ ذَلِكَ ، فَاجْتَمَعَا عِنْدَ عُمَرَ ، فَقَالَ سَعْدُ لِعُمَرَ : أَفَتِ ابْنُ أَخِي فِي الْمَسْحِ عَلَى الْحُقَيْبِ ، فَقَالَ عُمَرُ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَمَسَّحُ عَلَيَّ خِفَافًا ، لَا نَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ : وَإِنْ جَاءَ مِنَ الْعَائِطِ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

439. (546). ...Rəvayət edilir ki, bir dəfə İbn Ömər ﷺ Səd ibn Maliki xuflarının üzərinə məsh çəkdiyini gördü və dedi: "Siz belə edirsiniz?" Sonra ikisi də Ömərən yanına gəldilər. Səd Ömərə dedi: "Ey qardaşım oğlu! Xufların üzərinə məsh çəkməyə aid bizə fətva ver!" Ömər dedi: "Biz Allah Elçisinin ﷺ yanında xufların üzərinə məsh edərdik və bunu pis şey saymazdıq". İbn Ömər dedi: "Bəs böyük subaşına çıxdıqda da belə edərdiniz?" O dedi: "Bəli".

٥٤٧ - حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُهِمِّينِ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ عَلَى الْحُقَيْبِ ، وَأَمَرَنَا بِالْمَسْحِ عَلَى الْحُقَيْبِ .

440. (547). ...Abdul-Muheymin ibn əl-Abbas ibn Səhl əs-Səidi atasından, o da babasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ xuflarına məsh çəkdi, bizə də xuflara məsh çəkməyi əmr etdi.

٥٤٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا ذَهَبٌ بْنُ صَالِحٍ الْكِنْدِيُّ ، عَنْ حُجَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْكِنْدِيِّ ، عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ النَّجَاشِيَّ أَهْدَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُفَّيْنِ أَسْوَدَيْنِ سَادَجَيْنِ ، فَلَبَسَهُمَا ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا .

441. (549). ...İbn Bureydə atasından ﷺ rəvayət edir ki, Nəcəsi Peyğəmbərə ﷺ bir cüt qara xuff hədiyyə etmişdi. Allah Elçisi ﷺ də onları geyindi və onların üzərinə məsh çəkdi.

٧٧- بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّوْقِيفِ فِي الْمَسْحِ لِلْمُقِيمِ وَالْمُسَافِرِ

77-ci fəsil: Daimi qaldığı yerdə yaşayanla müsafirin məshinin müddəti haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٥٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ الْحَكَمِ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْأَقْسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْحَقْفَيْنِ ، فَقَالَتْ : أَنْتِ عَلِيًّا ، فَسَلْتُهُ ، فَإِنَّهُ أَعْلَمُ بِذَلِكَ مِنِّي ، فَأَتَيْتُ عَلِيًّا ، فَسَأَلْتُهُ عَنِ الْمَسْحِ ، فَقَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا أَنْ نَمْسَحَ ، لِلْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً ، وَلِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ .

442. (552). ...Rəvayət edilir ki, Şureyh ibn Hani ﷺ demişdir: “Mən Aişədən xuffların üzərinə məsh çəkmək haqda soruşdum. O dedi: “Get Əlinin yanına, ondan soruş, çünki o, bu haqda məndən daha yaxşı bilir”. Mən Əlinin yanına gedib məsh haqda ondan soruşdum. O dedi: “Allah Elçisi ﷺ daimi yaşadığı yerdə qalan üçün bir gün-bir gecə, müsafir üçün isə üç gün-üç gecə məsh çəkməyə icazə verdi”.

٥٥٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثًا ، وَلَوْ مَضَى السَّائِلُ عَلَى مَسَافِرِهِ ، لَجَعَلَهَا خَمْسًا .

443. (553). ...Rəvayət edilir ki, Xuzeymə ibn Sabit ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ müsafir üçün üç gün məsh çəkməyi təyin etmişdi. Əgər soruşan adam sual verməyə davam etsəydi, bu müddəti beş günə qaldırardı”.

٥٥٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلْمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ يُحَدِّثُ عَنِ الْخَارِثِ بْنِ سُؤَيْدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ ، أَحْسَبُهُ قَالَ : وَلَيَالِيَهُنَّ لِلْمُسَافِرِ ، فِي الْمَسْحِ عَلَى الْحَقْفَيْنِ .

444. (554). ...Xuzeymə ibn Sabit ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə

buyurdu: “Üç gün”. Ravi deyir: “Mən hesab edirəm ki, burada, həmçinin müsafir üçün xufların üzərinə çəkilən məşin müddəti üç gecədir”.

۵۵۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَنْظَلَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الطُّهُورُ عَلَى الْحَقَّيْنِ ؟ قَالَ : لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلِلْيَاهِنِ ، وَلِلْمَقِيمِ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ .

445. (555). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, xufların üzərinə məş çəkməyin müddəti nə qədərdir?” O dedi: “Müsafir üçün üç gün-üç gecə, daimi yaşadığı yerdə qalan üçün isə bir gün-bir gecə”.

۵۵۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَبِشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْمُهَاجِرُ أَبُو خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ رَحَّصَ لِلْمُسَافِرِ إِذَا تَوَضَّأَ وَلَيْسَ حُقْبِيهِ ، ثُمَّ أَخَذَتْ وُضُوءًا ، أَنْ يَمْسَحَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيْلَاهُنَّ ، وَلِلْمَقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً .

446. (556). ...Abdur-Rahmən ibn Bəkratə atasından ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ müsafir üçün dəstəmaz alıb xuflarını geyindikdən və dəstəmazını pozduqdan sonra üç gün-üç gecə, daimi yaşadığı yerdə qalan üçün isə bir gün-bir gecə məş çəkməyə icazə verdi.

۷۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ بِغَيْرِ تَوَقُّفٍ

78-ci fəsil: Müddətsiz məş çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۵۵۸ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ شَرِيحٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَلَوِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعِ اللَّحْمِيِّ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ ، أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ مِنْ مِصْرَ ، فَقَالَ : مُنْذُ كَمْ لَمْ تَنْزِعْ حُقْبِكَ ؟ قَالَ : مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ ، قَالَ : أَصَبْتَ السُّنَّةَ .

447. (558). ...Rəvayət edilir ki, Uqbə ibn Amir əl-Cuhəni ؓ Misirdən Ömər ibn əl-Xattabın yanına gəldikdə Ömər dedi: “Xuflarını nə vaxtdan çıxarmırsan?” O dedi: “Cümədən cüməyə qədər”. Ömər dedi: “Sən sünnəyə tabe olmusan”.

٧٩- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْجُوزَيْنِ وَالتَّعْلِينِ

79-cu fəsil: Corabların və səndəllərin üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٥٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ الْأَوْدِيِّ ، عَنِ الْهَزْلِيِّ بْنِ شُرْحَبِيلٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، وَمَسَحَ عَلَى الْجُوزَيْنِ وَالتَّعْلِينِ .

448. (559). ...Muğira ibn Şubə ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz alıb corabların və səndəllərin üzərinə məsh çəkdi.

٥٦٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ ، وَبِشْرُ بْنُ آدَمَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرَبٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ، وَمَسَحَ عَلَى الْجُوزَيْنِ وَالتَّعْلِينِ . قَالَ الْمُعَلَّى فِي حَدِيثِهِ : لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ : وَالتَّعْلِينِ .

449. (560). ...Əbu Musa əl-Əşəri ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz alıb corabların və səndəllərin üzərinə məsh çəkdi. Ravi əl-Muallə deyir: "Mən onun yalnız: "Səndəllərinə" dediyini bilirəm".

٨٠- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ

80-ci fəsil: Əmmamənin üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٦١- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، عَنْ بِلَالٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ عَلَى الْحُقَيْنِ ، وَالْحِمَارِ .

450. (561). ...Bilal ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldıqda xufların və əmmamənin üzərinə məsh çəkmişdir.

٥٦٢- حَدَّثَنَا دُحَيْمٌ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى الْحُقَيْنِ ، وَالْعِمَامَةِ .

451. (562). ...Cəfər ibn Amr atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: "Mən Allah Elçisinin ﷺ dəstəmaz aldıqda xuflarının və əmmaməsinin üzərinə məsh çəkdiyini görmüşəm".

أَبْوَابُ التَّيْمُمِ

Təyəmmüm fəsilləri

٨١ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّيْمُمِ

81-ci fəsil: Təyəmmüm haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَاسِرٍ ، أَنَّهُ قَالَ : سَقَطَ عَقْدُ عَائِشَةَ ، فَتَخَلَّفَتْ لِأَلِيمَاسِهِ ، فَأَنْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى عَائِشَةَ ، فَتَعَيَّطَ عَلَيْهَا فِي حَبْسِهَا النَّاسَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الرَّحْصَةَ فِي التَّيْمُمِ ، قَالَ : فَمَسَحْنَا يَوْمَئِذٍ إِلَى الْمَنَاقِبِ ، فَأَنْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى عَائِشَةَ ، فَقَالَ : مَا عَلِمْتُ إِنْكَ لُمُبَارَكَةٌ.

452. (565). ...Rəvayət edilir ki, Əmmar ibn Yasir ﷺ demişdir: “Aişənin boyunbağısı itmişdi. Aişə onları axtarıb tapmaq üçün geri qalmışdı. Əbu Bəkr Aişənin yanına gəlib insanları gözlətdiyinə görə onu danladı. Allah ﷻ da təyəmmüm almağın icazəli olması hökmünü nazil etdi. Həmin gün təyəmmüm etmək üçün qollarımızı çiyinlərimizə qədər torpaqla məsh edərdik. Əbu Bəkr Aişənin yanına gəlib dedi: “Həqiqətən, mən sənin bərəkətli olduğunu bildim”.

٥٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الْعَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمَّارٍ ، قَالَ : تَيَمَّمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَنَاقِبِ .

453. (566). ...Rəvayət edilir ki, Əmmar ﷺ demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə qollarımızı çiyinimizə qədər təyəmmüm (torpaqla məsh) etdik”.

٥٦٧ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِمٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ ؛ جَمِيعًا عَنِ الْعَلَاءِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : جُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا .

454. (567). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Yer üzü mənim üçün məscid və təmizləyici edildi”.

٥٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَسَامَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلَادَةً ، فَهَلَكَتْ ، فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا فِي طَلَبِهَا ، فَأَذْرَكْتُهُمُ الصَّلَاةَ ، فَصَلَّوْا بَعِيرٍ وَضُوءٍ ، فَلَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، شَكُّوا ذَلِكَ إِلَيْهِ ، فَتَرَلَّتْ آيَةُ التَّيْمُمِ ، فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ : جَزَاكَ اللَّهُ حَيْرًا ، فَوَاللَّهِ مَا نَزَلَ بِكَ أَمْرٌ قَطُّ ، إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ لِكَ مِنْهُ حُزْرًا ، وَجَعَلَ لِلْمُسْلِمِينَ فِيهِ بَرَكَةٌ .

455. (568). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, bacısı Əsmadan əmanət olaraq bir boyunbağı götürmüşdü və səfərdə bu boyunbağını itirdi. Peyğəmbər ﷺ insanları onu axtarmaq üçün göndərmişdi. Namazın vaxtı çatdıqda dəstəmaz almağa su tapılmadığına görə namazı dəstəmazsız qıldılar. Peyğəmbərin ﷺ yanına getdikdə bunu ona şikayət etdilər. Bu zaman təyəmmüm ayəsi nazil oldu. Useyd ibn Hudeyr Aişəyə dedi: “Allah səni xeyirlə mükafatlandırсын! Allaha and olsun ki, sənin başına gələn hər bir hadisədə Allah sənə çıxış yolu vermiş və bunu da müsəlmanlar üçün bərəkətli etmişdir”.

۸۲- باب ما جاء في التَّيْمُمِ صَرْبَةً وَاحِدَةً

82-ci fəsil: Əlləri yerə bir dəfə vurmaqla təyəmmüm etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۵۶۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ ذَرٍّ ، عَنْ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَرزَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، فَقَالَ : إِنِّي أَجْتَنَّبُ ، فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ ، قَالَ عُمَرُ : لَا تُصَلِّ ، فَقَالَ عَمَارُ بْنُ يَاسِرٍ : أَمَا تَذَكَّرُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، إِذْ أَنَا وَأَنْتَ فِي سَرِيَّةٍ ، فَأَجْتَنَّبْنَا ، فَلَمْ نَجِدِ الْمَاءَ ، فَأَمَّا أَنْتَ ، فَلَمْ تُصَلِّ ، وَأَمَّا أَنَا ، فَمَمَعَكْتُ فِي التُّرَابِ ، فَصَلَّيْتُ ، فَلَمَّا أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ ، فَقَالَ : إِمَّا كَانَ يَكْفِيكَ ، وَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ إِلَى الْأَرْضِ ، ثُمَّ نَفَخَ فِيهِمَا ، وَمَسَحَ بِهِنَّ وَجْهَهُ وَكَفَيْهِ .

456. (569). ...İbn Abdur-Rahmən ibn Əbzə atasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir kişi Ömər ibn əl-Xattabın yanına gələrək dedi: “Mən cənabət halına düşmüşəm və su tapa bilmirəm”. Ömər dedi: “Namaz qılma!” Əmmar ibn Yasir isə dedi: “Məgər yadına gəlmirmi, ey möminlərin əmiri!? Biz ikimiz də bir döyüşdə cənabət halında idik, lakin su tapa bilmirdik. Sən namaz qılmadın, mən isə torpaqda ağnadıqdan (torpağa bələndikdən) sonra namaz qıldım. Sonra Allah Elçisinin ﷺ yanına getdikdə hadisəni ona danışdım. O: “Sənə belə etmək kifayət edərdi”- deyib ovcunu torpağa vurdu, sonra onlara üfürüb üzünə və əllərinə məsh etdi”.

۵۷۰- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، وَاسْمَاءُ بِنْتُ كُهَيْلٍ ، أَنَّهَا سَأَلَتْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى عَنِ التَّيْمُمِ فَقَالَ : أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَارًا أَنْ يَفْعَلَ هَكَذَا ، وَضَرَبَ يَدَيْهِ إِلَى الْأَرْضِ ، ثُمَّ نَفَضَهُمَا ، وَمَسَحَ عَلَى وَجْهِهِ . قَالَ الْحَكَمُ : وَيَدَيْهِ ، وَقَالَ سَلَمَةُ : وَمَرْقَبَيْهِ .

457. (570). ...Həkəm və Sələmə ibn Kuheyl رəvayət edirlər ki, onlar Abdullah ibn Əbu Əufəyə təyəmmüm haqda sual verdilər. O dedi: “Peyğəmbər ﷺ Əmmara əmr etdi ki, belə etsin”, o, əllərini bir dəfə torpağa vurduqdan sonra onları silkələdi və üzərlərinə üfürüb üzünə məsh çəkdi”. Həkəm dedi: “Və əllərinə”. Sələmə dedi: “Dirsəklərinə qədər”.¹

۸۳- باب : فِي التَّيْمُمِ ضَرَبَتَيْنِ

83-cü fəsil: Təyəmmüm etdikdə əlləri yerə iki dəfə vurmaq

۵۷۱- حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بَرِيْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ ، حِينَ تَيَمَّمُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَمَرَ الْمُسْتَلِمِينَ ، فَضَرَبُوا بِأَكْفِهِمُ التُّرَابَ ، وَمَ يَفْعُضُوا مِنَ التُّرَابِ شَيْئًا ، فَمَسَحُوا بِوُجُوهِهِمْ مَسْحَةً وَاحِدَةً ، ثُمَّ عَادُوا ، فَضَرَبُوا بِأَكْفِهِمُ الصَّعِيدَ مَرَّةً أُخْرَى ، فَمَسَحُوا بِأَيْدِيهِمْ.

458. (571). ...Əmmar ibn Yasir رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə təyəmmüm etdikdə o, müsəlmanlara ovuclarını torpağa vurmağı, torpaqdan əldə bir şey qalmadıqda bir dəfə üzələrini, sonra ovucları torpağa vurub əlləri məsh etməyi əmr etmişdir.

۸۴- باب : فِي الْمَجْرُوحِ نُصِيْبُهُ الْجَنَابَةَ ، فَيَخَافُ عَلَى نَفْسِهِ إِنْ اغْتَسَلَ

84-cü fəsil: Yaralının cənabət halında olduqda canına görə qüsl almaqdan qorxması

۵۷۲- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبِ بْنِ أَبِي الْعَشْرِينَ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُخْبِرُ ، أَنَّ رَجُلًا أَصَابَهُ جُرْحٌ فِي رَأْسِهِ ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ أَصَابَهُ احْتِلَامٌ ، فَأَمَرَ بِالْإِغْتِسَالِ ، فَأَغْتَسَلَ ، فَكُزَّ ، فَمَاتَ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : قَتَلُوهُ ، قَتَلَهُمُ اللَّهُ ، أَوْ لَمْ يَكُنْ شِفَاءَ الْعِيِّ السُّؤَالِ . قَالَ عَطَاءٌ : وَبَلَّغْنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَوْ غَسَلَ جَسَدَهُ ، وَتَرَكَ رَأْسَهُ ، حَيْثُ أَصَابَهُ الْجِرَاحُ .

459. (572). ...Rəvaət edilir ki, Əta ibn Rabah رəvayət etmişdir: “Mən İbn Abbasın belə dediyini eşitdim: “Bir kişi Allah Elçisinin ﷺ dövründə başından yaralandı. Sonra pollusiya² oldu. Sonra yanındakılar ona qüsl

¹ “Dirsəklərinə qədər” hissəsi səhih deyil.

² Pollusiya - yuxuda ikən qeyri-ixtiyari olaraq məninin, yəni spermanın axması. Buna şəriətdə ihtilam deyilir.

almasını əmr etdilər. O da qüsl aldı, başı su çəkdi və bu səbəblə də öldü. Bu hadisə Peyğəmbərə ﷺ çatdıqda dedi: “Onlar onu öldürdülər! Allah da onları öldürsün! Məgər bilməməmzliyin çarəsi soruşmaq deyilmi?!” Ravi Əta deyir: “Bu hadisə Allah Elçisinə ﷺ çatdıqda dedi: “Bədəninə yuyub başını yumağı tərək etsəydi, bu ona bəs edərdi!”¹

۸۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ

85-ci fəsil: Cənabət qüslu haqda nə rəvayət edilmişdir?

۵۷۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ ، عَنْ خَالَتِهِ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُسْلًا ، فَأَعْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ ، فَأَكْفَأُ الْإِنَاءَ بِشِمَالِهِ عَلَى يَمِينِهِ ، فَعَسَلَ كَفِّيهِ ثَلَاثًا ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى فَرْجِهِ ، ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ، ثُمَّ مَضْمَضَ ، وَاسْتَنْشَقَ ، وَعَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ، وَذَرَاعَيْهِ ثَلَاثًا ، ثُمَّ أَفَاضَ الْمَاءَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ ، ثُمَّ تَنَحَّى ، فَعَسَلَ رِجْلَيْهِ .

460. (573). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbasın رضي الله عنه xalası Məymunə رضي الله عنها demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ qüsl alması üçün su hazırladım. O, cənabət qüslu aldı - əvvəlcə qabdan sol əli ilə sağ əlinə su tökdü və əllərini üç dəfə yudu. Sonra övrət yerinə su töküüb yuduqdan sonra əlini torpağa sürtərək yudu. Sonra ağzını və burnunu yaxaladı, üzünü üç dəfə yudu, qollarını üç dəfə yuduqdan sonra bədəninə qalan hissələrinə su töküüb yudu. Sonda isə kənara çəkilib ayaqlarını yudu”.

۸۶ - بَابُ : فِي الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ

86-cı fəsil: Cənabət qüslu haqda

۵۷۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، قَالَ : تَمَارَوْا فِي الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمَا أَنَا ، فَأُفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثَ أَكْفٍ .

461. (575). ...Rəvayət edilir ki, Cubeyr ibn Mutim رضي الله عنه demişdir: “Səhabələr Allah Elçisinin ﷺ yanında cənabət qüslu haqda müzakirə etdikdə Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “O ki qaldı mənə, mən başımın üzərindən üç ovuc su tökürəm”.

¹ Ravi Ətanın sözləri səhih deyil.

٥٧٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا ابْنُ فَضَيْلٍ ؛ جَمِيعًا عَنْ فَضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ عَنِ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ ، فَقَالَ : ثَلَاثًا ، فَقَالَ الرَّجُلُ : إِنَّ شَعْرِي كَثِيرٌ ، فَقَالَ : رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَكْثَرَ شَعْرًا مِنْكَ ، وَأَطْيَبَ .

462. (576). ...Əbu Səid rəvayət edir ki, bir kişi ona cənabət qüslü haqda sual verdi. Əbu Səid dedi: “Üç dəfə”. Kişi dedi: “Mənim saçım çoxdur”. O dedi: “Allah Elçisinin ﷺ saçları səndən çox, özü də səndən daha xeyirli idi”.

٥٧٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عِيْنَاتٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَا فِي أَرْضٍ بَارِدَةٍ ، فَكَيْفَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمَا أَنَا ، فَأَخْذُوا عَلَيَّ رَأْسِي ثَلَاثًا .

463. (577). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, mən soyuq bir ərazidə yaşayıram. Cənabətli olanda necə qüsl alım?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “O ki qaldı mənə, mən başıma üç dəfə su tökürəm”.

٥٧٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، سَأَلَهُ رَجُلٌ : كَمْ أُفِيضُ عَلَيَّ رَأْسِي ، وَأَنَا جُنُبٌ ؟ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْتَنِي عَلَيَّ رَأْسَهُ ثَلَاثَ حَتَيَاتٍ ، قَالَ الرَّجُلُ : إِنَّ شَعْرِي طَوِيلٌ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ شَعْرًا مِنْكَ ، وَأَطْيَبَ .

464. (578). ... Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, bir kişi ondan soruşdu: “Cənabət halında olanda başıma nə qədər su töküm?” Əbu Hureyra dedi: “Allah Elçisi ﷺ başının üzərinə üç dəfə su tökərdi”. Kişi dedi: “Axı mənim saçım uzundur”. Əbu Hureyra dedi: “Allah Elçisinin ﷺ saçları səndən çox və yaxşı idi (özü də daha xeyirli idi)”.

٨٧- بَابُ : فِي الْوُضُوءِ بَعْدَ الْغُسْلِ

87-ci fəsil: Qüsl aldıqdan sonra dəstəmaz almaq

٥٧٩- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شَرِيكَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ .

465. (579). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cənabət qüslü aldıqdan sonra dəstəmaz almazdı”.

۸۸- باب : فِي الْجُنُبِ يَنَامُ كَهَيْئَتِهِ لَا يَمْسُ مَاءً

88-ci fəsil: Suya toxunmadan cənabətli halda yatmaq

۵۸۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاسٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجْنِبُ ثُمَّ يَنَامُ وَلَا يَمْسُ مَاءً ، حَتَّى يَقُومَ بَعْدَ ذَلِكَ فَيَعْتَسِلُ .

466. (581). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cənabət halından sonra suya toxunmadan yatar, bundan sonra oyandıqda qalxıb güsl alardı”.

۵۸۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَهُ إِلَى أَهْلِهِ حَاجَةٌ فَضَاها ، ثُمَّ يَنَامُ كَهَيْئَتِهِ ، لَا يَمْسُ مَاءً .

467. (582). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ zövcələri ilə yaxınlıq etmək istədikdə onlarla yaxınlıq edər, sonra suya toxunmadan yatardı”.

۵۸۳- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُجْنِبُ ، ثُمَّ يَنَامُ كَهَيْئَتِهِ ، لَا يَمْسُ مَاءً . قَالَ سُفْيَانُ : فَذَكَرْتُ الْحَدِيثَ يَوْمًا ، فَقَالَ لِي إِسْمَاعِيلُ : يَا فَتَى يُشَدُّ هَذَا الْحَدِيثُ بِشَيْءٍ .

468. (583). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ cənabət olduqdan sonra suya toxunmadan yatardı.

۸۹- باب مِنْ قَالَ : لَا يَنَامُ الْجُنُبُ حَتَّى يَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ

89-cu fəsil: Cənabət halında olanın namaz üçün dəstəmaz aldığı kimi dəstəmaz almadan yatmaması

۵۸۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ ، تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ .

469. (584). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cənabət halında olduqda yatmaq istəyərdisə, namaz üçün dəstəmaz kimi dəstəmaz alardı”.

٥٨٥- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُرْفَدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، إِذَا تَوَضَّأَ .

470. (585). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ömər ibn əl-Xattab Allah Elçisinə ﷺ dedi: “Birimiz cənabətli halda yata bilərikmi?” O dedi: “Bəli, əgər dəstəmaz alarsa”.

٥٨٦- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُمَيْيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَّابٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّهُ كَانَ نَصِيبَهُ الْجَنَابَةَ بِاللَّيْلِ ، فَيُرِيدُ أَنْ يَنَامَ ، فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَنَامَ .

471. (586). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri gecə vaxtı cənabət halına düşdü. Yatmaq istədikdə Allah Elçisi ﷺ ona dəstəmaz alıb sonra yatmasını əmr etdi.

٩٠- بَابُ : فِي الْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَعُودَ تَوَضُّأً

90-cü fəsil: Cənabətli olan yenidən cinsi yaxınlıq etmək istədikdə dəstəmaz alması

٥٨٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ ، فَلْيَتَوَضَّأْ .

472. (587). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz zövcəsi ilə yaxınlıq edib, sonra yenidən onunla yaxınlıq etmək istəsə, dəstəmaz alsın”.

٩١- بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ يَغْتَسِلُ مِنْ جَمِيعِ نِسَائِهِ غُسْلًا وَاحِدًا

91-ci fəsil: Bir neçə zövcəsi ilə növbə ilə yaxınlıq edənin bir qüsl alması haqda nə rəvayət edilmişdir?

٥٨٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، وَأَبُو أَحْمَدَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي غُسْلٍ وَاحِدٍ .

473. (588). ...Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qadınları ilə (növbə ilə bir gecə ərzində) yaxınlıq edər və bir dəfə qüsl alardı.

٥٨٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَحْضَرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُسْلًا ، فَأَغْتَسَلَ مِنْ جَمِيعِ نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ .

474. (589). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisi ﷺ üçün qüsl almasından ötrü su hazırlamışdım, o da həmin gecə qadınları ilə yaxınlıq edib bir qüsl aldı”.

٩٢- بَابُ : فِيمَنْ يَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ وَاحِدَةٍ غُسْلًا

92-ci fəsil: Hər dəfə yaxınlıqdan sonra ayrıca qüsl alan

٥٩٠- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، أَحْمَرْنَا عَبْدُ الصَّمَدِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ عَمَّتَيْهِ سَلْمَى ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ ، فَكَانَ يَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ ، فَيَقِيلُ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلَا بُجَعَلُ غُسْلًا وَاحِدًا ، فَقَالَ : هُوَ أَرْكَى ، وَأَطْيَبُ ، وَأَظْهَرُ .

475. (590). ...Əbu Rafi رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir gecə Peyğəmbər ﷺ bütün zövcələrinin yanına daxil oldu və hər birinin yanında da qüsl aldı. Peyğəmbərə ﷺ deyildi: “Ey Allahın Elçisi, bu yaxınlıqlardan sonra bir dəfə qüsl alsan, olmaz?!” O dedi: “Bu daha yaxşı, daha xoş və daha təmizdir”.

٩٣- بَابُ : فِي الْجُنُبِ يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ

93-cü fəsil: Cənabətli halda yeyib-içmək

٥٩١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُكَيْبَةَ ، وَعُغْدَرٌ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ جُنُبٌ ، تَوَضَّأَ .

476. (591). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cənabətli halda yemək istədikdə dəstəmaz alardı”.

٥٩٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُوَيْسٍ ، عَنْ شُرْحَبِيلِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْجُنُبِ ، هَلْ يَنَامُ ، أَوْ يَأْكُلُ ، أَوْ يَشْرَبُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، إِذَا تَوَضَّأَ وَضَوْهَهُ لِلصَّلَاةِ .

477. (592). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbərə ﷺ cənabətli halda yatmaq, yemək və içmək haqda sual verildi. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bəli, namaza alınan dəstəmaz kimi dəstəmaz alsan, olar”.

۹۴- باب مَنْ قَالَ : يَجْرِيهِ غَسْلُ يَدَيْهِ

94-cü fəsil: “Cənabətli olanın yemək yedikdə yalnız əllərini yuması kifayətdir” – deyən haqda

۵۹۳- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الرَّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ جُنُبٌ ، غَسَلَ يَدَيْهِ .

478. (593). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ cənabətli halda yemək istədikdə əllərini yuyardı.

۹۵- بَابٌ : فِي الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ

95-ci fəsil: Kişi pollusiya olduğu kimi qadın da pollusiya olsa, nə etməlidir?

۶۰۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّهَا أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : جَاءَتْ أُمُّ سَلِيمٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَأَلَتْهُ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ ؟ قَالَ : إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ ، فَلْتَغْتَسِلْ ، فَقُلْتُ : فَضَحَّتِ النِّسَاءُ ، وَهَلْ تَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ ؟ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَرَبَّتْ يَمِينِكَ ، فَمِمَّ يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا إِذَا .

479. (600). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Ummu Suleym Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib kişinin yuxuda gördüyünü qadının da görməsi halında nə etməsi haqda soruşdu. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əgər su görsə, qüsl alsın”. Mən dedim: “Sən qadınları biyabır etdin! Məgər qadınlar pollusiya ola bilər?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Vay olsun sənə! Belə olmasa, övladı ona necə oxşaya bilər?”

۶۰۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، وَعَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عُرْوَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ أُمَّ سَلِيمٍ سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا رَأَتْ ذَلِكَ فَأَنْزَلَتْ ، فَعَلَيْهَا الْغُسْلُ ، فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيْكُونُ هَذَا ، قَالَ : نَعَمْ ، مَا الرَّجُلُ غَلِيظُ أْبْيَضُ ، وَمَاءُ الْمَرْأَةِ رَقِيقٌ أَصْفَرُ ، فَأَيُّهُمَا سَبَقَ ، أَوْ عَلاَ ، أَشَبَّهُهُ الْوَلَدُ .

480. (601). ...Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Ummu Suleym Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib kişinin yuxuda gördüyünü qadının da görməsi halında nə etməsi haqda soruşdu. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bunu yuxuda görüb ayıq halda məninin çıxdığını görsə, qüsl alsın”. Ummu Sələmə dedi: “Ey Allahın

Elçisi, belə şey olur ki?" Allah Elçisi ﷺ buyurdu: "Bəli! Kişinin mənişi qatı və ağ olur. Qadının mənişi isə duru və sarı olur. Hansı hansını önə keçsə və ya üstələsə, uşaq ona oxşayar".

٦٠٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ ، أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَايِمِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ ؟ فَقَالَ : لَيْسَ عَلَيْهَا غُسْلٌ حَتَّى تَنْزِلَ ، كَمَا أَنَّهَ لَيْسَ عَلَى الرَّجُلِ غُسْلٌ حَتَّى يُنْزَلَ .

481. (602). ...Rəvayət edilir ki, Xavlə bint Həkim رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا Allah Elçisindən ﷺ kişinin yuxuda gördüyünü qadın da görərsə, nə edəcəyi haqda soruşdu. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: "Məni çıxmayana qədər kişi qüsl almadığı kimi, qadın da məninin çıxdığını görmədiyi müddətcə qüsl almır".

٩٦- بَابُ مَا جَاءَ فِي غَسْلِ النِّسَاءِ مِنَ الْجَنَابَةِ

96-cı fəsil: Qadının cənabət qüslu alması haqda nə rəvayət edilmişdir?

٦٠٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أُتُوبِ بْنِ مُوسَى ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَافِعٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي امْرَأَةٌ أَشُدُّ ضَمْعَ رَأْسِي ، فَأَتَقُضُهُ لِعُسْلِ الْجَنَابَةِ ؟ قَالَ : إِنَّمَا يَكْفِيكَ أَنْ تَحْتَجِّيَ عَلَيْهِ ثَلَاثَ حَبَاتٍ مِنْ مَاءٍ ، ثُمَّ تَغْتَسِلَ بِمَاءٍ مِنْ الْمَاءِ ، فَتَطْهَرِينَ ، أَوْ قَالَ ، فَإِذَا أَنْتَ قَدْ طَهَّرْتِ .

482. (603). Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: "Mən dedim: "Ey Allahın Elçisi, mən saçlarımı hörürəm. Cənabət qüslü edəndə hörüklərimi açımmı?" Allah Elçisi ﷺ buyurdu: "Xeyr, sənə üç dəfə başına, sonra bədəninin qalan hissəsinə su töküüb təmizlənməyin kifayətdir".

٦٠٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي عُلَيْيَةَ ، عَنْ أُتُوبِ بْنِ مُوسَى ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، قَالَ : بَلَغَ عَائِشَةَ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَأْمُرُ نِسَاءَهُ إِذَا اغْتَسَلْنَ أَنْ يَنْقُضْنَ رُؤُوسَهُنَّ ، فَقَالَتْ : يَا عَجَبًا لِابْنِ عَمْرٍو هَذَا ، أَفَلَا يَأْمُرُهُنَّ أَنْ يَحْلِقْنَ رُؤُوسَهُنَّ ، لَقَدْ كُنْتُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَغْتَسِلُ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ ، فَلَا أَرِيدُ عَلَى أَنْ أُفْرِغَ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثَ إِفْرَاعَاتٍ .

483. (604). Rəvayət edilir ki, Ubeyd ibn Umeyr رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: "Aişəyə Abdullah ibn Amrın qadınlara qüsl alarkən hörüklərini açmağı əmr etdiyi çatmışdı. Aişə dedi: "Mən İbn Amrın bu fətvasına təəccüb edirəm. Bəlkə onlara başlarını qırmağı da əmr edər?! Halbuki, mən və Allah Elçisi ﷺ qüsl alarkən bir qabdan su götürərək qüsl alar və başıma yalnız üç dəfə su tökərdim".

۹۷- بَابُ الْجُنُبِ يَتَغَمَّسُ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ، أُبَيَّرُهُ

97-ci fəsil: Cənabətli halda durğun suda qüsl almaq

۶۰۵- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى ، وَخَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى الْمِصْرِيَّانِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهَبٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ بُكَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشْحَجِ ، أَنَّ أَبَا السَّائِبِ ، مَوْلَى هِشَامِ بْنِ زُهْرَةَ حَدَّثَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَغْتَسِلَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ، وَهُوَ جُنُبٌ ، فَقَالَ : كَيْفَ يَفْعَلُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ فَقَالَ : يَتَنَاوَلُهُ تَنَاوُلًا.

484. (605). ...Hişam ibn Zuhranın azad etdiyi Əbu əs-Səib رضي الله عنه adlı kölə rəvayət edir ki, Əbu Hureyra demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Heç biriniz cənabətli halda olduqda durğun suda qüsl almasın”. Əbu əs-Səib dedi: “Bəs o, necə qüsl almalıdır, ey Əbu Hureyra?” Əbu Hureyra dedi: “Sudan götürüb kənarı yuyunsun”.

۹۸- بَابُ الْمَاءِ مِنَ الْمَاءِ

98-ci fəsil: Məniyə görə qüsl almaq lazımdır

۶۰۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ جَعْفَرٍ ، مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ ذُكْوَانَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ ، فَأَرْسَلَهُ إِلَيْهِ ، فَخَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ ، فَقَالَ : لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ ، قَالَ : نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : إِذَا أُعْجِلْتَ ، أَوْ أُفْجِطْتَ ، فَلَا تُغْسَلْ عَلَيْكَ ، وَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ.

485. (606). ...Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ənsardan bir kişiyə rast gəldi və onu yanına çağırırdı. O kişi başından su damlayaraq Allah Elçisinin ﷺ yanına gəldi. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Yəqin səni tələsdirmişik”. Kişi dedi: “Bəli, ey Allahın Elçisi!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Tələssən və ya tələsdirilsən, məni çıxmayıbsa, qüsl etməyə ehtiyac yoxdur, yalnız dəstəmaz almağın kifayət edir”.¹

۶۰۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ السَّائِبِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعَادٍ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ.

486. (607). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Əyyub رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qüsl almaq məninin çıxmasına görə olur”.

¹ Bu hədisin hökmü nəsx (ləğv) olunmuşdur, çünki hədisdə qeyd edilən hal olduqda qüsl almağın vacib olmasına aid hədislər var. Növbəti hədislərdən 488 nömrəli hədis bunu bir daha sübut edir.

۹۹- باب ما جاء في وجوب الغُسل إذا التقى الحُتَّانان

99-cu fəsil: Cinsiyyət yerlərinin bir-birinə toxunması zamanı¹ qüsl alınmasının vacib olması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۶۰۸- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِتْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ ، أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : إِذَا التَّقَى الْحُتَّانَانِ ، فَقَدْ وَجِبَ الْغُسْلُ ، فَعَلْتُهُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَعْتَسَلْنَا .

487. (608). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رضي الله عنها demişdir: “Cinsiyyət yerləri bir-birinə toxunduqda qüsl almaq vacib olur. Biz Allah Elçisi ﷺ ilə belə etdikdə qüsl alardıq”.

۶۰۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ سَهْلُ بْنُ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ : أَخْبَرَنَا أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ ، قَالَ : إِذَا كَانَتْ رُحْصَةٌ فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ ، ثُمَّ أَمَرْنَا بِالْغُسْلِ بَعْدُ .

488. (609). ...Rəvayət edilir ki, Ubey ibn Kəb رضي الله عنه demişdir: “Yalnız məninin çıxmasına görə qüslün vacib olması İslamın əvvəllərində idi. Sonralar cinsi yaxınlıq zamanı məni gəlsə də, gəlməsə də qüsl almaqla əmr olunduq”.

۶۱۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ ، عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ، ثُمَّ جَهَدَهَا ، فَقَدْ وَجِبَ الْغُسْلُ .

489. (610). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(Kişi) qadının dörd əzası² arasında oturub onunla cinsi əlaqəyə girərsə, (hər ikisinə) qüsl etmək vacib olar”.

۶۱۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنْ حَجَّاجٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا التَّقَى الْحُتَّانَانِ ، وَتَوَارَتِ الْحِشْمَةُ ، فَقَدْ وَجِبَ الْغُسْلُ .

490. (611). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının belə buyurduğunu rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cinsiyyət yerləri bir-birinə toxunub sünnət olunan yer görsənmədikdə qüsl almaq vacib olur”.

¹ Yəni cinsi yaxınlıq zamanı.

² Burada dörd əza deyildikdə ya qadının ayaqları və əlləri, ya da cinsiyyət üzvünün sağ və sol tərəfləri qəsd edilir.

۱۰۰- باب من احتلم ولم ير بلاء

100-cü fəsil: Pollusiya olub cinsiyyət üzvündə islaqlıq görməyən

۶۱۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ حَالِدٍ ، عَنِ الْعُمَرِيِّ ، عَنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنِ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ ، فَرَأَى بَلَاءًا ، وَلَمْ يَرَ أَنَّهُ احْتَلَمَ ، اغْتَسَلَ ، وَإِذَا رَأَى أَنَّهُ قَدْ احْتَلَمَ ، وَلَمْ يَرَ بَلَاءًا ، فَلَا غُسْلَ عَلَيْهِ .

491. (612). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Biriniz yuxudan oyandıqda pollusiya olduğunu xatırlamasa, lakin yaş nə isə görsə, qüsl alsın. Pollusiya olduğunu xatırlasa, lakin yaş bir şey görməsə, qüsl almasın”.

۱۰۱- باب ما جاء في الإِسْتِئْتَارِ عِنْدَ الْغُسْلِ

101-ci fəsil: Qüsl aldıqda pərdələnmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۶۱۳- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ ، وَأَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الْفَلَّاسُ ، وَبُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ ، أَحْبَبَرِيُّ مَحَلُّ بْنُ خَلِيفَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو السَّمْحِ ، قَالَ : كُنْتُ أَحْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَغْتَسِلَ ، قَالَ : وَلِيَّيْ ، فَأَوْلِيَّهِ قَفَايَ ، وَأَنْشُرُ الثَّوْبَ ، فَأَسْتُرُهُ بِهِ .

492. (613). ...Rəvayət edilir ki, Əbu əs-Səmh رضي الله عنه demişdir: “Mən Peyğəmbərə ﷺ xidmət edərkən qüsl almaq istədikdə mənə: “Kürəyini mənə tərəf çevir!” deyərdi. Mən də kürəyimi ona çevirər, paltarını açaraq onu pərdə kimi tutardım”.

۶۱۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَحْبَبَرْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ ، أَنَّهُ قَالَ : سَأَلْتُ فَلَمَّ أَجِدُ أَحَدًا يُخْبِرُنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَّحَ فِي سَفَرٍ ، حَتَّى أَحْبَبَرْتَنِي أُمُّ هَانِيَةَ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّهُ قَدِمَ عَامَ الْفَتْحِ ، فَأَمَرَ بِسِتْرٍ ، فَسَبَّحَ عَلَيْهِ ، فَاعْتَسَلَ ، ثُمَّ سَبَّحَ ثَمَانِيَةَ رَكَعَاتٍ .

493. (614). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əl-Haris ibn Noufəl رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ səfərdə nafilə namaz qılıb-qılmadığını soruşdum, Ummu Hani bint Əbu Talib də mənə dedi: “Fəth ilində Allah Elçisi ﷺ Məkkəyə gəldikdə bir pərdə gətirilməsini əmr etdi. O, həmin pərdənin arxasında qüsl aldı, sonra səkkiz rükət nafilə namaz qıldı”.

١٠٢- بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ لِلْحَاقِنِ أَنْ يُصَلِّيَ

102-ci fəsil: Dəstəməzın pozulmaması üçün özünü güclə saxlayıb namaz qılan haqda nə rəvayət olunmuşdur?

٦١٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَرْقَمٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ ، وَأَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ ، فَلْيَبْتَئِدْ بِهِ .

494. (616). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ərqam ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biriniz ayaqyoluna getmək istədikdə namaza iqamə verilibsə, əvvəlcə təbii ehtiyacını ödəsin”.

٦١٧- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ آدَمَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنِ السَّفَرِيِّ بْنِ نُسَيْرٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِي أَنَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ وَهُوَ حَاقِنٌ .

495. (617). ...Əbu Umamə ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ayaqyoluna getmək istəyini sıxıb saxlayaraq namaz qılmağı qadağan etmişdir.

٦١٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ إِدْرِيسَ الْأَوْدِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَقُومُ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِهِ أَدَى .

496. (618). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən birinizin ayaqyoluna getmək istəyi olduqda namaza başlamasın!”

٦١٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمَصِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِي حَظِيٍّ الْمُؤَدَّبِيِّ ، عَنْ ثُوْبَانَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : لَا يَقُومُ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَهُوَ حَاقِنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ .

497. (619). ...Səvban ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Müsəlmanlardan heç kim ayaqyoluna getmək istəyi olan halda namaza başlamasın!”

۱۰۳- باب ما جاء في المستحاضة التي قد عدت أيام أقرانها قبل أن يستمر بها الدم

103-cü fəsil: İstihazə olan qadının heyz günlərinin vaxtı dəyişdikdə nə etməli olduğu haqda nə rəvayət edilmişdir?

۶۲۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ الْمُثَنِّرِ بْنِ الْمُغِيرَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ حَدَّثَتْهُ ، أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَشَكَتْ إِلَيْهِ الدَّمَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ ، فَاَنْظُرِي إِذَا أَتَى قَرْزُكَ فَلَا تُصَلِّي ، فَإِذَا مَرَّ الْقَرْعُ ، فَتَطَهَّرِي ، ثُمَّ صَلَّيْ مَا بَيْنَ الْقَرْعِ إِلَى الْقَرْعِ .

498. (620). ...Urva ibn əz-Zubeyr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Fatimə bint Əbu Hubeyş Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم yanına gələrək ondan davamlı şəkildə qan gəldiyindən şikayət etdi. Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم ona dedi: “Bu, (xəstəlik səbəbi ilə) damardan gələn qandır. Adi halda heyz olduğun günlər qədər hesabla və namaz qılma. Bu vaxt bitib qurtarıqda təmizlənmə və hesabladığın iki heyz arasında namaz qıl”.

۶۲۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : جَاءَتْ فَاطِمَةَ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ ، فَلَا أَطْهَرُ ، أَفَادُعُ الصَّلَاةِ ، قَالَ : لَا ، إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ ، وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ ، فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ ، فَدَعِيَ الصَّلَاةَ ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ ، فَاعْسَلِي عِنَاكَ الدَّمَ ، وَصَلِّي . هَذَا حَدِيثٌ وَكِيعٌ .

499. (621). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Fatimə bint Əbu Hubeyş Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم yanına gələrək dedi: “Ey Allahın Elçisi, mən istihazə olan bir qadınam və (qan dayanmır deyə) təmizlənmirəm. Mən namazı tərək edimmi?” O dedi: “Xeyr, bu, (xəstəlik səbəbi ilə) gələn qandır, heyz deyil. Heyzin vaxtı gəldikdə namazı tərək et. (Heyz) qurtarıqda isə üzərindən qanı təmizləyərək qüsl al və namaz qıl”.

۶۲۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، إِيمَاءٌ عَلَيَّ مِنْ كِتَابِهِ ، وَكَانَ السَّائِلُ عُبَيْدِي ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ جَحْشٍ ، قَالَتْ : كُنْتُ أُسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً طَوِيلَةً ، قَالَتْ : فَجِئْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْتَفْتِيهِ وَأُخْبِرُهُ ، قَالَتْ : فَوَجَدْتُهُ عِنْدَ أُخْتِي زَيْنَبَ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةٌ ، قَالَ : وَمَا هِيَ ؟ أَيْ هِنْتَاهُ ؟ قُلْتُ : إِنِّي أُسْتَحَاضُ حَيْضَةً طَوِيلَةً كَبِيرَةً ، وَقَدْ مَنَعْنِي الصَّلَاةَ وَالصَّوْمَ ، فَمَا تَأْمُرُنِي فِيهَا ؟ قَالَ : أَنْعَتْ لِكَ الْكُرْسُفِ ، فَإِنَّهُ يُذْهِبُ الدَّمَ ، قُلْتُ : هُوَ أَكْثَرُ ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ شَرِيكِ .

500. (622). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Həbibə bint Cəhş رضي الله عنها demişdir: “Mən çox və uzun müddət heyz olurdum. Peyğəmbərin ﷺ yanına gedib bu haqda ona demək istədikdə onun yanında bacım Zeynəbi gördüm. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, mən bir ehtiyacdən ötrü sənin yanına gəlmişəm”. O dedi: “O nədir, ey balaca qadın?” Mən dedim: “Mən çox və uzun müddət heyz oluram. Bu mənə namaz qılmağa və oruc tutmağa mane olur. Buna görə mənə nə əmr edirsiniz?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sənə bir bez bağlamağını tövsiyə edirəm. Bu, qanın qarşısını alar”. Mən dedim: “Axı qan çoxdur”. Sonra yuxarıda olan ravi Şərikin hədisini qeyd etdi.

٦٢٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : سَأَلْتُ امْرَأَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : إِنِّي اسْتَحَاضُ ، فَلَا أَطْهُرُ ، أَفَادُعُ الصَّلَاةِ ؟ قَالَ : لَا ، وَلَكِنْ دَعِيَ قَدْرَ الْأَيَّامِ وَاللَّيَالِي الَّتِي كُنْتُ مُحِضِينَ ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي حَدِيثِهِ : وَقَدَرَهُنَّ مِنَ الشَّهْرِ ، ثُمَّ اغْتَسَلِي ، وَاسْتَنْفِرِي بِثَوْبٍ ، وَصَلِّي .

501. (623). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Bir qadın Peyğəmbərə ﷺ belə bir sual verdi: “Mən istihazə oluram və təmizlənmirəm, namazı tərək edimmi?” O dedi: “Xeyr, sən adi günlərdə və gecələrdə heyz günləri qədər gözlə, sonra qüsl al, qanı saxlamaq üçün əski parçasından istifadə et və namaz qıl”.

٦٢٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَأَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بِنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي امْرَأَةٌ اسْتَحَاضُ ، فَلَا أَطْهُرُ ، أَفَادُعُ الصَّلَاةِ ؟ قَالَ : لَا ، إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ ، وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ ، اجْتَنِبِي الصَّلَاةَ أَيَّامَ حَيْضِكَ ، ثُمَّ اغْتَسَلِي ، وَتَوَضَّعِي لِكُلِّ صَلَاةٍ ، وَإِنْ قَطَرَ الدَّمُ عَلَى الْحَصِيرِ .

502. (624). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Fatimə bint Əbu Hubeys Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın Elçisi, mən istihazə oluram və təmizlənmirəm, namazı tərək edimmi?” O dedi: “Xeyr, bu, (xəstəlik səbəbi ilə) gələn qandır, heyz deyil. Heyz günləri qədər namazdan uzaq dur! Sonra qüsl al və qan damcısı həsirin üzərinə düşsə belə hər namaz üçün dəstəmaz al”.¹

¹ Yəni həmin qadın üzrlü sayılır və qan damcılarsa belə dəstəmaz alıb namazını qılmalıdır.

٦٢٥- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي الْبَيْطَانِ ، عَنْ عَبْدِ بَنِي ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْمُسْتَحَاضَةُ تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ، ثُمَّ تَغْتَسِلُ ، وَتَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ ، وَتَصُومُ ، وَتُصَلِّي .

503. (625). ...Adiy ibn Sabit atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Heyz olan qadın heyz olan müddətdə namazı tərək etməlidir. Sonra qüsl alıb hər namaz üçün dəstəmaz alır. Oruc da tutur, namaz da qılır”.

١٠٤- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ إِذَا اخْتَلَطَ عَلَيْهَا الدَّمُ فَلَمْ تَقِفْ عَلَى أَيَّامِ حَيْضِهَا

104-cü fəsil: Heyz günlərinin vaxtı bilinməyən qadın haqda nə rəvayət edilmişdir?

٦٢٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، وَعَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَنَّ عَائِشَةَ ، زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : اسْتَحْيَضْتُ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتُ جَحْشٍ ، وَهِيَ تَحْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ سَبْعَ سِنِينَ ، فَشَكَتْ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ هَذِهِ لَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ ، وَإِنَّمَا هُوَ عَرَقٌ ، فَإِذَا أَقْبَلَتْ الْحَيْضَةَ ، فَدَعِيَ الصَّلَاةَ ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ ، فَاعْتَسَلِي وَصَلِّي . قَالَتْ عَائِشَةُ : فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ ، ثُمَّ تُصَلِّي ، وَكَانَتْ تَقْعُدُ فِي مَرْكَزٍ لِأَحْبَبِهَا زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ ، حَتَّى إِذَا حُمِرَ الدَّمُ لَتَعْلُو الْمَاءَ .

504. (626). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə ؓ demişdir: “Ummu Həbibə bint Cəhş istihazə olurdu. O, Abdur-Rahmən ibn Aufun yeddi il idi ki, zövcəsi idi. O bu haqda Peyğəmbərə ﷺ şikayət etdikdə Peyğəmbər ﷺ dedi: “Bu, heyz qanı deyil, (xəstəlik səbəbi ilə) damardan gələn qandır. Heyz başladıqda isə namazdan kənar dur. Heyz vaxtın qurtardıqda qüsl al və namaz qıl”. Aişə dedi: “O hər namaz üçün yuyunur və namaz qıladı. O, Allah Elçisinin ﷺ zövcəsi olan bacısı Zeynəb bint Cəhşin otağında yuyunur və onun yuyunduğu ləyəndə çoxlu qan görsənərdi. Bu hal onu namazdan uzaqlaşdırmazdı”.

١٠٥- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبِكْرِ إِذَا ابْتَدَتْ مُسْتَحَاضَةً ، أَوْ كَانَ لَهَا أَيَّامٌ حَيْضٍ فَانْسَبَتْهَا

105-ci fəsil: Bakirə olub çoxlu heyz olan və ya heyz günlərinin vaxtını unudan qadın haqda nə rəvayət edilmişdir?

٦٢٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ عَمِّهِ عِمْرَانَ بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أُمِّهِ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ ، أَنَّهَا اسْتَحْيَضَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ ، فَأَنْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : إِيَّيْ اسْتَحْضَتْ حَيْضَةً مُنْكَرَةً شَدِيدَةً ، قَالَ لَهَا : احْتَشِي كُرْسُفًا ، قَالَتْ لَهُ : إِنَّهُ أَشَدُّ مِنْ ذَلِكَ ، إِيَّيْ أَتُحُّ نَجْسًا ، قَالَ : تَلَجَمِي ، وَتَمِضِي فِي كُلِّ شَهْرٍ فِي عِلْمِ اللَّهِ سِتَّةَ أَيَّامٍ ، أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ ، ثُمَّ اغْتَسِلِي غُسْلًا ، فَصَلِّي ، وَصُومِي ثَلَاثَةَ وَعِشْرِينَ ، أَوْ أَرْبَعَةَ وَعِشْرِينَ ، وَأَجْرِي الطَّهْرَ ، وَقَدَمِي الْعَصْرَ ، وَاغْتَسِلِي لَمَّا غُسْلًا ، وَأَجْرِي الْمَغْرِبَ ، وَعَجَلِي الْعِشَاءَ ، وَاغْتَسِلِي لَمَّا غُسْلًا ، وَهَذَا أَحَبُّ الْأَمْرَيْنِ إِلَيَّ .

505. (627). ...Rəvayət edilir ki, Həmnə bint Cəhş رضي الله عنها Allah Elçisinin ﷺ dövründə istihazə olurdu və Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib ona dedi: “Mən çox şiddətli şəkildə istihazə oluram”. Allah Elçisi ﷺ ona dedi: “Bir əski parçası ilə onun qarşısını al!” Həmnə dedi: “Qan çox gəlir deyə əski onu saxlamayacaq”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Qan gələnin yeri əski ilə möhkəm bağla, sonra hər ay Allahın sənə təqdir etdiyi altı və ya yeddi gün özünü heyzli hesab et. Sonra qüsl al və iyirmi üç və ya iyirmi dörd gün namaz qıl və oruc tut. Zöhr namazını gecikdirib Əsr namazını tezləşdir və iki namaz üçün bir dəfə təmizlə. Məğrib namazını gecikdirib İşa namazını tezləşdir və iki namaz üçün bir dəfə təmizlə. Bu iş (hökm) mənim üçün daha sevimidir”.

۱۰۶- باب : في ما جاء في دم الحَيْضِ يُصِيبُ التَّوْبَ

106-cı fəsil: Heyz qanının paltara dəyməsi haqda nə rəvayət olunmuşdur?

۶۲۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ هُرْمُزٍ أَبِي الْمُقَدَّمِ ، عَنْ عَبْدِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ أُمِّ قَيْسِ بِنْتِ مُحَمَّدٍ ، قَالَتْ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ دَمِ الْحَيْضِ يُصِيبُ التَّوْبَ ، قَالَ : اغْسِلِيهِ بِالْمَاءِ وَالسِّدْرِ ، وَحَكِّيهِ وَلَوْ بَضْلَعِ .

506. (628). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Qeys bint Mihsan رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisindən ﷺ paltara düşən heyz qanı haqda soruşduqda o dedi: “Onu su və sidr ilə yu, sərt bir şeylə ovuşdur”.

۶۲۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُثَنَّى ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَتْ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ دَمِ الْحَيْضِ يَكُونُ فِي التَّوْبِ ، قَالَ : افْرُصِيهِ ، وَاغْسِلِيهِ ، وَصَلِّي فِيهِ .

507. (629). ...Rəvayət edilir ki, Əsma bint Əbu Bəkr əs-Siddiq رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisindən ﷺ paltara düşən heyz qanı haqda soruşduqda o dedi: “Onu barmaqlarınla ovuşdurub yu, həmin paltarda namazını qıl”.

٦٣٠- حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو وَهَبٍ ، أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهَا قَالَتْ : إِنْ كَانَتْ إِحْدَانَا لَتَحِيضُ ، ثُمَّ تَقْرُصُ الدَّمَ مِنْ تَوْجِحِهَا عِنْدَ طَهْرِهَا ، فَتَغْسِلُهُ وَتَنْضَحُ عَلَى سَائِرِهِ ، ثُمَّ تُصَلِّي فِيهِ .

508. (630). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رضى الله عنها demişdir: “Bizdən biri heyz olub qurtardıqdan sonra paltarına bulaşan heyz qanının üzərinə su töküb ovuşduraraq yuyar, başqa hissələrini də yuduqdan sonra həmin paltarda namazını qıldadı”.

١٠٧- بَابُ الْحَائِضِ لَا تُقْضِي الصَّلَاةَ

107-ci fəsil: Heyzli olan qadın namazlarını qəza etmir

٦٣١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْهَا : أَتُقْضِي الْحَائِضُ الصَّلَاةَ ؟ قَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ : أَحْرُورِيَّةُ أَنْتِ ؟ قَدْ كُنَّا نَحِيضُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ نَطْهُرُ ، وَنَمُ بِأَمْرِنَا بِقِضَاءِ الصَّلَاةِ .

509. (631). ...Rəvayət edilir ki, Muazə əl-Adəvi رضى الله عنه Aişədən belə bir sual soruşdu: “Heyzli qadın namazlarını qəza edirmi?” Aişə ona dedi: “Sən Hərurisən (Xavaricsən)? Biz Peyğəmbərin ﷺ yanında heyz olar, sonra təmizləndik və o, bizə namazları qəza etməmizi əmr etməzd”.

١٠٨- بَابُ الْحَائِضِ تَتَنَاوَلُ الشَّيْءَ مِنَ الْمَسْجِدِ

108-ci fəsil: Heyzli qadının məscidə daxil olması

٦٣٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ الْبُهَيْمِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : نَأْوِلِيي الْحُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَقُلْتُ : إِيَّيْ حَائِضٌ ، فَقَالَ : لَيْسَتْ حَيْضَتُكَ فِي يَدِكَ .

510. (632). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضى الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ mənə dedi: “Örtüyü məsciddən mənə ver!” Mən dedim: “Mən heyzli haldayam”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Heyz sənin əlində deyil”.

٦٣٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُدْنِي رَأْسَهُ إِلَيَّ وَأَنَا حَائِضٌ ، وَهُوَ مُجَاوِزٌ ، نَعْنِي مُعْتَكِفًا ، فَأَغْسِلُهُ ، وَأُرْجِلُهُ .

511. (633). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Məscid evə bitişik olduğuna görə Peyğəmbər ﷺ (etikafda olarkən) başını məsciddən kənara çıxardar, mən də heyz olduğum halda onun başını yuyardım”.

٦٣٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَبْنَا سَفِيَّانُ ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ رَأْسَهُ فِي حَجْرِي ، وَأَنَا حَائِضٌ ، وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ .

512. (634). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mənim otağımnda Allah Elçisi ﷺ mən heyzli olduğum halda başını mənim qoynuma söykəyərək Quran oxuyardı”.

١٠٩- بَابُ مَا لِلرَّجُلِ مِنْ امْرَأَتِهِ إِذَا كَانَتْ حَائِضًا

109-cu fəsil: Ərinin heyzli qadından faydalanması necədir?

٦٣٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ الشَّيْبَانِيِّ ؛ جَمِيعًا عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا ، أَمَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَأْتِرَ فِي قُورٍ حَيْضَتِهَا ، ثُمَّ يُبَاشِرُهَا ، وَأَيْكُمُ يَمْلِكُ إِزْبَهُ ، كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِزْبَهُ ؟ .

513. (635). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Bizdən birimiz heyz olduqda Peyğəmbər ﷺ ona geniş əmək geyinməyi əmr edər, sonra (cinsi münasibət olmadan) ona yaxınlaşardı. Allah Elçisinin ﷺ nəfsinə hakim olduğu kimi hansınız nəfsinə hakim ola bilər ki?”

٦٣٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا حَاضَتْ ، أَمَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَأْتِرَ بِإِرَارٍ ، ثُمَّ يُبَاشِرُهَا .

514. (636). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Bizdən birimiz heyz olduqda Peyğəmbər ﷺ ona qurşaqdan aşağı olan geyimi geyinməyi əmr edər, sonra (cinsi münasibət olmadan) ona yaxınlaşardı”.

٦٣٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لِحَافِهِ ، فَوَجَدْتُ مَا يُجَدُّ التِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ ، فَأَنْسَلْتُ مِنَ اللَّحَافِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنْفِيسْتِ ؟ قُلْتُ : وَجَدْتُ مَا يُجَدُّ التِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ ، قَالَ : ذَلِكَ مَا كَتَبَ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ ، قَالَتْ :

فَأَسَلْتُ ، فَأَصْلَحْتُ مِنْ شَأْنِي ، ثُمَّ رَجَعْتُ ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَعَالَيْ ، فَأَدْخِلِي مَعِيَ فِي اللَّحَافِ ، قَالَتْ : فَدَخَلْتُ مَعَهُ .

515. (637). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Mən Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə bir örtüyün altında uzanmışdım. Bu vaxt mən heyz olduğumu hiss etdim və yavaşca örtüyün altından çıxdım. Allah Elçisi ﷺ mənə dedi: “Sən heyz oldunmu?” Mən dedim: “Bəli, qadınların heyz halına düşdüyünü hiss etdim”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Bu elə şeydir ki, Allah ﷻ onu Adəmin qızlarına (qadınlara) yazıb”. Ummu Sələmə deyir: “Mən yatağa qayıtdım, Allah Elçisinin ﷺ yanına qayıtdım və səhvimi düzəltdim. Allah Elçisi ﷺ mənə dedi: “Gəl, mənimlə bir örtüyün altında uzan”. Mən də onun yanına girdim”.

٦٣٨- حَدَّثَنَا الْحَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا ابْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُدَيْجٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : سَأَلْتُهَا : كَيْفَ كُنْتَ تَصْنَعِينَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَيْضِ ؟ قَالَتْ : كَانَتْ إِحْدَانَا فِي فَوْرِهَا ، أَوَّلَ مَا يَحِيضُ ، تَشُدُّ عَلَيْهَا إِزَارًا إِلَى أَنْصَافِ فَخْذَيْهَا ، ثُمَّ تَضْطَجِعُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

516. (638). ...Rəvayət edilir ki, Müaviyə ibn Əbu Süfyan demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Ummu Həbibədən soruşdum: “Siz heyz olduqda Allah Elçisi ﷺ ilə nə edirdiniz?” O dedi: “Birimiz heyz günlərinin əvvəlində olduqda ona dizə qədər ətək geyinməyi əmr edər, sonra Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə eyni yataqda yatardı”.

١١٠- بَابُ النَّهْيِ عَنْ إِتْيَانِ الْحَائِضِ

110-cu fəsil: Heyzli qadınla cinsi yaxınlığın qadağan edilməsi

٦٣٩- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حَكِيمِ الْأَنْزَمِيِّ ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْمُحَجِّبِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَتَى حَائِضًا ، أَوْ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا ، أَوْ كَاهِنًا ، فَصَدَقَهُ بِمَا يَقُولُ ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ .

517. (639). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim qadına heyzli ikən və ya arxasından yaxınlaşarsa, ya da kahinin yanına gedib onun dediyini təsdiqləyərsə, Muhəmmədə nazil olana küfr etmişdir”.

۱۱۱- بَابٌ : فِي كَفَّارَةِ مَنْ أَتَى حَائِضًا

111-ci fəsil: Heyzli qadınla cinsi yaxınlıq edənin kəffarəsi

۶۴۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَحَمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ ، قَالَ : يَتَصَدَّقُ بِدِينَارٍ أَوْ بِنِصْفِ دِينَارٍ .

518. (640). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ qadını ilə heyzli ikən cinsi yaxınlıq edən haqda dedi: “O, bir və ya yarım dinar sədəqə etməlidir”.

۱۱۲- بَابٌ : فِي الْحَائِضِ كَيْفَ تَغْتَسِلُ

112-ci fəsil: Heyzli qadın necə qüsl alır?

۶۴۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا ، وَكَانَتْ حَائِضًا : انْقِضِي شَعْرَكَ ، وَاغْتَسِلِي . قَالَ عَلِيُّ فِي حَدِيثِهِ : انْقِضِي رَأْسَكَ .

519. (641). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, heyzi bitdikdə Peyğəmbər ﷺ ona dedi: “Hörüklərini aç və qüsl al!” Digər rəvayətdə ravi Əli deyir: “Başını aç”.

۶۴۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ صَفِيَّةَ تُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ أَسْمَاءَ سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْغُسْلِ مِنَ الْمَحِيضِ ، فَقَالَ : تَأْخُذُ إِحْدَاكُنْ مَاءَهَا ، وَسِدْرَهَا ، فَتَطَهَّرُ ، فَتُحْسِنُ الطُّهُورَ ، أَوْ تُبْلِغُ فِي الطُّهُورِ ، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِهَا ، فَتَذْلُكُهُ دَلْكًَا شَدِيدًا ، حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُونَ رَأْسِهَا ، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَيْهَا الْمَاءَ ، ثُمَّ تَأْخُذُ فِرْصَةَ مُمْسَكَةً ، فَتَطَهَّرُ بِهَا ، قَالَتْ أَسْمَاءُ : كَيْفَ أَتَطَهَّرُ بِهَا ؟ قَالَ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، تَطَهَّرِي بِهَا ، قَالَتْ عَائِشَةُ ، كَأَنَّهَا تُخْفِي ذَلِكَ : تَتَّبِعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ ، قَالَتْ : وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ ، فَقَالَ : تَأْخُذُ إِحْدَاكُنْ مَاءَهَا ، فَتَطَهَّرُ ، فَتُحْسِنُ الطُّهُورَ ، أَوْ تُبْلِغُ فِي الطُّهُورِ ، حَتَّى تَصُبُّ الْمَاءَ عَلَى رَأْسِهَا ، فَتَذْلُكُهُ حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُونَ رَأْسِهَا ، ثُمَّ تُقْبِضُ الْمَاءَ عَلَى جَسَدِهَا ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ : نَعَمْ الْبِسَاءُ كُنْ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ ، لَمْ يَمْتَعُهُنَّ الْحَبَاءُ أَنْ يَتَقَفَّهْنَ فِي الدِّينِ .

520. (642). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Əsma Allah Elçisinə ﷺ heyz haqda sual verdi. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Sizdən biri su və sidr (sabun) ilə təmizlənsin, sonra gözəl şəkildə yuyunub başına su töksün və saçının dibini yaxşıca ovuşdursun. Sonra bədəninin qalan hissəsinə su töküüb yuyunsun. Sonra bez və pambıq parça götürüb onunla təmizlənsin”. Əsma dedi:

“Mən onunla necə təmizlənim?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Subhən-Allah, onunla təmizlən!” Aişə yavaşca ona dedi: “Qanın izlərini üzərindən təmizlə”. Aişə dedi: “Əsma cənabət qüslundan necə təmizlənməyi soruşduqda Allah Elçisi ﷺ dedi: “Sizdən biri su ilə təmizlənsin, sonra gözəl şəkildə yuyunub başına su töksün və saçının dibini yaxşıca ovuşdursun. Sonra bədəninin qalan hissəsinə su töküüb yuyunsun”. Aişə dedi: “Bu ənsar qadınları nə yaxşı qadınlardır! Həyaları onlara dini öyrənməyə mane olmur”.

۱۱۳- باب : فِي مُؤَاكَلَةِ الْحَائِضِ وَفِي سُؤْرَهَا

113-cü fəsil: Heyzli qadınla yemək yemək və onun yediyyənin artığı

۶۴۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ بْنِ هَانِئٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كُنْتُ أَتَعَرَّقُ الْعِظْمَ ، وَأَنَا حَائِضٌ ، فَبِأَخْذِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيَضَعُ فَمَهُ حَيْثُ كَانَ فَمِي ، وَأَشْرَبُ مِنَ الْإِنَاءِ ، فَبِأَخْذِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيَضَعُ فَمَهُ حَيْثُ كَانَ فَمِي ، وَأَنَا حَائِضٌ.

521. (643). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mən heyz halında olarkən sümüklü ətdən yeyər, Allah Elçisi ﷺ mən dişlədiyim yerə ağzını qoyar və oradan dişləyərdi. Sonra su içdikdə mən sudan içər, içdikdən sonra onu yerə qoyardım, o isə mənim ağzım dəyən yerdən içərdi, mən də heyz halında idim”.

۶۴۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَحْجَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ الْيَهُودَ كَانُوا لَا يَجْلِسُونَ مَعَ الْحَائِضِ فِي بَيْتٍ ، وَلَا يَأْكُلُونَ ، وَلَا يَشْرَبُونَ ، قَالَ : فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : { وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدَى فَأَعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ } فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ ، إِلَّا الْجِمَاعَ.

522. (644). ...Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, yəhudilər evdə heyz olan qadının yanında oturmaz, bir yerdə yemək yeməz və su içməzdilər. Bu, Peyğəmbərə ﷺ deyildikdə Allah bu ayələri nazil etdi: “Səndən heyz bərəsində soruşurlar. De: “Bu, əziyyətverici bir haldır. Heyz vaxtı qadınlarla cinsi əlaqəyə girməkdən çəkinin və heyzdən təmizlənməyəincə onlarla yaxınlıq etməyin. Təmizləndikdən sonra isə Allahın sizə buyurduğu yerdən onlara yaxınlaşın!” Şübhəsiz ki, Allah tövbə edənləri də sevir, pak olanları da” (əl-Bəqərə, 222). Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Cinsi yaxınlıqdan savayı istədiyinizi edin (istədiyiniz kimi əylənin)”.

١١٤- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَائِضِ تَرَى بَعْدَ الطَّهْرِ الصُّفْرَةَ وَالْكَدْرَةَ

114-cü fəsil: Heyzlinin təmizləndikdən sonra gələn sarımtıl və bulanıqlıq görməsi haqda nə rəvayət olunmuşdur?

٦٤٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ شَيْبَانَ النَّحْوِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ بَكْرٍ ، أَنَّهَا أَحْبَرَتْ ، أَنَّ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَرْأَةِ تَرَى مَا يَرِيهَا بَعْدَ الطَّهْرِ ، قَالَ : إِنَّمَا هِيَ عِرْقٌ ، أَوْ غُرُوقٌ . قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى : يُرِيدُ بَعْدَ الطَّهْرِ بَعْدَ الْغُسْلِ .

523. (646). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ heyzdən təmizləndikdən sonra nəyinsə gəlməsini görəndən qadın haqda dedi: “Bu, damardan və ya damarlardan gələn gələn bir şeydir”. Ravi Muhəmməd ibn Yəhyə deyir: “Təmizləndikdən sonra”, yəni “qüsl aldıqdan sonra”.

٦٤٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَرَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ ، عَنْ ابْنِ سَبْرِينَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ ، قَالَتْ : لَمْ نَكُنْ تَرَى الصُّفْرَةَ وَالْكَدْرَةَ شَيْئًا .

524. (647). ...Rəvayət edilir ki, Atiyyə رضي الله عنها demişdir: “Biz (təmizləndikdən sonra) gələn sarı və bulanıq şey gördükdə buna əhəmiyyət verməzdik”.

٦٤٧م- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَائِشِيُّ ، حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ ، عَنْ حُفْصَةَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ ، قَالَتْ : كُنَّا لَا نَعُدُّ الصُّفْرَةَ وَالْكَدْرَةَ شَيْئًا . قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى : وَهَيْبٌ أَوْلَاهُمَا عِنْدَنَا بِهَذَا .

525. (647m). ...Rəvayət edilir ki, Atiyyə رضي الله عنها demişdir: “Biz (təmizləndikdən sonra) gələn sarı və bulanıq şeyə əhəmiyyət verməzdik”.

١١٥- بَابُ النَّفْسَاءِ ، كَيْفَ تَجْلِسُ

115-ci fəsil: Nifas² olan qadın neçə gün namaz qılmır?

٦٤٨- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ ، حَدَّثَنَا شُعَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى ، عَنْ أَبِي سَهْلٍ ، عَنْ مَسَّةَ الْأُرْدِيَّةِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : كَانَتْ النَّفْسَاءُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَجْلِسُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، وَكُنَّا نَطْلِي وَجُوهَنَا بِاللُّؤْسِ مِنَ الْكَلْبِ .

¹ Yəni namaz qılmağımıza bir maneə saymazdıq.

² Doğuşdan sonra müəyyən vaxtadək uşaqlıqdan qan ifrazı halı. Bu qan kəsilənə qədər qadın namaz qılmır. Bu da təxminən 40 gün davam edir.

526. (648). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ dövründə nifaslı qadınlar qırx gün nifas müddəti saxlayardılar.¹ Həmin vaxt üzlərimizdəki ləkələri vərs² sürtməklə örtərdik”.

۱۱۶- باب : في مُؤَاكَلَةِ الْحَائِضِ

116-cı fəsil: Heyzli qadınla birlikdə yemək yemək

۶۵۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بْنُ بَكْرٍ بْنُ خَلْفٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ حَزْرَامِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مُؤَاكَلَةِ الْحَائِضِ ، فَقَالَ : وَآكَلَهَا .

527. (651). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Səd رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Allah Elçisindən ﷺ heyzli qadınla birlikdə yemək yemək haqda soruşduqda dedi: “Onunla birlikdə yemək yeyə bilərsən”.

۱۱۷- باب : في الصَّلَاةِ فِي ثَوْبِ الْحَائِضِ

117-ci fəsil: Heyz ləkəsi dəyən paltarda namaz qılmaq

۶۵۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عْتَبَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا إِلَى جَنْبِهِ ، وَأَنَا حَائِضٌ ، وَعَلَيَّ مِرْطٌ لِي ، وَعَلَيْهِ بَعْضُهُ .

528. (652). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Mən heyzli ikən və paltarımın bir hissəsi Allah Elçisinin ﷺ toxunduğu halda (gəcələr) namaz qıldım”.

۶۵۳- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، حَدَّثَنَا الثَّيْبَانِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ مِرْطًا ، وَعَلَيْهِ بَعْضُهُ ، وَعَلَيْهَا بَعْضُهُ ، وَهِيَ حَائِضٌ .

529. (653). ...Rəvayət edilir ki, Məymunə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا heyzli ikən və paltarının bir hissəsi Allah Elçisinin ﷺ üstündə ola-ola (gəcələr) namaz qıldım.

¹ Yəni bu müddət ərzində namaz qılmadılar.

² Vərs – Yəməndə bitən sarı rəngli otdur. Qış ilə yay fəsilləri arasında bitir. Boya kimi də istifadə edilir. Ona “Yəməni zəfəranı” da deyilir.

۱۱۸- باب إِذَا حَاضَتِ الْجَارِيَةُ لَمْ تُصَلِّ إِلَّا بِخِمَارٍ

118-ci fəsil: Yetkinlik yaşına çatan qızın namazı yalnız baş örtüyü ilə qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۶۵۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، وَأَبُو التُّعْمَانِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلْمَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ .

530. (655). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Allah həddi-bülüğa çatan qadının namazını yalnız baş örtüyü ilə qəbul edər”.

۱۱۹- بَابُ الْحَائِضِ تَخْتَضِبُ

119-cu fəsil: Heyzli qadının xınadan istifadə etməsi

۶۵۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا أُبَيْدُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ مُعَاذَةَ ، أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : تَخْتَضِبُ الْحَائِضُ ؟ فَقَالَتْ : قَدْ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَخْتَضِبُ ، فَلَمْ يَكُنْ يَنْهَانَا عَنْهُ .

531. (656). ...Muazə رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir qadın Aişəyə dedi: “Heyzli qadın xınadan istifadə edə bilərmimi?” O dedi: “Biz heyzli halda xına yaxardıq, Peyğəmbər ﷺ də buna qarşı çıxmazdı”.

۱۲۰- بَابُ اللَّعَابِ يُصِيبُ النَّوْبَ

120-ci fəsil: Tüpürçəyin paltara bulaşması

۶۵۸- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلْمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَامِلَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ ، وَلُعَابُهُ يَسِيلُ عَلَيْهِ .

532. (658). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ nəvəsi Hüseyn ibn Əlini çiyinə mindirdiyini gördüm. Hüseynin ağız suyu da onun üzərinə axırdı”.

۱۲۱- بَابُ الْمَجِّ فِي الْإِنَاءِ

121-ci fəsil: Ağız suyunun qaba düşməsi

۶۶۰- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ ، وَكَانَ قَدْ عَقَلَ حِجَّةً ، مَجَّهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَلْوٍ مِنْ بَنِي هَنَمٍ .

533. (660). ...Mahmud ibn ər-Rabi ☺ rəvayət edir ki, bizim quyudan vedrə ilə su götürdükdə Allah Elçisinin ☺ ağız suyunun həmin qaba düşdüyünü xatırlayıram.

۱۲۲ - بَابُ النَّهْيِ أَنْ يَرَى عَوْرَةَ أَحِبِّهِ

122-ci fəsil: Müsəlman qardaşın övrətinə baxmağın qadağan olması

۶۶۱ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُمَانَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : لَا تَنْظُرِ الْمَرْأَةَ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ .

534. (661). ...Abdur-Rahmən ibn Əbu Səid əl-Xudri atasından ☺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ☺ belə buyurmuşdur: “Qadın qadının övrətinə, kişi də kişinin övrətinə baxmasın!”

۱۲۳ - بَابُ مَنْ تَوَضَّأَ فَتَرَكَ مَوْضِعًا لَمْ يُصْبِهِ الْمَاءُ

123-cü fəsil: Dəstəmaz aldıqda əzalardan hansısa hissənin quru qalması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۶۶۵ - حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَارِثٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَدْ تَوَضَّأَ وَتَرَكَ مَوْضِعَ الظَّفَرِ ، لَمْ يُصْبِهِ الْمَاءُ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ارْجِعْ ، فَأَحْسِنْ وُضُوءَكَ .

535. (665). ...Ənəs ☺ rəvayət edir ki, bir kişi Peyğəmbərin ☺ yanına gəldi və dəstəmaz aldıqda dırnaq qədər yer quru qaldı. Peyğəmbər ☺ ona dedi: “Qayıt və dəstəmazını gözəl şəkildə al!”

۶۶۶ - حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهَبٍ (ح) وَحَدَّثَنَا ابْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحُطَّابِ ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا تَوَضَّأَ ، فَتَرَكَ مَوْضِعَ الظَّفَرِ عَلَى قَدَمِهِ ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُعِيدَ الْوُضُوءَ وَالصَّلَاةَ ، قَالَ : فَرَجَعَ .

536. (666). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ibn əl-Xattab ☺ demişdir: “Allah Elçisi ☺ bir kişinin dəstəmaz aldığını və ayaq dırnağının yuyulmadığını gördü. Ona dəstəmazını və namazını yenidən yerinə yetirməsini əmr etdi. Həmin adam da elə etdi.

538. (668). ...İbn Şihab رحمته rəvayət edir ki, Ömər ibn Abdul-Əziz Əsr namazını gecikdirdikdə Urva ona dedi: “Cəbrail عليه السلام Allah Elçisinə ﷺ imamlıq edib namaz qıldırmışdı”. Ömər dedi: “Nə dediyinə fikir ver, ey Urva!” Urva dedi: “Mən Bəşir ibn Əbu Məsudun belə dediyini eşitdim: “Əbu Məsud belə dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Cəbrail nazil olub mənə imamlıq etdi və biz birlikdə namaz qıldım. Sonra barmaqları ilə beş namazı sayaraq – sonra birlikdə namaz qıldım, sonra birlikdə namaz qıldım, sonra birlikdə namaz qıldım, sonra birlikdə namaz qıldım, sonra birlikdə namaz qıldım”.

٢- بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

2-ci fəsil: Sübh namazının vaxtı

٦٦٩- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ عُرْوَةَ ، عَنِ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كُنَّ نِسَاءَ الْمُؤْمِنَاتِ ، يُصَلِّيْنَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ ، ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى أَهْلِهِنَّ ، فَلَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ ، تَعْنِي مِنَ الْعَلَسِ .

539. (669). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mömin qadınlar Peyğəmbərlə ﷺ Sübh namazını qılar və ailələrinə qayıdardılar. Hava alaqları olduquna görə heç kim heç kimi tanımazdı”.

٦٧٠- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَسْبَاطٍ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ ، وَالْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : { وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا } قَالَ : تَشْهَدُهُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ .

540. (670). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ “...sübh çağında Quran oxu (fəcr namazını da qıl)! Çünki sübh çağında oxunan Quranın şahidləri olur” (əl-İsra, 78) ayəsi haqda buyurdu: “Gecə və gündüz mələkləri ona şahid olurlar”.

٦٧١- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا حَيْبُكُ بْنُ يَرِيمَ الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا مُعِيْثُ بْنُ سَمِيٍّ ، قَالَ : صَلَّيْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ الصُّبْحَ بَعْلَسَ ، فَلَمَّا سَلَّمَ ، أَقْبَلْتُ عَلَى ابْنِ عُمَرَ ، فَعُلْتُ : مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ ؟ قَالَ : هَذِهِ صَلَاتُنَا ، كَانَتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، فَلَمَّا طَعِنَ عُمَرُ ، أَسْفَرَ بِهَا عُثْمَانُ .

541. (671). ...Rəvayət edilir ki, Muğis ibn Sumey رحمته demişdir: “Mən

Abdullah ibn əz-Zubeyr ilə birlikdə Sübh namazını alaqranlıq olanda qıldım. Namazın sonunda salam verdikdə İbn Ömərın yanına gəlib dedim: Bu namaz nədir?" İbn Ömər dedi: "Bu namaz bizim Allah Elçisi ﷺ, Əbu Bəkr və Ömərlə birlikdə qıldığımız namazdır. Ömər Sübh namazında öldürüldükdə Osman Sübh namazını hava açılana yaxın qılmağa başladı".

٦٧٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ ، سَمِعَ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ ، وَجَدَهُ بَدْرِيٍّ ، يُخْبِرُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ ، عَنْ زَافِعِ بْنِ حَدِيحٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَصْبِحُوا بِالصُّبْحِ ، فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ ، أَوْ لِأَجْرِكُمْ .

542. (672). ...Rafi ibn Xadic ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: "Dan yeri sökülən kimi Sübh namazını qılın! Həqiqətən, bu vaxtda qılınan namazın mükafatı daha böyükdür" və ya "mükafatınız daha böyük olacaq".

٣- بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الظُّهْرِ

3-cü fəsil: Zöhr namazının vaxtı

٦٧٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا دَخَصَتِ الشَّمْسُ .

543. (673). ...Cabir ibn Səmura ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Zöhr namazını günəş zenitdən batmağa doğru meyl etdikdə qıldırardı.

٦٧٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ أَبِي جَمِيلَةَ ، عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ ، عَنْ أَبِي بَرزَةَ السَّلْمِيِّ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي صَلَاةَ الْهَجِيرِ الَّتِي تَدْعُونَهَا الظُّهْرَ ، إِذَا دَخَصَتِ الشَّمْسُ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ ، نَحْوَهُ .

544. (674). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Bərzə əl-Əsləmi ﷺ demişdir: "Allah rəsulu ﷺ sizin Zöhr namazı dediyiniz "həcir"¹ namazını günəş zenitdən batmağa doğru meyl etdikdə qıldırardı".

٦٧٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرَّبِ الْعَبْدِيِّ ، عَنْ حَبَّابٍ ، قَالَ : شَكُّونَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرَّ الرَّمْضَاءِ ، فَلَمْ يُشْكِنَا .

¹ Həcir – günortanın ən isti vaxtına deyilir.

545. (675). ...Rəvayət edilir ki, Xabbab ؓ demişdir: “Biz günəşin şiddətli istiliyi vaxtı (qılınan Zöhr namazı) haqda Allah Elçisinə ﷺ şikayət etmişdik, lakin o, bizim şikayəti qəbul etməmişdi”.¹

٦٧٦- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ سُنْفِيَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ خِشْفِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : شَكَوْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرَّ الرِّثْضَاءِ ، فَلَمْ يُشْكِنَا .

546. (676). ...Rəvayət edilir ki, İbn Məsud ؓ demişdir: “Biz günəşin şiddətli istiliyi vaxtında (qılınan Zöhr namazı) haqda Allah Elçisinə ﷺ şikayət etmişdik, lakin o, bizim şikayəti qəbul etməmişdi”.

٤- بَابُ الْإِتْرَادِ بِالظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ

4-cü fəsil: Şiddətli isti olanda Zöhr namazını daha sərin vaxta qədər gecikdirmək

٦٧٧- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ ، فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ ؛ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

547. (677). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Şiddətli istilik olduqda namazı daha sərin vaxta qədər gecikdirin! Həqiqətən, şiddətli istilik Cəhənnəmin nəfəs almasıdır”.

٦٧٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ ، فَأَبْرِدُوا بِالظُّهْرِ ؛ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

548. (678). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Şiddətli istilik olduqda Zöhr namazını sərin vaxta qədər gecikdirin! Həqiqətən, şiddətli istilik Cəhənnəmin nəfəs almasıdır”.

٦٧٩- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَبْرِدُوا بِالظُّهْرِ ؛ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

¹ Yəni Zöhr namazının bir qədər gec qılınmasını xahiş etmişdilər.

549. (679). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Zöhr namazını daha sərin vaxta qədər gecikdirin! Həqiqətən, şiddətli istilik Cəhənnəmin nəfəs almasıdır”.

٦٨٠ - حَدَّثَنَا تَيْمٌ بْنُ الْمُنتَصِرِ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ ، عَنْ شَرِيكِ ، عَنْ بَيَانَ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : كُنَّا نُصَلِّيَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الظُّهْرِ بِالْحَاجِرَةِ ، فَقَالَ لَنَا : أُبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ ؛ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

550. (680). ...Rəvayət edilir ki, Muğira ibn Şubə ؓ demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə Zöhr namazını günün ən isti vaxtında qıldırıq. Allah Elçisi ﷺ bizə dedi: “Zöhr namazını daha sərin vaxta qədər gecikdirin! Həqiqətən, şiddətli istilik Cəhənnəmin nəfəs almasıdır”.

٦٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أُبْرِدُوا بِالظُّهْرِ .

551. (681). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Zöhr namazını daha sərin vaxta qədər gecikdirin!”

٥ - بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الْعَصْرِ

5-ci fəsil: Əsr namazının vaxtı

٦٨٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُوَيْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّيَ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةً حَيَّةً ، فَيَذْهَبُ الدَّاهِبِ إِلَى الْعَوَالِي ، وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةً .

552. (682). ...Ənəs ibn Malik ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Əsr namazını günəş yüksəkdə qızmar olduqda qıldırı. Bu əsnada bir nəfər “Əvali” deyilən yerə gedib gələrdi, amma günəş hələ qızmar olardı.

٦٨٣ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ ، وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِي ، لَمْ يَطَّهِّرِ الْفَيْءُ بَعْدُ .

553. (683). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ Əsr namazını günəş mənim otağımın içinə düşdükdə, otağımda kölgə olmayan vaxt qıldırı”.

٦- بَابُ الْمُحَافَظَةِ عَلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ

6-cı fəsil: Əsr namazını qorumaq

٦٨٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ : مَلَأَ اللَّهُ بُيُوتَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا ، كَمَا شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى .

554. (684). ...Əli ibn Əbu Talib رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم Xəndək döyüşündə buyurdu: “Allah onların evlərini və qəbirlərini odla doldursun! Onlar bizə orta namazı qılmağa imkan vermədilər”.

٦٨٥- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الَّذِي تَفْوُتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ ، فَكَأَنَّمَا وَتَرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ .

555. (685). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Əsr namazını vaxtında qılmayan, sanki ailəsini və malını itirmiş kimsə kimidir!”

٦٨٦- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ (ح) وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ ، عَنْ زُبَيْدٍ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَبَسَ الْمُشْرِكُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ ، فَقَالَ : حَبَسُونَا عَنْ صَلَاةِ الْوُسْطَى ، مَلَأَ اللَّهُ قُبُورَهُمْ وَبُيُوتَهُمْ نَارًا .

556. (686). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Müşriklər Günəş batana qədər Peyğəmbərə صلى الله عليه وسلم Əsr namazını qılmağa imkan vermədilər. O dedi: “Onlar bizə orta namazı qılmağa imkan vermədilər. Allah onların qəbirlərini və evlərini odla doldursun!”

٧- بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ

7-ci fəsil: Məğrib namazının vaxtı

٦٨٧- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّجَّاشِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ يَقُولُ : كُنَّا نَصَلِّي الْمَغْرِبَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا ، وَإِنَّهُ لَيَنْظُرُ إِلَى مَوَاقِعِ نَبْلِهِ .

557. (687). ...Rəvayət edilir ki, Rafi ibn Xadic رضي الله عنه demişdir: “Biz Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم dövründə Məğrib namazını birimizin ox atıb həmin oxun hara düşdüyünü gördüyü vaxtda qıldırıq!”

٦٨٨- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَحْوَعِ ، أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَغْرِبَ إِذَا تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ .

558. (688). ...Rəvayət edilir ki, Sələmə ibn əl-Əkva ﷺ Məğrib namazını Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə günəş üfüqdə batan kimi qılmışdır.

٦٨٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى ، أَخْبَرَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَامِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَزَالُ أُمَّتِي عَلَى الْفِطْرَةِ ، مَا لَمْ يُؤَخَّرُوا الْمَغْرِبَ ، حَتَّى تَشْتَبِكَ النُّجُومُ . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ مَاجَةَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى يَقُولُ : اضْطَرَبَ النَّاسُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ بِبَغْدَادَ ، فَذَهَبْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ الْأَعْمَرِيُّ إِلَى الْعَوَامِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَامِ ، فَأَخْرَجَ إِلَيْنَا أَصْلَ أَبِيهِ ، فَإِذَا الْحَدِيثُ فِيهِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى الرَّعْفَرِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى ، نُحْوَهُ .

559. (689). ...Rəvayət edilir ki, Abbas ibn Abdulmuttalib ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətim Məğrib namazını ulduzların çoxalmasına qədər gecikdirmədikcə fitrət üzərində olacaqdır”. Əbu Abdullah ibn Muhəmməd ibn Yəzid ibn Məcə deyir: “Mən Muhəmməd ibn Yəhyanın belə dediyini eşitdim: “İnsanlar Bağdadda bu hədis haqda mübahisə etməyə başladılar. Mən və Əbu Bəkr əl-Əyən əl-Avvam ibn Abbad ibn əl-Avvamın yanına getdik. O da atasının əlyazmasını çıxartdı. Orada da bu hədisin oxşarı vardı”.

٨- بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ

8-ci fəsil: İşa namazının vaxtı

٦٩٠- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي ، لَأَمَرْتُهُمْ بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ .

560. (690). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətim üçün çətinlik olmasaydı, İşa namazını gecikdirməyi əmr edərdim”.

٦٩١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي ، لَأَخَّرْتُ صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ، أَوْ نِصْفِ اللَّيْلِ .

561. (691). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ümmətim üçün çətinlik olmasaydı, İsa namazını gecənin üçdəbirinə və yarısına kimi gecikdirməyi əmr edərdim”.

٦٩٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، قَالَ : سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ : هَلِ اتَّخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاتِمًا ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَخَّرَ لَيْلَةَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ، إِلَى قَرِيبٍ مِنْ شَطْرِ اللَّيْلِ ، فَلَمَّا صَلَّى ، أَقْبَلَ عَلَيْنَا يَوْجِهَهُ ، فَقَالَ : إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا وَنَامُوا ، وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظِرْتُمْ الصَّلَاةَ . قَالَ أَنَسٌ : كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصِ حَاتِمِهِ . قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ : حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، مَوْحُوهُ .

562. (692). ...Rəvayət edilir ki, Humejd ؓ demişdir: “Ənəs ibn Malikdən soruşuldu: “Allah Elçisi ﷺ məktublara möhür vurmaq üçün özünə möhür götürmüşdümü?” Ənəs dedi: “Bəli, bir dəfə İsa namazını gecəyarısına qədər gecikdirdi, namazı qılından sonra üzünü bizə tərəf çevirib buyurdu: “Həqiqətən, insanlar namazlarını qılıb yatıblar. Siz isə namazı gözlədiyiniz müddətcə namaz qılmış kimi sayılırsınız”. Ənəs dedi: “Mən, sanki indi də onun (möhür kimi istifadə olunan) üzününün parılısını görürəm”.

٦٩٣- حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَغْرِبَ ، ثُمَّ لَمْ يَخْرُجْ حَتَّى ذَهَبَ شَطْرُ اللَّيْلِ ، فَخَرَجَ ، فَصَلَّى بِحَيْمٍ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا وَنَامُوا ، وَأَنْتُمْ لَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظِرْتُمْ الصَّلَاةَ ، وَلَوْلَا الضَّعِيفُ وَالسَّقِيمُ ، أَحْبَبْتُ أَنْ أُؤَخَّرَ هَذِهِ الصَّلَاةَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ .

563. (693). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə Məğrib namazını qıldırıldı. Sonra evinə gedib gecənin yarısına qədər çıxmadı. Gecənin yarısında çıxıb bizə namaz qıldırıldı və buyurdu: “Həqiqətən, insanlar namazlarını qılıb yatıblar. Siz isə namazı gözlədiyiniz müddətcə namaz qılmış kimi sayılırsınız. Zəif və xəstələriniz olmasaydı, bu namazı gecənin yarısına qədər gecikdirmək istəyərdim”.

٩- بَابُ مَنْ نَامَ عَنِ الصَّلَاةِ أَوْ نَسِيَهَا

9-cu fəsil: Yuxuya gedən və ya namaz qılmağı unudan

٦٩٥- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ رُبَيْعٍ ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يَغْفُلُ عَنِ الصَّلَاةِ ، أَوْ يَرْفُدُ عَنْهَا ، قَالَ : يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا .

564. (695). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Peyğəmbərdən

ﷺ namazı yadından çıxararaq qılmayan və ya yatıb qalan haqqında soruşulduqda belə buyurdu: “Yadına düşən kimi qılsın”.

٦٩٦- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّبِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ نَسِيَ صَلَاةً ، فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا .

565. (696). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim namazı unutsa, yadına düşən kimi qılsın”.

٦٩٧- حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئَ قَفَلًا مِنْ غَزْوَةِ حَيْبَرَ ، فَسَارَ لَيْلَةً ، حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْكُرَى ، عَرَسَ ، وَقَالَ لِبِلَالٍ : اكْمُلْ لَنَا اللَّيْلَ ، فَصَلَّى بِبِلَالٍ مَا قَدِرَ لَهُ ، وَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ ، فَلَمَّا تَقَارَبَ الْفَجْرُ ، اسْتَنَدَ بِبِلَالٍ إِلَى رِجْلَيْهِ مُوَاجِعَةً الْفَجْرِ ، فَعَلَبَتْ بِبِلَالٍ عَيْنَاهُ وَهُوَ مُسْتَنِدٌّ إِلَى رِجْلَيْهِ ، فَلَمْ يَسْتَنْقِطْ بِبِلَالٍ ، وَلَا أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى ضَرَبَتْهُمُ الشَّمْسُ ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْهَمَ اسْتِنِقَاطًا ، فَفَزِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : أَيُّ بِلَالٍ ! فَقَالَ بِبِلَالٍ : أَخَذَ بِنَفْسِي الَّذِي أَخَذَ بِنَفْسِكَ ، يَا بِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : افْتَادُوا ، فَافْتَادُوا زَوَاجِلَهُمْ شَيْئًا ، ثُمَّ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَمَرَ بِبِلَالٍ فَأَقَامَ الصَّلَاةَ ، فَصَلَّى بِحِمِّ الصُّبْحِ ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ ، قَالَ : مَنْ نَسِيَ صَلَاةً ، فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا ، فَإِنَّ اللَّهَ قَالَ : { وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ } . قَالَ : وَكَانَ ابْنُ شَهَابٍ يَقْرُؤُهَا : لِلذِّكْرِ .

566. (697). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Xeybər döyüşündən qayıtdıqda gecə boyu yolda olduğuna görə onu mürgü tuturdu və Bilala yönələrək dedi: “Bu gecə oyaq qalaraq bizi qoru!” Bilal gecə boyu Allahın istədiyi qədər namaz qıldı. Allah Elçisi ﷺ və səhabələri yatmışdılar. Sübh vaxtı yaxınlaşdıqda Bilal üzünü günəşin çıxdığı tərəfə tutaraq miniyinə söykənmiş halda yuxuya getdi. Günəşin istisi onlara dəyəmə qədər nə Bilal, nə də heç kim oyanmadı. İlk oyanan Allah Elçisi ﷺ oldu və dedi: “Ey Bilal!” Bilal dedi: “Sizi yatdıran Allah məni də yatdırdı, atam-anam sənə fəda olsun!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Heyvanlarınızı bu ərazidən uzaqlaşdırın!” Onlar da heyvanlarını oradan uzaqlaşdırdılar. Sonra Allah Elçisi ﷺ dəstəmaz aldı və Bilala iqamə verməyi əmr etdi. Allah Elçisi ﷺ onlara Sübh namazını qıldırıldı. Peyğəmbər ﷺ namazı qıldıqdan sonra dedi: “Kim bir namazı unudarsa, yadına düşən kimi qılsın. Allah buyurur: “Məni xatırlamaq üçün namaz qıl!” (Taha, 14).

٦٩٨- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رِيَّاحٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، قَالَ : ذَكَرُوا تَفْرِيطَهُمْ فِي

النَّوْمِ ، فَقَالَ : نَامُوا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَيْسَ فِي النَّوْمِ تَقْرِيْبٌ ، إِنَّمَا التَّقْرِيْبُ فِي الْبَيْتِظَةِ ، فَإِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ صَلَاةً ، أَوْ نَامَ عَنْهَا ، فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا ، وَلَوْ قَبْلَهَا مِنَ الْعَدَا . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رِبَاعٍ : فَسَمِعَ عِمْرَانَ بْنَ الْحُصَيْنِ ، وَأَنَا أُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ ، فَقَالَ : يَا فَتَى انظُرْ كَيْفَ تُحَدِّثُ ، فَإِنِّي شَاهِدٌ لِلْحَدِيثِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَمَا أَنْكَرَ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا .

567. (698). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Qatədə رضي الله عنه demişdir: “Yuxuda səhlənkar olmaq haqda söhbət olduqda biri dedi: “Günəş çıxana qədər yatmışdıq”. Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم dedi: “Yatmaqda bir qəbahət yoxdur. Qəbahət oyanmaqdadır. Sizdən biriniz namaz qılmağı unudar və ya yatıb qalarsa, yadına düşən kimi onu qılsın. Növbəti gün isə namazı öz vaxtında qılsın”. Abdullah ibn Rabah dedi: “Mən bu hədisi danışanda İmran ibn Husayn məni eşidirdi. O mənə dedi: “Ey cavan oğlan, hədis rəvayət etdikdə diqqətli ol! Mən bu hədisin şahidi olmuşam. O vaxt Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم ilə birlikdə idim”. Ravi deyir ki, İmran ibn Husayn Abdullah ibn Ravahanın rəvayətindən heç nəyi rədd etmədi.

١٠ - بَابُ وَقْتِ الصَّلَاةِ فِي الْعُدْرِ وَالصَّرُورَةِ

10-cu fəsil: Üzr və zərurətdə namazların vaxtı

٦٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَزِيُّ ، أَحْبَبَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، وَعَنْ بُشَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، وَعَنِ الْأَعْرَجِ ، يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْعَصْرِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ ، فَقَدْ أَدْرَكَهَا ، وَمَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ ، فَقَدْ أَدْرَكَهَا .

568. (699). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Kim günəş batmadan Əsr namazının bir rükətini qılmağa çatarsa, namaza çatmış sayılır. Kim günəş çıxmadan Sübh namazının bir rükətini qılmağa çatarsa, namaza çatmış sayılır”.

٧٠٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ ، وَخَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى البَصْرِيَّانِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبَنِي يُونُسُ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً ، قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ ، فَقَدْ أَدْرَكَهَا ، وَمَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْعَصْرِ رَكْعَةً ، قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ ، فَقَدْ أَدْرَكَهَا .

569. (700). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Kim günəş çıxmadan Sübh namazının bir rükətini qılmağa çatarsa, namaza

çatmış sayılır. Kim günəş batmadan Əsr namazının bir rükətini qılmağa çatarsa, namaza çatmış sayılır”.

۱۱- بَابُ التَّهْيِیِّ عَنِ النَّوْمِ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ، وَعَنِ الْحَدِيثِ بَعْدَهَا

11-ci fəsil: İşa namazından əvvəl yatmağın, İşa namazından sonra isə danışmağın qadağan edilməsi

۷۰۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، وَعَبْدُ الْوَهَّابِ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَوْفٌ ، عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءَ ، وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا ، وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا.

570. (701). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Bərzə əl-Əsləmi رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم İşa namazını gecikdirməyi xoşlayar, İşa namazından qabaq yatmağı, ondan (namazdan) sonra isə danışmağı xoşlamazdı”.

۷۰۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْلَى الطَّائِفِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : مَا نَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ ، وَلَا سَمَرَ بَعْدَهَا.

571. (702). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم İşa namazından qabaq yatmaz, ondan (namazdan) sonra isə danışmazdı”.

۷۰۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ ، وَعَلِيُّ بْنُ الْمُثَنَّرِ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ شَقِيقِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : جَدَّبَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمَرَ بَعْدَ الْعِشَاءِ. قَالَ ابْنُ مَاجَةَ : يَعْنِي رَجَرْنَا عَنْهُ ، أَيْ : نَهَانَا عَنْهُ.

572. (703). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم İşa namazından sonra bizim danışmağımıza pis baxardı. Yəni danışmağımızı qadağan edərdi”.

۱۲- بَابُ التَّهْيِیِّ أَنْ يُقَالَ صَلَاةُ الْعَتَمَةِ

12-ci fəsil: İşa namazına “Atəmə” deməyin qadağan edilməsi

۷۰۴- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي لَبِيدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ،

عن ابن عمر ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمْ ، فَإِنَّهَا الْعِشَاءُ ، وَإِنَّهُمْ يُعْتَمُونَ بِالْإِبِلِ .

573. (704). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Bədəvilər sizin namazınıza başqa ad qoymasınlar. Bu namazın adı İşadır. Bədəvilər o namazı dəvələrinə görə gecikdirdikləri üçün onu “Atəmə” adlandırırlar”.

٧٠٥ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَابِيسٍ ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَارِثٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَزْمَلَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمْ ، زَادَ ابْنُ حَزْمَلَةَ ، فَإِنَّمَا هِيَ الْعِشَاءُ ، وَإِنَّمَا يَقُولُونَ : الْعَتَمَةُ ، لِإِعْتَامِهِمْ بِالْإِبِلِ .

574. (705). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Bədəvilər sizin namazınıza başqa ad qoymasınlar”. Ravi İbn Hərmələ dedi: “Bu namazın adı İşadır. Bədəvilərin başı dəvələrinə qarışdığına görə o namaza “Atəmə” deyirlər”.

فِضَّةٍ ، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى نَاصِيَةِ أَبِي مُحَمَّدٍ ، ثُمَّ أَمَرَهَا عَلَى وَجْهِهِ ، ثُمَّ مِنْ بَيْنِ تَدْيِيهِ ، ثُمَّ عَلَى كَعْبِهِ ، ثُمَّ بَلَغَتْ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُرَّةَ أَبِي مُحَمَّدٍ ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : بَارَكَ اللَّهُ لَكَ ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَمَرْتَنِي بِالتَّأْدِينِ بِمَكَّةَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَدَهَبَ كُلُّ شَيْءٍ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كِرَاهِيَةٍ ، وَعَادَ ذَلِكَ كُلَّهُ حَبَّةً لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَدِمْتُ عَلَى عَتَّابِ بْنِ أُسَيْدٍ ، عَامِلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَكَّةَ ، فَأَدَّيْتُ مَعَهُ بِالصَّلَاةِ عَنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قَالَ : وَأَخْبَرَنِي ذَلِكَ مَنْ أَدْرَكَ أَبَا مُحَمَّدٍ ، عَلَى مَا أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ .

576. (708). ...Abdul-Əziz ibn Abdul-Məlik ibn Əbu Məhzura رَوَى عَنْهُ rəvayət edir ki, Abdullah ibn Muheyritz ona dedi ki, o, Əbu Məhzuranın yanında qalan yetim uşaq idi. Əbu Məhzura onu Şama getmək üçün hazırlaşdırdı, o da Əbu Məhzuraya dedi: “Ey əmi, mən Şama gedirəm və insanların məndən sənin azan verməyin haqqında soruşmalarından qorxuram”. Əbu Məhzura ona dedi: “Mən bir dəstə insanla Huneyn yolunda Allah Elçisi ﷺ ilə rastlaşdım. O, Huneyndən gəlirdi. Allah Elçisinin ﷺ müəzzini namaz üçün azan verdi. Biz bu səsi eşidib ona istehza edirdik. Allah Elçisi ﷺ bu səsi eşidib bizim yanımıza adam göndərdi. Biz onun yanına gəldik və Allah Elçisi ﷺ bizə dedi: “Mənim eşitdiyim səs hansınızın səsi idi?” Bizimkilər işarə ilə məni göstərdilər. Allah Elçisi ﷺ onları geriyyə qaytardı, mənə isə dedi: “Qalx, namaz üçün azan ver!” Mən də qalxdım və bu mənə ağır gəlmədi. Allah Elçisi ﷺ qarşısında özü bu sözləri mənə öyrətdi: “Alla:hu Əkbər, Alla:hu Əkbər, Alla:hu Əkbər, Alla:hu Əkbər! Əşhədu əl-Lə: ilə:hə illəllah, əşhədu əl-Lə: ilə:hə illəllah! Əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasu:lullah, əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasu:lullah!” Sonra dedi: “Qayıt və səsinə uzadaraq de: “Əşhədu əl-Lə: ilə:hə illəllah, əşhədu əl-Lə: ilə:hə illəllah! Əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasu:lullah, əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasu:lullah! Həyyə aləs-alə:h, həyyə aləs-salə:h! Həyyə aləl-fələ:h, həyyə aləl-fələ:h! Alla:hu Əkbər, Alla:hu Əkbər! Lə: ilə:hə illəllah!”

Həyyə aləs-saləh, həyyə aləs-saləh!
 Həyyə aləl-fələh, həyyə aləl-fələh!
 Allahu Əkbər, Allahu Əkbər!
 Lə iləhə illəllah!
 İqamə isə on yeddi kəlmədir:
 Allahu Əkbər, Allahu Əkbər,
 Allahu Əkbər, Allahu Əkbər!
 Əşhədu ən lə iləhə illəllah,
 əşhədu ən lə iləhə illəllah!
 Əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasulullah,
 əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasulullah!
 Həyyə aləs-saləh, həyyə aləs-saləh!
 Həyyə aləl-fələh, həyyə aləl-fələh!
 Qad qamətis-salətu, qad qamətis-saləh,
 Allahu Əkbər, Allahu Əkbər!
 Lə iləhə illəllah!”

۳- بابُ السُّنَّةِ فِي الْأَذَانِ

3-cü fəsil: Azanın sünnəsi

۷۱۱- حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْأَبْطَحِ ، وَهُوَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ ، فَخَرَجَ بِلَالٌ ، فَأَذَّنَ ، فَاسْتَدَارَ فِي آذَانِهِ ، وَجَعَلَ إِصْبَعِيهِ فِي أُذُنَيْهِ .

578. (711). ...Aun ibn Əbu Cuheyfə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Əbtah deyilən yerdə Allah Elçisinin ﷺ yanına gəldim. O, qırmızı rəngdə olan çadırdə idi. Az müddət sonra Bilal çıxdı və azan verməyə başladı. Azan verdikdə sağa və sola çevrildi. Barmaqlarını qulağına salmışdı”.

۷۱۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : كَانَ بِلَالٌ لَا يَخْرُمُ الْأَذَانَ عَنِ الْوَقْتِ ، وَرَبَّمَا أَخَّرَ الْإِقَامَةَ شَيْئًا .

579. (713). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səməra ﷺ demişdir: “Bilal azanı vaxtında verər, hərdən iqaməni bir az gecikdirərdi”.

٧١٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنْ أَشْعَثَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ ، قَالَ : كَانَ آخِرَ مَا عَاهَدَ إِلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا نَأْخُذَ مُؤَدَّنًا يَأْخُذُ عَلَيَّ الْأَذَانَ أَجْرًا.

580. (714). ...Rəvayət edilir ki, Osman ibn Əbul-As ﷺ demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ mənə etdiyi son tövsiyəsi maaş müqabilində azan verəni təyin etməmək olmuşdur”.

٧١٦- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ بِلَالٍ ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤَدِّنُهُ بِصَلَاةِ الْفَجْرِ ، فَقِيلَ : هُوَ نَائِمٌ ، فَقَالَ : الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ ، الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ ، فَأَوْتَتْ بِي تَأْدِينِ الْفَجْرِ ، فَتَبَّتَ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ.

581. (716). ...Səid ibn Museyyib رضى الله عنه rəvayət edir ki, Bilal Sübh namazına azan vermək üçün Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldi. Ona deyildi: “O yatıb”. Bilal belə dedi: “əs-Salə:tu xayrum-min ən-nəum, əs-Salə:tu xayrum-min ən-nəum!” Beləcə, Sübh namazının azanında belə demək sabit olaraq qaldı”.

٤- بَابُ مَا يُقَالُ إِذَا أَدَّنَ الْمُؤَدَّنُ

4-cü fəsil: Müəzzin azan verdikdə nə demək lazımdır?

٧١٨- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَدَّنَ الْمُؤَدَّنُ ، فَمَقُولُوا مِثْلَ قَوْلِهِ.

582. (718). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Müəzzin azan verdikdə onun dediyi kimi deyin!”

٧٢٠- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا سَمِعْتُمُ الْبَدَاءَ ، فَمَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَدَّنُ.

583. (720). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Azanı eşitdiyiniz zaman müəzzinin dediklərini deyin!”

¹ Tərcüməsi: Namaz yatmaqdan xeyirlidir!

٧٢١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَحْمَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الْحَكِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ : وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، رَضِيَتْ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ .

584. (721). ...Səd ibn Əbu Vaqqas ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim müəzzinin “Kim azanı eşidərək: “Əşhədu əl-lə: ilə:hu illəlla:hu vahdəhu lə: şəri:kə ləhu və ənnə Muhəmmədən abduhu va rasu:luhu. Radi:tu billə:hi Rabbən və bi Muhəmmədin rasu:lən, va bil-İslə:mi di:nən!”¹ - deyərsə, Allah onun günahlarını bağışlayar”.

٧٢٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشْقِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ الْأَلْهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَزْرَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ : اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ ، وَالْفَضِيلَةَ ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ ، إِلَّا حَلَّتْ لَهُ الشَّمَاعَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

585. (722). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim azanı eşitdikdə²: “Alla:hummə Rabbə hə:zihid-də'vətit-tə:mmə, vas-salə:til-qa:imə, ə:ti Muhəmmədən il-vasi:lətə val-fədi:lətə, vəb'ashu məqə:mən məhmu:dən illəzi: vəadtəhu!”³ - deyərsə, Qiyamət günü mənim şəfaətimə qovuşar”.

٥- باب فَضْلِ الْأَذَانِ وَتَوَابِ الْمُؤَذِّنِينَ

5-ci fəsil: Azanın fəziləti və müəzzinin (azan verənin) savabı

٧٢٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَكَانَ أَبُوهُ فِي حَجْرٍ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ لِي أَبُو سَعِيدٍ : إِذَا كُنْتَ فِي الْبُؤَادِي ، فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالْأَذَانِ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَا يَسْمَعُهُ حَجْرٌ ، وَلَا إِنْسٌ ، وَلَا شَجَرٌ ، وَلَا حَجَرٌ ، إِلَّا شَهِدَ لَهُ .

¹ Tərcüməsi: Mən də şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O, təkdir, Onun şərifi yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir! Allahın Rəbb, Muhəmmədin elçi və İslamın din olduğundan razıyam! (Bu, müəzzinin şəhadət gətirməsinin ardınca deyilir. İbn Xuzeymə, 1/220; № 421, 422).

² Yəni azanı tam eşitdikdən sonra deyilir. Peyğəmbər ﷺ belə buyurur: “Müəzzinin dediklərini deyən, sonra mənim üçün Allahdan vəsilə istəyin”. (Muslim, 577, 875).

³ Tərcüməsi: Bu tam dövətin və qılınacaq namazın Rəbbi olan Allahım! Muhəmmədə vasitəçilik haqqı və fəzilət ver. Onu vəd etdiyən təriflənen məqama çatdır!

586. (723). ...Abdullah ibn Abdur-Rahmən ibn Əbu Sasə atasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, atası Əbu Səid əl-Xudrinin dizinin dibində böyümüşdü, Əbu Səid ona belə dedi: “Obada olduğun zaman azanı yüksək səslə oxu! Çünki mən, Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Müəzzinin səsinə eşidən elə bir cin, insan, ağac və daş yoxdur ki, (Qiyamət günü) ona şahidlik etməsin”.

٧٢٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانَةُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مِنْ فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : الْمُؤَذِّنُ يُعْفَرُ لَهُ ، مَدَى صَوْتِهِ ، وَرَسْتَعْفُرُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ ، وَبَايَسٍ ، وَشَاهِدُ الصَّلَاةِ ، يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ حَسَنَةً ، وَيُكَفَّرُ عَنْهُ مَا بَيْنَهُمَا .

587. (724). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ ağzından eşitmişəm: “Səsinin çatdığı yerə qədər müəzzinin günahları bağışlanır. (Onu eşidən) yaş və quru olan hər bir şey onun üçün bağışlanma diləyir. Camaatla namaz qılana isə iyirmi beş savab yazılır və iki namaz arasındakı günahları bağışlanır”.

٧٢٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

588. (725). ...Rəvayət edilir ki, Muaviyə ibn Əbu Süfyan رضي الله عنه Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Qiyamət günü müəzzinlər boyunları ən uzun olan insanlardır”.

٧٢٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي أُبَيٍّ ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَدَّنَ نَيْتِي عَشْرَةَ سَنَةً ، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ ، وَكُتِبَ لَهُ بِتَأْذِينِي فِي كُلِّ يَوْمٍ سِتُّونَ حَسَنَةً ، وَلِكُلِّ إِقَامَةٍ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً .

589. (728). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim on iki il azan verərsə, Cənnət ona vacib olar. Ona hər gün verdiyi azana görə altmış, iqaməyə görə isə otuz savab verilir”.

٦- بَابُ إِفْرَادِ الْإِقَامَةِ

6-cı fəsil: İqamənin sözlərini tək sayda demək

٧٢٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجُرَّاحِ ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ أَبِي فَلَابَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ :
الْتَمَسُوا شَيْئًا يُؤَدِّنُونَ بِهِ عِلْمًا لِلصَّلَاةِ ، فَأَمَرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ ، وَيُوتِرَ الْإِقَامَةَ.

590. (729). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Namaza çağırmaq üçün çox şey araşdırıldı. Sonra Bilala əmr edildi ki, azanın sözlərini cüt sayda, iqamənin sözlərini isə tək sayda desin”.

٧٣٠- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ أَبِي فَلَابَةَ ، عَنْ أَنَسِ ، قَالَ : أَمَرَ بِلَالٌ أَنْ
يَشْفَعَ الْأَذَانَ ، وَيُوتِرَ الْإِقَامَةَ.

591. (730). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ؓ demişdir: “Bilala azanı qoşa sözlərlə, iqaməni isə tək-tək olan sözlərlə demək əmr edildi”.

٧٣١- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدِ بْنِ سَعْدِ ، مُؤَدِّنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ،
عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ أَدَانَ بْنَ بِلَالٍ كَانَ مَثْنَى مَثْنَى ، وَإِقَامَتَهُ مُفْرَدَةً.

592. (731). ...Allah Elçisinin ﷺ müəzzini olan Abdur-Rahmən ibn Səd ibn Əmmar ibn Səd atasından və babasından ؓ rəvayət edir ki, Bilal azanı qoşa kəlmələrlə, iqaməni isə tək-tək kəlmələrlə verərdi.

٧٣٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي مُعَمَّرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، مَوْلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَدَّثَنِي
أَبِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ بِلَالَ بْنَ بِلَالٍ يُؤَدِّنُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثْنَى
مَثْنَى ، وَيَقِيمُ وَاحِدَةً.

593. (732). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Rafi ؓ demişdir: “Mən Bilalın Allah Elçisinin ﷺ hüzurunda azanın kəlmələrini qoşa sözlərlə, iqamənin kəlmələrini isə tək-tək sözlərlə dediyini gördüm”.

٧- بَابُ إِذَا أَدَّنَ وَأَنْتَ فِي الْمَسْجِدِ فَلَا تَخْرُجْ

7-ci fəsil: Azan verilərkən məsciddəsənsə, oradan çıxmaq

٧٣٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ ، عَنْ أَبِي السَّعْتَاءِ ، قَالَ : كُنَّا فُعُودًا فِي

المَسْجِدِ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ ، فَأَدَّانَ الْمُؤَدِّدُ ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ بِمِثْي ، فَاتَّبَعَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ بَصَرُهُ حَتَّى خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : أَمَا هَذَا ، فَقَدْ غَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

594. (733). ...Rəvayət edilir ki, Əbu əş-Şə'sə رضي الله عنه demişdir: “Biz Əbu Hureyra ilə birlikdə məsciddə oturmuşduq. Müəzzin azan verdi və bir kişi məsciddən çıxmaq üçün ayağa durdu. Həmin adam məsciddən çıxana qədər Əbu Hureyra ona baxdı və dedi: “O ki qaldı buna, artıq o, Əbul-Qasimə (Allah Elçisinə) رضي الله عنه asi oldu”.

٧٣٤ - حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبْنَا عَبْدَ الْجَبَّارِ بْنَ عُمَرَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي قُرَوَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُونُسَ ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُثْمَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَدْرَكَهُ الْأَذَانُ فِي الْمَسْجِدِ ، ثُمَّ خَرَجَ ، لَمْ يَخْرُجْ لِحَاجَةٍ ، وَهُوَ لَا يُرِيدُ الرَّجْعَةَ ، فَهُوَ مُنَافِقٌ .

595. (734). ...Rəvayət edilir ki, Osman رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Kim məsciddə olduqda azan oxunarsa, sonra ehtiyac olmadan bayıra çıxsə və qayıtmaq da istəməzsə, artıq o, münafiqdir”.

٤ - أَبْوَابُ الْمَسَاجِدِ وَالْجَمَاعَاتِ

4. Məscidlər və camaat

١ - بَابُ وَمَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا

1-ci fəsil: Allah rızası üçün məscid tikən

٧٣٥- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجَعْفَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ؛ جَمِيعًا عَنْ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُرَّاقَةَ الْعَدَوِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَطَّابِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يُذْكَرُ فِيهِ اسْمُ اللَّهِ ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ .

596. (735). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ibn əl-Xattab ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim Allahın adı yad edilən bir məscid tikərsə, Allah ona Cənnətdə bir ev bina edər”.

٧٣٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا ، بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ .

597. (736). ...Rəvayət edilir ki, Osman bin Əffan ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim Allah rızası üçün bir məscid tikərsə, Allah ona onun mislini Cənnətdə bina edər”.

٧٣٨- حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ النَّوْفَلِيِّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ ، كَمَفْخَصِ قَطَاةٍ ، أَوْ أَصْعَرَ ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ .

598. (738). ...Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Allah rızası üçün quş yuvası və ya ondan kiçik bir məscid tikərsə, Allah onun üçün Cənnətdə bir ev bina edər”.

٢ - بَابُ تَشْيِيدِ الْمَسَاجِدِ

2-ci fəsil: Məscidlərin bəzədilməsi

٧٣٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجَمْعِيُّ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَقُومُوا السَّاعَةَ ، حَتَّى يَتَبَاهَى النَّاسُ فِي الْمَسَاجِدِ .

599. (739). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İnsanlar bir-birinin qarşısında tikdikləri məscidlərlə öyünmədikcə Qiyamət qopmaz”.

۳ - بَابُ أَيْنَ يُجُوزُ بِنَاءُ الْمَسَاجِدِ

3-cü fəsil: Məscidləri harada tikmək icazəlidir?

۷۴۲ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ الضُّبَعِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ مَوْضِعُ مَسْجِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَيْتِ النَّجَارِ ، وَكَانَ فِيهِ نَخْلٌ ، وَمَقَابِرُ لِلْمُشْرِكِينَ ، فَقَالَ هُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَأْمِنُونِي بِهِ ، قَالُوا : لَا نَأْخُذُ لَهُ نَمْنًا أَبَدًا ، قَالَ : فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْنِيهِ وَهُمْ يُنَاوِلُونَهُ ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : أَلَا إِنَّ الْعُبَيْشَ عَيْشُ الْأَجْرَةِ ، فَأَعْفِرْ لِلْأَنْصَارِ ، وَالْمُهَاجِرَةِ ، قَالَ : وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ أَنْ يُبْنِيَ الْمَسْجِدَ حَيْثُ أُذْرِكْتُهُ الصَّلَاةُ.

600. (742). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Peyğəmbərin ﷺ məscidinin yeri Bəni Nəccar tayfasının idi. Orada xurma ağacları və müşriklərin qəbirləri var idi. Peyğəmbər ﷺ onlara dedi: “Mənə qiymət deyin, onu alım!” Onlar dedilər: “Biz bunun üçün heç vaxt pul almarıq”. Belə olduqda Peyğəmbər ﷺ orada məscid tikməyə başladı. Peyğəmbər ﷺ belə deyirdi: “Bilin ki, həqiqi həyat Axirət həyatıdır. Allah ənsar və mühacirləri bağışlasın!” Peyğəmbər ﷺ məscid tikməzdən qabaq namazların vaxtı girdiyi yerdə qılardı”.

۴ - بَابُ الْمَوَاضِعِ الَّتِي يُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ

4-cü fəsil: Namaz qılmağın bəyənilmədiyi yerlər

۷۴۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ ، إِلَّا الْمَقْبَرَةَ ، وَالْحَمَامَ.

601. (745). ... Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qəbiristanlıq və hamamdan başqa yer üzünün hər tərəfi səcdəgahdır”.

٥- بَابُ مَا يُكْرَهُ فِي الْمَسَاجِدِ

5-ci fəsil: Məscidlərdə nəyi etmək olmaz?

٧٤٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبَيْعِ وَالِابْتِئَاعِ ، وَعَنْ تَنَاشُدِ الْأَشْعَارِ فِي الْمَسَاجِدِ .

602. (749). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının ﷺ belə dediklərini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ məsciddə alış-veriş etməyi və şeir deməyi qadağan etmişdir”.

٦- بَابُ التَّوَمِّ فِي الْمَسْجِدِ

6-cı fəsil: Məsciddə yatmaq

٧٥١- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُثَمِّرٍ ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كُنَّا تَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

603. (751). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Biz Allah Elçisinin ﷺ dövründə məsciddə yatardıq”.

٧- بَابُ أَيِّ مَسْجِدٍ وُضِعَ أَوَّلُ

7-ci fəsil: İlk tikilən məscid hansıdır?

٧٥٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونِ الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي ذَرِّ الْعَقَارِيِّ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ مَسْجِدٍ وُضِعَ أَوَّلُ ؟ قَالَ : الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ ، قَالَ : قُلْتُ : ثُمَّ أَيُّ ؟ قَالَ : ثُمَّ الْمَسْجِدُ الْأَقْصَى ، قُلْتُ : كَمْ بَيْنَهُمَا ؟ قَالَ : أَرْبَعُونَ عَامًا ، ثُمَّ الْأَرْضُ لَكَ مُصَلَّى ، فَصَلِّ حَيْثُمَا أَدْرَكَكَ الصَّلَاةُ .

604. (753). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr əl-Ğifari رضي الله عنه demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, ilk tikilən məscid hansıdır?” O dedi: Məscidul-Haram”. Mən dedim: “Sonra hansı?” O dedi: “Məscidul-Əqsa”. Mən dedim: “Onların arasında nə qədər vaxt olub?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Qırx il. Yer üzünün hər yeri sənin üçün səcdəgahdır. Namazın vaxtı harada girərsə, orada da qıl!”

8-ci fəsil: Evin bir hissəsini namazgah etmək

۷۵۴ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ ، وَكَانَ قَدْ عَقَلَ حَجَّةً مَجَّهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَلْوٍ فِي بَيْتِهِمْ ، عَنْ عَثْبَانَ بْنِ مَالِكِ السَّلَامِيِّ ، وَكَانَ إِمَامَ قَوْمِهِ بَنِي سَالِمٍ ، وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي قَدْ أَنْكَرْتُ مِنْ بَصْرَةَ ، وَإِنَّ السَّيْلَ يَأْتِي ، فَيَحُولُ بَيْنِي ، وَبَيْنَ مَسْجِدِ قَوْمِي ، وَبِشَقِّ عَلَيَّ اجْتِنَاؤُهُ ، فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَأْتِيَنِي ، فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي مَكَانًا أَخَذَهُ مُصَلًّى ، فَأَفْعَلْ ، قَالَ : أَفْعَلْ ، فَعَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ ، وَاسْتَأْذَنَ ، فَأَذِنْتُ لَهُ ، فَلَمْ يَجْلِسْ ، حَتَّى قَالَ : أَيُّنَ نُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ مِنْ بَيْتِكَ ؟ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أَحْبَبْتُ أَنْ أُصَلِّيَ فِيهِ ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَصَفَّقْنَا خَلْفَهُ ، فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ احْتَبَسْتُهُ عَلَى حَزِيرَةٍ تُصْنَعُ لَهُمْ .

605. (754). ...Allah Elçisinin ﷺ quyudan su götürüb üzünə səpdiyi uşaq Mahmud ibn Rabi əl-Ənsari ﷺ Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə Bədr döyüşündə iştirak edən və Bəni Səlim tayfasına imamlıq edən İtban ibn Malik əs-Səlimidən rəvayət edərək buyurmuşdur: “Mən Allah Elçisinin ﷺ yanına gələrək dedim: “Ey Allahın Elçisi, mən gözləri zəif görən biriyəm. Yağış yağdıqda tayfamla mənim aramda sel olur və onu keçmək mənə çətin olur. Mənim evimə gəlib namazgah etməyim üçün bizdə bir yerdə namaz qıla bilərsən?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Gələrəm!” Səhəri gün Allah Elçisi Əbu Bəkrlə birlikdə günəş yüksəldikdən sonra bizə gəlib içəri girmələri üçün izn istədi. Evə girən kimi oturmada belə buyurdu: “Evin harasında namaz qılmağımı istəyirsən?” Mən də namaz qılmasını istədiyim yeri ona göstərdim. Allah Elçisi ﷺ orada namaza durdu, biz də onun arxasında cərgəyə durduq. Allah Elçisi ﷺ bizə iki rükət namaz qıldırdı. Mən də hazır yeməyi yemələri üçün onları süfrəyə dəvət etdim”.

۷۵۵ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْفَضْلِ الْحَرَقِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ أُرْسِلَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَعَالَ فَحُطَّ لِي مَسْجِدًا فِي دَارِي أُصَلِّي فِيهِ ، وَذَلِكَ بَعْدَ مَا عَمِيَ ، فَجَاءَ ، فَفَعَلَ .

606. (755). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, ənsardan olan bir kişi kor olduğuna görə Allah Elçisinə ﷺ xəbər göndərdi ki: “Evimə gəlib mənim namaz qılmağım üçün bir yer təyin et!” Peyğəmbər ﷺ onun evinə gələrək dediyini etdi.

٧٥٦- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ الْمُثَنَّبِ بْنِ الْجَارُودِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : صَنَعَ بَعْضُ عُمُومَتِي لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا ، فَقَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي أَحْبَبْتُ أَنْ تَأْكُلَ فِي بَيْتِي ، وَتُصَلِّيَ فِيهِ ، قَالَ : فَأَتَاهُ ، وَفِي الْبَيْتِ فَحْلٌ مِنْ هَذِهِ الْفُحُولِ ، فَأَمَرَ بِنَاحِيَةٍ مِنْهُ ، فَكُنِسَ وَرُشَّ ، فَصَلَّى ، وَصَلَّيْنَا مَعَهُ . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ اللهُ بْنُ مَاجَةَ : الْفُحْلُ : هُوَ الْحَصِيرُ الَّذِي قَدِ اسْوَدَّ .

607. (756). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Əmilərimdən biri Peyğəmbər ﷺ üçün yemək hazırladı və dedi: “Evimizə gəlib yemə-yimizdən yeməyini və namaz qılmağını istəyirəm”. Peyğəmbər ﷺ oraya gəldi. Evdə bir “fəhl” var idi. Peyğəmbər ﷺ namaz qılması üçün bir yerin hazırlanmasını əmr etdi. Ora süpürüldü və su səpildi. Sonra Peyğəmbər ﷺ namaza durdu, biz də onunla birlikdə namaz qıldıq”. Əbu Abdullah ibn Məcə deyir: “Fəhl” qaralmış həsir deməkdir”.

٩- بَابُ تَطْهِيرِ الْمَسَاجِدِ وَتَطْيِيبِهَا

9-cu fəsil: Məscidləri təmiz saxlayaraq gözəl ətiqlər vurmaq

٧٥٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشْرِ بْنِ الْحَكَمِ ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَكْهَرِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ سَعْدٍ ، أَحْبَبْنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَمَرَ بِالْمَسَاجِدِ أَنْ تُنْتَهَى فِي الدُّورِ ، وَأَنْ تُطَهَّرَ ، وَتُطَيَّبَ .

608. (758). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ məscidlərin məhəllələrə və evlərə yaxın yerlərdə tikilməsini, oranın təmiz saxlanılmasını və ətiqlənməsini əmr etdi.

٧٥٩- حَدَّثَنَا رِزْقُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُتَّخَذَ الْمَسَاجِدُ فِي الدُّورِ ، وَأَنْ تُطَهَّرَ ، وَتُطَيَّبَ .

609. (759). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ məscidlərin məhəllələrə və evlərə yaxın yerlərdə tikilməsini, oranın təmiz saxlanılmasını və ətiqlənməsini əmr etdi”.

١٠- بَابُ كِرَاهِيَةِ النَّخَاعَةِ فِي الْمَسْجِدِ

10-cu fəsil: Məsciddə tüpürməyin qadağan olması

٧٦١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْعُتْمَانِيُّ أَبُو مَرْوَانَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّهُمَا أَحْبَرَاهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُحَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ ، فَتَنَاوَلَ حِصَاةً ، فَحَكَّهَا ، ثُمَّ قَالَ : إِذَا تَنَحَّمْ أَحَدُكُمْ ، فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ قِبَلَ وَجْهِهِ ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ ، وَلْيَبْزُقْ عَنْ شِمَالِهِ ، أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ الْبِسْرَى .

610. (761). ...Əbu Hureyra və Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edirlər ki, Allah Elçisi ﷺ məscidin divarında bəlgəm gördü və yerdən çınqıl-daş götürüb onu təmizlədi, sonra buyurdu: “Biriniz tüpürmək istədikdə önünə və sağ tərəfinə tüpürməsin, soluna və ya sol ayağının altına tüpürsün (yəni sol ayağı tərəfə tüpürüb sol ayağı ilə onu örtsün)”.

٧٦٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ ، حَدَّثَنَا عَائِذُ بْنُ حَبِيبٍ ، عَنْ هُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُحَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ، فَغَضِبَ ، حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ ، فَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ ، فَحَكَّتْهَا ، وَجَعَلَتْ مَكَانَهَا خُلُوقًا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا أَحْسَنَ هَذَا .

611. (762). ...Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir dəfə Allah Elçisi ﷺ məscidin qiblə tərəfində tüpürçək gördü və üzünü qızarmaq həddinə qədər qəzəbləndi. Ənsardan olan bir qadın qalxıb onu sildi və həmin yerə zəfərandan olan ətirdən sürtdü. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Bu, necə də yaxşı oldu!”

٧٦٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُوحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَحْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُحَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ، وَهُوَ يُصَلِّي بَيْنَ يَدَيْ النَّاسِ ، فَحَتَّتَهَا ، ثُمَّ قَالَ حِينَ أَنْصَرَفَ مِنَ الصَّلَاةِ : إِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ ، فَإِنَّ اللَّهَ قِبَلَ وَجْهِهِ ، فَلَا يَتَنَحَّمَنَّ أَحَدٌ قِبَلَ وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ .

612. (763). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ camaatın qarşısında namaz qıldığı vaxt məscidin qiblə tərəfində bəlgəm gördü. Namazı bitirdikdən sonra onu sildi və dedi: “Biriniz namaz qıldıqda Allah onun üzünü istiqamətində olur. Heç kim namazda qiblə istiqamətinə tüpürməsin”.

٧٦٤- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَكَ بِرَأْسِهِ فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ .

613. (764). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, bir dəfə Peyğəmbər ﷺ məscidin qiblə tərəfində olan bəlgəmi sildi.

١١- بَابُ التَّهْمِي عَنْ إِتْشَادِ الضَّوَالِ فِي الْمَسْجِدِ

11-ci fəsil: Məsciddə itmiş heyvanı elan etməyin qadağan olması

٧٦٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ رَجُلٌ : مَنْ دَعَا إِلَى الْجَمَلِ الْأَحْمَرِ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا وَجَدْتَهُ ، إِنَّمَا بُيِّنَتْ الْمَسَاجِدُ لِمَا بُيِّنَتْ لَهُ .

614. (765). ...Süleyman ibn Bureydə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazı qıldırmışdı. Bir kişi dedi: “Mənim itən qırmızı dəvəmi tapan varmı?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Görüm onu heç tapmayasan! Məscidlər bunun üçün tikilməyib”.

٧٦٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا ابْنَ لُيْبَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ؛ جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ إِتْشَادِ الضَّالَّةِ فِي الْمَسْجِدِ .

615. (766). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ itən heyvanı məsciddə elan edərək axtarmağı qadağan etmişdir”.

٧٦٧- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبْنَا حَيُّوَةَ بْنَ شُرَيْحٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَسَدِيِّ أَبِي الْأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، مَوْلَى شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يَنْشُدُ ضَالَّةً فِي الْمَسْجِدِ ، فَلْيَقُلْ : لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ ، فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لَمْ تُبْنَ لِهَذَا .

616. (767). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim bir kişinin itirdiyini tapmaq üçün məsciddə elan edərək nəyisə axtardığını eşitsə, ona belə desin: “Allah onu sənə qaytarmasın! Məscid bunun üçün deyil”.

١٢- بَابُ الصَّلَاةِ فِي أُعْطَانَ الْإِبِلِ وَمُرَاحِ الْعَتَمِ

12-ci fəsil: Dəvə və qoyun tövlələrində namaz qılınması

٧٦٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ لَمْ تَجِدُوا إِلَّا مَرَابِضَ الْعَتَمِ ، وَأَعْطَانَ الْإِبِلِ ، فَصَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْعَتَمِ ، وَلَا تُصَلُّوا فِي أُعْطَانَ الْإِبِلِ .

617. (768). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əgər namaz qılmağa qoyun və dəvə tövlələrindən başqa yer tapmasanız, qoyun tövlələrində namaz qılın, dəvə tövlələrində isə qılmayın!”

۷۷۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ سَنَرَةَ بْنِ مَعْبُدِ الْجُهَيْثِيُّ ، أَحْبَبَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا يُصَلِّي فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ ، وَيُصَلِّي فِي مَرْحِ الْعَنَمِ .

618. (770). ...Abdul-Məlik ibn Rabi ibn Səbra ibn Məbəd əl-Cuhəninin atası öz atasından ؓ rəvayət etmişdir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Dəvə tövlələrində namaz qılmayın! Qoyun tövlələrində isə namaz qıla bilərsiniz”.

۱۳- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ دُخُولِ الْمَسْجِدِ

13-cü fəsil: Məscidə girdikdə edilən dua

۷۷۲- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْحِمَاصِيِّ ، وَعَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الصَّخَّاحِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سُوَيْدِ الْأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَبِي حُمَيْدِ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ ، فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ لِيُقَلِّ : اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ، وَإِذَا خَرَجَ ، فَلْيُقَلِّ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ .

619. (772). Rəvayət edilir ki, Əbu Humeyd əs-Səidi ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biri məscidə girdikdə Peyğəmbərə ﷺ salam və salavat desin! Sonra söyləsin: “Allahım, mənim üçün rəhmətinin qapılarını aç!”¹ Məsciddən çıxdıqda isə desin: “Allahım, sənin lütfündən diləyirəm!”²”

۷۷۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ ، حَدَّثَنَا الصَّخَّاحُ بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ الْمُغْبِرِيُّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ ، فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَلْيُقَلِّ : اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ، وَإِذَا خَرَجَ ، فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَلْيُقَلِّ : اللَّهُمَّ اغْصِنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ .

620. (773). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu:

¹ Alla:humməftəh li: əbvə:bə rahmətik!

² Alla:hummə, inni: əs əlukə min fadlik!

“Sizdən biri məscidə girdikdə Peyğəmbərə ﷺ salam desin! Sonra söyləsin: “Allahım, mənim üçün rəhmətinin qapılarını aç!”¹ Məsciddən çıxdıqda yenə Peyğəmbərə ﷺ salam desin! Sonra söyləsin: “Allahım, məni daşqalaq olunmuş (lənətə gəlmiş) şeytandan qoru!”²”

١٤ - بَابُ الْمَشْيِ إِلَى الصَّلَاةِ

14-cü fəsil: Məscidə piyada getmək

٧٧٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ ، فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ ، لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ ، لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ ، لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَخَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً ، حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ ، فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ ، كَانَ فِي صَلَاةٍ ، مَا كَانَتْ الصَّلَاةُ تَحْسِبُهُ .

621. (774). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz gözəl şəkildə dəstəmaz alar, sonra yalnız namaz qılmaq üçün məscidə gedərsə, məscidə girənə qədər atdığı hər addıma görə Allah onu bir dərəcə qaldırır və onun bir günahını silər. Məscidə girdikdə qəsdə yalnız namazı gözləmək olarsa, namazda olmuş sayılar”.

٧٧٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، وَأَبِي سَلَمَةَ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ ، فَلَا تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ ، وَأَنْتُمْ تَمَشُونَ وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا ، وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُوا .

622. (775). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Namaza iqamə verildikdə qaçaraq gəlməyin! Tələsmədən, yeriyərək gəlin və sükunət içində olun. (Camaat namazına) çata bildiyinizi qılın, çata bilmədiyinizi isə də tamamlayın!”

٧٧٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا ،

¹ Alla:humməftəh li əbvə:bə rahmətik!

² Alla:hummə'sumni: minəş-şeyta:nir-raci:m!

وَيُرِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : إِسْتَبَاحُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ ، وَكَثْرَةُ الْحُطِيِّ إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ .

623. (776). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Allahın sizin günahlarınıza nəyi kəffarə edəcəyini və savablarınızı nə ilə artıracağını bildirimmi?” Səhabələr dedilər: “Bəli, ey Allahın Elçisi!” O dedi: “Çətinlik olsa belə, dəstəməzi tam almaq, məscidlərə doğru çoxlu addım atmaq və bir namazdan sonra digər namazı gözləmək”.

٧٧٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجْرِيِّ ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ عَدَاً مُسْلِمًا ، فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ ، حَيْثُ يُنَادَى بِحِينَ ، فَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى ، وَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَنَ الْهُدَى ، وَالْعَمْرِي ، لَوْ أَنَّ كُلُّكُمْ صَلَّى فِي بَيْتِهِ ، لَتَرَكْتُمْ سَنَةَ نَبِيِّكُمْ ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سَنَةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ ، وَلَقَدْ رَأَيْتُمَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ الْبِقَاقِ ، وَلَقَدْ رَأَيْتُ الرَّجُلَ يُهَادِي بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ ، حَتَّى يَدْخُلَ فِي الصَّفِّ ، وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ ، فَيُحَسِّنُ الطُّهُورَ ، فَيَعْمِدُ إِلَى الْمَسْجِدِ ، فَيُصَلِّي فِيهِ ، فَمَا يَخْطُو خَطْوَةً ، إِلَّا رَفَعَ اللَّهُ لَهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً .

624. (777). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Kim müsəlman olaraq Allahla qarşılaşmaq istəyirsə, çağırılan bu beş namazı qorusun.¹ O yerdə ki, o namaza çağırılır, həqiqətən, bu, hidayət yollarındandır. Şübhəsiz ki, Allah Peyğəmbərinizə ﷺ doğru yolu qanun etmişdir. Sözsüz ki, əgər hamınız bu namazları evlərinizdə qılsanız, Peyğəmbərinizin ﷺ sünnesini tərək etmiş olarsınız. Peyğəmbərin ﷺ sünnesini tərək etdikdə isə azarsınız. Biz camaat namazından geri qalanı münafıqlərdən sayardıq. Mən iki nəfərin köməyi ilə gəlib səfdə namaza duranı görmüşəm. Elə bir adam yoxdur ki, gözəl şəkildə dəstəməz alsın, məscidə gəlsin, orada namaz qılsın, Allah onun atdığı hər addıma görə bir dərəcəsinə artırmasın və bir günahını silməsin!”

٧٨٠- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الشَّيْبَانِيُّ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَيُبَشِّرُ الْمَسْأُؤُونَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ ، بِنُورِ تَامِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

¹ Yəni bunları davamiyyətli şəkildə layiqincə qılsın.

625. (780). ...Rəvayət edilir ki, Səhl ibn Səd əs-Səidi ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Zülmət gecələrdə məscidlərə gedənlərə Qiyamət günü tam nur ilə müjdə olsun!”

٧٨١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوَيْبَانَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ ، مَوْلَى ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ ، حَدَّثَنَا سَلِيمَانُ بْنُ دَاوُدَ الصَّائِعِ ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَبَيَّرَ الْمَسْأَلِينَ فِي الظُّلْمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ ، بِالنُّورِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

626. (781). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Zülmət gecələrdə məscidlərə gedənləri Qiyamət günü tam bir nurla müjdələ!”

١٥- بابُ الأَبْعَدُ فَالأَبْعَدُ مِنَ الْمَسْجِدِ أَعْظَمُ أَجْرًا

15-ci fəsil: Məsciddən daha uzaq olanın daha böyük savab qazanması

٧٨٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الأَبْعَدُ فَالأَبْعَدُ مِنَ الْمَسْجِدِ أَعْظَمُ أَجْرًا .

627. (782). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Məsciddən daha uzaqda olanlar daha böyük savab qazanırlar”.

٧٨٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ عَبَادٍ الْمُهَلَّبِيُّ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الأَحْوَلُ ، عَنْ أَبِي عُمَرَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ كَعْبٍ ، قَالَ : كَانَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ ، بَيْتُهُ أَقْصَى بَيْتِ بِالْمَدِينَةِ ، وَكَانَ لَا تُحْطُهُ الصَّلَاةُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَتَوَجَّعْتُ لَهُ ، فَقُلْتُ : يَا فُلَانُ ، لَوْ أَنَّكَ اشْتَرَيْتَ جِمَارًا بِقَيْمِكَ الرَّمَضِ ، وَبِزَفْعِكَ مِنَ الْوَقْعِ ، وَبِقَيْمِكَ هَوَامَ الأَرْضِ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ ، مَا أَحْبَبْتُ أَنْ بَيْتِي بِطَنْبِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَحَمَلْتُ بِهِ جِمَالًا ، حَتَّى أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ ، فَدَعَا ، فَسَأَلَهُ ، فَذَكَرْتُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَذَكَرْتُ أَنَّهُ يَرْجُو فِي أَثَرِهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ لَكَ مَا اخْتَسَبْتَ .

628. (783). ...Rəvayət edilir ki, Ubey ibn Kəb ﷺ demişdir: “Ənsardan olan bir kişinin evi Mədinədən uzaqda idi, lakin Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə namaz qılmağı tərک etməzdi. Mən ona dedim: “Ey Filankəs, bir uzunqulaq alsaydın, onun üstündə məscidə gələr, səni istidən, yerdə olan daşlardan və həşəratlardan qoruyardı”. O dedi: “Allaha and olsun ki, evimin Muhəmmədin evinə bitişik olmasından xoşlanmaram”. Kişinin bu sözlər-

dən xoşum gəlmədi və gedib məsələni Peyğəmbərə ﷺ danışdım. Peyğəmbər ﷺ də həmin kişini çağırtdırıb ondan soruşduqda o mənə dediklərinin eynisini Peyğəmbərə ﷺ dedi və atdığı addımların çoxluğuna görə savab umduğunu bildirdi. Allah Elçisi ﷺ də buyurdu: “Sənə umduğun savab var”.

۷۸۴- حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : أَرَادَتْ بَنُو سَلِيمَةَ أَنْ يَتَحَوَّلُوا مِنْ دِيَارِهِمْ إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ ، فَكَرِهَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْزُوا الْمَدِينَةَ ، فَقَالَ : يَا بَنِي سَلِيمَةَ ، أَلَا تَتَحَسَّبُونَ آثَارَكُمْ ؟ فَأَقَامُوا .

629. (784). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Bəni Sələmə tayfası evlərini məscidin yaxınlığına gətirmək istədikdə Peyğəmbər ﷺ bu şeyə xoş baxmadı və buyurdu: “Ey Bəni Sələmə! Məscidə gəlib gedərkən atdığınız addımların savabını haqq-hesabınıza əlavə etmək istəmirsiniz?!”

۷۸۵- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ سَمَكٍ ، عَنْ عِكْرَمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَتْ الْأَنْصَارُ بَعِيدَةً مَنَارَهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَأَرَادُوا أَنْ يَقْرُبُوا ، فَنَزَلَتْ : { وَنَكُتِبْ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ } قَالَ : فَتَبَتُّوا .

630. (785) ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Ənsardan bəzilərinin evi məsciddən uzaq idi. Ona görə yaxınlığa köçmək istədikdə bu ayə nazil oldu: “...onların bu dünyada törətdiklərini və tərkdiklərini yazan Bizik” (Yasin, 12). İbn Abbas dedi: “Buna görə də onlar olduqları yerdə qaldılar”.

۱۶- بابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي جَمَاعَةٍ

16-cı fəsil: Camaat namazının fəziləti

۷۸۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ ، تَرِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ ، وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ بِضْعًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً .

631. (786). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kişinin camaatla qıldığı namazı evdə qıldığı namazdan iyirmi və bir neçə dərəcə üstündür”.

٧٨٧- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَضَّلْتُ الْجَمَاعَةَ عَلَى صَلَاةِ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ خَمْسًا وَعِشْرُونَ جُزْءًا.

632. (787). ...Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Allah Elçisi belə buyurdu: “Birinizin camaatla qıldığı namaz tək qıldığı namazdan iyirmi beş dəfə üstündür”.

٧٨٨- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

633. (788). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri demişdir: “Allah Elçisi belə buyurdu: “Kişinin camaatla qıldığı namazı evdə qıldığı namazdan iyirmi beş dərəcə üstündür”.

٧٨٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ رُسْتَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ ، تَفْضُلُ عَلَى صَلَاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

634. (789). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər demişdir: “Allah Elçisi belə buyurdu: “Kişinin camaatla qıldığı namazı evdə qıldığı namazdan iyirmi yeddi dərəcə üstündür”.

٧٩٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَنْفِيٍّ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ كَعْبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ ، تَزِيدُ عَلَى صَلَاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ ، أَوْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

635. (790). ...Rəvayət edilir ki, Ubey ibn Kəb demişdir: “Allah Elçisi belə buyurdu: “Kişinin camaatla qıldığı namazı evdə qıldığı namazdan iyirmi dörd və ya iyirmi beş dərəcə çoxdur”.¹

١٧- بَابُ التَّلْغِيطِ فِي التَّخْلُفِ عَنِ الْجَمَاعَةِ

17-ci fəsil: Camaat namazından geri qalmağın təhlükəsi

٧٩١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

¹ “İyirmi dörd” hissəsi səhih deyil.

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ ، فَنُتْقَمَ ، ثُمَّ أَمُرَ رِجَالًا ، فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ ، ثُمَّ أَنْطَلِقَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُرْمٌ مِنْ حَطَبٍ ، إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ ، فَأَحْرِقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ .

636. (791). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bir istədim ki, namaz qılınmasını və bir kişinin insanlara namaza imam durmasını əmr edim, sonra əlində məşəl olan bir neçə kişi ilə camaat namazına gəlməyənlərin evlərini özləri də içində olduğu halda yandırım”.

٧٩٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ زَائِدَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ ، عَنِ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي كَبِيرٌ ضَرِيرٌ ، شَاسِعُ الدَّارِ ، وَلَيْسَ لِي قَائِدٌ يُلَاوِمُنِي ، فَهَلْ تُجِدُّ لِي مِنْ رُحْمَةٍ ؟ قَالَ : هَلْ تَسْمَعُ الْبِنْدَاءَ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : مَا أَجِدُ لَكَ رُحْمَةً .

637. (792). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ummu Məktum رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinə ﷺ dedim: “Mən yaşlı, kor və evi məsciddən uzaq olan bir adamam. Məni məscidə aparacaq adam da yoxdur. Camaat namazına gəlməmək üçün mənə bir üzr vardırımı?” Allah Elçisi ﷺ dedi: Azanı eşidirsən?” Mən: “Bəli” dedim. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Onda sənə bir üzr tapmadım”.

٧٩٣- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانَ الْوَأَسِطِيُّ ، أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : مَنْ سَمِعَ الْبِنْدَاءَ فَلَمْ يَأْتِهِ ، فَلَا صَلَاةَ لَهُ ، إِلَّا مِنْ عُذْرٍ .

638. (793). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim azanı eşidər və üzrü olmadan namaza gəlməzsə, onun namazı yoxdur”.

٧٩٤- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِينَاءَ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ ، وَابْنُ عُمَرَ ، أَنَّهُمَا سَمِعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِهِ : لَيُنْتَهَيْنَ أَقْوَامٌ عَنْ وُدْعِهِمُ الْجَمَاعَاتِ ، أَوْ لَيُخَيَّمَنَّ اللهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ، ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْعَافِلِينَ .

639. (794). ...İbn Abbas və İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edirlər ki, Peyğəmbər ﷺ minbərdə olarkən belə buyurdu: “Allaha and olsun ki, bəzi kimsələr ya camaat namazında iştirak etməməyi tərk edəcəklər, ya da Allah onların qəlblərini möhürləyəcək və onlar qafillərdən olacaqlar”.

۷۹۵- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْهَدَلِيُّ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَمْرِو الضَّمْرِيِّ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَيَنْتَهِيَنَّ رَجَالٌ عَنْ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ ، أَوْ لِأَحْرَقَنَّ بَيوتَهُمْ .

640. (795). ...Rəvayət edilir ki, Usamə ibn Zeyd رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İnsanlar ya camaat namazında iştirak etməməyi tərک edəcəklər, ya da onların evlərini yandıracaqam”.

۱۸- بابُ صَلَاةِ الْعِشَاءِ وَالْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ

18-ci fəsil: İşa və Sübh namazlarını camaatla qılmaq

۷۹۶- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ ، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ ، حَدَّثَنِي عَائِشَةُ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي صَلَاةِ الْعِشَاءِ ، وَصَلَاةِ الْفَجْرِ ، لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا .

641. (796). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əgər insanlar İşa və Sübh namazlarını camaatla qılmağın savabını bilsəydilər, iməkləyərək də olsa belə, onları camaatla qılmağa gələrdilər”.

۷۹۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ أَثْقَلَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ ، وَصَلَاةُ الْفَجْرِ ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا ، لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا .

642. (797). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Münafıqlərə ən ağır gələn namazlar İşa və Sübh namazlarıdır. Əgər onlar bu namazların savabını bilsəydilər, iməkləyərək də olsa belə, onları camaatla qılmağa gələrdilər”.

۷۹۸- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ عُمَارَةَ بْنِ عَرَبَةَ ، عَنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ جَمَاعَةٍ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ، لَا تَفْوُتُهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِتْقًا مِنَ النَّارِ .

643. (798). ...Ömər ibn əl-Xattab رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim qırx gün namazı məsciddə camaatla qılarsa və bu müddət ərzində İşa namazının birinci rükətinə çatarsa, Allah onu Cəhənnəmdən azad edər”.¹

¹ “...və bu müddət ərzində İşa namazının birinci rükətinə çatarsa” hissəsi səhih deyil.

19-cu fəsil: Məscidlərdə olub namazı gözləməyin fəziləti

۷۹۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ أَحَدِكُمْ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ ، كَانَ فِي صَلَاةٍ ، مَا كَانَتْ الصَّلَاةُ تُحْسِنُهُ ، وَالْمَلَائِكَةُ يُصَلُّونَ عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ ، يَقُولُونَ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ ، اللَّهُمَّ ثَبِّعْ عَلَيْهِ ، مَا لَمْ يُجِدْ فِيهِ ، مَا لَمْ يُؤْذِ فِيهِ .

644. (799). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz məscidə namaz qılmaq üçün girdikdə və namaz qıldığı yerdən ayrılmaqca namaz qılmış kimi sayılır. Dəstəməzi pozulub heç kimə əziyyət vermədiyi müddətcə mələklər ona dua edərək deyirlər: “Allahım, onu bağışla! Allahım, ona rəhm et! Allahım, onun tövbəsini qəbul et!”

۸۰۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذئبٍ ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ ، إِلَّا تَبَشَّسَ اللَّهُ إِلَيْهِ ، كَمَا يَتَبَشَّسُ أَهْلُ الْعَائِبِ بِغَائِبِهِمْ ، إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ .

645. (800). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Əgər müsəlman bir kişi namaz qılmaq və zikr etmək üçün məscidləri özünə məskən edərsə, qohum-əqrəbası uzaqdan gələni necə qarşılayırlarsa, Allah da onu elə qarşılayar”.

۸۰۱- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا التَّضَرُّ بْنُ شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنِ ثَابِتٍ ، عَنِ أَبِي أُيُوبَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَشْرٍ ، قَالَ : صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَغْرِبَ ، فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ ، وَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْرِعًا ، قَدْ حَفَزَهُ النَّفْسُ ، قَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ ، فَقَالَ : أَنْبِشِرُوا ، هَذَا رُكْبُكُمْ قَدْ فَتَحَ أَبَابَ السَّمَاءِ ، يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ ، يَقُولُ : انظُرُوا إِلَى عِبَادِي قَدْ فَضُّوا فَرِيضَتَهُ ، وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى .

646. (801). ...Abdullah ibn Amr ؓ demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə Məğrib namazını qıldıqdan sonra bizdən gedən getdi, qalan da qaldı. Birdən Allah Elçisi ﷺ təngnəfəs və dizləri açıq halda tələsik gəldi və dedi: “Sizə müjdə olsun! Budur, Rəbbiniz səma qapılarından birini açmış, mələklərin qarşısında sizinlə öyünərək buyurur: “Qullarıma baxın! Artıq bir fərzi (vacibi) yerinə yetirib digərini gözləyirlər!”

٥ - أَبْوَابُ إِقَامَةِ الصَّلَوَاتِ وَالسُّنَّةِ فِيهَا

5. Namazlara başlamaq və onda olan sünndlər

١ - بَابُ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

1-ci fəsil: Namaza başlamaq

٨٠٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا حَمِيدٍ السَّاعِدِيَّ يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ ، اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ ، وَقَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ .

647. (803). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Humeyd əs-Səidi ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaza başladıqda qibləyə doğru yönələr, əllərini qaldırır və “Allahu Əkbər” deyərdi”.

٨٠٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عَلِيٍّ الرَّفَاعِيُّ ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَفْتِحُ صَلَاتَهُ يَقُولُ : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، تَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ .

648. (804). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Humeyd əs-Səidi ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaza başladıqda belə deyərdi: “Allahım, Sən pak və müqəddəssən! Həmd Sənə məxsusdur! Sənin adın mübarək, əzəmətin ucadır! Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur!”¹

٨٠٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْمُعَقَّاعِ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ سَكَتَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ ، قَالَ : فُقُلْتُ : بِأَيِّ أَنْتَ وَأُمِّي ، أَرَأَيْتَ سُكُوتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ ، فَأَخْبَرَنِي مَا تَقُولُ ، قَالَ : أَقُولُ : اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ ، كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ، اللَّهُمَّ نَقِّيْ مِنْ خَطَايَايَ ، كَمَا نَقَّيْتَ مِنَ الْأَبْيَضِ مِنَ الدَّنَسِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالتَّلْجِ وَالتَّبَرِيدِ .

649. (805). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazda təkbir etməklə qiraət arasında susardı. Mən ona dedim: “Atam-anam sənə fəda olsun! Mən sənin (namaza başladıqda) təkbir ilə qiraət

¹ Transkripsiyası: Subhə:nəkə Alla:hummə və bihəmdik və təbə:rəkəsmuk və tə:lə cədduk və lə: ilə:hə gəyruk!

arasında susduğunu gördüm. Bu əsanada nə dediyini mənə xəbər verə bilərsənmi?" O dedi: "Mən (namazda sükut edəndə belə) deyirəm: "Allahım, məğriblə məşriqin arasını uzaqlaşdırdığın kimi məni də günahlarımdan uzaqlaşdır! Allahım, ağ paltar kirdən təmizləndiyi kimi məni də günahlarımdan təmizlə! Allahım, günahlarımı su, qar və dolu ilə yu!"¹

۸۰۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، حَدَّثَنَا حَارِثَةُ بْنُ أَبِي الرَّجَالِ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ قَالَ : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، تَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ .

650. (806). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namaza başladıqda dedi: "Allahım, Sən pak və müqəddəsən! Həmd Sənə məxsusdur! Sənin adın mübarək, əzəmətin ucadır! Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur!"²

۲- بَابُ الْإِسْتِعَادَةِ فِي الصَّلَاةِ

2-ci fəsil: Namazda Allaha sığınmaq

۸۰۸- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ، وَهَمَزِهِ ، وَتَفْعِهِ ، وَتَفْعِيهِ . قَالَ : هَمَزُهُ : الْمَوْتَةُ ، وَتَفْعُهُ : الشَّعْرُ ، وَتَفْعُهُ : الْكَبِيرُ .

651. (808). ...İbn Məsud رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: "Allahım, lənətlənmiş şeytandan, (ağlıma) xətər yetirməsindən (həmzihi), (köksümə üfürdüyü) təkəbbürlükdən (nəfsihi) və tələqin etdiyi batil şeylərdən (nəfxihi) Sənə sığınırım!"³ Ravi Amr dedi: "Həmzihi", yəni dəlilikdən, "nəfsihi" yəni şeirdən, "nəfxihi" yəni təkəbbürlükdən".

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə bə: id beyni: va beynə xata:yə:yə: kəmə: bə:adtə beynəl-məşriqi val-məğribi, Alla:hummə nəqqini: minəl-xata:yə:yə kəs-səubil-əbyədi minəd-dənəsi. Alla:humməğsilni: min xata:yə:yə bil-mə:i vas-səlci val-bərad!

² Transkripsiyası: Subhə:nəkə Alla:hummə va bihəmdik, təbə:rakəsmuk va tə:lə cədduk va lə: ilə:hə gəyruk!

³ Alla:hummə inni: əu:zu bikə minəş-şeyta:nir-raci:m, min həmzihi: və nəfxihi: və nəfsih!

٣- بَابُ وَضْعِ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ

3-cü fəsil: Namazda sağ əli sol əlin üzərinə qoymaq

٨٠٩- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَزْبٍ ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْمِنَا ، فَيَأْخُذُ شِمَالَهُ بِيَمِينِهِ .

652. (809). ...Qabisa ibn Hulb atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Peyğəmbər ﷺ bizə namaz qıldırdıqda sağ əlini sol əlinin üzərinə qoyardı”.

٨١٠- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ (ح) وَحَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذِ الصَّرِيرِ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمَفْضِلِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ كَلْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي ، فَأَخَذَ شِمَالَهُ بِيَمِينِهِ .

653. (810). ...Rəvayət edilir ki, Vail ibn Hucr ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namazda olarkən sağ əlini sol əlinin üzərinə qoyduğunu gördüm”.

٨١١- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاتِمٍ ، أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ ، أَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي زَيْنَبِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : مَرَّ بِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا وَاضِعٌ يَدِي الْيُسْرَى عَلَى الْيُمْنَى ، فَأَخَذَ يَدِي الْيُمْنَى فَوَضَعَهَا عَلَى الْيُسْرَى .

654. (811). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud ﷺ demişdir: “Mən namazda olarkən sol əlimi sağ əlimin üstünə qoymuşdum. Peyğəmbər ﷺ yanımdan keçdikdə sağ əlimdən tutub sol əlimin üzərinə qoydu”.

٤- بَابُ افْتِتَاحِ الْقِرَاءَةِ

4-cü fəsil: Namazı “əl-Fatihə” surəsi ilə başlamaq

٨١٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ الْقِرَاءَةَ بِ: { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } .

655. (812). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaza başladıqda “əl-Fatihə” surəsini oxuyardı”.

۸۱۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْمَرْنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (ح) وَحَدَّثَنَا جَبْرَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ يَفْتَتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِ: { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } .

656. (813). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ, Əbu Bəkr və Ömər namaza başladıqda “əl-Fatihə” surəsini oxuyardılar”.

۸۱۴- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، وَبَكْرُ بْنُ حَلْفٍ ، وَعُقَيْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمِّ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْتَتِحُ الْقِرَاءَةَ بِ: { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } .

657. (814). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namaza başladıqda “əl-Fatihə” surəsini oxuyardı”.

۵- بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ

5-ci fəsil: Sübh namazında olan qiraət

۸۱۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكَ ، وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ ، عَنْ قُطَيْبَةَ بْنِ مَالِكٍ ، سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الصُّبْحِ : { وَالنُّجُلِ بِاسْبِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ } .

658. (816). ...Rəvayət edilir ki, Qutbə ibn Malik ﷺ Sübh namazında Allah Elçisinin ﷺ “ən-Nəcm” surəsini oxuduğunu eşitmişdir.

۸۱۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ أَصْبَعٍ ، مَوْلَى عَمْرٍو بْنِ حُرَيْثٍ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ حُرَيْثٍ ، قَالَ : صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ ، كَأَنِّي أَسْمَعُ قِرَاءَتَهُ : { فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ } .

659. (817). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Hureys ﷺ demişdir: “Mən Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə Sübh namazını qılmışdım. O, namazda **“seyrə çıxıb gizlənən səyyarələrə, qaralmaqda olan gecəyə”** (ət-Təkvir, 16-17) oxuduğunu sanki indi də eşidirəm”.

۸۱۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْمَرْنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَامِ ، عَنْ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِي الْمُنْهَالِ ، عَنْ أَبِي بَرزَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، حَدَّثَهُ أَبُو الْمُنْهَالِ ، عَنْ أَبِي بَرزَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ مَا بَيْنَ السِّتَيْنِ إِلَى الْمِئَةِ .

660. (818). ...Əbu Bərzə ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Sübh namazında altmış ilə yüz ayə qədər oxuyurdu.

٨١٩- حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بْنُ بُكَيْرٍ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ حَجَّاجِ الصَّوَّافِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا ، فَيَطِيلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ ، وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ ، وَكَذَلِكَ فِي الصُّبْحِ .

661. (819). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Qatədə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə namaz qıldırı. O, Zöhr namazının ilk iki rükətində qıraəti uzadır, son iki rükətdə isə qısaldardı. Sübh namazında da eyni şeyi edərdi”.

٨٢٠- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مَلِيكَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ ، قَالَ : قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ بِالْمُؤْمِنِينَ ، فَلَمَّا أَتَى عَلَى ذِكْرِ عِيسَى ، أَصَابَتْهُ شَرْقَةٌ ، فَرَكَعَ ، يَعْنِي ، سَعَلَةً .

662. (820). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əs-Səib ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Sübh namazında “əl-Muminun” surəsini oxuyurdu. İsanın yad edildiyi yerə çatdıqda ağılamalı bir halda rukuya getdi.”.

٦- بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

6-cı fəsil: Cümə günü Sübh namazında olan qıraət

٨٢١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُسْلِمِ الْبَطْنِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : { الْم تَنْزِيلُ } السَّجْدَةَ ، وَ { هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ } .

663. (821). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Cümə günü Sübh namazında “əs-Səcdə” və “əl-İnsan” surəsini oxuyardı”.

٨٢٢- حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : { الْم تَنْزِيلُ } ، وَ { هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ } .

664. (822). ...Musab ibn Səd atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ Cümə günü Sübh namazında “əs-Səcdə” və “əl-İnsan” surəsini oxuyardı”.

۸۲۳- حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبْتَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : { الْم تَنْزِيلٌ } ، وَ { هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ } .

665. (823). ...Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Cümə günü Sübh namazında “əs-Səcdə” və “əl-İnsan” surəsini oxuyardı”.

۸۲۴- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، أَحْبَبَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، أَحْبَبَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي فَرَوَةَ ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : { الْم تَنْزِيلٌ } ، وَ { هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ } . قَالَ إِسْحَاقُ : هَكَذَا حَدَّثَنَا عَمْرُو ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، لَا أَشْكُ فِيهِ .

666. (824). ...Abdullah ibn Məsud رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Cümə günü Sübh namazında “əs-Səcdə” və “əl-İnsan” surəsini oxuyardı”.

۷- بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

7-ci fəsil: Zöhr və Əsr namazlarında olan qiraət

۸۲۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنَا رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ قَزَعَةَ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : لَيْسَ لَكَ فِي ذَلِكَ خَيْرٌ ، قُلْتُ : بَيِّنْ ، رَحِمَكَ اللَّهُ ، قَالَ : كَانَتْ الصَّلَاةُ تُقَامُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرُ ، فَيَخْرُجُ أَحَدُنَا إِلَى الْبَيْعِ ، فَيَقْضِي حَاجَتَهُ ، وَيَجِيءُ فَيَتَوَضَّأُ ، فَيَجِدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ .

667. (825). ...Rəvayət edilir ki, Qazəa رəvayət edir ki, Mən Əbu Səid əl-Xudriyə Allah Elçisinin ﷺ namazı haqda sual verdim. O dedi: “Bunu soruşmaqda bir xeyir yoxdur”. Mən dedim: “Mənə de, Allah sənə rəhm etsin!” Əbu Səid əl-Xudri dedi: “Allah Elçisi ﷺ Zöhr namazını qıldırıqda bizdən birimiz Bəqiyə (qəbiristanlığa) tərəf gedər, təbii ehtiyacını ödəyər, sonra dəstəmaz alar və qayıdardı. Bu zaman Allah Elçisi ﷺ birinci rükətdə olardı”.

۸۲۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِحَبَابٍ : بِأَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ؟ قَالَ : بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

668. (826). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məmə rəvayət edir ki, Mən Xabbaba dedim: “Allah Elçisinin ﷺ Zöhr və ya Əsr namazında qiraətdə nəşə oxuduğunu necə bilirdiniz?” O dedi: “Saqalının tərpənməsi ilə”.

٨٢٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ ، حَدَّثَنَا الصَّحَّاحُ بْنُ عُمَانَ ، حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَسْحَجِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَشْبَهَ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فُلَانٍ ، قَالَ : وَكَانَ يُطِيلُ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ ، وَيُخَفِّفُ الْأُخْرَيَيْنِ ، وَيُخَفِّفُ الْعَصْرَ .

669. (827). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namazına ən çox filankəsin namazının oxşadığını gördüm. O, Zöhr namazının ilk iki rükətini uzadar, sonrakı iki rükəti isə qısa edərdi. Əsr namazını da qısa qıldırırdı”.

٨- بَابُ الْجَهْرِ بِالْآيَةِ أَحْيَانًا فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

8-ci fəsil: Zöhr və Əsr namazlarında bəzi ayələri səslə oxumaq

٨٢٩- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ هَلَالٍ الصَّوْفِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِنَا فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ ، وَنُسْمَعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا .

670. (829). ...Abdullah ibn Əbu Qatədə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ Zöhr namazının ilk iki rükətində oxuduğu ayələri bəzən bizə eşitdirərdi”.

٩- بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ

9-cu fəsil: Məğrib namazında olan qiraət

٨٣١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَيْشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ أُمِّهِ ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ : هِيَ لُبَابَةٌ ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالْمُرْسَلَاتِ عَزْفًا .

671. (831). ...Rəvayət edilir ki, Lubabə adlı Əbu Bəkr ibn Əbu Şeybə ﷺ Allah Elçisinin ﷺ Məğrib namazında “əl-Mursələt” surəsini oxuduğunu eşitmişdir.

٨٣٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ . قَالَ جُبَيْرٌ فِي غَيْرِ هَذَا الْحَدِيثِ : فَلَمَّا سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ : { أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخَالِقُونَ } إِلَى قَوْلِهِ : { فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ } كَادَ قَلْبِي يَطِيرُ .

672. (832). ...Muhəmməd ibn Cubeyr ibn Mutim atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ Məğrib namazında “ət-Tur” surəsini oxuduğunu eşitdim”. Başqa hədisdə Cubeyr demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ **“Bəlkə onlar öz-özünə yaranıblar? Yaxud onlar yarıdanlardır? Yoxsa onlar göyləri və yeri yaradıblar? Xeyr, onlar qətiyyən inanmırlar. Yoxsa sən Rəbbinin xəzinələri onlardadır? Yaxud onlar hökm sahibidirlər? Yoxsa onların, üstünə çıxıb mələklərin söhbətlərini dinlədikləri bir nərdivanı var? Onda qoy onların mələkləri dinləyənləri aydın bir dəlil gətirsinlər!”** (ət-Tur, 35-38) ayələrini oxuduğu zaman sanki qəlbimin uçduğunu hiss etmişdim”.

۱۰ - بابُ الْفِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْعِشَاءِ

10-cu fəsil: İşa namazında olan qiraət

۸۳۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ؛ جَمِيعًا عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَدِيٍّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ النَّبْرِاءِ بْنِ عَازِبٍ ، أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ ، قَالَ : فَسَمِعْتُهُ يُقْرَأُ بِالتَّيْنِ وَالرَّيْتُونَ .

673. (834). ...Bəra ibn Azibin ﷺ Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə İşa namazını qıldığı və belə dediyi rəvayət edilmişdir: “Mən onun “ət-Tin” surəsini oxuduğunu eşitdim”.

۸۳۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَرَنَا سُفْيَانُ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ؛ جَمِيعًا عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ عَدِيٍّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ النَّبْرِاءِ ، مِثْلَهُ قَالَ : فَمَا سَمِعْتُ إِنْسَانًا أَحْسَنَ صَوْتًا ، أَوْ قِرَاءَةً مِنْهُ .

674. (835). ...Rəvayət edilir ki, Bəra ibn Azib ﷺ belə demişdir: “Mən insanlar arasında Peyğəmbərdən ﷺ gözəl səslə və qiraəti gözəl olan birisini eşitməmişəm”.

۸۳۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمَحٍ ، أَحْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ الْعِشَاءَ ، فَطَوَّلَ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اقْرَأْ بِالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ، وَ{سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} ، وَ{اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى} ، وَ{اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ} .

675. (836). ...Cabir ﷺ rəvayət edir ki, Muaz ibn Cəbəl dostları ilə İşa namazını qılırdı və namazı da uzatmışdı. Peyğəmbər ﷺ də belə dedi: “**And**

olsun günəşə və onun saçıdığı şafəqə (“əş-Şəms” surəsi), **“Ən Uca Rəbbinin adına təriflər de!”** (“əl-Ə'lə” surəsi), **“And olsun yer üzünü zülmətə bürüməkdə olan gecəyə”** (“əl-Leyl” surəsi) və **“Yaradan Rəbbinin adı ilə oxu!”** (“əl-Aləq” surəsi) surələrini oxu!”

۱۱- بَابُ الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ

11-ci fəsil: İmamın arxasında qiraət

۸۳۷- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الرَّهْرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ .

676. (837). ...Ubadə ibn əs-Samit رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Namazda “əl-Fatihə” surəsini oxumayanın namazı yoxdur”.

۸۳۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ ، أَنَّ أَبَا السَّائِبِ أَخْبَرَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ ، فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ تَمَامٍ ، فَقُلْتُ : يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ، فَإِنِّي أَكُونُ أَحْيَانًا وَّرَاءَ الْإِمَامِ ، فَعَمَّرَ ذِرَاعِي ، وَقَالَ : يَا فَارِسِيُّ ، أَفَرَأَ بِهَا فِي نَفْسِكَ .

677. (838). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim namaz qılarkən “Quranın Anasını” (“əl-Fatihə” surəsini) oxumazsa, onun namazı naqisdir!” Mən dedim: “Ey Əbu Hureyra! Mən namazda imamın arxasında oluram”. O, əlini mənim əlimə vurdu və dedi: “Ey farslı! Onu (“əl-Fatihə” surəsini) öz nəfsində oxu!”

۸۴۰- حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجَزْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : كُلُّ صَلَاةٍ لَا يَقْرَأُ فِيهَا بِأَمِّ الْكِتَابِ ، فَهِيَ خِدَاجٌ .

678. (840). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رəvayət edir ki, Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “İçində “Quranın Anası” (“əl-Fatihə” surəsi) oxunmayan namaz naqisdir!”

۸۴۱- حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السُّكَيْنِ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ السَّبْعِيُّ ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كُلُّ صَلَاةٍ لَا يَقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَهِيَ خِدَاجٌ ، فَهِيَ خِدَاجٌ .

679. (841). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının ﷺ belə dediklərini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “İçində “Quranın Anası” (“əl-Fatihə” surəsi) oxunmayan namaz naqisdir, namaz naqisdir!”

۸۴۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ زَيْدِ الْقَيْسِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كُنَّا نَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ خَلْفَ الْإِمَامِ فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ ، وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ .

680. (843). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Biz imamın arxasında Zöhr və Əsr namazlarının ilk iki rükətində “əl-Fatihə” və digər surə, son iki rükətdə isə yalnız “əl-Fatihə” surəsini oxuyardıq”.

۱۲- بَابُ إِذَا قَرَأَ الْإِمَامُ فَأَنْصِتُوا

12-ci fəsil: İmam oxuyan zaman susmaq

۸۴۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا كَثُرَ فَكَبِّرُوا ، وَإِذَا قَرَأَ فَأَنْصِتُوا ، وَإِذَا قَالَ : { غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ } ، فَقُولُوا : آمِينَ ، وَإِذَا رَكَعَ ، فَارْكَعُوا ، وَإِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، فَقُولُوا : اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا ، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا ، فَصَلُّوا جُلُوسًا .

681. (846). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçündür. O, təkbiir etdikdə siz də təkbiir edin. Quran oxuduqda isə susun! O, “Ğayril-məğdu:bi aleyhim valədda:llin!”¹ dedikdə siz də “Amin!” deyin. O, ruku etdikdə siz də ruku edin! “Səmi Alla:hu limən həmidəh”² dedikdə siz də “Alla:hummə Rəbbənə: va ləkəl-həmd”³ deyin. O, səcdə etdikdə siz də səcdə edin. O, oturaraq namaz qıldığında siz də oturaraq namaz qılın!”

۸۴۷- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي عَلَابٍ ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا قَرَأَ الْإِمَامُ فَأَنْصِتُوا ، فَإِذَا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ ، فَلْيَكُنْ أَوَّلَ دَعْوَى أَحَدِكُمْ التَّشَهُدُ .

¹ Tərcüməsi: Qəzəbə uğramışların və azmışların yoluna yox!

² Tərcüməsi: Allah ona həmd edənə eşitdi!

³ Tərcüməsi: Allahum, ey Rəbbimiz, Sənə həmd olsun!

682. (847). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Musa əl-Əşəri رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İmam namazda Quran oxuduğu zaman susun! Yalnız imam oturduğu vaxt sizin oxuduğunuz təşəhhüd olsun!

٨٤٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ ابْنِ أُكَيْمَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصْحَابِهِ صَلَاةً ، نَظَرُ أَتَّهَاتُ الصُّبْحِ ، فَقَالَ : هَلْ قَرَأَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ ؟ قَالَ رَجُلٌ : أَنَا ، قَالَ : لِي أَقُولُ مَا لِي أَنْأَزِعَ الْقُرْآنَ ! .

683. (848). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ səhabələri ilə namaz qıldı. Bunun Sübh namazı olduğunu zənn edirəm. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Sizdən kimsə (Quran) oxuyurdu?” Bir kişi: “Mən” dedi. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Mən də deyirəm, mənə nə olub ki, Quran oxuyanda çaşıram!”

٨٤٩- حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ ابْنِ أُكَيْمَةَ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ ، وَزَادَ فِيهِ : قَالَ : فَسَكَتُوا بَعْدُ فِيمَا جَهَرَ فِيهِ الْإِمَامُ .

684. (849). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه: “Allah Elçisi ﷺ bizə namaz qıldırıdı” dedi və yuxarıdakı hədisi danışdı. Sonra da bunları əlavə etdi: “İmamın səslə oxuduğu namazlarda camaat susdu”.

٨٥٠- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ صَالِحٍ ، عَنِ جَابِرٍ ، عَنِ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنِ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ ، فَإِنَّ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ .

685. (850). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim imama tabe olaraq namaz qılırsa, imamın oxuduğu onun da oxuması sayılır”.

١٣- بَابُ الْجَهْرِ بِأَمِيرِنَ

13-cü fəsil: “Amin” kəlməsini səslə demək

٨٥١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا أَمَّنَ الْقَارِئُ ، فَأَمَّنُوا ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تُوَقِّنُ ، فَمَنْ وَاَفَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

686. (851). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Quran oxuyan “Amin” dedikdə siz də “Amin” deyin. Həqiqətən, mələklər də “Amin” deyir. Kimin “Amin” deməsi mələklərin “Amin” deməsi ilə üst-üstə düşərsə, onun keçmiş günahları bağışlanar”.

٨٥٢- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، وَجَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ (ح) وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، وَهَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، عَنْ يُونُسَ ؛ جَمِيعًا عَنِ الرَّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَمَّنَ الْقَارِئُ ، فَأَمِنُوا ، فَمَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ ، عُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

687. (852). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Quran oxuyan “Amin” dedikdə siz də “Amin” deyin. Kimin “Amin” deməsi mələklərin “Amin” deməsi ilə üst-üstə düşərsə, onun keçmiş günahları bağışlanar”.

٨٥٤- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ حُجَيْبَةَ بْنِ عَدِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ : { وَلَا الضَّالِّينَ } ، قَالَ : آمِينَ .

688. (854). ...Rəvayət edilir ki, Əli رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم ilə namaz qılırdım. O, “Valədda:lli:n” dedikdə “Amin” dediyini eşidirdim”.

٨٥٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدِ الْوَأَسِطِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيْنَانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الْجُبَّارِ بْنِ وَائِلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا قَالَ : { وَلَا الضَّالِّينَ } ، قَالَ : آمِينَ ، فَسَمِعْنَاهَا مِنْهُ .

689. (855). ...Abdul-Cabbar ibn Vail atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم ilə namaz qılırdım. O, “Valədda:lli:n” dedikdə onun “Amin” dediyini biz də eşidirdik”.

٨٥٦- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، أَحْبَبَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : مَا حَسَدْتُمْ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ ، مَا حَسَدْتُمْكُمْ عَلَى السَّلَامِ وَالْتَّائِبِينَ .

690. (856). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Yəhudilər sizin salamlaşmanıza və “Amin” deməyinizə həsəd etdikləri kimi heç bir əməlinizə həsəd etmirlər”.

١٤ - بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ

14-cü fəsil: Rukuya getdikdə və rukudan qalxdıqda əllərin qaldırılması

٨٥٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَأَبُو عُمَرَ الصَّرِيرُ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُحَازِيَ بَيْنَا مَنكَبَيْهِ ، وَإِذَا رَكَعَ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ، وَلَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ .

691. (858). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namaza başladığıda, ruku etdikdə, başını rukudan qaldırdığıda əllərini çiyni səviyyəsində qaldırdığını görmüşəm. İki səcdə arasında isə əllərini qaldırmazdı”.

٨٥٩ - حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا هَشَامُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَاصِمٍ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا كَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا قَرِيبًا مِنْ أُذُنَيْهِ ، وَإِذَا رَكَعَ صَنَعَ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ صَنَعَ مِثْلَ ذَلِكَ .

692. (859). ...Malik ibn əl-Huveyris رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ namazda təkbir etdikdə əllərini qulaqlarının yaxınlığına qədər qaldırardı. Rukuya getdikdə və rukudan qalxdıqda da eyni şeyi edərdi.

٨٦٠ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الصَّلَاةِ حَذْوَ مَنْكَبَيْهِ حِينَ يَفْتَتِحُ الصَّلَاةَ ، وَحِينَ يَرْكَعُ ، وَحِينَ يَسْجُدُ .

693. (860). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namaza başladığıda əllərini çiyni səviyyəsində qaldırdığını görmüşəm. Rukuya və səcdəyə getdikdə də eyni şeyi edərdi”.

٨٦١ - حَدَّثَنَا هَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا رِفْدَةُ بْنُ فُضَاعَةَ الْعَسَابِيُّ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرِ بْنِ حَبِيبٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ .

694. (861). ...Rəvayət edilir ki, Umeyr ibn Həbib رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ fərz namazında bütün təkbirlərdə əllərini qaldırardı”.

۸۶۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ أَبِي هَمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُهُ وَهُوَ فِي عَشْرَةِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَحَدُهُمْ أَبُو قَتَادَةَ بْنُ رِبْعِيٍّ ، قَالَ : أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ ، اعْتَدَلَ قَائِمًا ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ ، حَتَّى يُحَاذِي بِيَمَانِيَّتَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ ، رَفَعَ يَدَيْهِ ، حَتَّى يُحَاذِي بِيَمَانِيَّتَيْهِ ، فَإِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَرَفَعَ يَدَيْهِ ، اعْتَدَلَ ، فَإِذَا قَامَ مِنَ الثَّنَتَيْنِ ، كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ ، حَتَّى يُحَاذِي بِيَمَانِيَّتَيْهِ ، كَمَا صَنَعَ حِينَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ .

695. (862). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Humeyd əs-Səidi رحمته الله demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ on səhabəsindən biri olan Əbu Qatədə ibn Ribî demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namazı haqda sizdən daha yaxşı bilirəm. Allah Elçisi ﷺ namaza durduqda dik durar, əllərini çiyinləri səviyyəsinə qədər qaldırır, sonra “Allahu Əkbər” deyərdi. Ruku etmək istədikdə əllərini çiyin səviyyəsinə qədər qaldırır, “Səmi Alla:hu limən həmidəh” dedikdə yenə əllərini qaldırardı və dik durardı. İkinci rükətdən qalxdıqda əllərini çiyin səviyyəsinə qədər qaldıraraq namaza başlayanda etdiyini kimi təkbir edərdi”.

۸۶۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ سَهْلٍ السَّاعِدِيُّ ، قَالَ : اجْتَمَعَ أَبُو هَمَيْدٍ ، وَأَبُو أُسَيْدٍ السَّاعِدِيُّ ، وَسَهْلُ بْنُ سَعْدٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، فَذَكَرُوا صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ أَبُو هَمَيْدٍ : أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ ، فَكَبَّرَ ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ ، ثُمَّ رَفَعَ حِينَ كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ ، ثُمَّ قَامَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ ، وَاسْتَوَى حَتَّى رَجَعَ كُلُّ عَظْمٍ إِلَى مَوْضِعِهِ .

696. (863). ...Rəvayət edilir ki, Abbas ibn Səhl əs-Səidi رحمته الله demişdir: “Əbu Humeyd, Əbu Useyd əs-Səidi, Səhl ibn Səd və Muhəmməd ibn Məsləmə yığışib birlikdə Allah Elçisinin ﷺ namazı haqda danışurdılar. Əbu Humeyd dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ namazı haqda sizdən daha yaxşı bilirəm. Allah Elçisi ﷺ namaza durduqda təkbir edərək əllərini qaldırardı. Sonra ruku etdikdə təkbir edərək əllərini qaldırır, sonra bütün oynaqları yerinə oturanadək rukudan dikəlib əllərini qaldırardı”.

۸۶۴- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو أَيُّوبَ الْهَاشِمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَقْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى تُكُونَا حَذْوً مَنَكِبَيْهِ ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَإِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ .

697. (864). ...Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم fərz namazını qıldığında təkbiir edərək əllərini çiyin səviyyəsinə qədər qaldırardı. Ruku etmək istədikdə eyni şeyi edərdi. Başını rukudan qaldıraraq dikəldikdə eyni şeyi edərdi. İki səcdədən qalxdıb durduqda da eyni şeyi edərdi”.

٨٦٥- حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ رِيَّاحٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُوسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عِنْدَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ .

698. (865). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم (namazda) hər dəfə təkbiir etdikdə əllərini qaldırardı.

٨٦٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ ، وَإِذَا رَكَعَ .

699. (866). ...Ənəs رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم namaza başladıqda və ruku etdikdə əllərini qaldırardı.

٨٦٧- حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ مَعَاذٍ الصَّرِيرِيُّ ، حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ كَلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ وَايِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَ : قُلْتُ : لِأَنْظُرَنَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي ، فَقَامَ ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَادَا أَذُنَيْهِ ، فَلَمَّا رَكَعَ رَفَعَهُمَا مِثْلَ ذَلِكَ ، فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا مِثْلَ ذَلِكَ .

700. (867). ...Rəvayət edilir ki, Vail ibn Hucr رضي الله عنه demişdir: “Mən öz-özümə dedim: “Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم namaz qılmağına diqqətlə baxacam”. O, namaza durduqda qibləyə doğru yönəldi və əllərini qulaqlarının səviyyəsinə qədər qaldırıldı. Ruku etdikdə əllərini eyni şəkildə qaldırıldı. Başını rukudan qaldıraraq dikəldikdə əllərini eyni şəkildə qaldırıldı”.

٨٦٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو حَدَيْقَةَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ أَبِي الرُّبَيْرِ ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ ، وَإِذَا رَكَعَ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَيَقُولُ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَرَفَعَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ يَدَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ .

701. (868). ...Əbuz-Zubeyr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Cabir ibn Abdullah namaza başladıqda, ruku etdikdə, rukudan dikəldikdə əllərini qaldırır və belə

deyərdi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə etdiyini görmüşəm”. Ravi İbrahim ibn Tahməh əllərini qulaqlarına qədər qaldırırdı.

١٥ - بَابُ الرُّكُوعِ فِي الصَّلَاةِ

15-ci fəsil: Namazda ruku etmək

٨٦٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمَعْلَمِ ، عَنْ بُدَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الْجَوَّارِ ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ لَمْ يَشْخَصْ رَأْسَهُ ، وَلَمْ يُصَوِّبْهُ ، وَلَكِنْ بَيْنَ ذَلِكَ .

702. (869). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ruku etdikdə başını nə yuxarı tutar, nə də aşağıya endirər, bu ikisinin arasında tutardı”.

٨٧٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ ، عَنْ أَبِي مُعَمَّرٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تُجْزِي صَلَاةً لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ فِيهَا صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ .

703. (870). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ruku və səcdələrində kürəyini düz tutmayan adamın namazı düz deyil”.

٨٧١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مَلَايِمُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرِ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شَيْبَانَ ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ بْنِ شَيْبَانَ ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ ، قَالَ : خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَبَايَعَنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ ، فَلَمَحَ بِمُؤَخَّرِ عَيْنَيْهِ رَجُلًا لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ ، يَعْنِي صُلْبَهُ ، فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ ، قَالَ : يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ ، لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُقِيمُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ .

704. (871). ...Rəvayət edilir ki, tayfası tərəfindən Allah Elçisinə ﷺ göndərilən heyətdən biri olan Əli ibn Şeyban رضي الله عنه demişdir: “Biz yola çıxdıq və nəhayət, Allah Elçisinin ﷺ yanına gəldik. Ona beyət¹ edib arxasında namaz qıldıq. Allah Elçisi ﷺ namazın ruku və səcdələrində kürəyini şax tutmayan birinə nəzər saldı və namazı bitirdikdə belə buyurdu: “Ey müsəlmanlar toplumu! Ruku və səcdələrində kürəyini düz tutmayan adamın namazı düz deyil”.

¹ Beyət – beyət edilən adama hər bir işdə sadıq qalmaq, döyüşmək lazım olsa, ölənə qədər döyüşməkdir.

۸۷۲- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُفَ الْفَرِّيَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ رَاشِدٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ وَابِصَةَ بْنَ مَعْبُدٍ يَقُولُ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي ، فَكَانَ إِذَا رَكَعَ سَوَى ظَهْرَهُ ، حَتَّى لَوْ صَبَّ عَلَيْهِ الْمَاءُ لَأَسْتَقَرَّ .

705. (872). ...Rəvayət edilir ki, Vabisa ibn Məbəd ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisini ﷺ namaz qılarkən gördüm. Ruku etdikdə kürəyini elə düz tutardı ki, üzərinə su töksəydin, su orda qalardı”.

۱۶- بَابُ وَضْعِ الْيَدَيْنِ عَلَى الرَّكْبَتَيْنِ

16-cı fəsil: Rukuda əllər diz qapaqlarının üzərinə qoyulur

۸۷۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُخْمَرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : رَكَعْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي ، فَطَبَّقْتُ ، فَضَرَبَ يَدِي ، وَقَالَ : قَدْ سَكُنَّا نَفْعَلُ هَذَا ، ثُمَّ أَمَرْنَا أَنْ نَرْفَعَ إِلَى الرَّكْبِ .

706. (873). ...Rəvayət edilir ki, Musab ibn Səd ؓ demişdir: “Mən atamın yanında namaz qılarkən ruku etdikdə əllərimi dizlərimin arasına qoymuşdum. O dedi: “Biz əvvəllər belə edərdik, sonra ovuclarımızı dizlərimizin üzərinə qoymaqla əmr olunduq”.

۸۷۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ خَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرَّجَالِ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرُكِعُ ، فَيَضَعُ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَيُجَانِبُ بَعْضَهُنَّ .

707. (874). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ruku etdikdə əllərini dizlərinin üzərinə qoyar və barmaqlarını açardı”.

۱۷- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكُوعِ

17-ci fəsil: Rukudan qalxdıqda nə deyilir?

۸۷۵- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُتْمَانِيُّ ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، قَالَ : رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ .

708. (875). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ “Səmi Alla:hu limən həmidəh”¹ dedikdə ardı ilə “Rəbbənə: və ləkəl-həmd”¹ dedi”.

¹ Tərcüməsi: Allah ona həmd edəni eşitdi!

۸۷۶- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا قَالَ الْإِمَامُ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ، فَقُولُوا : رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ.

709. (876). ...Ənəs ibn Malik رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İmam “Səmi Alla:hu limən həmidəh” dedikdə siz “Rəbbənə: va ləkəl-həmd” deyin”.

۸۷۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِذَا قَالَ الْإِمَامُ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ، فَقُولُوا : اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ.

710. (876). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رəvayət edir ki, Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “İmam “Səmi Alla:hu limən həmidəh”² dedikdə siz “Alla:hummə Rəbbənə: va ləkəl-həmd”³ deyin”.

۸۷۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ، مِلَاءَ السَّمَاوَاتِ ، وَمِلَاءَ الْأَرْضِ ، وَمِلَاءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

711. (878). ...Rəvayət edilir ki, İbn Əbu Əufə demişdir: “Peyğəmbər başını rukudan qaldırıb dikəldikdə deyərdi: “Allah Ona həmd edəni eşitdi! Allahım, ey Rəbbimiz, Sənə həmd olsun! Göylər dolusu, yer dolusu və bundan sonra istədiyin şeylər dolusu Sənə həmd olsun!”⁴

۱۸- بَابُ السُّجُودِ

18-ci fəsil: Səcdələr

۸۸۰- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَصَمِّ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ بَرِيدِ بْنِ الْأَصَمِّ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَجَدَ جَافَى يَدَيْهِ ، فَلَوْ أَنَّ بَهْمَةَ أَرَادَتْ أَنْ تَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ لَمَرَّتْ.

¹ Tərcüməsi: Ey Rəbbimiz, Sənə həmd olsun!

² Tərcüməsi: Allah Ona həmd edəni eşitdi!

³ Tərcüməsi: Allahım, ey Rəbbimiz, Sənə həmd olsun!

⁴ Transkripsiyası: Səmi Alla:hu limən həmidəh, Alla:hummə Rəbbənə: va ləkəl-həmd, mil əs-səmavə:ti va mil əl-ərđi va mil ə mə: ş'i'tə min şey in bə'd!

712. (880). ...Məymunə رحمتهما rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səcdə etdikdə qollarını yanlarından uzaqlaşdırardı. Bunu elə bir həddə edərdi ki, qollarının arasından quzu keçmək istəsə, keçərdi.

٨٨١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَقْرَمَ الْحِزَامِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنْتُ مَعَ أَبِي بِالْقَاعِ مِنْ بَمْرَةَ ، فَمَرَّ بِنَا رَجُلٌ ، فَأَنَّا حَوَّاهُ بِنَاحِيَةِ الطَّرِيقِ ، فَقَالَ لِي أَبِي : كُنْ فِي بَهْمِكَ حَتَّى آتِيَ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ فَأَسْأَلَهُمْ ، قَالَ : فَخَرَجَ ، وَحُفْتُ ، يَعْنِي دَنَوْتُ ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَحَصَرْتُ الصَّلَاةَ ، فَصَلَّيْتُ مَعَهُمْ ، فَكُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى عُمْرَةَ ابْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ : يَقُولُ النَّاسُ : عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ .

713. (881). ...Ubeydullah ibn Abdullah ibn Əqramə əl-Xuzəi atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Atamla birlikdə Nəmira adlı bölgənin dağlardan və təpələrdən uzaq düzənlik olan yerində idim. Yanımızdan süvari bir dəstə keçdi və dəvələrini yolun kənarında dayandırdılar. Atam mənə: “Sən heyvanlarımızın yanında qal, mən də bu toplumun yanına gedib onlarla danışım” dedi və getdi. Mən də onların yanına yaxınlaşdım. Gördüm ki, Allah Elçisi ﷺ oradadır. Namaz vaxtı idi. Onlar namaza durdular, mən də onlarla birlikdə namaza durdum. Allah Elçisi ﷺ hər dəfə səcdə etdikdə onun qoltuğunun ağılığına baxırdım”.

٨٨٢- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُعَاذِ الضَّرِيرِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، وَحَمَادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُوسٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ .

714. (883). ...İbn Abbas رحمتهما rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Mən yeddi əza üzərinə səcdə etməklə əmr olundum”.

٨٨٤- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ ابْنِ طَاوُوسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعٍ ، وَلَا أَكُفَّ شَعْرًا ، وَلَا تَوْبًا . قَالَ ابْنُ طَاوُوسٍ : فَكَانَ أَبِي يَقُولُ : الْيَدَيْنِ وَالرِّكْبَتَيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ ، وَكَانَ يَعُدُّ الْجَبْهَةَ وَالْأَنْفَ وَاجِدًا .

715. (884). ...İbn Abbas رحمتهما rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Mən yeddi əza üzərinə səcdə etməklə, saçı və paltarını yığmamaqla əmr olundum”. Ravi İbn Tavus dedi: “Atam belə deyirdi: “Əllər, dizlər, ayaqlar, alın və burun isə bir əza olaraq”.

۸۸۵- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَالِدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ غَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِذَا سَجَدَ الْعَبْدُ ، سَجَدَ مَعَهُ سَبْعَةٌ آرَابٍ : وَجْهُهُ ، وَكَفَاهُ ، وَرُكْبَتَاهُ ، وَقَدَمَاهُ.

716. (885). ...Rəvayət edilir ki, Abbas ibn Abdulmuttalib ﷺ Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Bəndə səcdə etdikdə onunla birlikdə yeddi əzası səcdə edir: üzü, əlləri, dizləri və ayaqları”.

۸۸۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ رَاشِدٍ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنَا أَحْمَرٌ ، صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنْ كُنَّا لَنَاوِي لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَمَّا يُجَانِي بِيَدَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ إِذَا سَجَدَ.

717. (886). ...Rəvayət edilir ki, Allah Elçisinin ﷺ səhabəsi Əhmər ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ səcdə etdikdə qollarını böyürlərindən çox uzaqlaşdırarkən çəkdiyi əziyyətə görə narahat olardıq”.

۱۹- بَابُ التَّسْبِيحِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

19-cu fəsil: Ruku və səcdələrdə təsbihlər

۸۸۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَحْبَبْنَا ابْنَ هُبَيْعَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِي الْأَزْهَرِ ، عَنْ حَدِيثِ بْنِ الْيَمَانِ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا رَكَعَ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، وَإِذَا سَجَدَ قَالَ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

718. (888). ...Rəvayət edilir ki, Huzeyfə ibn əl-Yəmən ﷺ Allah Elçisinin ﷺ ruku etdikdə üç dəfə “Subhənə Rəbbiyəl-Aziz!”¹, səcdə etdikdə isə üç dəfə “Subhənə Rəbbiyəl-Əl!”² dediyini eşitmişdir”.

۸۸۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي الصُّحْحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْتَبُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ، يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ.

719. (889). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ruku və səcdələrində çoxlu “Subhənəkə Alla:hummə və bihəmdik, Alla:hummə-ğfirli!”³ deyərək Quranın əmrlərini yerinə yetirərdi”.

¹ Tərcüməsi: Əzəmətli Rəbbim pak və müqəddəsdir!

² Tərcüməsi: Ən Uca Rəbbim pak və müqəddəsdir!

³ Tərcüməsi: Allahım, Sən pak və müqəddəssən! Sənə həmd olsun! Allahım, məni bağışla!

٢٠- بَابُ الْإِغْتِدَالِ فِي السُّجُودِ

20-ci fəsil: Səcdələri tam etmək

٨٩١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُمَيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا سَجَدَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَعْتَدِلْ ، وَلَا يَفْتَرِشْ ذِرَاعَيْهِ أَفْتِرَاشَ الْكَلْبِ .

720. (891). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Səcdələri etdikdə tam edin! Dirsəkləri yerə it kimi qoyaraq səcdə etməyin!”

٨٩٢- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : اِعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ ، وَلَا يَسْجُدْ أَحَدُكُمْ وَهُوَ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ كَالْكَلْبِ .

721. (892). ...Ənəs ibn Malik ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Səcdələri etdikdə tam edin! Dirsəkləri yerə it kimi yayaraq səcdə etməyin!”

٢١- بَابُ الْجُلُوسِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ

21-ci fəsil: Səcdələr arasında oturuş

٨٩٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ ، عَنْ بُدَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا ، فَإِذَا سَجَدَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ ، لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ جَالِسًا ، وَكَانَ يَفْتَرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى .

722. (893). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ başını rukudan qaldıraraq dikəldikdə tam şax olmayana qədər səcdəyə getməzdi. Səcdədən başını qaldırıqda da tam şax vəziyyətdə oturmada ikinci səcdəni etməzdi. Oturduqda isə sol ayağının üzərində oturardı”.

٨٩٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَوَابٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ النَّخَعِيُّ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، وَأَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا عَلِيُّ ، لَا تُفْعِ إِفْعَاءَ الْكَلْبِ .

723. (895). ...Rəvayət edilir ki, Əli ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ey Əli! Namazda itlərin oturuşu kimi oturma!”

۲۲- بَابُ مَا يُقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ

22-ci fəsil: İki səcdə arasında nə deyilir?

۸۹۷- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ حَدِيثِهِ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ الْأَحْنَفِ ، عَنْ صَلَةَ بْنِ زُفَرٍ ، عَنْ حَدِيثِهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ : رَبِّ اغْفِرْ لِي ، رَبِّ اغْفِرْ لِي .

724. (897). ...Huzeyfə ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ iki səcdə arasında: “Rabbi-ğfirli:, Rabbi-ğfirli!”¹ deyirdi.

۸۹۸- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ ، عَنْ كَامِلِ أَبِي الْعَلَاءِ ، قَالَ : سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ أَبِي ثَابِتٍ يُحَدِّثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ : رَبِّ اغْفِرْ لِي ، وَارْحَمْنِي ، وَاجْزِبْنِي ، وَارْزُقْنِي ، وَارْفَعْنِي .

725. (898). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə namazında iki səcdə arasında: “Rabbi-ğfirli:, varhəmni:, varzuqni:, varfə'ni!”² deyərdi”.

۲۳- بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّشَهُدِ

23-cü fəsil: Təşəhhüd haqda nə rəvayət olunub?

۸۹۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُبَرِّزٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ شَقِيقِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا : السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ قَبْلَ عِبَادِهِ ، السَّلَامُ عَلَى جِبْرَائِيلَ ، وَمِيكَائِيلَ ، وَعَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ ، يَعْثُونَ الْمَلَائِكَةَ ، فَسَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ ، فَإِذَا جَلَسْتُمْ ، فَقُولُوا : التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، فَإِنَّهُ إِذَا قَالَ ذَلِكَ ، أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

726. (899). ...Rəvayət edilir ki, İbn Məsud رضي الله عنه demişdir: “Biz Peyğəmbər ﷺ ilə namaz qıldıqda deyirdik: “Allaha bəndələrimdən qabaq salam olsun! Cəbrailə salam olsun! Mikailə salam olsun! Filankəsə və filankəsə salam

¹ Tərcüməsi: Ey Rəbbim, məni bağışla!

² Tərcüməsi: Ey Rəbbim, məni bağışla, mənə rəhm et, mənə ruzi yetir və məni ucalt!

olsun!” - yəni mələklərə. Allah Elçisi ﷺ bizi eşitdikdə belə dedi: “Həqiqətən, Allahın Özü əs-Sələmdir. (Namazın oturduğunda) belə deyin: “Salamlar, dualar və gözəl şeylər Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti olsun! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun!”¹ Belə dedikdə səmalarda və yerdə olan bütün əməlisaleh qulları qəsd etmiş olursunuz. Sonra: “Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur! Şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir!”²”

۹۰۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، وَطَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا التَّسْبِيحَ ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ ، فَكَانَ يَقُولُ : التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَاةُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

727. (900). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə təşəhhüdü Qurandan bir surə öyrətdiyi kimi öyrədər və belə deyərdi: “Salamlar, mübarək dualar və gözəl şeylər Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti olsun! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir!”³

۹۰۱ - حَدَّثَنَا جَبْرِ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، وَهَذَا حَدِيثُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَظَبْنَا ، وَبَيَّنَّ لَنَا سُنَّتَنَا ، وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا ، فَقَالَ : إِذَا صَلَّيْتُمْ ، فَكَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ ، فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِ قَوْلِ أَحَدِكُمْ : التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ ، الصَّلَاةُ لِلَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، سَمِعْتُ كَلِمَاتٍ هُنَّ خَيْرٌ مِنَ الصَّلَاةِ .

¹ Transkripsiyası: ət-Təhiyyə:tu lillə:hi vas-sələvə:tu vat-tayyibə:tu, əs-Sələ:mu aleykə əyyu:hən-nəbiyyu va rahmətulla:hi va bərəkə:tu, əs-Sələ:mu aleyənə: va alə: ibə:d-İllə:his-sa:lihi:n!

² Transkripsiyası: Əşhədu ən lə: ilə:hə illəllah, va əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu va rasu:luhu!

³ Transkripsiyası: ət-Təhiyyə:tu-l-mubə:rəkə:tus-sələvə:tu vat-tayyibə:tu lilləh, əs-Sələ:mu aleykə əyyu:hən-nəbiyyu va rahmətulla:hi va bərəkə:tu, əs-Sələ:mu aleyənə: va alə: ibə:d-İllə:his-sa:lihi:n! Əşhədu ən lə: ilə:hə illəllah va əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu va rasu:luhu!

728. (901). ...Əbu Musa əl-Əşəri ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bizə bir xütbə əsnasında yolumuzu bəyan etdi, bizə namazı öyrətdi və dedi: “Namaz qıldığınız zaman oturduqda ilk sözünüz bu olsun: Salamlar, gözəl şeylər və dualar Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti olsun! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir!” Bu yeddi kəlmə¹ namazın təşəhhüdüdür.”²

۹۰۲ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ (ح) وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَمْرُؤُ بْنُ نَابِلٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا التَّشَهُدَ ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ : بِاسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ ، وَالتَّحِيَّاتِ لِلَّهِ ، وَالصَّلَاةِ وَالطَّيِّبَاتِ ، وَالسَّلَامِ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ .

729. (902). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ təşəhhüdü bizə Qurandan bir surə öyrətdiyi kimi öyrədər və belə deyər: “Allahın adı ilə, Allah üçün! Salamlar, dualar və gözəl şeylər Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərəkəti olsun! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir! Allahdan Cənnəti istəyirəm və Cəhənnəmdən Allaha sığınırım!”³

۲۴ - بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

24-cü fəsil: Peyğəmbərə ﷺ edilən salavat (xeyir-dua)

۹۰۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ

¹ Hədisin “yeddi kəlmə” hissəsi səhih deyil.

² Transkripsiyası: ət-Təhiyyə:tuut-tayyibə:tus-Saləvə:tu lilləh, əs-Sələ:mu aleykə əyyu:hən-nəbiyyu və rahmətulla:hi və bərakə:tuhu, əs-Sələ:mu aleynə: və alə: ibə:d-İllə:his-sa:lihi:n! Əşhədu ən lə: ilə:hə illəllah və əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu və rasu:luhu!

³ Transkripsiyası: Bismilləh və billəh ət-Təhiyyə:tu:mubə:rakə:tus-saləvə:tu vat-tayyibə:tu lilləh, əs-Sələ:mu aleykə əyyu:hən-nəbiyyu və rahmətulla:hi və bərakə:tuhu, əs-Sələ:mu aleynə: və alə: ibə:d-İllə:his-sa:lihi:n! Əşhədu ən lə: ilə:hə illəllah və əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu və rasu:luhu! Əs əlulla:həl-cənnətə və əu:zu billə:hi minən-nə:r!

جَعْفَرٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ الْهَادِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَّابٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ عَرَفْنَاهُ ، فَكَيْفَ الصَّلَاةُ ؟ قَالَ : قُلُوا : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ .

730. (903). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ؓ demişdir: “Biz dedik: “Ey Allahın Elçisi! Sənə edilən salamı bildik, bəs sənə xeyir-duanı necə edəcəyik?” Allah Elçisi ؓ dedi: “Deyin: “Allahım! İbrahimə xeyir-dua verdiyin kimi, qulun və rəsulun Muhəmmədə də xeyir-dua ver! İbrahimə bərəkət verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərəkət ver!”¹

٩٠٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنِ الْحَكَمِ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى ، قَالَ : لَقِيَنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ ، فَقَالَ : أَلَا أُهْدِي لَكَ هَدِيَّةً ؟ حَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْنَا : قَدْ عَرَفْنَا السَّلَامَ عَلَيْكَ ، فَكَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكَ ؟ قَالَ : قُلُوا : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ .

731. (904). ...Rəvayət edilir ki, İbn Əbu Leylə ؓ demişdir: “Mən Kəb ibn Uca ilə rastlaşanda mənə dedi: “Sənə hədiyyə verimmi? Allah Elçisi ؓ bizim yanımıza çıxdıqda biz ona dedik: “Artıq sənə salam deməyi öyrənmişik, bəs xeyir-duanı necə deyək?” Allah Elçisi ؓ buyurdu: “Deyin: “Allahım! İbrahimə xeyir-dua verdiyin kimi, Muhəmmədə və onun ailəsinə də xeyir-dua ver! Şübhəsiz ki, Sən tərifləyiqsən, şan-şöhrətlisən! İbrahimə bərəkət verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərəkət ver! Şübhəsiz ki, Sən tərifləyiqsən, şan-şöhrətlisən!”²

٩٠٥ - حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ طَالُوتٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمَاجِشُونُ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ سُلَيْمِ الرَّقْبِيِّ ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ ، أَنَّ هُمْ قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَمْرُنَا بِالصَّلَاةِ عَلَيْكَ ، فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ ؟ قَالَ : قُلُوا : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَأَزْوَاجِهِ ، وَذُرِّيَّتِهِ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَأَزْوَاجِهِ ، وَذُرِّيَّتِهِ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، فِي الْعَالَمِينَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ .

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə salli alə: Muhəmmədin abdikə va rasu:likə kəmə: salleytə alə: İbra:hi:m! Va bə:rik alə: Muhəmmədin va alə: ə:li Muhəmməd kəmə: bə:raktə alə: İbra:hi:m!

² Transkripsiyası: Alla:hummə salli alə: Muhəmmədin va alə: ə:li Muhəmməd kəmə salleytə alə: İbra:hi:m, innəkə həmi:dun məci:d! Alla:hummə bə:rik alə: Muhəmmədin va alə: ə:li Muhəmməd kəmə bə:raktə alə: İbra:hi:m, innəkə həmi:dun məci:d!

732. (905). ...Əbu Humejd əs-Səidi ﷺ rəvayət edir ki, bir dəfə səhabələr dedilər: “Ey Allahın Elçisi, sən bizə sənə salam deməyi öyrətdin, bəs sənə salavatı (xeyir-duanı) necə deyək?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Deyin: “Allahım! İbrahimə xeyir-dua verdiyin kimi, Muhəmmədə, onun zövcələrinə və nəslinə xeyir-dua ver! İbrahimin ailəsinə bərəkət verdiyin kimi, Muhəmmədə, onun zövcələrinə və nəslinə bərəkət ver!” Şübhəsiz ki, Sən aləmlərdə tərifləyiqsən, şan-şöhrətlisən!”¹

۹۰۷ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصَلِّيَ عَلَيَّ ، إِلَّا صَلَّتُ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا صَلَّى عَلَيَّ ، فَلْيُقِلَّ الْعَبْدُ مِنْ ذَلِكَ أَوْ لِيَكْفُرْ .

733. (907). ...Abdullah ibn Amir ibn Rabia atasından ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Hansı müsəlman mənə salavat (xeyir-dua) edərsə, mələklər də ona xeyir-dua edərlər. Həmin bəndə istər bunu az etsin, istərsə də çox”.

۹۰۸ - حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ نَسِيَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ ، خَطَىٰ طَرِيقَ الْجَنَّةِ .

734. (908). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضى الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim mənə salavat etməyi unudarsa,² Cənnətin yolunu səhv salmışdır”.³

۲۵ - بَابُ مَا يُقَالُ فِي التَّسْبِيحِ وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

25-ci fəsil: Namazdakı təşəhhüddə və Peyğəmbərə ﷺ edilən salavatda nə deyilir?

۹۰۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə salli alə: Muhəmmədin və əzvə:cihi və zurriyyətihi! Kəmə: sal-leytə alə: İbra:hi:m və bə:rik alə: Muhəmmədin və əzvə:cihi və zurriyyətihi! Kəmə: bə:raktə alə: ə:li İbra:hi:m, fil-a:ləmi:n innəkə həmi:dun məci:d!

² Yəni kim salavat deməyi bilərəkdən tərk edərsə və Allaha Peyğəmbərin ﷺ əmrlərinə tabe olaraq yaxınlaşmağı və Peyğəmbərin ﷺ haqqını verməyi tərk edib unudarsa.

³ Yəni Cənnətə aparan yoldan azmış və bu yolu tərk etmişdir.

بُنْ أَبِي عَائِشَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا فَرَعَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَّشَهُّدِ الْآخِرِ ، فَلْيَتَمَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ : مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمُحْسِنِ وَالْمَمَاتِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ .

735. (909). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizdən biri namazın axırınıcı təşəhhüdüdə dörd şeydən Allaha sığınırın: Cəhənnəm əzabından, qəbir əzabından, həyatın və ölümün fitnəsindən və Məsih Dəccalın fitnəsindən”.

۹۱۰- حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ : مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ ؟ قَالَ : أَتَشَهُدُ ، ثُمَّ أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ ، أَمَا وَاللَّهِ مَا أَحْسِنُ دُنْدَنْتَكَ ، وَلَا دُنْدَنَةَ مُعَاذٍ ، فَقَالَ : حَوْهًا نُدْنِدُ .

736. (910). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bir kişiyyə belə dedi: “Sən namazda nə deyirsən?” Kişi dedi: “Mən təşəhhüd dedikdən sonra Allahdan Cənnəti istəyirəm, Cəhənnəmdən də Allaha sığınırım. Vallah, nə sənin, nə də Muazın dediklərini demirəm”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Elə biz də sənin dediklərini deyirik”.

۲۶- بَابُ الْإِشَارَةِ فِي التَّشَهُّدِ

26-cı fəsil: Təşəhhüddə işarə etmək

۹۱۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ عِصَامِ بْنِ قُدَامَةَ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ نُمَيْرٍ الْحِزَامِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضِعًا يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخْذِهِ الْيُمْنَى فِي الصَّلَاةِ ، وَيُشِيرُ بِإِصْبَعِهِ .

737. (911). ...Malik ibn Numeyr əl-Xuzai atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ (təşəhhüddə) sağ əlini sağ budunun üzərinə qoyaraq barmağı ilə işarə etdiyini görmüşəm”.

۹۱۲- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ عاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ وَاثِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حَلَّقَ الْإِبْهَامَ وَالْوَسْطَى ، وَرَفَعَ الْيَمِينِ تَلْبِيهًا ، يَدْعُو بِهَا فِي التَّشَهُّدِ .

738. (912). ...Rəvayət edilir ki, Vail ibn Hucr ؓ demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ təşəhhüddə sağ əlinin baş barmağı ilə orta barmağını halqa şəkliində birləşdirib şəhadət barmağı ilə işarə etdiyini görmüşəm”.

۹۱۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَرَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ ، وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَرَفَعَ إصْبَعَهُ الْيُمْنَى الَّتِي تَلِي الْإِبهَامَ ، فَيَدْعُو بِهَا ، وَالْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ بَاسِطَهَا عَلَيْهَا .

739. (913). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namazda oturduqda əllərini dizlərinin üzərinə qoyar, sağ əlinin şəhadət barmağını qaldırıb onunla işarə edərək dua edərdi. Sol əli isə sol dizinin üzərində sakit qalardı.

۲۷ - بَابُ التَّسْلِيمِ

27-ci fəsil: Namazın sonunda salam

۹۱۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَنْ شِمَالِهِ ، حَتَّى يُرَى بَيَاضَ خَدِّهِ : السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ .

740. (914). ...Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ (namazın sonunda) sağına və soluna salam verdikdə yanağının ağlığı görünürdü və belə deyirdi: “əs-Sələ:mu aleykum va rahmətulla:h!”

۹۱۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْمَرٍ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَنْ يَسَارِهِ .

741. (915). ...Amir ibn Səd atasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ (namazın sonunda) sağına və soluna salam verərdi.

۹۱۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرٍ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَنْ يَسَارِهِ ، حَتَّى يُرَى بَيَاضَ خَدِّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ .

742. (916). ...Rəvayət edilir ki, Əmmar ibn Yasir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ (namazın sonunda) sağına və soluna salam verdikdə yanağının ağlığı görünürdü və belə deyirdi: “əs-Sələ:mu aleykum va rahmətulla:h! əs-Sələ:mu aleykum va rahmətulla:h!”

٢٨- بَابُ مَنْ يُسَلِّمُ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً

28-ci fəsil: Namazın sonunda bir dəfə salam verən

٩١٨- حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُطِيبِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَّمَ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً تَلْقَاءَ وَجْهِهِ .

743. (918). ...Səhl ibn Səd əs-Səidi ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ (namazın sonunda) ön tərəfinə bir dəfə salam verdi.¹

٩١٩- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ الصَّنْعَائِيُّ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً تَلْقَاءَ وَجْهِهِ .

744. (919). ...Aişə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ (namazın sonunda) ön tərəfinə bir dəfə salam verdi.

٩٢٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَائِدٍ ، عَنْ مَوْلَى سَلْمَةَ ، عَنْ سَلْمَةَ بِنِ الْأَكْوَعِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فَسَلَّمَ مَرَّةً وَاحِدَةً .

745. (920). ...Rəvayət edilir ki, Sələm ibn əl-Əkvə demişdir: “Mən Allah Elçisinin (namazın sonunda) bir dəfə salam verdiyini gördüm”.

٢٩- بَابُ مَا يُقَالُ بَعْدَ التَّسْلِيمِ

29-cu fəsil: Namazın sonunda salamdan sonra nə deyilir?

٩٢٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ لَمْ يَقْعُدْ إِلَّا مِقْدَارَ مَا يَقُولُ : اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ ، وَمِنْكَ السَّلَامُ ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ .

746. (924). ...Rəvayət edilir ki, Aişə demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazı bitirdikdən sonra “Allahım! Salam (bütün nöqsanlardan və eyiblərdən uzaq olan) Sənsən və əmin-amanlıq Səndəndir. Ey Əzəmət və Kərəmət sahibi, Sən xeyirxahsan!”²- deyəcək qədər otururdu”.

¹ Vacib olan salamın səslə deyilməsidir. Salamın üzü sağa və sola çevirərək verilməsi isə sünnədir. Önə salam verilməsi də sünnədə mövcuddur.

² Transkripsiyası: Alla:hummə, əntəs-sələ:mu və minkəs-sələ:mu təbər:aktə yə: zəl-cələ:li val-ikra:m!

۹۲۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانَةُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ ، عَنْ مَوْلَى لَأْمِ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ يُسَلِّمُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا ، وَرِزْقًا طَيِّبًا ، وَعَمَلًا مُتَقَبَّلًا .

747. (925). ...Ummu Sələmə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Sübh namazında salam verdikdən sonra belə deyərdi: “Allahım, Səndən faydalı elm, təmiz ruzi və qəbul olunan əməl diləyirəm!”¹

۹۲۶ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، وَحَمَدُ بْنُ فَضِيلٍ ، وَأَبُو يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، وَابْنُ الْأَجْلَحِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَصَلْتَانِ لَا يُخْصِيهِمَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَهُمَا بَيْسِرٌ ، وَمَنْ يَعْمَلْ بِمَا قِيلَ ، يُسَبِّحِ اللَّهَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا ، وَيَكْبِرُ عَشْرًا ، وَيَحْمَدُ عَشْرًا ، فَرَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْقِدُهَا بِيَدِهِ ، فَذَلِكَ حَمْسُونَ وَمِئَةٌ بِاللِّسَانِ ، وَأَلْفٌ وَحَمْسِمِئَةٌ فِي الْمِيزَانِ ، وَإِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ ، سَبَّحَ ، وَحَمَدَ ، وَكَبَّرَ مِئَةً ، فَتِلْكَ مِئَةٌ بِاللِّسَانِ ، وَأَلْفٌ فِي الْمِيزَانِ ، فَأَيُّكُمْ يَعْمَلُ فِي الْيَوْمِ الْفَتَنِ وَحَمْسِمِئَةَ سَبَّحَةٍ ؟ قَالُوا : وَكَيْفَ لَا يُخْصِيهَا ؟ قَالَ : يَا أَيُّ أَحَدِكُمْ الشَّيْطَانُ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ ، فَيَقُولُ : اذْكُرْ كَذَا وَكَذَا ، حَتَّى يَنْفَتِكَ الْعَبْدُ لَا يَعْقِلُ ، وَيَأْتِيهِ وَهُوَ فِي مَضْجَعِهِ ، فَلَا يَزَالُ يُتَوَمَّهُ حَتَّى يَنَامَ .

748. (926). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “İki xislət var ki, onlara daim əməl edən müsəlman kimsə mütləq Cənnətə girər. Bu iki şey çox asan şeylərdir, lakin onlara əməl edən çox azdır. Sizdən hər biriniz beş namazın ardı ilə on dəfə təsbih (Subhən-Allah), on dəfə təkbir (Allahu Əkbər) və on dəfə təhmüd (Əlhəmdulillah) deyər”. Mən Allah Elçisinin ﷺ bunları barmaqları ilə saydığını gördüm: “Bu deyilənlər dildə yüz əlli, tərəzidə isə min beş yüzdür. Sizdən hər biriniz yatağına girdiyi zaman (otuz üç dəfə) “Subhən-Allah”, (otuz üç dəfə) “Əlhəmdulillah” və (otuz dörd dəfə) “Allahu Əkbər” desin. Bu deyilənlər dildə yüz, tərəzidə isə mindir. Elə isə sizdən hansı biriniz gecə-gündüz iki min beş yüz günah iş görür?” (Səhabələrdən biri) dedi: “Necə ola bilər ki, onlar bunu daim etməsin?” O dedi: “Sizdən biriniz namaz qılarkən şeytan gəlib ona deyər: “Filan və filan işi xatırla”. Beləcə bəndə namazda qəflətə düşər və nə qədər qıldığını anlamaz. Həmçinin şeytan biriniz yatarkən yanına gəlib (zikr etmədən) onu yatızdırar”.

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə, inni: əs əlukə il'mən nə:fian və rizqan tayyibən və amələn mu-təqabbələn!

٩٢٧- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْزُوقِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ يَشَرَ بْنِ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي دَرٍّ ، قَالَ : قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَرَجِمًا قَالَ سُفْيَانُ : فُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ذَهَبَ أَهْلُ الْأَمْوَالِ وَالذُّنُورِ بِالْأَجْرِ ، يَقُولُونَ كَمَا تَقُولُ ، وَيُنْفِقُونَ وَلَا نُنْفِقُ ، قَالَ لِي : أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَمْرٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ أَدْرَكْتُمْ مَنْ قَبْلَكُمْ ، وَفُتِمَ مَنْ بَعْدَكُمْ ، تَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي ذُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ ، وَتُسَبِّحُونَهُ ، وَتُكَبِّرُونَهُ ، ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ ، وَثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ ، وَأَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ . قَالَ سُفْيَانُ : لَا أَدْرِي أَيُّتَهُنَّ أَرْبَعٌ .

749. (927). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr رضي الله عنه demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi! Varlılar savabları götürdülər. Onlar bizim kimi deyirlər, mallarından xərcləyirlər, biz isə xərcləyə bilmirik”. Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم mənə dedi: “Sizə elə bir şey deyimm ki, onu etdikdə sizi qabaqlayanlara çatasınız, sizdən sonrakılar da sizə çata bilməsinlər? Hər namazın sonunda “əlhəmdulillah”, “Subhən-Allah” və “Allahu Əkbər” otuz üç, otuz üç və otuz dörd dəfə deyin”. Ravi Sufyan dedi: “Hansının otuz dörd dəfə olduğunu bilmirəm”.

٩٢٨- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي شَدَادُ أَبُو عَمَّارٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ ، حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَعْفَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، ثُمَّ يَقُولُ : اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ ، وَمَنْكَ السَّلَامُ ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ .

750. (928). ...Səvban رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم namazı bitirdikdə üç dəfə bağışlanma diləyər, sonra deyər: “Allahım! Salam (bütün nöqsanlardan və eyiblərdən uzaq olan) Sənsən və əmin-amanlıq Səndəndir. Ey əzəmət və ehtiram sahibi, Sən xeyirxahsan!”¹

٣٠- بَابُ الْإِنْصِرَافِ مِنَ الصَّلَاةِ

30-cu fəsil: Namazı bitirdikdə çevrilmək

٩٢٩- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ سِمَاكِ ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أَمَّنَّا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَانَ يَنْصَرِفُ عَنْ جَانِبَيْهِ جَمِيعًا .

751. (929). ...Qabisa ibn Hulb atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir:

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə, əntəs-sələ:mu və minkəs-sələ:mu təbər:raktə yə: zəl-cələ:li val-ikra:m!

“Peyğəmbər ﷺ bizə imamlıq edər, namazı bitirdikdə isə sağından və ya solundan bizə doğru çevrilərdi”.

۹۳۰- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ عُمَارَةَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : لَا يَجْعَلَنَّ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ فِي نَفْسِهِ جُزْءًا ، يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ ، قَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ انْصِرَافِهِ عَنْ يَسَارِهِ .

752. (930). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah demişdir: “Heç biriniz namazı bitirdikdə sağ tərəfdən çevrilməyin düzgün olduğuna inanaraq şeytana bir pay ayırmasın, çünki mən Allah Elçisinin ﷺ çox vaxt sol tərəfdən çevrildiyini görmüşəm”.

۹۳۱- حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ هَالَلِ الصَّوْفِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ فِي الصَّلَاةِ .

753. (931). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ namazı bitirdikdə bəzən sağ, bəzən də sol tərəfdən çevrildiyini görmüşəm”.

۹۳۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ هِنْدِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ ، قَامَ النِّسَاءَ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ ، ثُمَّ يَلْبَثُ فِي مَكَانِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ .

754. (932). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضى الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazın sonunda salam verdikdə həmin an qadınlar çıxıb gedirdilər. Allah Elçisi ﷺ isə oturduğu yerdə bir az gözləyərdi”.

۳۱- بَابُ إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ وَوُضِعَ الْعِشَاءُ

31-ci fəsil: Yemək hazır olduqda namaz qılmaq

۹۳۳- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ ، فَاْبْتَدُوا بِالْعِشَاءِ .

755. (933). ...Ənəs ibn Malik رضى الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu:

“Yemək hazır olduqda və namaza iqamə verildikdə birinci yemək yeyin”.

۹۳۴- حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ ، فَأَبْدُوا بِالْعِشَاءِ . قَالَ : فَتَعَسَّى ابْنُ عُمَرَ لَيْلَةً ، وَهُوَ يَسْمَعُ الْإِقَامَةَ .

756. (934). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Yemək hazır olduqda və namaza iqamə verildikdə birinci yemək yeyin”. Ravi deyir: “Bir gecə İbn Ömər iqaməni eşitdiyi halda axşam yeməyinə davam etmişdir”.

۹۳۵- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ؛ جَمِيعًا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ غَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا حَضَرَ الْعِشَاءُ ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ ، فَأَبْدُوا بِالْعِشَاءِ .

757. (935). ...Aişə رحمته الله rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Yemək hazır olduqda və namaza iqamə verildikdə birinci yemək yeyin”.

۳۲- بَابُ الْجَمَاعَةِ فِي اللَّيْلَةِ الْمَطِيرَةِ

32-ci fəsil: Yağış yağdıqda camaat namazını qılmaq

۹۳۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ أَبِي فَلَاحَةَ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ ، قَالَ : حَرَجْتُ فِي لَيْلَةٍ مَطِيرَةٍ ، فَلَمَّا رَجَعْتُ اسْتَفْتَحْتُ ، فَقَالَ أَبِي : مَنْ هَذَا ؟ قُلْتُ : أَبُو الْمَلِيحِ ، قَالَ : لَقَدْ رَأَيْتُنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَّةِ ، وَأَصَابَتْنا سَمَاءٌ ، لَمْ تَبَلْ أَسَافِلَ نِعَالِنَا ، فَتَنَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ .

758. (936). ...Rəvayət edilir ki, Əbul-Məlih رحمته الله demişdir: “Mən yağışlı bir gecədə evdən çıxdım. Evə qayıtdıqda qapının açılmasını istədim. Atam: “Kimdir!” dedi. Mən də: “Əbul-Məlihdür” dedim. O dedi: “Hudeybiyyə günü Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə idik. Ayaqqabılarımızın altını islatmayacaq dərəcədə bir yağış yağmışdı. Allah Elçisinin ﷺ müəzzini “Namazlarınızı qaldığımız yerdə qılın!” deyən nida etdi”.

۹۳۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَادِي مُنَادِيَهُ فِي اللَّيْلَةِ الْمَطِيرَةِ ، أَوْ اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ دَاتِ الرِّيحِ ، صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ .

759. (937). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رحمته الله demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ

müəzzini yağışlı bir gecədə və ya soyuq küləkli bir gecədə “Namazlarınızı qaldığınız yerdə qılın!” deyə nida etdi”.

۹۳۸- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ بْنِ مَنْصُورٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَطَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ فِي يَوْمٍ مُجْمَعَةٍ ، يَوْمَ مَطَرٍ : صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ.

760. (938). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yağışlı bir Cümə günü buyurdu: “Namazlarınızı qaldığınız yerdə qılın!”

۹۳۹- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيُّ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَرَ الْمُؤَدِّدَ أَنْ يُؤَدِّدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَذَلِكَ يَوْمَ مَطَرٍ ، فَقَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، ثُمَّ قَالَ لَهُ : نَادِ فِي النَّاسِ فَلْيُصَلُّوا فِي بُيُوتِهِمْ ، فَقَالَ لَهُ النَّاسُ : مَا هَذَا الَّذِي صَنَعْتَ ؟ قَالَ : قَدْ فَعَلَ هَذَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي ، تَأْمُرُنِي أَنْ أُخْرِجَ النَّاسَ ، فَيَأْتُونِي يَدُوسُونَ الطِّينَ إِلَى رِجْلَيْهِمْ.

761. (939). ...Abdullah ibn əl-Haris ibn Noufəl رضي الله عنه rəvayət edir ki, İbn Abbas yağışlı bir cümə günü müəzzinə azan verməsini əmr etdi. Müəzzin: “Allahu Əkbər, Allahu Əkbər, Əşhədu ən lə iləhə illəllah, əşhədu ənnə Muhəmmədən Rasulullah!” dedikdə İbn Abbas müəzzinə dedi: “İnsanlara namazlarını evlərində qılmalarını nida et!” İnsanlar ona dedilər: “Sənin bu etdiyən nədir?” İbn Abbas dedi: “Məndən daha çox xeyirli olan belə etmişdi. Yoxsa siz insanların çıxıb dizlərinə qədər palçığa bataraq yanıma gəlməsini istəyirsiniz?”

۳۳- بَابُ مَا يَسْتُرُ الْمُصَلِّيَ

33-cü fəsil: Namazda sütrə qoyulmalıdır mı?

۹۴۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنَّا نَصَلِّي وَالذَّوَابُ تَمُرُّ بِرِجْلِ أَيْدِينَا ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : مِثْلُ مُؤَخَّرَةِ الرَّحْلِ ، تَكُونُ بِرِجْلِ يَدَيْ أَحَدِكُمْ ، فَلَا يَضُرُّهُ مِنْ مَرِّ بَرِّ يَدَيْهِ.

762. (940). ...Musa ibn Təlhə atasının رضي الله عنه belə duyurduğunu rəvayət etmişdir: “Biz namaz qılıanda heyvanlar qarşımızdan keçirdi. Bu hal Allah Elçisinə ﷺ xəbər verildikdə dedi: “Biriniz namaz qıldıqda qarşısına dəvə yəhərinin arxa hissəsi boyda bir şey qoysun. Belə olduqda qarşısından keçənlər onun namazına zərər verməzlər”.

٩٤١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءِ الْمَكِّيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُخْرَجُ لَهُ حُرْبَةٌ فِي السَّقَرِ ، فَيُصْبِيهَا ، فَيُصَلِّي إِلَيْهَا .

763. (941). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Səfərdə Peyğəmbərə ﷺ bir nizə verilər, o da onu qarşısında yerə sancar və arxasında namaz qılardı”.

٩٤٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصِيرٌ ، يُبْسَطُ بِالنَّهَارِ ، وَيَخْتَجِرُهُ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي إِلَيْهِ .

764. (942). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ bir həsiri var idi. Gündüz həmin həsir yerə sərilər, gecələr isə qarşısına dikərək ona doğru namaz qılardı”.

٣٤- بَابُ الْمُرُورِ بَيْنَ يَدَيْ الْمُصَلِّي

34-cü fəsil: Namaz qılanın önündən keçmək

٩٤٤- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، قَالَ : أُرْسِلُونِي إِلَى زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَسْأَلُهُ عَنِ الْمُرُورِ بَيْنَ يَدَيْ الْمُصَلِّي ، فَأَحْبَبَنِي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لِأَنَّ يَوْمَ أَرْبَعِينَ ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ . قَالَ سُفْيَانُ : فَلَا أَدْرِي أَرْبَعِينَ سَنَةً ، أَوْ شَهْرًا ، أَوْ صَبَاحًا ، أَوْ سَاعَةً .

765. (944). ...Rəvayət edilir ki, Busr ibn Səid رضي الله عنه demişdir: “Namaz qılanın qarşısından keçmək haqda soruşmaq üçün məni Zeyd ibn Xalidin yanına göndərdilər. O da Peyğəmbərin ﷺ belə buyurduğunu rəvayət etdi: “Birinizin qırx gözləməsi namaz qılanın qarşısından keçməsindən xeyirlidir”. Ravi Süfyan dedi: “Mən bilmirəm bu “qırx” ildir, aydır, gündür, yoxsa saatdır”.

٩٤٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أُرْسِلَ إِلَى أَبِي جُهَيْمِ الْأَنْصَارِيِّ يَسْأَلُهُ : مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرَّجُلِ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْ الرَّجُلِ وَهُوَ يُصَلِّي ؟ فَقَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ مَا لَهُ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَحِبِّهِ وَهُوَ يُصَلِّي ، كَانَ لِأَنَّ يَوْمَ أَرْبَعِينَ ، قَالَ : لَا أَدْرِي أَرْبَعِينَ عَامًا ، أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا ، أَوْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ ذَلِكَ .

766. (945). ...Busr ibn Səid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Zeyd ibn Xalid “namaz qılanın qarşısından keçən adam haqda Peyğəmbərdən ﷺ nəyi eşitmisən?”

soruşmaq üçün məni Əbu Cuheyriyə əl-Ənsarinin yanına göndərdi. Zeyd ibn Xalidin yanına göndərdilər. O da dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Namaz qılanın qarşısından keçməyin nə qədər günah olmasını bilsəydi, qırx gözləməyi üstün görərdi”. Ravi dedi: “Mən bunun qırx il, qırx ay və ya qırx gün olmasını bilmirəm”.

۳۰- بَابُ مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ

35-ci fəsil: Namazı nə batil edir?

۹۴۷- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِعَرَفَةَ ، فَجِئْتُ أَنَا وَالْقَضْلُ عَلَى أَكَاثِرٍ ، فَمَرَرْنَا عَلَى بَعْضِ الصَّفِّ ، فَتَرَلْنَا عَدَّهَا وَتَرَكَنَاهَا ، ثُمَّ دَخَلْنَا فِي الصَّفِّ .

767. (947). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər Arafada namaz qılırdı. Mən və Fadl bir uzunqulağın üzərində ora gəldik. Biz cərgənin bir qisminin qarşısından keçdikdən sonra enib cərgəyə qoşulduq”.

۹۴۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةَ ، حَدَّثَنَا جَابِرٌ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَقْطَعُ الصَّلَاةَ : الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ ، وَالْمَرْأَةُ الْحَائِضُ .

768. (949). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namazı qara it və heyz olan qadın kəsir”.

۹۵۰- حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمٍ أَبُو طَالِبٍ ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقَى ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَقْطَعُ الصَّلَاةَ : الْمَرْأَةُ ، وَالْكَلْبُ ، وَالْحِمَارُ .

769. (950). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namazı it, qadın və uzunqulaq kəsir”.

۹۵۱- حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَقْطَعُ الصَّلَاةَ : الْمَرْأَةُ ، وَالْكَلْبُ ، وَالْحِمَارُ .

770. (951). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namazı qadın, it və uzunqulaq kəsir”.

٩٥٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَنْقَطِعُ الصَّلَاةُ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيْ الرَّجُلِ مِثْلُ مُؤَخَّرَةِ الرَّحْلِ : الْمَرَأَةُ ، وَالْحِمَارُ ، وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ . قُلْتُ : مَا بَالُ الْأَسْوَدِ مِنَ الْأَحْمَرِ ؟ فَقَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا سَأَلْتَنِي ، فَقَالَ : الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ شَيْطَانٌ .

771. (952). ...Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Namaz qılanın qarşısında sütrə olmadığı təqdirdə, onun qarşısından keçən qadın, uzunqulaq və qara it onun namazını pozar”. Mən dedim: “Qara itlə qırmızı itin fərqi nədir ki?” Əbu Zərr dedi: “Mən də sənin verdiyin sualı Allah Elçisinə صلى الله عليه وسلم verdim, o da dedi: “Qara it şeytandır”.

٣٦- بَابُ ادْرَأَ مَا اسْتَطَعْتَ

36-cı fəsil: Namaz qılan bacardıqca qarşısından keçənə mane olmalıdır

٩٥٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ، أَحْبَبْنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى أَبُو الْمُعَلَّى ، عَنِ الْحَسَنِ الْعَرَبِيِّ ، قَالَ : ذَكَرَ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ مَا يَنْقَطِعُ الصَّلَاةُ ، فَذَكَرُوا الْكَلْبَ ، وَالْحِمَارَ ، وَالْمَرَأَةَ ، فَقَالَ : مَا تَقُولُونَ فِي الْجَدْيِ ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي يَوْمًا ، فَذَهَبَ جَدْيٌ بِمِرَّةٍ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَبَادَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَبِيلَةَ .

772. (953). ...Rəvayət edilir ki, Həsən əl-Urani رضي الله عنه demişdir: “İbn Abbasın yanında namazı pozan şeylər yad edildikdə insanlar bunun it, uzunqulaq və qadın olduğunu dedilər. İbn Abbas dedi: “Keçi balası haqda nə deyirsiniz? Bir gün Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم namaz qılırdı. Bu əsnada bir keçi balası onun qarşısından keçməyə çalışdı. Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم ona mane olmaq üçün qiblə tərəfə doğru irəlilədi”.

٩٥٤- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرِيُّ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ ، فَلْيَصِلْ إِلَى سُنَّتِهِ ، وَلْيَبْدُئْ مِنْهَا ، وَلَا يَدْعُ أَحَدًا بِمِرَّةٍ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَإِنْ جَاءَ أَحَدٌ بِمِرَّةٍ ، فَلْيَقَاتِلْهُ ، فَإِنَّهُ شَيْطَانٌ .

773. (954). ...Abdur-Rahmən ibn Əbu Səid atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Biriniz namaz qıldıqda sütrəyə doğru qılsın qılsın. Özünüzlə sütrənin arasından heç kimin keçməsinə imkan verməyin. Əgər kimsə keçməyə çalışarsa, onunla dalaşırcasına mane olmağa çalışın, çünki o, şeytanlıq etmişdir”.

۹۵۰ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ ، وَالْحَسَنُ بْنُ دَاوُدَ الْمُنْكَدِرِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُدْرِكَةَ ، عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ عَثْمَانَ ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ بَسَّارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي ، فَلَا يَدْعُ أَحَدًا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَإِنَّ آتَى ، فَلْيُعَاقِلْهُ ، فَإِنَّ مَعَهُ الْقَرِينَ . وَقَالَ الْمُنْكَدِرِيُّ : فَإِنَّ مَعَهُ الْعُرَى .

774. (955). ...Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz namaz qıldıqda qarşısından heç kimin keçməsinə imkan verməsin. Əgər kimsə keçməyə cəhd edərsə, ona qarşı mübarizə aparsın, çünki onun yanında şeytan var”. Ravi əl-Munkədir deyir: “Onun yanında Uzza bütü (kimi bir şeytan) var”.¹

۳۷ - بَابُ مَنْ صَلَّى وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ شَيْءٌ

37-ci fəsil: Namaz qılanla qiblə arasında bir şeyin olması

۹۵۶ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُوَيْبَانُ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ، وَأَنَا مُعْرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ ، كَأَعْرَاضِ الْحِجَّةِ نَارَةَ .

775. (956). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə vaxtı namaz qıldıqda mən onunla qiblə arasında cənazə kimi uzanmışdım.

۹۵۷ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا نَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّادُ ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّهَا ، قَالَتْ : كَانَ فِرَاشُهَا بِحَيْثَالِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

776. (957). ...Zeynəb bint Sələmə anasının رضي الله عنها belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisinin ﷺ zövcələrindən biri olan Zeynəbin yatağı Allah Elçisinin ﷺ səcdə etdiyi yerin qarşısında idi”.

۹۵۸ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مَيْمُونَةُ ، زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا بِحِدَائِهِ ، وَرُبَّمَا أَصَابَنِي ثَوْبُهُ إِذَا سَجَدَ .

777. (958). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Məymunə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər ﷺ namaz qılanda onun böyründə olardım. Səcdə etdikdə çox vaxt mənim paltarına toxunardı”.

¹ Yəni Uzza bütü şeytanların olduğu yer sayılırdı. Bu hədisdə də qəsd onunla birlikdə şeytanın olmasıdır.

۹۵۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَّابِ ، حَدَّثَنِي أَبُو الْمُقَدَّامِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُصَلَّى خَلْفَ الْمُتَخَدِّثِ وَالنَّائِمِ .

778. (959). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ danışan və yatan adamın arxasında namaz qılmağı qadağan etmişdir”.

۳۸- بَابُ النَّهْيِ أَنْ يُسَبِّقَ الْإِمَامُ بِالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

38-ci fəsil: İmamdan qabaq rukuya və səcdəyə getməyin qadağan olması

۹۶۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا أَنْ لَا يُبَادِرَ الْإِمَامَ بِالرُّكُوعِ ، وَالسُّجُودِ ، وَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا .

779. (960). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə ruku və səcdə etdikdə imamı qabaqlamamağı öyrədər və: “O, təkbir etdikdə təkbir edin, səcdə etdikdə səcdə edin!” deyərdi”.

۹۶۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَلَا يَخْشَى الَّذِي يَزْعُمُ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ ، أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ جِمَارٍ .

780. (961). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Əbul-Qasim (Allah Elçisi ﷺ) belə buyurdu: “İmamdan qabaq başını qaldıran qorxmurmu ki, Allah onun başını eşşək başına çevirər?”

۹۶۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرِ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ حَبِئَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ دَارِمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِيَّيْ قَدْ بَدَّئْتُ ، فَإِذَا رَكَعْتُ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا رَفَعْتُ فَارْفَعُوا ، وَإِذَا سَجَدْتُ فَاسْجُدُوا ، وَلَا أَلْفَبِيَّ رَجُلًا يَسْبِقُنِي إِلَى الرُّكُوعِ ، وَلَا إِلَى السُّجُودِ .

781. (962). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Musa رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Artıq mən yaşlanıb kökəlmişəm. Mən ruku etdikdə ruku edin, dikəldikdə dikəlin, səcdə etdikdə səcdə edin! Məndən qabaq ruku və səcdə edənlə qarşılaşmayım”.

۹۶۳- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ حَلْفٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ : لَا تُبَادِرُونِي بِالرُّكُوعِ ، وَلَا بِالسُّجُودِ ، فَمَهْمَا أَسْبَقْتُكُمْ بِهِ إِذَا رَكَعْتُ ، تُدْرِكُونِي بِهِ إِذَا رَفَعْتُ ، وَمَهْمَا أَسْبَقْتُكُمْ بِهِ إِذَا سَجَدْتُ ، تُدْرِكُونِي بِهِ إِذَا رَفَعْتُ ، إِنِّي قَدْ بَدَأْتُ.

782. (963). ...Rəvayət edilir ki, Muaviyə ibn Əbu Süfyan رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Məndən qabaq ruku və səcdə etməyin! Nə vaxt rukuya getsəm, məndən sonra ruku edin. Nə vaxt dikəlsəm, məndən sonra dikəlin. Nə vaxt səcdə etsəm və səcdədən qalxsam, məndən sonra eyni şeyi edin ki, savab qazanasınız. Mən artıq yaşlanıb kökəlmişəm”.

۳۹- بَابُ مَا يُكْرَهُ فِي الصَّلَاةِ

39-cu fəsil: Namazda nəyin edilməsi yaxşı deyil?

۹۶۶- حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ سُبَيْبَانُ بْنُ زَيْدٍ الْمُؤَدَّبُ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ دُرَّوَانَ ، عَنِ عَطَاءٍ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْطِيَ الرَّجُلُ فَاهُ فِي الصَّلَاةِ .

783. (966). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ adamın namazda ağzını (bir şeylə) örtməyi qadağan etmişdir”.

۴۰- بَابُ الْإِثْنَانِ جَمَاعَةً

40-cı fəsil: İki nəfərlə camaat namazı

۹۷۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : بَثُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ اللَّيْلِ ، فَجُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَأَخَذَ يَدِي ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ .

784. (973). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə mən xalam Məymunəgildə gecələmişdim. Peyğəmbər ﷺ gecə qalxıb namaz qıldıqda mən də onun solunda namaza dayandım. O, mənim əlimdən tutub sağ tərəfinə keçirdi”.

۹۷۴- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ ، حَدَّثَنَا الصَّحَّاحُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا شُرْحَبِيلٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَعْرَبَ ، فَجُمْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ .

785. (974). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə

Allah Elçisi ﷺ Məğrib namazını qılırdı. Mən də onun soluna keçərək namaza durduqda mənə sağ tərəfinə keçirdi”.

۹۷۵- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُخْتَارِ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ وَبِي ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ ، وَصَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَلْفَنَا .

786. (975). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ qohumlarından bir qadına və mənə namaz qıldırırdı. Mənə sağ tərəfində dayandırdı. Qadın isə bizim arxamızda dayandı”.

۴۱- بَابُ مَنْ يُسْتَحَبُّ أَنْ يَلِيَ الْإِمَامَ

41-ci fəsil: Namazda imama yaxın kimlər durmalıdır?

۹۷۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسُحُّ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلَاةِ وَيَقُولُ : لَا تَحْتَلِفُوا فَتَحْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ ، وَلِيَلِيَنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَخْلَامِ وَالنُّهَى ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ .

787. (976). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud əl-Ənsari ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaza durduqda bizim çiyinlərimizə toxunar və deyərdi: “Cərgələrdə düz durun, yoxsa qəlbləriniz ixtilafa düşər. Elmlı olanınız cərgədə mənə yaxın, sonra onlar kimi olanlar, daha sonra da onlar kimi olanlar dursunlar”.

۹۷۷- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ لِيَأْخُذُوا عَنْهُ .

788. (977). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cərgədə mühacir və ənsarın ona yaxın olmasını xoşlayardı”.

۹۷۸- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِي الْأَشْهَبِ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخَّرًا ، فَقَالَ : تَقَدَّمُوا فَأَتَمُّوا بِي ، وَلِيَأْتَمَّ بِكُمْ مِنْ بَعْدِكُمْ ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ .

789. (978). ...Əbu Səid ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ səhabələrinin ilk cərgədə durmağa çəkdiyini gördü və dedi: “Birinci cərgəyə yaxınlaşın və

mənə tabe olun! Sizdən sonrakılar da sizin arxanızda dursun. Geriyə qalan camaatı Allah geriye salar”.

٤٢- بَابُ مَنْ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ

42-ci fəsil: Namazda imam olmağa kim daha haqlıdır?

٩٧٩- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوْفِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ ، قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَصَاحِبٌ لِي ، فَلَمَّا أَرَدْنَا الْإِنْصِرَافَ ، قَالَ لَنَا : إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَذِّنَا وَأَقِيمَا ، وَلِئَوْفَاءِ كُنْمَا .

790. (979). ...Rəvayət edilir ki, Malik ibn əl-Huveyris ؓ demişdir: “Mən və bir dostum Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlmişdik. Biz qayıdıb getmək istədikdə o bizə dedi: “Namazın vaxtı girdikdə azan və iqamə deyin. Sonra yaşlı olanınız namazda imam olsun”.

٩٨٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَوْسَ بْنَ ضَمْعَجٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرَاهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ ، فَإِنْ كَانَتْ قِرَاءَتُهُمْ سَوَاءً ، فَلْيُؤَمِّمُهُمْ أَقْدَمُهُمْ هَجْرَةً ، فَإِنْ كَانَتْ الْهَجْرَةُ سَوَاءً ، فَلْيُؤَمِّمُهُمْ أَكْبَرُهُمْ سِنًا ، وَلَا يَوْمَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ ، وَلَا فِي سُلْطَانِهِ ، وَلَا يُجْلَسَنَّ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنٍ ، أَوْ بِإِذْنِهِ .

791. (980). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bir topluma Allahın Kitabını daha yaxşı biləniniz imam olmalıdır. Əgər Quranı bilməkdə ikisi də eyni olarsa, ilk hicrət edən imam olmalıdır. Hicrətdə də eyni olsalar, daha yaşlı olan imam olmalıdır. Bir adamın öz evində və ya onun rəhbər olduğu yerdə başqası imamlıq etməsin. Bir nəfər üçün düzəldilmiş yerə başqa birisi oturmasın. Əgər izn verilsə, namaz da qıldıra bilər, otura da bilər”.

٤٣- بَابُ مَا يَجِبُ عَلَى الْإِمَامِ

43-cü fəsil: İmamın vəzifəsi nədir?

٩٨١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، أَخُو فُلَيْحٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ ، قَالَ : كَانَ سَهْلُ بْنُ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ يُقَدِّمُ فِتْيَانَ قَوْمِهِ ، يُصَلُّونَ بِهِمْ ، فَيَقِيلُ لَهُ : تَفْعَلْ وَلَكَ مِنَ الْقِدَمِ مَا لَكَ ، قَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : الْإِمَامُ ضَامِنٌ ، فَإِنْ أَحْسَنَ فَلَهُ وَلَهُمْ ، وَإِنْ أَسَاءَ ، يَعْجِي ، فَعَلَيْهِ ، وَلَا عَلَيْهِمْ .

792. (981). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hazim رحمه الله demişdir: “Səhl ibn Səd əs-Səidi qövmünün cavanlarını namaz qıldırmaq üçün önə keçirmişdi. Ona deyildi: “Sən daha yaşlı olduğun halda niyə belə edirsən?” O dedi: “Həqiqətən, mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “İmam zamindir. Əgər namazı yaxşı qıldırarsa, savabı ona və arxada olanlara olar. Əgər düz qıldırmazsa, yalnız onun əleyhinə olar”.

٩٨٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلْمَةَ الْعَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَارِجٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَزْمَلَةَ ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْهَمْدَانِيِّ ، أَنَّهُ خَرَجَ فِي سَفِينَةٍ فِيهَا عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ الْجُهَنِيُّ ، فَحَانَتْ صَلَاةٌ مِنَ الصَّلَوَاتِ ، فَأَمَرْنَا أَنْ يُؤْمَنَا ، وَفُلْنَا لَهُ : إِنَّكَ أَحَقُّنَا بِذَلِكَ ، أَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَبَى ، فَقَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ أَمَّ النَّاسَ فَأَصَابَ ، فَالصَّلَاةُ لَهُ وَهُمْ ، وَمَنْ انْتَقَصَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ، فَعَلَيْهِ ، وَلَا عَلَيْهِمْ.

793. (983). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Əli əl-Həmdani رحمه الله gəmi ilə səfərə çıxmışdı. Uqbə ibn Amir də orada idi. Namaz vaxtı girdikdə biz Uqbə ibn Amir əl-Cuhəninin namaz qıldırmasını istədik və dedik: “Həqiqətən, sən namaz qıldırmağa ən çox layiq olanımsan və Allah Elçisinin ﷺ səhabəsisən”. Lakin imtina etdi və dedi: “Mən Allah Elçisinin belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim insanlara namazda imamlıq edər və namazını tam qıldırarsa, savabı həm ona, həm də camaata olar. Kim imam olduqda namazı naqis qıldırarsa, günahı camaata yox, imama olar”.

٤٤ - بَابُ مَنْ أَمَّ قَوْمًا فَلِيُخَفِّفَ

44-cü fəsil: Namazda olan imam camaata namazı yüngül qıldırmalıdır

٩٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُبَرِّزٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ، عَنْ قَبِيْسٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، قَالَ : أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ فِي صَلَاةِ الْعِدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ ، لِمَا يُطِيلُ بِنَا فِيهَا ، قَالَ : فَمَا رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ مِنْهُ غَضَبًا يَوْمَئِذٍ ، يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنْ مِنْكُمْ مُنْفَرِقِينَ ، فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ ، فَلَا يَتَجَوَّزُ ؛ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ .

794. (984). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud رحمه الله demişdir: “Bir kişi Allah Elçisinin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın Elçisi! Filankəs namazı uzun qıldırdığına görə mən Sübh namazında camaatdan uzaq düşürəm”. Əbu Məsud deyir ki, mən Allah Elçisini ﷺ həmin gün olan danışığı kimi qəzəbli halda görməmişdim. O belə buyurdu: “Ey insanlar! Aranızda (camaat

namazına) nifrət etdirənlər var. Hansınız camaata namaz qıldırırsa, namazını yüngül etsin. Çünki camaatın arasında zəif, yaşlı və iş-güc sahibi var”.

۹۸۵ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَحُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَا : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوجِزُ، وَيُيَسِّرُ الصَّلَاةَ.

795. (985). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazı tam və yüngül qıldırırdı”.

۹۸۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُمَيْحٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ : صَلَّى مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ الْأَنْصَارِيُّ بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْعِشَاءِ، فَطَوَّلَ عَلَيْهِمْ، فَأَنْصَرَفَ رَجُلٌ مِنَّا، فَصَلَّى، فَأُخْبِرَ مُعَاذُ عَنْهُ، فَقَالَ : إِنَّهُ مُنَافِقٌ، فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ الرَّجُلُ، دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأُخْبِرَهُ مَا قَالَ لَهُ مُعَاذٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَتُرِيدُ أَنْ تَكُونَ فَتَانًا يَا مُعَاذُ ؟ إِذَا صَلَّيْتَ بِالنَّاسِ، فَأَفْرَأَ : بِالشَّمْسِ وَضَحَاهَا، وَ {سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى}، وَاللَّيْلِ إِذَا بَغَسَى، وَ {اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ}.

796. (986). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Muaz ibn Cəbəl əl-Ənsari dostlarına İşa namazını qıldırırdı. O, namazı uzatdıqda bir kişi namazdan çıxıb tək namaz qıldı. Məsələ Muaza bildirildikdə Muaz dedi: “O, münafıqdır”. Bu söz həmin kişiyyə bildirildikdə o, Allah Elçisinin ﷺ yanına gəlib Muazın dediyini ona xəbər verdi. Peyğəmbər də buyurdu: “Sən fitnəkar olmaq istəyirsən, ey Muaz?! İnsanlara namaz qıldırırdıqda “əş-Şəms”, “əl-Ə'lə”, “əl-Leyl” və “əl-Aləq” surələrini oxu!”

۹۸۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي عَلِيَّةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، قَالَ : سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ يَقُولُ : كَانَ آخِرَ مَا عَاهَدَ إِلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَمَّرَنِي عَلَى الطَّائِفِ، قَالَ لِي : يَا عُثْمَانُ، تَجَاوَزْ فِي الصَّلَاةِ، وَاقْدِرِ النَّاسَ بِأَضْعَفِهِمْ، فَإِنَّ فِيهِمْ الْكَبِيرَ، وَالصَّغِيرَ، وَالسَّقِيمَ، وَالْبَعِيدَ، وَذَا الْحَاجَةِ.

797. (987). ...Rəvayət edilir ki, Mutarrif ibn Abdullah ibn əş-Şixir ؓ demişdir: “Mən Osman ibn Əbul-Asın belə dediyini eşitdim: “Peyğəmbər ﷺ məni Taifə əmir təyin etdikdə son tövsiyəsi belə idi: “Ey Osman! Namazı yüngül qıldır! İnsanları ən zəif olana görə dəyərləndir, çünki onların arasında yaşlı, uşaq, xəstə, evi uzaqda olan və iş-güc sahibi olanlar var”.

۹۸۸- قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْفَطَّانُ : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، قَالَ : حَدَّثَ عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ ، أَنَّ آخِرَ مَا قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَمَمْتَ قَوْمًا فَأَخِفْ بِهِمْ .

798. (988). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn əl-Museyyib رضي الله عنه demişdir: “Osman ibn Əbul-As dedi: “Allah Elçisinin ﷺ mənə son tövsiyəsi belə olmuşdur: “Camaata namaz qıldırıdığda namazını yüngül qıldır!”

۴۵- بَابُ الْإِمَامِ يُخَفِّفُ الصَّلَاةَ إِذَا حَدَّثَ أَمْرًا

45-ci fəsil: Namazda imam olan baş verən işə görə camaata namazı yüngül qıldırır

۹۸۹- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ ، وَأَنَا أُرِيدُ إِطْلَاقَهَا ، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ ، فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي ، بِمَا أَعْلَمُ لَوْجِدَ أُمِّهِ بِبِكَائِهِ .

799. (989). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Mən namaza başladıqda onu uzun qıldırmaq istəyirəm, lakin körpə uşağın ağlamasını eşitdikdə anasının onun ağlamağına görə narahat olmasını düşünüb namazı qısa qıldırıram”.

۹۹۰- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَابِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلَانَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ الْحَسَنِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي لَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ ، فَأَتَجَوَّزُ فِي الصَّلَاةِ .

800. (990). ...Rəvayət edilir ki, Osman ibn Əbul-As رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Mən namazda körpə uşağın ağlamasını eşitdikdə namazı qısa qıldırıram”.

۹۹۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَالِدِ ، وَبِشْرُ بْنُ بَكْرِ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ ، وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَطَوَّلَ فِيهَا ، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ ، فَأَتَجَوَّزُ ؛ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ .

801. (991). ...Abdullah ibn Əbu Qatədə atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Mən namaza başladıqda onu

uzun qıldırmaq istəyirəm, lakin körpə uşağın ağlamasını eşitdikdə anasının onun ağlamağına görə narahat olmasını düşünüb namazı qısa qıldırıram”.

٤٦ - بَابُ إِقَامَةِ الصُّمُوفِ

46-cı fəsil: Cərgələrdə durmaq

٩٩٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ طَرْفَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ السُّوَائِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَلَا تَصُفُّونَ كَمَا تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا ؟ قَالَ ، فُلْنَا : وَكَيْفَ تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا ؟ قَالَ : يُتَمُونَ الصُّمُوفَ الْأُولَى ، وَيَتَرَاصُونَ فِي الصَّفِّ.

802. (992). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səmura əs-Suvai رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Siz mələklərin öz Rəbbinin hüzurunda durduqları kimi səf-səf durmaq istəyirsinizmi?” Biz dedik: “Mələklər öz Rəbbinin hüzurunda necə dururlar?” O dedi: “Onlar ön cərgəni tamamlayır, sonra o biri cərgələri boşluq buraxmadan tamamlayırlar”.

٩٩٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ شُعْبَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، وَبَشْرُ بْنُ عَمَرَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : سَوُّوا صُفُوفَكُمْ ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّمُوفِ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ.

803. (993). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cərgələrinizi düz tutun! Həqiqətən, cərgələrin düz olması namazın tam olmasındandır”.

٩٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي الصَّفَّ ، حَتَّى يَجْعَلَهُ مِثْلَ الرُّمْحِ أَوْ الْقِدْحِ ، قَالَ : فَرَأَى صَدْرَ رَجُلٍ نَائِبًا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : سَوُّوا صُفُوفَكُمْ ، أَوْ لِيُخَالِقَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ.

804. (994). ...Rəvayət edilir ki, Numan ibn Bəşir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ cərgələri ox və ya nizə kimi düzəldər, kiminsə sinəsinin cərgədən irəli çıxdığını gördükdə belə buyurardı: “Cərgələrinizi düz tutun, yoxsa Allah aranızda ixtilaf salar”.

۹۹۵- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاشٍ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصَلُّونَ الصُّفُوفَ ، وَمَنْ سَدَّ فُرْجَةَ رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً .

805. (995). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Allah və mələkləri cərgələri dolduranlara xeyir-dua edərlər. Kim cərgədəki bir boşluğu doldurarsa, Allah onu bir dərəcə qaldırar”.

۴۷- بَابُ فَضْلِ الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ

47-ci fəsil: İlk cərgənin fəziləti

۹۹۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ عَزْبَانِ بْنِ سَارِيَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَسْتَعْفِرُ لِلصَّفِّ الْمُقَدَّمِ ثَلَاثًا ، وَلِلثَّانِي مَرَّةً .

806. (996). ...İrbad ibn Səriyə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ ilk cərgəyə üç dəfə, ikinci cərgəyə isə bir dəfə bağışlanma dilədi”.

۹۹۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، قَالَ : سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مَصْرَفٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْسَجَةَ يَقُولُ : سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ .

807. (997). ...Rəvayət edilir ki, əl-Bəra ibn Azib رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Həqiqətən, Allah və mələkləri ilk cərgədə olanlara xeyir-dua edərlər”.

۹۹۸- حَدَّثَنَا أَبُو نُؤَيْرٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو قَطَنِ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ خِلَاسٍ ، عَنْ أَبِي زَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ لَكَانَتْ فُرْجَةٌ .

808. (998). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Əgər insanlar ilk cərgədə olan savabı bilsəydilər, (orada durmaq üçün) püşk atardılar”.

۹۹۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّى الْحَمِصِيُّ ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ .

809. (999). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Auf ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Allah və mələkləri ilk cərgədə olanlara xeyir-dua edirlər”.

٤٨ - بَابُ صُفُوفِ النِّسَاءِ

48-ci fəsil: Qadınların cərgəsi

١٠٠٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنِ الْعَلَاءِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، وَعَنْ سُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا ، وَشَرُّهَا أُولَاهَا ، وَشَرُّهَا آخِرُهَا.

810. (1000). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qadınların ən xeyirli cərgəsi son cərgə, ən şərli cərgəsi isə ilk cərgədir. Kişilərin ən xeyirli cərgəsi ilk cərgə, ən şərli cərgəsi isə son cərgədir”.

١٠٠١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ مُقَدَّمُهَا ، وَشَرُّهَا مُؤَخَّرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ مُؤَخَّرُهَا ، وَشَرُّهَا مُقَدَّمُهَا.

811. (1001). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kişilərin ən xeyirli cərgəsi ilk cərgə, ən şərli cərgəsi isə son cərgədir. Qadınların ən xeyirli cərgəsi son cərgə, ən şərli cərgəsi isə ilk cərgədir”.

٤٩ - بَابُ الصَّلَاةِ بَيْنَ السُّوَارِي فِي الصَّفِّ

49-cu fəsil: Sütunlar arasında cərgədə durmaq

١٠٠٢ - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ أَبُو طَالِبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، وَأَبُو قُتَيْبَةَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنَّا نُنْهَى أَنْ نَصْفَ بَيْنَ السُّوَارِي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَنُطْرَدُ عَنْهَا طَرْدًا.

812. (1002). ...Muaviyə ibn Qurra atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisinin ﷺ dövründə sütunlar arasında cərgədə durmaq qadağan idi. cərgələrin kəsilməsinə görə bu, qadağan idi”.

٥٠- بابُ صَلَاةِ الرَّجُلِ خَلْفَ الصَّفِّ وَخَدُّهُ

50-ci fəsil: Bir kişinin cərgənin arxasında tək namaz qılması

١٠٠٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُلَاذِمُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شَيْبَانَ ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ ، وَكَانَ مِنَ الْوُقَدِ ، قَالَ : خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَبَايَعَنَاهُ ، وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ ، قَالَ : ثُمَّ صَلَّيْنَا وَرَاءَهُ صَلَاةَ أُخْرَى ، فَفَضَى الصَّلَاةَ ، فَرَأَى رَجُلًا فَرَدًّا يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ ، قَالَ : فَوَقَفَ عَلَيْهِ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ انصَرَفَ ، قَالَ : اسْتَقْبِلْ صَلَاتِكَ ، لَا صَلَاةَ لِلَّذِي خَلْفَ الصَّفِّ .

813. (1003). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ yanına göndərilən heyətlərdən biri olan Əli ibn Şeyban demişdir: “Biz tayfamızdan çıxıb Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldik, ona beyət etdik və onun arxasında namaz qıldığımızı gördük. Sonra onun arxasında daha bir namaz qıldığımızı gördük. Peyğəmbər ﷺ namazı bitirdikdən sonra cərgənin arxasında bir kişinin tək namaz qıldığını gördük. Həmin adam namazı bitirib getmək istədikdə Peyğəmbər ﷺ onun yanında dayanıb belə buyurdu: “Qayıt və namazını yenidən qıl! Cərgənin arxasında tək namaz qılanın namazı yoxdur”.

١٠٠٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ ، قَالَ : أَخَذَ يَدِي زِيَادُ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ ، فَأَوْقَفَنِي عَلَى شَيْخٍ بِالرَّقَّةِ ، يُقَالُ لَهُ : وَابْنَةُ بْنُ مَعْبُدٍ ، فَقَالَ : صَلَّى رَجُلٌ خَلْفَ الصَّفِّ وَخَدُّهُ ، فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْبَدَ .

814. (1004). ...Rəvayət edilir ki, Hilal ibn Yisaf demişdir: “Raqqa'nın şeyxi Ziyad ibn Əbul-Cəd mənim əlimdən tutdu. Vabisa ibn Məbəd ona dedi: “Bir kişi cərgənin arxasında tək namaz qıldıqda Peyğəmbər ﷺ ona namazını yenidən qılmasını əmr etdi”.

٥١- بابُ فَضْلِ مَيْمَنَةِ الصَّفِّ

51-ci fəsil: Cərgənin sağ tərəfinin fəziləti

١٠٠٦- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُثَيْبٍ ، عَنْ ابْنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، عَنْ ابْنِ الْبَرَاءِ ، قَالَ : كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ مِسْعَرٌ : بِمَا نُحِبُّ أَوْ بِمَا أَحَبُّ أَنْ نَقُومَ عَنْ يَمِينِهِ .

815. (1006). ...Rəvayət edilir ki, Bəra demişdir: “Biz Allah Elçisinin ﷺ arxasında namaz qılırdıq”. Misar deyir: “Bizi onun arxasında sağ tərəfində namaz qılmaq sevindirirdi”.

52-ci fəsil: Qiblə

۱۰۰۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا هُثَيْبٌ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الطَّوِيلِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ عُمَرُ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْ أَخَذْتُ مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّيًّا ؟ فَتَنَزَّلَتْ : { وَأَخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّيًّا } .

816. (1009). ...Rəvayət edilir ki, Ömər رضي الله عنه demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi! İbrahim məqamını namazgah edə bilərsənmi?” Bu vaxt bu ayə nazil oldu: **“İbrahimin durduğu yeri namazgah edin!”** (əl-Bəqərə, 125)”.

۱۰۱۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى التَّيْسَابُورِيُّ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ .

817. (1011). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Günəşlə günbatanın arası qiblədir”.¹

53-cü fəsil: Məscidə girdikdə iki rükət namaz qılmadan oturmamaq

۱۰۱۲ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، وَيَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ ، فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يَرْكَعَ رَكَعَتَيْنِ .

818. (1012). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Biriniz məscidə girdikdə iki rükət namaz qılmamış oturmasın”.

۱۰۱۳ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَيْمٍ الزُّرْقِيِّ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ ، فَلْيُضَلِّ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ .

¹ Bu, Mədinə şəhərində yaşayanlara aiddir. Yer üzünün müxtəlif hissələrində qiblənin təyini dəyişir.

819. (1013). ...Əbu Qatədə رَوَى عَنْهُ edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Biriniz məscidə girdikdə oturmazdan qabaq iki rükət namaz qılsın”.

٥٤ - بَابُ مَنْ أَكَلَ الثُّومَ فَلَا يَقْرَبُ الْمَسْجِدَ

54-cü fəsil: Sarımsaq yeyən məscidə yaxınlaşmasın

١٠١٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُثَيْبَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ الْعَطْفَانِيِّ ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَامَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حَطِييًّا ، أَوْ حَطَبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّكُمْ تَأْكُلُونَ شَجَرَتَيْنِ ، لَا أَرَاهُمَا إِلَّا خَبِيثَتَيْنِ ، هَذَا الثُّومُ وَهَذَا الْبَصَلُ ، وَلَقَدْ كُنْتُ أَرَى الرَّجُلَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يُوجَدُ رِيحُهُ مِنْهُ ، فَيُؤْخَذُ بِيَدِهِ حَتَّى يُخْرَجَ إِلَى الْبَيْعِ ، فَمَنْ كَانَ آكِلَهَا لَا بَدَّ ، فَلْيَمْتِنَهَا طَبْعًا .

820. (1014). ...Mədən ibn Əbu Təlhə əl-Yəməri رَوَى عَنْهُ edir ki, Ömər ibn əl-Xattab Cümə günü xütbə vermək üçün ayağa durdu, Allaha həmd və səna etdi. Sonra dedi: “Ey insanlar! Siz mənim xoşlamadığım iki göyerti yeyirsiniz. Bunlar sarımsaq və soğandır. Allah Elçisinin ﷺ dövründə isə bunları yeyib məsciddə olan adamı əlindən tutaraq Bəqi qəbiristanlığına qədər ötürərdilər. Kim bunlardan yemək istəsə, onların iyi gedənə qədər bişirsin”.

١٠١٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ ، الثُّومِ ، فَلَا يُؤْذِنَا بِهَا فِي مَسْجِدِنَا هَذَا . قَالَ إِبْرَاهِيمُ : وَكَانَ أَبِي يَرِيدُ فِيهِ : الْكُرَاتُ وَالْبَصَلُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَعْنِي أَنَّهُ يَرِيدُ عَلَى حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي الثُّومِ .

821. (1015). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رَوَى عَنْهُ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim bu bitkidən – sarımsaqdan yeyərsə, məscidimizə gələrək bizə əziyyət verməsin”.

١٠١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءِ الْمَكِّيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ شَيْئًا ، فَلَا يَأْتِينِ الْمَسْجِدَ .

822. (1016). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رَوَى عَنْهُ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim bu bitkidən yeyərsə, məscidə yaxınlaşmasın”.

٥٥- بَابُ الْمُصَلِّيِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ كَيْفَ يُرَدُّ

55-ci fəsil: Namaz qılan adam ona salam verənə necə qarşılıq verməlidir?

١٠١٧- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، قَالَ : أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسْجِدَ قُبَاءٍ يُصَلِّي فِيهِ ، فَجَاءَتْ رِجَالٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ ، فَسَأَلْتُ صُهَيْبًا ، وَكَانَ مَعَهُ : كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَدُّ عَلَيْهِمْ ؟ قَالَ : كَانَ يُشِيرُ بِيَدِهِ .

823. (1017). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Quba' məscidinə gələrək orada namaz qıladı. Ənsardan olanlar da gəlib ona salam verərdilər. Onun yanında olan Suheybdən soruşdum: “Allah Elçisi ﷺ onların salamını necə alardı?” Suheyb dedi: “Əli ilə işarə edərdi”.

١٠١٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُوَيْحٍ الْمِصْرِيُّ ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَةٍ ، ثُمَّ أَدْرَكْتُهُ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ، فَأَشَارَ إِلَيَّ ، فَلَمَّا فَرَغَ دَعَانِي ، فَقَالَ : إِنَّكَ سَلَّمْتَ عَلَيَّ أَنِفًا وَأَنَا أَصْلِي .

824. (1018). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ məni bir iş üçün göndərmişdi. Mən qayıtdıqda o, namaz qılırdı. Gəlib salam verdim, salamımı əli ilə işarə edərək aldı. Namazı bitirdikdə məni çağırıb dedi: “Sən mənə salam verdikdə mən namaz qıldığımıza görə salamını ala bilməmişdim”.

١٠١٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمَيْلٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كُنَّا نُسَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ ، فَقِيلَ لَنَا : إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا .

825. (1019). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Biz namaz qıldıqda bir-birimizə salam verərdik. Bizə deyildi: “Həqiqətən, namaz məşğuliyyət sayılır”.

٥٦- بَابُ مَنْ صَلَّى لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ

56-cı fəsil: Bilmədən qiblədən başqa yerə tərəf namaz qılan

١٠٢٠- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو الرَّبِيعِ السَّمَّانُ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، فَتَعَيَّمَتِ السَّمَاءُ وَأَشْكَلَتْ عَلَيْنَا الْقِبْلَةَ ،

فَصَلَّيْنَا ، وَأَعْلَمْنَا ، فَلَمَّا طَلَعَتِ الشَّمْسُ إِذَا نَحْنُ قَدْ صَلَّيْنَا لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ ، فَذَكَرْنَا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْزَلَ اللهُ : { **فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهَ اللهِ** } .

826. (1020). ...Amir ibn Rabia atasının ﷺ belə dediyni rəvayət etmişdir: “Bir dəfə mən Allah Elçisinin ﷺ yanında səfərdə idim. Səmanın üzünü tutulmuşdu və biz qibləni təyin edə bilmədik. Namazı qiblə saydığımız tərəfə qıldırıq. Günəşin üzünü açıldıqda namazı qiblədən başqa istiqamətə qıldığımızı bildik. Bunu Peyğəmbərə ﷺ dedikdə Allah bu ayəni nazil etdi: “**Hansı səmtə yönəlsəniz, Allahın Üzü oradadır**” (əl-Bəqərə, 115)”.

٥٧ - بَابُ الْمُصَلِّي يَتَنَحَّمُ

57-ci fəsil: Namaz qılanın tüpürməsi

١٠٢١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جِرَاشٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُخَارِجِيِّ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا صَلَّيْتَ فَلَا تَبْرُقْ بَيْنَ يَدَيْكَ ، وَلَا عَنْ يَمِينِكَ ، وَلَكِنْ ابْرُقْ عَنْ يَسَارِكَ ، أَوْ تَحْتَ قَدَمِكَ .

827. (1021). ...Rəvayət edilir ki, Tariq ibn Abdullah əl-Muharibi ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namaz qıldıqda önünə və sağına tüpürmə! Sol tərəfinə və ya ayağının altına tüpür!”¹

١٠٢٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُحَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ، فَأَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ ، فَقَالَ : مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يَفُومُ مُسْتَقْبِلَهُ رَبَّهُ ، فَيَتَنَحَّمُ أَمَامَهُ ؟ أَيْحُبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَقْبَلَ فَيَتَنَحَّمُ فِي وَجْهِهِ ؟ إِذَا بَرَقَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْرُقْ عَنْ شِمَالِهِ ، أَوْ لِيَقُلْ هَكَذَا فِي تَوْبِهِ . ثُمَّ أَرَادَ إِسْمَاعِيلُ : يَبْرُقُ فِي تَوْبِهِ ثُمَّ يَدْلُكُهُ .

828. (1022). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ məscidin qiblə tərəfində bəlgəmli tüpürçək görüb insanlara tərəf çevrildi və buyurdu: “Sizdən birinə nə olur ki, Rəbbinə tərəf yönəldikdə tüpürür? Sizə tərəf dönüb üzünü təpürmək sizə xoş gedərmə? Biriniz (namazda) tüpürmək istəsə, sol tərəfinə və ya ətəyinə tüpürsün”. Ravi İsmail paltarına tüpürərək ətəyini bir-birinə sürtməyi mənə göstərdi”.

¹ Yəni sol ayağın tərəfə tüpürüb sol ayağımla onu ört!

۱۰۲۳ - حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاشٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ حَدِيثِهِ ، أَنَّهُ رَأَى شَبَّثَ بْنَ رُبَيْعٍ بَرَزَ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَقَالَ : يَا شَبَّثُ ، لَا تَبْرُؤُ بَيْنَ يَدَيْكَ ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ ، وَقَالَ : إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي ، أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ ، حَتَّى يَنْقَلِبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سَوْءٍ .

829. (1023). ...Rəvayət edilir ki, Huzeyfə ﷺ Şəbəs ibn Ribini qarşısına tüpürərkən gördü və dedi: “Ey Şəbəs, qarşına tüpürmə! Həqiqətən, Allah Elçisi ﷺ bunu qadğan edər və buyurardı: “Bir adam namaza başladıqda namazını bitirənə və ya pis bir şey edənə qədər üzünü ilə Allaha yönəlir”.

۱۰۲۴ - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ ، وَعَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرَزَ فِي تَوْبِهِ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ ، ثُمَّ ذَلِكَ .

830. (1024). ...Ənəs ibn Malik ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ namazda olarkən paltarının ətəyinə tüpürdü və ətəyini bir-birinə sürtdü.

۵۸ - بَابُ مَسْحِ الْخُصْيِ فِي الصَّلَاةِ

58-ci fəsil: Namazda xırda daşlarla oynayan

۱۰۲۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ مَسَّ الْخُصْيَ فَقَدْ لَعَا .

831. (1025). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Namazda xırda daşlarla oynayan boş şey etmiş sayılır”.

۱۰۲۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُعَيْقِبُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْحِ الْخُصْيِ فِي الصَّلَاةِ : إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا فَمَرَّةً وَاحِدَةً .

832. (1026). ...Rəvayət edilir ki, Muayqib ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazda yerdə olan daşlarla oynamaq haqda belə buyurdu: “Əgər bunu mütləq etməlisənsə, bir dəfə et!”

٥٩- بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْحُمْرَةِ

59-cu fəsil: Həsir üzərində namaz qılmaq

١٠٢٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ ، عَنِ السَّنْبَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ ، حَدَّثَنِي مَيْمُونَةُ ، زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْحُمْرَةِ .

833. (1028). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Məymunə رَسْمًا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazı həsir üzərində qıldardı”.

١٠٢٩- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَصِيرٍ .

834. (1029). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رَسْمًا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ həsirin üzərində namaz qıldı”.

١٠٣٠- حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، حَدَّثَنِي زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، قَالَ : صَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ وَهُوَ بِالْبَصْرَةِ عَلَى بَسَاطِهِ ، ثُمَّ حَدَّثَ أَصْحَابَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عَلَى بَسَاطِهِ .

835. (1030). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Dinar رَسْمًا demişdir: “İbn Abbas Bəsrədə olarkən səccadəsi' üzərində namaz qıldı və dostlarına dedi: “Allah Elçisi ﷺ də səccadəsi üzərində namaz qıldardı”.

٦٠- بَابُ السُّجُودِ عَلَى النَّيَابِ فِي الْحَرِّ وَالْبُرْدِ

60-cı fəsil: Soyuq və isti havada paltar üzərində namaz qılmaq

١٠٣٣- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ ، عَنْ غَالِبِ الْقَطَّانِ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ ، فَإِذَا لَمْ يَقْدِرْ أَحَدٌ مِنَّا أَنْ يَمُكِّنَ جَبْهَتَهُ ، بَسَطَ نُوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ .

836. (1033). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رَسْمًا demişdir: “Bir dəfə şiddətli isti olanda Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə namaz qılırdıq. Səcdə olunan yerin istiliyinə görə paltarımızı qoyub üzərinə səcdə edərdik”.

¹ Səccadə - namaz qılmaq üçün istifadə edilən kiçik xalça və ya parçadan tikilmiş döşənək; canamaz.

٦١- بَابُ التَّسْبِيحِ لِلرِّجَالِ فِي الصَّلَاةِ وَالتَّصْفِيْقِ لِلنِّسَاءِ

61-ci fəsil: İmam namazda xəta etdikdə kişilər “Subhən-Allah” deyir, qadınlar isə əllərini bir-birinə vururlar

١٠٣٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : التَّسْبِيْحُ لِلرِّجَالِ ، وَالتَّصْفِيْقُ لِلنِّسَاءِ .

837. (1034). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(İmam namazda xəta etdikdə bunu ona bildirmək üçün) “Subhən-Allah” demək kişilər üçün, əllərini bir-birinə vurmaq isə qadınlar üçündür”.

١٠٣٥- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : التَّسْبِيْحُ لِلرِّجَالِ ، وَالتَّصْفِيْقُ لِلنِّسَاءِ .

838. (1035). ...Səhl ibn Səd əs-Səidi رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “(İmam namazda xəta etdikdə ona bildirmək üçün) “Subhən-Allah” demək kişilər üçün, əllərini bir-birinə vurmaq isə qadınlar üçündür”.

١٠٣٦- حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ ، وَعُيَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : قَالَ ابْنُ عُرْمَرَ : رَحَّصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلنِّسَاءِ فِي التَّصْفِيْقِ ، وَلِلرِّجَالِ فِي التَّسْبِيْحِ .

839. (1036). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ (imamın namazda xəta etməsini ona bildirmək üçün) qadınlara əllərinə vurmağa, kişilərə isə “Subhən-Allah” deməyə icazə vermişdir”.

٦٢- بَابُ الصَّلَاةِ فِي التَّبَعَالِ

62-ci fəsil: Ayaqqabı ilə namaz qılmaq

١٠٣٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عُنْدَرٌ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنِ التُّعْمَانِ بْنِ سَلْمٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ ، قَالَ : كَانَ جَدِّي أَوْسٌ ، أَحْبَابًا يُصَلِّي ، فَيُبْشِرُ إِلَيَّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ ، فَأَعْطِيهِ نَعْلَيْهِ ، وَيَقُولُ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ .

840. (1037). ...Rəvayət edilir ki, İbn Əbu Əus رضي الله عنه demişdir: “Babam Əus namaz qılanda bəzən mənə işarə edərdi, mən də ayaqqabılarını ona verərdim. O belə deyərdi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ ayaqqabıda namaz qıldığını görmüşəm”.

۱۰۳۸- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ هِلَالِ الصَّوْفِيِّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَافِيًا وَمُتَّعِلًا .

841. (1038). ...Amr ibn Şueyb atasının və babasının ﷺ belə dediklərini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ həm ayaqyalın, həm də ayaqqabıda namaz qıldığını görmüşəm”.

۱۰۳۹- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : لَقَدْ رَأَيْتَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي التَّعْلِينِ وَالْحُقْفَيْنِ .

842. (1039). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Biz Allah Elçisinin ﷺ ayağında səndəl və xuf olaraq namaz qıldığını gördük”.

۶۳- بَابُ كَفِّ الشَّعْرِ وَالتَّوْبِ فِي الصَّلَاةِ

63-cü fəsil: Namazda saç və paltarını yığmaq

۱۰۴۰- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُعَاذِ الضَّرِيرِ ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ ، وَأَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمَرْتُ أَنْ لَا أَكْفَ شَعْرًا وَلَا تَوْبًا .

843. (1040). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Mən (namazda) saçını və paltarını yığmamaqla əmr olundum”.

۱۰۴۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : أَمَرْنَا أَلَّا نَكْفَ شَعْرًا وَلَا تَوْبًا ، وَلَا نَتَوَضَّأَ مِنْ مَوْطٍ .

844. (1041). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Biz saçını və paltarını yığmamaqla, həmçinin pis (murdar) bir şeyi tapdaladıqda dəstəmaz almamaqla əmr olunduq”.

۱۰۴۲- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ شُعْبَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، أَحْبَبْتَنِي مُحَمَّدٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا سَعْدٍ ، رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ يَقُولُ : رَأَيْتُ أَبَا رَافِعٍ ، مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَهُوَ يُصَلِّي وَقَدْ عَقَصَ شَعْرَهُ ، فَأَطْلَقَهُ أَوْ نَهَى عَنْهُ ، وَقَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ وَهُوَ عَاقِصٌ شَعْرَهُ .

845. (1042). ...Rəvayət edilir ki, Muxavvəl رضي الله عنه demişdir: “Mədinəli Əbu Səd adlı bir kişinin belə dediyini eşitdim: “Allah Elçisinin ﷺ köləlikdən azad etdiyi Əbu Rafi Həsən ibn Əlinin saçını başının üstündə yığdığını halda namaz qılarkən görmüşdü. Onu saçlarını açıdırıb və ya bunu qadağan edərək belə demişdi: “Allah Elçisi ﷺ kişinin öz saçını başının üst tərəfində yığaraq namaz qılmasını qadağan etmişdir”.

٦٤- باب الحشوع في الصلاة

64-cü fəsil: Namazda xuşu¹

١٠٤٣- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَلْمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ أَنْ تُلْتَمَعَ ، يَغِي فِي الصَّلَاةِ .

846. (1043). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Namazda gözlərinizi səmaya yönəltməyin, yoxsa kor olarsınız!”

١٠٤٤- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا بِأَصْحَابِهِ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : مَا تَأَلَّ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ ، حَتَّى اشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ ، لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذَلِكَ ، أَوْ لَيُحِطَفَنَّ اللَّهُ أَبْصَارَهُمْ .

847. (1044). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Bir gün Allah Elçisi ﷺ səhabələri ilə namaz qıldı. Namazı bitirdikdən sonra üzünü camaata doğru çevirib buyurdu: “Bəzilərinə nə olur ki, namaz qılarkən gözlərini göyə qaldırıb baxırlar?!” Bu mövzuda çəkindirici sözləri o qədər dedi ki, axırda ya bunu tərək edəcəklər, ya da “Allah onların gözlərini kor edər”.

١٠٤٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ زَائِعٍ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ طَرْفَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ ، أَوْ لَا تَرْجِعْ أَبْصَارَهُمْ .

848. (1045). ...Cabir ibn Səmura رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namaz qılarkən gözlərini göyə qaldıranlar ya bunu tərək

¹ Xuşu - Allah qorxusu və sevgisi ilə Ona təzim etmək, müti olmaq.

edəcəklər, ya da Allah onların gözlərini geri qaytarmayacaq”.

١٠٤٦ - حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الْجَوَّارِ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَتْ امْرَأَةٌ تُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَسَنَاءُ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ ، فَكَانَ بَعْضُ الْقَوْمِ يَسْتَقْدِمُ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ لِبِلَا يَرَاهَا ، وَيَسْتَأْخِرُ بَعْضُهُمْ حَتَّى يَكُونَ فِي الصَّفِّ الْمَوْخِرِ ، فَإِذَا رَكَعَ قَالَ هَكَذَا ، يَنْظُرُ مِنْ تَحْتِ إِبْطِهِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : { وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ } فِي شَأْنِهَا .

849. (1046). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “İnsanlar arasında gözəlliyi ilə bilinən bir qadın Peyğəmbərin ﷺ arxasında namaz qılırdı. Bəziləri o qadını görməmək üçün ön cərgədə, bəziləri də ona baxmaq üçün arxa cərgədə durur və ruku etdikdə qoltuqlarının altından ona baxırdılar. Allah da buna görə bu ayəni nazil etdi: “**Həqiqətən, sizdən əvvəl gəlib-gedənləri (önə keçənləri) də bilirik, sonra kimlərin gələcəyini (arxaya keçənləri) də bilirik**”. (əl-Hicr, 24)”.

٦٥ - بَابُ الصَّلَاةِ فِي التَّوْبِ الْوَاحِدِ

65-ci fəsil: Bir (ədəd) paltarda namaz qılmaq

١٠٤٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَحَدُنَا يُصَلِّي فِي التَّوْبِ الْوَاحِدِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَوْكَلُكُمْ يَجِدُ ثَوْبَيْنِ ؟

850. (1047). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: “Ey Allahın Elçisi! Bizdən biri bir (ədəd) paltarda namaz qıla bilərmimi?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Hansınızın iki paltarı var ki?!”

١٠٤٨ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، مُتَوَشِّحًا بِهِ .

851. (1048). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه Peyğəmbərin ﷺ yanına gəldikdə o, bir paltara bürünmüş halda namaz qılmışdı.

١٠٤٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، مُتَوَشِّحًا بِهِ ، وَاضِعًا طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ.

852. (1049). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ibn Əbu Sələmə ؓ demişdir: “Mən bir dəfə Peyğəmbərin ﷺ uclarını boynuna dolayaraq bir paltara bürünmüş halda namaz qıldığını görmüşəm”.

١٠٥٠ - حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنْظَلَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادِ الْمَخْزُومِيِّ ، عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ مُشْكَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالْبِئْرِ الْعُلْيَا فِي ثَوْبٍ .

853. (1050). ...Abdur-Rahmən ibn Keysan atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ “əl-Bi'ril-Ulyə” adlı yerdə bir paltarda namaz qıldığını gördüm”.

١٠٥١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ كَثِيرٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَلَبِّيًا بِهِ .

854. (1051). ...İbn Keysan atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisini ﷺ Zöhr və Əsr namazlarını bir paltarın tutub sinə tərəfində yığaraq namaz qıldığını gördüm”.

٦٦ - بَابُ سُجُودِ الْقُرْآنِ

66-cı fəsil: Quranda olan səcdə ayələri

١٠٥٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ ، اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَبْكِي ، يَقُولُ : يَا وَيْلَهُ ، أَمَرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ ، فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ ، وَأَمَرْتُ بِالسُّجُودِ ، فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ .

855. (1052). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Adəm övladı səcdə ayəsini¹ oxuyub səcdəyə qarandıqda şeytan kənara çəkilib ağlayaraq deyir: “Vay mənim halıma! Adəm övladına səcdə etmək əmr olundu, səcdə edib Cənnəti qazandı. Mənə isə səcdə etmək əmr olundu, boyun qaçırıb Cəhənnəm odunu qazandım²”.

¹ Quranda on beş səcdə ayəsi mövcuddur.

² Uca Allah buyurur: “Bir zaman Biz mələklərə: “Adəmə səcdə edin!”– dedikdə İblisdən başqa (hamısı) səcdə etdi. O, imtina edib təkəbbür göstərdi və kafir oldu”. (əl-Bəqərə, 34).

١٠٥٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَالِدٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ حُنَيْسٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ ، قَالَ : قَالَ لِي ابْنُ جُرَيْجٍ : يَا حَسَنُ ، أَحْبَبْتَنِي جَدُّكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ : إِنِّي رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ ، كَأَنِّي أَصَلِّي إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ ، فَفَرَأْتُ السَّجْدَةَ فَسَجَدْتُ ، فَسَجَدَتِ الشَّجَرَةُ لِسُجُودِي ، فَسَمِعْتُهَا تَقُولُ : اللَّهُمَّ اخْطُطْ عَنِّي بِهَا وَرْزًا ، وَكُنْتُ لِي بِهَا أَجْرًا ، وَاجْعَلْهَا لِي عِنْدَكَ ذُخْرًا . قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ مِثْلَ الَّذِي أَخْبَرَهُ الرَّجُلُ عَنْ قَوْلِ الشَّجَرَةِ .

856. (1053). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “İbn Cüreyc mənə dedi: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bir dəfə Peyğəmbərin yanında idim. Bir kişi gəlib ona dedi: “Mən yuxumda bir ağacın gövdəsinə doğru namaz qılırdım. Səcdə ayəsinə çatdıqda səcdə etdim. Mənimlə birlikdə ağac da səcdə etdi. Ağac səcdəsində belə dedi: “Allahım, bunun səbəbilə məndən yükü götür (günahımı sil), bunun səbəbilə mənə savab yaz, bu səcdəni öz dərgahında mənim üçün azuqə et!” İbn Abbas dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ səcdə ayəsinə çatdıqda səcdə edərək barəsində kişinin xəbər verdiyi ağacın dediyi sözlərin eynisini öz səcdəsində dediyini eşitdim”.

١٠٥٤- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنِ عَلِيٍّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَجَدَ قَالَ : اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ ، أَنْتَ رَبِّي ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي شَقَّ سَمْعُهُ وَبَصَرُهُ ، تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ .

857. (1054). ...Əli رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səcdə etdikdə belə deyərdi: “Allahım, Sənə səcdə etdim, Sənə iman gətirdim, Sənə təslim oldum! Sən mənim Rəbbimsən. Üzüm onda göz və qulaq açana səcdə etdi. Yaradanların ən gözəli olan Allah nə qədər xeyirxahdır!”

٦٧- بَابُ عَدَدِ سُجُودِ الْقُرْآنِ

67-ci fəsil: Quranda olan səcdə ayələrinin sayı

١٠٥٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُهَيْبَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى ، عَنِ عَطَاءِ بْنِ مِينَاءَ ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي : { إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ } وَ { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ } .

¹ Tərcüməsi: Alla:humməh-tut anni: bihə: vizran, vaktubli: bihə: əcran, vac alhə: li: i'ndəkə zuxran!

² Tərcüməsi: Alla:hummə, ləkə səcədtu va bikə ə:məntu va ləkə əsləmtu, əntə Rabbi: səcədə vachiyəllilləzi: şəqqə səm'ahu va bəsarahu, təbərəkəlla:hu əhsənul-xə:liqin!

858. (1058). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə “əl-İnşiqaq” və “əl-Ə'lə” surəsindəki ayələrdə səcdə etdik”.

۱۰۵۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَ فِي { إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ } . قَالَ أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ : هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ خَلِيفَةِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، مَا سَمِعْتُ أَحَدًا يَذْكُرُهُ غَيْرَهُ .

859. (1059). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ “əl-İnşiqaq” surəsindəki ayədə səcdə etmişdir.

۶۸ - بَابُ إِتْمَامِ الصَّلَاةِ

68-ci fəsil: Namazı tam qılmaq

۱۰۶۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَاحِيَةِ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَجَاءَ فَسَلَّمَ ، فَقَالَ : وَعَلَيْكَ ، فَارْجِعْ فَصَلِّ ، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ، فَارْجِعْ فَصَلِّ ، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : وَعَلَيْكَ ، فَارْجِعْ فَصَلِّ ، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ بَعْدُ ، قَالَ فِي الثَّالِثَةِ : فَعَلِمَنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ ، فَأَسْبِغِ الوُضُوءَ ، ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَكَبِّرْ ، ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ، ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ، ثُمَّ ارْزُقْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ قَائِمًا ، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ، ثُمَّ ارْزُقْ رَأْسَكَ حَتَّى تَسْتَوِيَ قَاعِدًا ، ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا .

860. (1060). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, bir kişi məscidə daxil olub namaz qıldı. Allah Elçisi ﷺ də məscidin bir tərəfində oturmuşdu. O kişi gəlib salam verdikdə Allah Elçisi ﷺ dedi: “Sənə də (salam olsun)! Get, namazını yenidən qıl, çünki sən namaz qılmadın”. O gedib namaz qıldı. Namazını bitirəndən sonra gəlib Peyğəmbərə ﷺ salam verdi. Peyğəmbər ﷺ ona dedi: “Sənə də (salam olsun). Get, namazını yenidən qıl, çünki sən namaz qılmadın”. Üçüncü dəfə də belə olduqda o dedi: “Məni öyrət, ey Allahın Elçisi!” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Namaz qılmaq istədikdə dəstəmaz al, sonra qibləyə yönəl və təkbir et. Qurandan sənə asan olanı oxu! Sonra bədən oynaqları rahat olana qədər ruku et. Sonra dikəl və qamətini düz tut. Sonra bədən oynaqları rahat olana qədər səcdə vəziyyətində qal. Sonra qalxıb oturaraq qamətini düzəlt və rahat ol. Sonra bütün namazında bu şəkildə et”.

١٠٦١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا حُمَيْدٍ السَّاعِدِيَّ ، فِي عَشْرَةِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِيهِمْ أَبُو قَتَادَةَ ، فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ : أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالُوا : لَمْ ؟ فَوَاللَّهِ مَا كُنْتُ بِأَكْثَرِنَا لَهُ تَبَعَةً ، وَلَا أَقْدَمِنَا لَهُ صُحْبَةً ، قَالَ : بَلَى ، قَالُوا : فَأَعْرَضْ . قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ كَبَّرَ ، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُجَاذِي بَيْنَ مَنكَبَيْهِ ، وَيَقَرُّ كُلُّ عَضْوٍ مِنْهُ فِي مَوْضِعِهِ ، ثُمَّ يَقْرَأُ ، ثُمَّ يَكْبِرُ ، وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُجَاذِي بَيْنَ مَنكَبَيْهِ ، ثُمَّ يَرْكَعُ وَيَضَعُ رَاحَتَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ مُعْتَمِدًا ، لَا يُصَبُّ رَأْسَهُ وَلَا يُفْنَعُ مُعْتَدِلًا ، ثُمَّ يَقُولُ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ، وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُجَاذِي بَيْنَ مَنكَبَيْهِ ، حَتَّى يَقَرَّ كُلُّ عَظْمٍ إِلَى مَوْضِعِهِ ، ثُمَّ يَهْوِي إِلَى الْأَرْضِ ، وَيُجَاوِزُ بَيْنَ يَدَيْهِ عَن جَنْبَيْهِ ، ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيُنْبِي رِجْلَهُ الْبُسْرَى ، فَيَقْعُدُ عَلَيْهَا ، وَيَفْتَحُ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ إِذَا سَجَدَ ، ثُمَّ يَسْجُدُ ، ثُمَّ يَكْبِرُ وَيَجْلِسُ عَلَى رِجْلِهِ الْبُسْرَى ، حَتَّى يَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ مِنْهُ إِلَى مَوْضِعِهِ ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَصْنَعُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُخْرَى مِثْلَ ذَلِكَ . ثُمَّ إِذَا قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُجَاذِي بَيْنَ مَنكَبَيْهِ ، كَمَا صَنَعَ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ ، ثُمَّ يُصَلِّيُ بَقِيَّةَ صَلَاتِهِ هَكَذَا ، حَتَّى إِذَا كَانَتِ السَّجْدَةُ الَّتِي يَنْقُضِي فِيهَا التَّسْلِيمَ ، أَحْرَزَ إِحْدَى رِجْلَيْهِ وَجَلَسَ عَلَى شِقْوَةِ الْبُسْرَى ، مُتَوَكِّفًا ، قَالُوا : صَدَقْتَ ، هَكَذَا كَانَ يُصَلِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

861. (1061). ...Rəvayət edilir ki, Muhəmməd ibn Amr ibn Əta رحمته demişdir: “Mən Əbu Qatədənin də olduğu Allah Elçisinin ﷺ on səhabəsi olan bir dəstədə Əbu Humeyd əs-Səidinin belə dediyini eşitdim: “İçərinizdə Allah Elçisinin ﷺ namazını ən yaxşı bilən mənəm”. Ona dedilər: “Niyə belə deyirsən? Allaha and olsun ki, sən Peyğəmbərə ﷺ bizdən çox tabe olan deyilsən. Səhabəlik cəhətindən də daha əvvəlkilərdən deyilsən”. O dedi: “Elədir”. Ona dedilər: “Onda bizə bildiklərini danış”. O dedi: “Allah Elçisi ﷺ namaza başladıqda təkbir edər, sonra əllərini çiyini səviyyəsinə qədər qaldırardı. Bütün orqanları düz şəkildə dik vəziyyətdə durardı. Sonra oxunması lazım olan dua və ayələri oxuyar və təkbir edərək əllərini çiyin səviyyəsinə qədər qaldırıb rukuya gedərdi. Ovuclarının içini dizləri üzərinə qoyardı. Rukuda düz durar, başını nə yuxarı qaldırar, nə də aşağı salardı. Sonra başını rukudan qaldırıb “Səmi Alla:hu limən həmidəh” deyər və əllərini çiyinləri səviyyəsinə qədər qaldırardı. Sonra “Allahu Əkbər” deyib səcdə etmək üçün əyilərdi. Səcdədə qollarını böyürlərindən aralı tutardı. Sonra başını səcdədən qaldırar, sol ayağını altına yayar və üzərində oturardı. Səcdədə ayaq barmaqlarını qibləyə yönəldərək dik tutar və səcdəsini edərdi. Sonra “Allahu Əkbər” deyərək ikinci səcdəyə gedər, “Allahu Əkbər” deyərək başını səcdədən qaldırar, sol ayağını altına yayıb üzərində oturardı. Bütün orqanlar öz yerinə oturanadək yerində qalar, sonra ikinci səcdədə də eyni şeyi edərdi. Sonra təkbir edərək ikinci rükətə qalxar və ilk (açılış) təkbirində etdiyi kimi əllərini çiyini səviyyəsinə qədər

qaldırardı. Sonra namazının qalanını da bu cür qıldırı. Salam verəcəyi rükətə gəldikdə sol ayağını sağ yanının altından çıxarar və yanının üzərində oturardı". Orada olanlar da dedilər: "Düz deyirsən, Allah Elçisi ﷺ namazını belə qıldırı".

٦٩- بَابُ تَقْصِيرِ الصَّلَاةِ فِي السَّفَرِ

69-cu fəsil: Səfərdə namazı qısaltmaq

١٠٦٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ زُبَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عُمَرَ ، قَالَ : صَلَاةُ السَّفَرِ رَكْعَتَانِ ، وَالْجُمُعَةُ رَكْعَتَانِ ، وَالْعِيدُ رَكْعَتَانِ ، تَمَامٌ غَيْرُ قَصْرِ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

862. (1063). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ﷺ demişdir: "Səfər namazı, Cümə namazı, bayram namazları qısaldılmadan tam olaraq Muhəmmədin ﷺ dili ilə iki rükət olmuşdur".

١٠٦٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ زُبَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، عَنْ عُمَرَ ، قَالَ : صَلَاةُ السَّفَرِ رَكْعَتَانِ ، وَصَلَاةُ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَانِ ، وَالْفِطْرُ وَالْأَضْحَى رَكْعَتَانِ ، تَمَامٌ غَيْرُ قَصْرِ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

863. (1064). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ﷺ demişdir: "Səfər namazı, Cümə namazı, Ramazan və Qurban bayramlarının namazları qısaldılmadan tam olaraq Muhəmmədin ﷺ dili ilə iki rükət olmuşdur".

١٠٦٥- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي عَمْرٍَا ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابِيهِ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ ، قَالَ : سَأَلْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، قُلْتُ : { فَالْيَسْ عَلَيْنِكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يُفْتِنَكُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا } وَقَدْ آمَنَ النَّاسُ ؟ فَقَالَ : عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ ، فَقَالَ : صَدَقَ تَصَدَّقَ اللَّهُ بِمَا عَلَيْنِكُمْ ، فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ.

864. (1065). ...Rəvayət edilir ki, Yalə ibn Umeyyə رضى الله عنه demişdir: "Mən Ömər ibn əl-Xattabdən soruşdum: "Yer üzündə səfərə çıxdığınız zaman kafirlərin sizə zərər yetirəcəklərindən qorxarsınızsa, namazı qısaltmanızda sizə günah yoxdur" (ən-Nisa, 101). Artıq insanlar əmin-amanlıqda deyiləlmirmi?" O dedi: "Sənin təəccübləndiyin kimi mən də təəccüblənmişdim və bu haqda Allah Elçisindən ﷺ soruşmuşdum. Allah Elçisi ﷺ dedi: "Bu,

Allahın sizə verdiyi sədəqədir. Buna görə də Allahın sədəqəsini qəbul edin!”

۱۰۶۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أُمِّيَّةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَالِدٍ ، أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ : إِنَّا نَحُدُّ صَلَاةَ الْحَضَرِّ وَصَلَاةَ الْخَوْفِ فِي الْقُرْآنِ ، وَلَا نَحُدُّ صَلَاةَ السَّفَرِ ؟ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ : إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ إِلَيْنَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَلَا نَعْلَمُ شَيْئًا ، فَإِنَّمَا نَفْعَلُ كَمَا رَأَيْنَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ .

865. (1066). ...Rəvayət edilir ki, Umeyyə ibn Abdullah ibn Xalid رحمته Abdullah ibn Ömərə demişdir: “Biz əmin-amanlıqda və qorxu içində olduqda namaz qılmaq qaydasını Quranda tapırıq, amma səfər namazını tapa bilmirik”. Abdullah ona dedi: “Həqiqətən, Allah bizə Muhəmmədi ﷺ heç nə bilmədiyimiz halda göndərmişdir. Buna görə də Muhəmməd ﷺ necə edibsə, biz də ondan gördüyümüzü edirik”.

۱۰۶۷- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، أَحْبَبْنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ بَشْرِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ مِنْ هَذِهِ الْمَدِينَةِ لَمْ يَزِدْ عَلَى رَكْعَتَيْنِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْهَا .

866. (1067). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رحمته demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Mədinədən çıxdıqda qayıdana qədər namazları iki rükətdən artıq qılmamışdır”.

۱۰۶۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّازِ ، وَجُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ الْأَخْنَسِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : افْتَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي الْحَضَرِّ أَرْبَعًا ، وَفِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ .

867. (1068). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رحمته demişdir: “Allah namazı sizin Peyğəmbərinizin ﷺ dili ilə daim yaşayış yerində olan üçün dörd, səfərdə olan üçün isə iki rükət fərz (vacib) etmişdir”.

۷- بابُ الْمُجْمَعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ .

70-ci fəsil: Səfərdə iki namazı birləşdirmək

۱۰۷۰- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِي الرُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي الطُّقَيْلِ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ، وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ فِي السَّفَرِ .

868. (1070). ...Muaz ibn Cəbəl ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Təbuk döyüşündə səfərdə olarkən Zöhr və Əsr, Məğrib və İşa namazlarını birləşdirmişdir.

۷۱- باب التَّطَوُّعِ فِي السَّفَرِ

71-ci fəsil: Səfərdə nafilə namazların qılınması

۱۰۷۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، عَنْ عَيْسَى بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : كُنَّا مَعَ ابْنِ عُمَرَ فِي سَفَرٍ ، فَصَلَّى بِنَا ، ثُمَّ انْصَرَفْنَا مَعَهُ وَانْصَرَفَ ، قَالَ : فَالْتَفَتَ ، فَرَأَى أَنَا سَا يُصَلُّونَ ، فَقَالَ : مَا يَصْنَعُ هَؤُلَاءِ ؟ قُلْتُ : يُسَبِّحُونَ ، قَالَ : لَوْ كُنْتُ مُسْبِحًا لَأَتَمَّمْتُ صَلَاتِي ، يَا ابْنَ أَخِي ، إِنِّي صَحَبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رُكْعَتَيْنِ فِي السَّفَرِ حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ ، ثُمَّ صَحَبْتُ أَبَا بَكْرٍ ، فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رُكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ صَحَبْتُ عُمَرَ ، فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رُكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ صَحَبْتُ عُثْمَانَ ، فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رُكْعَتَيْنِ ، حَتَّى قَبِضَهُمُ اللَّهُ ، وَاللَّهُ يَقُولُ : { لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ } .

869. (1071). ...İsa ibn Həfs ibn Asim ibn Ömər əl-Xattab atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Bir dəfə biz İbn Ömərlə birlikdə səfərdə idik. Bizə namaz qıldırdı. Biz də onunla birlikdə namazı bitirdik. İbn Ömər qalxıb gedərkən bəzilərinin namaz qıldığını görüb dedi: “Onlar nə edirlər?” Mən dedim: “Sünnə qılırlar”. İbn Ömər dedi: “Əgər mən sünnələri qılsaydım, (fərz) namazları tam qıldardım. Ey qardaşım oğlu! Mən səfərdə Allah Elçisinə ﷺ yoldaş olmuşam. Allah onu (bu dünyadan) götürənə qədər o, səfərdə iki rükətdən artıq namaz qılmamışdır. Sonra səfərdə Əbu Bəkrə yoldaş olmuşam. O da səfərdə qılınan iki rükət namaza heç nə əlavə etməyib. Sonra səfərdə Ömərə yoldaş olmuşam. O da səfərdə qılınan iki rükət namaza heç nə əlavə etməyib. Sonra səfərdə Osmana yoldaş olmuşam. O da səfərdə qılınan iki rükət namaza heç nə əlavə etməyib. Allah onları (bu dünyadan) götürənə qədər belə olmuşdur. Allah buyurur: “Allahın Rəsulu sizlərə – Allaha və Axirət gününə ümidini bağlayanlara və Allahı çox zikr edənlərə gözəl nümunədir”. (əl-Əhzab, 21)”.

۷۲- باب كَمْ يَقْصُرُ الصَّلَاةَ الْمُسَافِرُ إِذَا أَقَامَ بِبَلَدٍ

72-ci fəsil: Müsafir bir şəhərdə nə qədər qaldıqda namazlarını qısaltdır?

۱۰۷۳- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الرَّهْرِيِّ ، قَالَ : سَأَلْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ ، مَاذَا سَمِعْتَ فِي سُكْنَى مَكَّةَ ؟ قَالَ : سَمِعْتُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ يَقُولُ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ثَلَاثًا لِلْمُهَاجِرِ بَعْدَ الصَّدْرِ .

870. (1073). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Humeyd əs-Zuhri رحمته demişdir: “Mən əs-Səib ibn Yəziddən soruşdum: “Məkkədə qalan haqda nə eşitmişən?” O dedi: “Mən əl-Alə ibn əl-Xadraminin belə dediyini eşitmişəm: “Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Hicrət edənə əs-Sadər təvafından sonra üç gün qalmağa rüxsət verilmişdir”.

١٠٧٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، وَقَرَأْتُهُ عَلَيْهِ ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ ، حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي أَنَسٍ مَعِيَ ، قَالَ : قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ صُبْحَ رَابِعَةِ مَضَتْ مِنْ شَهْرِ ذِي الْحِجَّةِ .

871. (1074). ...Əta رحمته rəvayət edir ki, Cabir ibn Abdullah mənim yanımda çoxlu adam olarkən belə buyurdu: “Peyğəmbər ﷺ Zil-Hiccə ayının dördüncü gününün səhəri Məkkəyə çatmışdı”.

١٠٧٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ ، فَنَحْنُ إِذَا أَقَمْنَا تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا ، نُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ ، فَإِذَا أَقَمْنَا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ ، صَلَّيْنَا أَرْبَعًا .

872. (1075). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ (Məkkədə) on doqquz gün qaldı və namazlarını iki rükət olaraq qıldı. Biz də on doqquz gün qaldığımız müddətdə namazlarımızı iki rükət olaraq qılırıq. Bundan daha çox qalsaq, namazları dörd rükət qılırıq”.

١٠٧٧- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْجٍ ، وَعَبْدُ الْأَعْلَى ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ ، نُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ ، حَتَّى رَجَعْنَا . قُلْتُ : كَمْ أَقَامَ مَكَّةَ ؟ قَالَ : عَشْرًا .

873. (1077). ...Yəhya ibn İshaq رحمته rəvayət edir ki, Ənəs demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə Mədinədən Məkkəyə doğru səfərə çıxdıq və oradan qayıdana qədər namazları iki rükət olaraq qılırıq”. Mən dedim: “Peyğəmbər ﷺ Məkkədə nə qədər qalmışdı?” Ənəs dedi: “On gün”.

٧٣- بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ

73-cü fəsil: Namazı tərək etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٠٧٨- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرَكَ الصَّلَاةَ .

874. (1078). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bəndə ilə küfr arasında namazın tərki durur”.

١٠٧٩- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَالِسِيُّ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ شَقِيبٍ ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ .

875. (1079). ...Abdullah ibn Bureyrdə atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bizimlə onlar arasında namaz var. Kim namazı tərki edərsə, artıq küfr etmiş olar”.

١٠٨٠- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ يَزِيدِ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَيْسَ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالْبَتْرِكِ إِلَّا تَرْكُ الصَّلَاةِ ، فَإِذَا تَرَكَهَا فَقَدْ أَشْرَكَ .

876. (1080). ...Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Bəndə ilə şirk arasında namaz durur. Kim namazı tərki edərsə, artıq şirk etmiş olar”.

٧٤- بَابُ فَرَضِ الْجُمُعَةِ

74-cü fəsil: Cümənin fərz (vacib) olunması

١٠٨٢- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلْفِ أَبِي سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كُنْتُ قَائِدَ أَبِي حِينَ دَهَبَ بَصْرَهُ ، فَكُنْتُ إِذَا خَرَجْتُ بِهِ إِلَى الْجُمُعَةِ فَسَمِعَ الْأَذَانَ اسْتَعْفَرَ لِأَبِي أُمَامَةَ أَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ ، وَدَعَا لَهُ ، وَدَعَا لَهُ ، فَمَكَثْتُ حِينَئِذٍ أَسْمَعُ ذَلِكَ مِنْهُ ، ثُمَّ قُلْتُ فِي نَفْسِي : وَاللَّهِ إِنَّ ذَا لَعَجْزٍ ، إِنِّي أَسْمَعُهُ كُلَّمَا سَمِعَ الْأَذَانَ الْجُمُعَةَ يَسْتَعْفِرُ لِأَبِي أُمَامَةَ وَيُصَلِّيَ عَلَيْهِ ، وَلَا أَسْأَلُهُ عَنْ ذَلِكَ لِمَ هُوَ ؟ فَخَرَجْتُ بِهِ كَمَا كُنْتُ أَخْرُجُ بِهِ إِلَى الْجُمُعَةِ ، فَلَمَّا سَمِعَ الْأَذَانَ اسْتَعْفَرَ كَمَا كَانَ يَفْعَلُ ، فَقُلْتُ لَهُ : يَا أَبَتَاهُ ، أَرَأَيْتَكَ صَلَاتِكَ عَلَى أَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ ، كُلَّمَا سَمِعْتَ الْبَدَاءَ بِالْجُمُعَةِ لِمَ هُوَ ؟ قَالَ : أَيُّ بُنِيِّ ، كَانَ أَوَّلَ مَنْ صَلَّى بِنَا صَلَاةَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ مَقْدَمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ ، فِي نَقِيعِ الْخُضَيْمَاتِ ، فِي هَزْمٍ مِنْ حَرَّةِ بَنِي بِيَّاضَةَ ، قُلْتُ : كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ ؟ قَالَ : أَرْبَعِينَ رَجُلًا .

877. (1082). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Kəb ibn Malik رضي الله عنه demişdir: “Atamın gözləri kor olduqda mən onu özümlə gətirirdim. Mən onu hər dəfə Cümə namazına gətirib azanı eşitdikdə Əbu Umamə Əsəd ibn Zurara üçün bağışlanma diləyirdi. Mən bunu hər dəfə eşitməyimə rəğmən səbəbini soruşmurdum. Öz-özümə dedim: “Vallahı, mənim bu haqda soruşmamağım bir acizlikdir. O, hər dəfə azanı eşitdikdə Əbu

Umamə üçün bağışlanma diləyir və onun üçün dua edir, mən isə bunun səbəbini ondan soruşmuram". Yenə də onu Cüməyə gətirdikdə azanı eşidən kimi həmişə etdiyi kimi Əbu Umamə üçün bağışlanma dilədi. Mən ona dedim: "Ey atam! Nəyə görə azanı eşidən kimi Əsəd ibn Zurara üçün dua edirsiniz?" O dedi: "Ey oğlum! Allah Elçisi ﷺ Məkkədən Mədinəyə gəlməzdən qabaq Nəqil-Xadimət bölgəsində Bəni Bəyada məhəlləsinin "Həzm" deyilən yerində ilk Cümə namazını qıldırın o olmuşdur". Mən dedim: "O gün Cümə namazında neçə nəfər idiniz?" O dedi: "Qırx kişi idik".

۱۰۸۳ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ فَضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جِرَاحٍ ، عَنْ حُدَيْفَةَ ، وَعَنْ أَبِي حَارِثٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَضَلَّ اللَّهُ عَنِ الْجُمُعَةِ مَنْ كَانَ قَبْلَنَا ، كَانَ لِلْيَهُودِ يَوْمَ السَّبْتِ ، وَالْأَحَدِ لِلنَّصَارَى ، فَهُمْ لَنَا تَبِعٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، نَحْنُ الْآخِرُونَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ، وَالْأَوَّلُونَ الْمَقْضِيُّ لَكُمْ قَبْلَ الْخَلَائِقِ .

878. (1083). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "Allah bizdən əvvəlkiləri Cümədən azdırdı. Şənbə günü yəhudilərin, bazar günü də nəsrənilərin oldu. Bu xüsusda onlar bizim ardımızca gəldilər. Biz dünyə əhli arasında axırıncılarıq, yaradılmışlardan ilk hesaba çəkilənlər də biz olacağıq".

۷۵ - بَابُ : فِي فَضْلِ الْجُمُعَةِ

75-ci fəsil: Cümə gününün fəziləti

۱۰۸۴ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَرِيدِ الْأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ ، وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ ، فِيهِ حَمْسٌ خِلَافٍ : خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ ، وَأَهْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ ، وَفِيهِ تَوَقَّى اللَّهُ آدَمَ ، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللَّهُ فِيهَا الْعَبْدُ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ ، مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا ، وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ ، مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ ، وَلَا سَمَاءٍ ، وَلَا أَرْضٍ ، وَلَا رِيَّاحٍ ، وَلَا جِبَالٍ ، وَلَا بَحْرٍ ، إِلَّا هُنَّ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ .

879. (1084). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Lubabə ibn Abdul-Munzir ؓ demişdir: "Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: "Cümə günü günlərin ağası və Allah dərgahında ən üstün gündür. O, Allah dərgahında Ramazan və Qurban bayramlarından daha üstündür. Cümə günündə beş xüsusiyyət var: Allah Adəmi həmin gün yaratdı, həmin gün yer üzünə endirdi və Allah həmin

gün Adəmi vəfat etdirdi. Cümə günündə elə bir saat var ki, bir bəndə həmin saatda Allahdan haram olmayan nə istəsə, ona verilər. Qiyamət saati da həmin gün olacaq. Allaha yaxın olan mələklər, səma və yer əhli, küləklər, dağlar, dənizlər Qiyamətin Cümə günü olacağını bilirlər və o gündən qorxurlar”.

۱۰۸۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنَعَانِيِّ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ ، وَفِيهِ النَّفْخَةُ ، وَفِيهِ الصَّعْقَةُ ، فَأَكْبِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ ، فَإِنَّ صَلَاتِكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ تُعْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أُرْمَتْ ؟ يَعْنِي بَلِيَّتٍ ، فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَيَّ الْأَرْضَ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ .

880. (1085). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, günlərinizin ən fəzilətlisi Cümə günüdür. Adəm həmin gün yaradıldı. Sura birinci üfürülmə də, ikinci üfürülmə də həmin gün olacaq. Həmin gün mənə salavat deməyi çoxaldın, çünki sizin salavatlarınız mənə çatdırılır”. Bir kişi dedi: “Ey Allahın Elçisi, sənin cəsədin çürüdükdən sonra bizim salavatlar sənə necə çatdırılacaq?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Həqiqətən, Allah torpağa peyğəmbərlərin cəsədlərini yeməyi haram etmişdir”.

۱۰۸۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِجٍ ، عَنِ الْعَلَاءِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَةٌ مَا بَيْنَهُمَا ، مَا لَمْ تُغَشَّ الْكِبَائِرُ .

881. (1086). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Böyük günahlar edilmədiyi müddətdə bir Cümə digər Cüməyə qədər aralarında edilənlərə kəffarə olur”.

۷۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

76-cı fəsil: Cümə günü edilən qüsl haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۰۸۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، حَدَّثَنَا حَسَانُ بْنُ عَطِيَّةٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو الْأَشْعَثِ ، حَدَّثَنِي أَوْسُ بْنُ أَوْسِ الثَّقَفِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ ، وَبَكَرَ وَابْتَكَّرَ ، وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ ، وَذَنَا مِنَ الْإِمَامِ ، فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْعَ ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ عَمَلٌ سَنَةٍ ، أَجْرُ صِيَادِمَا وَقِيَامِهَا .

882. (1087). ... Rəvayət edilir ki, Əus ibn Əus ؓ demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim Cümə günü yuyunaraq qüsl

alar, (Cüməyə) tezdən və miniksiz, piyada gedər, imama yaxın oturur, xütbəni dinləyər və heç bir boş işlə məşğul olmazsa, onun atdığı hər bir addıma görə ona bir ilin orucunun və gecə namazının savabı sayılar”.

۱۰۸۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُمَرِّزٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ : مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ .

883. (1088). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: Mən Peyğəmbərin ﷺ minbər üzərində belə buyurduğunu eşitdim: “Kim Cüməyə gedərsə, qüsl alsın!”

۱۰۸۹- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ .

884. (1089). ...Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cümə günü qüsl almaq hər bir həddi-bülüğa çatan (kişiyə) vacibdir”.

۷۷- بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّحْصَةِ فِي ذَلِكَ

77-ci fəsil: Cümə günü qüsl almamaq haqda hansı üzrlər rəvayət edilmişdir?

۱۰۹۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ ، فَدَنَا وَأَنْصَتَ وَاسْتَمَعَ ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى ، وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى فَقَدْ لَعَا .

885. (1090). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim gözəl şəkildə dəstəmaz alar, sonra məscidə gedər, (imama) yaxın olar, susar və xütbəni dinləyərsə, iki Cümə arasında edilən günahları bağışlanar. Əlavə olaraq, üç günlük günahları da bağışlanar. Xütbə deyilərkən daşlarla oynayan isə boş bir şey etmiş olar”.

۷۸- باب ما جاء في التَّهَجِيرِ إِلَى الْجُمُعَةِ

78-ci fəsil: Cüməyə tez gəlmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۰۹۲- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكَةٌ يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ ، الْأَوَّلُ فَلَأْوَلُّ ، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأُ الصُّحُفَ ، وَاسْتَمَعُوا الْخُطْبَةَ ، فَالْمُهَاجِرُ إِلَى الصَّلَاةِ كَالْمُهْدِي بَدَنَةً ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كُمُهْدِي بَقَرَةً ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كُمُهْدِي كَبْشٍ ، حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ وَالْبَيْضَةَ ، زَادَ سَهْلٌ فِي حَدِيثِهِ : فَمَنْ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ فَإِنَّمَا يَجِيءُ بِحَقِّي إِلَى الصَّلَاةِ.

886. (1092). ...Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cümə günü olduqda məscidin bütün qapılarında mələklər ora daha əvvəl gələnləri sıra ilə qeyd edirlər. İmam minbərə çıxdıqda qeyd etdikləri dəftərləri bağlayıb xütbəyə qulaq asırlar. Namaza ilk gələn dəvə vermiş kimi, sonra gələnlər isə inək, sonra gələnlər qoç vermiş kimi savab qazanırlar”. Hətta toyuq və yumurta (sədəqə verməyi də zikr etdi). Ravi Səhlin hədisindəki əlavədə deyilir: “Bundan (imam minbərə çıxdıqdan) sonra gələnlər isə sadəcə namazın savabını qazanırlar”.

۱۰۹۳- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ مَثَلِ الْجُمُعَةِ ثُمَّ التَّبَكِيرِ : كَنَاحِرِ الْبَدَنَةِ ، كَنَاحِرِ الْبَقَرَةِ ، كَنَاحِرِ الشَّاةِ ، حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ.

887. (1093). ...Səmura ibn Cundəb رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Cümə günü əvvəl gələnlərin misalını – dəvə, inək, qoyun və hətta toyuq sədəqə vermək misalı ilə sadaladı”.

۷۹- باب ما جاء في الزَّيْنَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

79-cu fəsil: Cümə günü bəzənmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۰۹۵- حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، أَحْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ : مَا عَلَى أَحَدِكُمْ لَوْ اشْتَرَى ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ ، سِوَى ثَوْبِي مَهْتَبِهِ.

888. (1095). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Səlam رəvayət edir ki, Allah Elçisinin ﷺ Cümə günü minbərdə olarkən belə buyurduğunu eşitmişdir: “Birinizin

Cümə günü iş paltarından başqasını geyinib gəlməkdə heç bir müşkül yoxdur”.

۱۰۹۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضَبَ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَرَأَى عَلَيْهِمْ ثِيَابَ التَّمَارِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا عَلَى أَحَدِكُمْ أَنْ يَجِدَ سَعَةً أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ جُمُعَتِهِ ، يَسْوَى ثَوْبَيْهِ مَهْتَبَةً .

889. (1096). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Cümə günü insanlara xütbə verərkən onların həmişə geyindikləri paltarı gördükdə belə buyurmuşdur: “Kimin gücü çatırsa, iş paltarından başqa Cümə günü geyinmək üçün paltar almasında heç bir müşkül yoxdur”.

۱۰۹۷- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، وَحَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَدِيعَةَ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَحْسَنَ غُسْلَهُ ، وَتَطَهَّرَ فَأَحْسَنَ طَهْوَرَهُ ، وَلَبَسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ ، وَمَسَّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنْ طَيِّبِ أَهْلِهِ ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ وَمَا يَلْبَغُ ، وَمَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْآخِرَى .

890. (1097). ...Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim Cümə günü gözəl şəkildə qüsl alar, gözəl şəkildə təmizlənər, gözəl paltar geyinər, ailəsinin ətirindən Allahın yazdığı qədər ətirələnər, sonra Cüməyə gələr, iki nəfərin arasından keçməklə boş şey etməzsə, bu Cümə ilə sonrakı arasındakı günahları bağışlanar”.

۱۰۹۸- حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَخْضَرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ بْنِ السَّبَّاقِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ هَذَا يَوْمٌ عِيدٌ ، جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ ، فَمَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ ، وَإِنْ كَانَ طَيْبٌ فَلْيَمَسَّ مِنْهُ ، وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَالِكِ .

891. (1098). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنهما demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bu, Allahın müsəlmanlar üçün təyin etdiyi bayram günüdür. Cüməyə gəlmək istəyən qüsl alsın, varsa gözəl ətir vursun və misvakdan istifadə etməyi tərk etməsin”.

۸۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي وَقْتِ الْجُمُعَةِ

80-ci fəsil: Cümə gününün vaxtı haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۰۹۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِجٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : مَا كُنَّا نَقْبِلُ وَلَا نَتَعَدَّى إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ.

892. (1099). ...Rəvayət edilir ki, Səhl ibn Səd رضي الله عنه demişdir: “Biz “qayluləni”¹ (günorta yatmağı) və günorta yeməyini Cümə namazından sonra edər-dik”.

۱۱۰۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ الْحَارِثِ ، قَالَ : سَمِعْتُ إِسْرَ بْنَ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْحُوَعِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةَ ، ثُمَّ نَرْجِعُ فَلَا نَرَى لِلْحِيطَانِ فَيْئًا نَسْتَظِلُّ بِهَا .

893. (1100). ...Rəvayət edilir ki, Sələmə ibn əl-Əkva رضي الله عنه demişdir: “Biz Peyğəmbərlə صلى الله عليه وسلم Cümə namazını qılar, evə gedərkən bizi kölgələndirən heç bir divarın kölgəsini görməzdik”.

۱۱۰۲ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : كُنَّا نُجْمِعُ ، ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَقْبِلُ.

894. (1102). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs رضي الله عنه demişdir: “Biz Cümə namazını qılar, evə qayıdar və qaylulə edərdik”.

۸۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

81-ci fəsil: Cümə xütbəsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۰۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَبْنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ أَبُو سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ ، يَجْلِسُ بَيْنَهُمَا جَلْسَةً ، زَادَ بِشْرٌ : وَهُوَ قَائِمٌ.

895. (1103). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم (Cümə günü) iki xütbə deyər, onların arasında bir az oturardı. Ravi Bişr əlavə edərək: “Ayaq üstə xütbə deyərdi” demişdir.

¹ Qaylulə - Zöhr namazından əvvəl və sonra bir qədər yatmağa deyilir.

۱۱۰۴ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُسَاوِرِ بْنِ وَرَّاقٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حُرَيْثٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ .

896. (1104). ...Rəvayət edilir ki, Amr ibn Hureys atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ minbərin üzərində başında qara əmmamə olaraq xütbə dediyini görmüşəm”.

۱۱۰۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا ، غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ يَقْعُدُ قَعْدَةً ثُمَّ يَقُومُ .

897. (1105). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səməura ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ ayaq üstə duraraq xütbə deyər, arada bir az oturur, yenidən qalxıb xütbəsinə davam edərdi”.

۱۱۰۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ سَمَّاكِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا ، ثُمَّ يَجْلِسُ ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَقْرَأُ آيَاتٍ ، وَيَذْكُرُ اللَّهَ ، وَكَانَتْ حُطْبَتُهُ قَصْدًا ، وَصَلَاتُهُ قَصْدًا .

898. (1106). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Səməura ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ ayaq üstə duraraq xütbə deyər, sonra oturur, sonra qalxıb müəyyən ayələr oxuyar və Allahı zikr edərdi. Onun nə xütbəsi, nə də namazı uzun olardı”.

۱۱۰۸ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَيْنَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ : أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا أَوْ قَاعِدًا ؟ قَالَ : أَمَا تَقْرَأُ : { وَتَرَكُوكَ قَائِمًا } ؟

899. (1108). ...Rəvayət edilir ki, Abdullahdan ﷺ soruşdular: “Peyğəmbər ﷺ ayaq üstə, yoxsa oturduğu halda xütbə deyərmi?” Abdullah dedi: “Sən bu ayəni: **“Səni ayaq üstə tərək etdilər”** (əl-Cumua, 11) oxumamısanmı?”

۱۱۰۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ مَهَاجِرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ سَلَّمَ .

900. (1109). ...Cabir ibn Abdullah رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ minbərə çıxdıqda salam verərdi.

۸۲- باب ما جاء في الإستماعِ لِلْحُطْبَةِ وَالْإِنْصَاتِ لَهَا

82-ci fəsil: Xütbəni susaraq gözəl şəkildə dinləmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۱۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ : أَنْصِتْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يُحْطَبُ ، فَقَدْ لَعَوْتَ .

901. (1110). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Cümə günü imam xütbə deyərkən dostuna: “Sus!” desən, artıq boş bir şey etmiş sayılırsan”.

۱۱۱۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَزِيُّ ، عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمْرٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : { تَبَارَكَ } ، وَهُوَ قَائِمٌ ، فَذَكَرْنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ ، وَأَبُو الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبُو دَرٍّ يَعْجُزُنِي ، فَقَالَ : مَتَى أَنْزَلْتَ هَذِهِ السُّورَةَ ؟ إِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلَّا الْآنَ ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ اسْكُتْ ، فَلَمَّا انْصَرَفُوا ، قَالَ : سَأَلْتُكَ مَتَى أَنْزَلْتَ هَذِهِ السُّورَةَ فَلَمْ تُخْبِرْنِي ؟ فَقَالَ أَبِي : لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ الْيَوْمَ إِلَّا مَا لَعَوْتَ ، فَذَهَبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ ، وَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي قَالَ أَبِي ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَدَقَ أَبِي .

902. (1111). ...Ubey ibn Kəb رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم Cümə günü “əl-Mulk” surəsini ayaq üstə dayanaraq oxudu. Sonra Allahın günlərindən bəhs etdi. Əbu əd-Dərdə və ya Əbu Zərr məni dümsükləyərək dedi: “Bu surə nə vaxt nazil edilib? Mən bunu indiyə kimi eşitməmişdim”. Ubey ona susması üçün işarə etdi. Cümə namazı qurtardıqdan sonra sual verən dedi: “Sənə “bu surə nə vaxt nazil oldu?” dedim, lakin sən bir şey demədin”. Ubey dedi: “Bu gün qıldığın namazdan qazanacağın savabı bu sual ilə əldən verdin”. O, Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم yanına gedib olanları ona xəbər verdi. Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم buyurdu: “Ubey doğru söyləyib”.

۸۳- باب ما جاء فيمن دخل المسجدَ وَالْإِمَامُ يُحْطَبُ

83-cü fəsil: İmam xütbə deyərkən məscidə daxil olan haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۱۲- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، سَمِعَ جَابِرًا ، وَأَبُو الزُّبَيْرِ ، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : دَخَلَ سُلَيْكُ الْعَطْفَلِيُّ الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْطَبُ ، فَقَالَ : أَصَلَّيْتَ ؟ قَالَ : لَا ، قَالَ : فَصَلِّ رَجْعَتَيْنِ . وَأَمَّا عَمْرُو ، فَلَمْ يَذْكُرْ سُلَيْكًا .

903. (1112). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ xütbə deyərkən Suleyk əl-Ğatafani məscidə daxil oldu. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sən namaz qıldınmı?” O dedi: “Xeyr”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki rükət namaz qıl!”

۱۱۱۲ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْمَرْنَا سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، فَقَالَ : أَصَلَّيْتَ ؟ قَالَ : لَا ، قَالَ : فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ .

904. (1113). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ xütbə deyərkən bir kişi gəldi. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Sən namaz qıldınmı?” O dedi: “Xeyr”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki rükət namaz qıl!”

۱۱۱۳ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُسَيْدٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، وَعَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : جَاءَ سَلَيْكُ الْعَطْفَانِيُّ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَصَلَّيْتَ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجِيءَ ؟ قَالَ : لَا ، قَالَ : فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ وَتَحَوَّرْ فِيهِمَا .

905. (1114). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ xütbə deyərkən Suleyk əl-Ğatafani gəldi. Peyğəmbər ona dedi: “Sən gəlməzdən qabaq iki rükət namaz qıldınmı?” O dedi: “Xeyr”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “İki rükət namaz qıl və namazı qısa et!”¹

۸۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ تَخْطِي النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

84-cü fəsil: Cümə günü insanların arasından qabağa keçməyin qadağan olunması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۱۴ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، فَجَعَلَ يَتَخَطَّى النَّاسَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اجْلِسْ ، فَقَدْ آذَيْتَ وَأَنْتِيتَ .

906. (1115). ...Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ xütbə deyərkən bir kişi məscidə daxil oldu və insanların arasından qabağa keçməyə çalışdı. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Otur! Həm əziyyət verdin, həm də gecikdin!”

¹ Hədisin “gəlməzdən qabaq” hissəsi səhih deyil.

۸۵- باب ما جاء في القراءة في الصلاة يوم الجمعة

85-ci fəsil: Cümə namazının qiraətində nəyin oxunması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۱۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمَدِينِيُّ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، قَالَ : اسْتَخْلَفَ مُرْوَانُ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَى الْمَدِينَةِ ، فَخَرَجَ إِلَى مَكَّةَ ، فَصَلَّى بِنَا أَبُو هُرَيْرَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْجُمُعَةِ فِي السَّجْدَةِ الْأُولَى ، وَفِي الْآخِرَةِ : { إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ } . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَأَذْرَكْتُ أَبُو هُرَيْرَةَ حِينَ أَنْصَرَفَ ، فَقُلْتُ لَهُ : إِنَّكَ قَرَأْتَ بِسُورَتَيْنِ كَانَ عَلَيَّ يَقْرَأُ بِهِنَّ بِالْكُوفَةِ ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهِمَا .

907. (1118). ...Rəvayət edilir ki, Ubeydullah ibn Əbu Rafi رحمته الله demişdir: "Mərvan Əbu Hureyranı Mədinəyə öz yerinə təyin edib Məkkəyə getmişdi. Əbu Hureyra bizə Cümə namazını qıldırdı. Birinci rükətdə "əl-Cumuə" surəsini, ikinci rükətdə isə "əl-Munafiqun" surəsini oxudu". Ubeydullah deyir: "Əbu Hureyra namazı bitirdikdən sonra ona dedim: "Sən də Əlinin Kufədə olarkən oxuduğu iki surəni oxudun". Əbu Hureyra dedi: "Həqiqətən, mən Allah Elçisinin ﷺ bunları oxuduğunu eşitmişəm".

۱۱۱۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، أَحْمَرَنَا ضَمْرَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَتَبَ الضَّحَّاكُ بْنُ قَيْسٍ إِلَى التُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ : أَخْبَرْنَا بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مَعَ سُورَةِ الْجُمُعَةِ ؟ قَالَ : كَانَ يَقْرَأُ فِيهَا : { هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ } .

908. (1119). ...Rəvayət edilir ki, Ubeydullah ibn Abdullah رحمته الله demişdir: "Dahhək ibn Qeys ən-Nomən ibn Bəşir məktub yazdı: Bizə Peyğəmbərin ﷺ Cümə günü "əl-Cumuə" surəsi ilə birlikdə nə oxuduğunu xəbər ver". ən-Noman cavabında: "əl-Ğaşiyə" surəsini oxudu" yazdı".

۱۱۲۰- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ أَبِي الرَّاهِرِيِّ ، عَنْ أَبِي عِنَبَةَ الْحَوْلَانِيِّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ بِ: { سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى } ، و { هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ } .

909. (1120). ...Əbu İnebə əl-Xauləni رحمته الله rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Cümə namazında "əl-Ə'lə" və "əl-Ğaşiyə" surələrini oxuyardı.

۸۶- بَابُ مَا جَاءَ فِيهِمْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً

86-cı fəsil: Cümə namazının bir rükətinə yetişən haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۲۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَبِّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً فَلْيَصِلْ إِلَيْهَا أُخْرَى .

910. (1121). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim Cümə namazının bir rükətinə yetişərsə, bir rükət daha qılsın”.

۱۱۲۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصَّلَاةِ رَكْعَةً فَقَدْ أَدْرَكَ .

911. (1122). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim namazın bir rükətinə yetişərsə, artıq namaza yetişmişdir”.

۱۱۲۳- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْجَمِصِيِّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدِ الْأَيْلِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ أَوْ غَيْرِهَا ، فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ .

912. (1123). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Cümə və başqa namazın bir rükətinə yetişərsə, artıq namaza yetişmişdir”.

۸۷- بَابُ مَا جَاءَ فِيهِمْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُدْرٍ

87-ci fəsil: Üzr olmadan Cümə namazını tərk edən haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۲۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، وَبَقِيَّةُ بْنُ هَارُونَ ، وَبَقِيَّةُ بْنُ بَشِيرٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ ، وَكَانَ لَهُ صُحْبَةٌ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَهَاوُنًا بِهَا ، طُبِعَ عَلَى قَلْبِهِ .

913. (1125). ...Rəvayət edilir ki, onunla söhbət zamanı Əbul-Cəd əd-Damri رحمته demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Cüməni üç dəfə tərək edərsə, qəlbinə möhür vurular”.

۱۱۲۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا ، مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ ، طَعَبَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ .

914. (1126). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رحمته demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim üzr olmadan Cüməni üç dəfə tərək edərsə, Allah onun qəlbinə möhür vurur”.

۱۱۲۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَجْلَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَلَا هَلْ عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْعَنَمِ عَلَى رَأْسِ مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ ، فَيَتَعَدَّرَ عَلَيْهِ الْكَلَأُ ، فَيُرْتَفِعَ ، ثُمَّ يَجِيءُ الْجُمُعَةَ فَلَا يَجِيءُ وَلَا يَشْهَدُهَا ، وَيَجِيءُ الْجُمُعَةَ فَلَا يَشْهَدُهَا ، وَيَجِيءُ الْجُمُعَةَ فَلَا يَشْهَدُهَا ، حَتَّى يُطْبَعَ عَلَى قَلْبِهِ .

915. (1127). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رحمته demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Birinizin bir və ya iki mil uzaqda qoyun sürüsü olar, ot olmadığına görə uzağa və Cümənin vaxtında gələ bilməz. İkinci cümə günündə də eyni şeyə görə Cüməyə gəlməz. Üçüncü cümə yenə eyni səbəbdən Cüməyə gəlməzsə, etdiyi bu şeyə görə qəlbi möhürlənər”.

۸۸- بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ

88-ci fəsil: Cümədən sonra qılınan namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۳۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْمَدُ بْنُ أَبِي حَسَنٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا صَلَّى الْجُمُعَةَ انْصَرَفَ فَصَلَّى سَجْدَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ ، ثُمَّ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ ذَلِكَ .

916. (1130). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ömər رحمته Cümə namazını qıldıqdan sonra evində iki rükət namaz qılar, sonra deyərdi: “Allah Elçisi ﷺ də belə edərdi”.

۱۱۳۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْمَدُ بْنُ سَفْيَانَ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ سَلْمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رُكْعَتَيْنِ .

917. (1131). ...Səlim atasından ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Cümədən sonra iki rükət namaz qıladı.

۱۱۳۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَأَبُو السَّائِبِ سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا صَلَّيْتُمْ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَصَلُّوهَا أَرْبَعًا .

918. (1132). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Cümə namazını qıldıqdan sonra dörd rükət (sünnə) namazı qılın!”

۸۹- باب ما جاء في الحلقى يوم الجمعة قبل الصلاة والاحتباء والإمام يخطب

89-cu fəsil: Cümə günü namazdan qabaq halqa qurub oturmaq və imam xütbə verərkən dizləri qucaqlayıb oturmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۳۳- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لُحْيَةَ ؛ جَمِيعًا عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُحْلَقَ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ .

919. (1133). ...Amr ibn Şueyb atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Cümə günü namazdan qabaq halqa qurub oturmağı qadağan etmişdir.¹

۱۱۳۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّفِيِّ الْهَمْدِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْإِحْتِبَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، يَعْنِي وَالْإِمَامَ يَخْطُبُ .

920. (1134). ...Amr ibn Şueyb atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Cümə günü imam xütbə deyərkən adamın ayaqlarını özünə yığıb əlləri ilə dizlərini tutmağı qadağan etmişdir.²

¹ Peyğəmbər ﷺ bu hədisində insanların Cümə namazından əvvəl halqa-halqa oturmasını qadağan etmişdir, çünki belə edilməsi cərgələrin düz olmasına mane olur.

² Yəni Peyğəmbər ﷺ adamın qıçlarını qarnına tərəf yığaraq əlləri ilə qucaqlayıb oturmağı qadağan etmişdir, çünki xütbə zamanı adamın belə oturması onun yatmasına və dəstəmazının pozulması ilə nəticələnir.

۹۰- باب ما جاء في الأذان يوم الجمعة

90-cı fəsil: Cümə gününün azanı haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۳۵- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ؛ جَمِيعًا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : مَا كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مُؤَدِّنٌ وَاحِدٌ ، إِذَا حَرَجَ أَذْنَ ، وَإِذَا نَزَلَ أَقَامَ ، وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ كَذَلِكَ ، فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ ، وَكَثُرَ النَّاسُ ، زَادَ الْبَدَاءَ الثَّلَاثَ عَلَى دَارٍ فِي الشُّوقِ ، يُقَالُ لَهَا : الرَّوْرَاءُ ، فَإِذَا حَرَجَ أَذْنَ ، وَإِذَا نَزَلَ أَقَامَ .

921. (1135). ...Rəvayət edilir ki, əs-Səib ibn Yəzid ؓ demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ bir müəzzini var idi. O, minbərə çıxdıqda müəzzin azan oxuyur, minbərdən endikdə iqamə verərdi. Əbu Bəkr və Ömər in dövründə də belə idi. Osmanın dövründə isə insanlar çoxaldığına görə bazarda “əz-Zəvra” deyilən yerdə üçüncü azan əlavə edildi. İmam minbərə çıxdıqda azan oxunar, minbərdən endikdə isə iqamə verilərdi”.

۹۱- باب ما جاء في استقبالات الإمام وهو يخطب

91-ci fəsil: İmam xütbə deyərkən ona doğru yönəlmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۳۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَعْلَبٍ ، عَنْ عَبْدِ بَنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ ، اسْتَقْبَلَهُ أَصْحَابُهُ بِوُجُوهِهِمْ .

922. (1136). ...Adiy ibn Sabit atasının ؓ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Peyğəmbər ﷺ minbərdə durduqda səhabələri üzlərini ona doğru yönəldərdilər”.

۹۲- باب ما جاء في الساعة التي تُرْجَى في الجمعة

92-ci fəsil: Cümə günü duaların qəbul olunduğu saat haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۳۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَنُوبٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً ، لَا يُؤَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ ، قَاتِمٌ يُصَلِّي ، يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا ، إِلَّا أَعْطَاهُ ، وَقَلَّلَهَا بِيَدِهِ .

923. (1137). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Cümə günündə elə bir saat var ki, müsəlman həmin vaxt namazda Allahdan nə istəyərəsə, Allah ona istədiyini verər”. O, saatin çox qısa olduğuna əli ilə işarə edərək göstərdi”.

۱۱۳۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ عَثْمَانَ ، عَنِ أَبِي النَّضْرِ ، عَنِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ ، قَالَ : قُلْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ : إِنَّا لَنَجِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ : فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يُصَلِّيَ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا ، إِلَّا قَضَى لَهُ حَاجَتَهُ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَأَشَارَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ ، فَقُلْتُ : صَدَقْتَ ، أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ . قُلْتُ : أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ ؟ قَالَ : آخِرُ سَاعَاتِ النَّهَارِ ، قُلْتُ : إِنَّهَا لَيْسَتْ سَاعَةً صَلَاةً ، قَالَ : بَلَى ، إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا صَلَّى تَمَّ جَلَسَ ، لَا يَحْسِبُهُ إِلَّا الصَّلَاةَ ، فَهُوَ فِي صَلَاةٍ .

924. (1139). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Səlam ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ oturmuşdu və mən dedim: “Biz Allahın Kitabı (olan Tövratda) bunu tapmışıq: Cümə günü elə bir vaxt var ki, ona müvafiq olaraq namaz qılıb Allahdan bir şey istəyən hər bir mömin bəndənin istədiyini Allah mütləq verər”. Abdullah dedi: “Allah Elçisi ﷺ mənə işarə edərək dedi: “Yaxud saatin bir parçasıdır”. Mən də: “Düz dedin, saatin bir parçasıdır”. Sonra mən dedim: “O saat hansıdır?” Peyğəmbər buyurdu: “Bu, günün son saatıdır”. Mən dedim: “Axı o, namaz vaxtı deyil”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Düzdür, amma bir mömin bəndə namaz qılar, sonra növbəti namazı qılmaq üçün oturarsa, o, namazda olmuş sayılır”.

۹۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنَ السُّنَّةِ

93-cü fəsil: On iki rükət sünnə haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۴۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ ، عَنِ مُعْبِرَةَ بِنِ زَيْدٍ ، عَنِ عَطَاءٍ ، عَنِ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَابَرَ عَلَى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنَ السُّنَّةِ ، نُبِّيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ ، أَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ .

925. (1140). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim gün ərzində sünnədən olan on iki rükət namazı davamiyyətli qılarsa, Cənnətdə onun üçün bir ev tikilər; dörd rükət Zöhrdən əvvəl, iki rükət Zöhrdən sonra, iki rükət Məğribdən sonra, iki rükət İşadan sonra və iki rükət də Sübh namazından əvvəl”.

۱۱۴۱ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَحْبَبْنَا إِسْمَاعِيلَ بْنَ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ زَائِعٍ ، عَنْ عَنَسَةَ بِنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَجْدَةً ، بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ .

926. (1141). ...Ummu Həbibə bint Əbu Süfyan رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim gecə və gündüz on iki rükət namaz qılarsa, Cənnətdə onun üçün bir ev tikilər”.

۹۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ

94-cü fəsil: Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnə haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۴۳ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَصَاءَ لَهُ الْفَجْرُ ، صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

927. (1143). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, dan yeri söküldükdə Peyğəmbər ﷺ (Sübh namazının) iki rükət sünnəsini qıladı.

۱۱۴۴ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْعَدَاةِ ، كَأَنَّ الْأَدَانَ بِأَذُنَيْهِ .

928. (1144). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Sübh namazından qabaq azan qulağının dibində imiş kimi tez iki rükət qıladı”.

۱۱۴۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُنَيْحٍ ، أَحْبَبْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ ، رَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ، قَبْلَ أَنْ يَقُومَ إِلَى الصَّلَاةِ .

929. (1145). ...Həfəsa bint Ömər رضي الله عنها rəvayət edir ki, Sübh namazı üçün azan verildikdə Allah Elçisi ﷺ Sübh namazının fərzindən qabaq iki rükət qısa namaz qıladı.

۱۱۴۶ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

930. (1146). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər ﷺ dəstəmaz alıb iki rükət namaz qıldıqdan sonra (Sübh) namazını qılmaq üçün (evindən məscidə) çıxardı”.

٩٥- باب ما جاء فيما يُقرأ في الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ

95-ci fəsil: Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnə namazındakı qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?

١١٤٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، وَنِعْمَتُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ : {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} .

931. (1148). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Sübh namazından qabaq olan iki rükət (sünnədə) “əl-Kəfirun” və “əl-İxlas” surələrini oxuyardı.

١١٤٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَنَانَ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادَةَ الْوَاسِطِيَّانِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ ابْنِ عُزْمَرَ ، قَالَ : رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا ، فَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ : {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} .

932. (1149). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنهما demişdir: “Mən bir ay müddətində Peyğəmbərin ﷺ Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnədə nə oxuduğuna nəzər yetirdim. O, “əl-Kəfirun” və “əl-İxlas” surələrini oxuyardı.

١١٥٠- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيبٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ ، وَكَانَ يَقُولُ : نِعْمَ السُّورَتَانِ هُمَا ، يَقْرَأُ بَيْنَهُمَا فِي رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ : {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ، وَ{قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} .

933. (1150). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Sübh namazından qabaq iki rükət qılar və belə deyərdi: “Bu iki surə necə də gözəl surələrdir. Sübh namazının sünnəsində “əl-İxlas” və “əl-Kəfirun” surələri oxunur”.

۹۶- باب ما جاء في إذا أقيمت الصلاة فلا صلاة إلا المكتوبة

96-cı fəsil: Namaz üçün iqamə deyildikdə fərz namazından başqa namazın olmaması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۵۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ ، حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ الْقَاسِمِ (ح) وَحَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ حَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا زَكْرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا أُقِيِمَتِ الصَّلَاةُ ، فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ.

934. (1151). ...Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: "Namaz üçün iqamə deyildikdə fərz namazından başqa namaz yoxdur".

۱۱۵۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَاصِمِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجَسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ ، وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ ، فَلَمَّا صَلَّى قَالَ لَهُ : يَا صِلَاتِيكَ اعْتَدَدْتَ.

935. (1152). ...Abdullah ibn Sərcis رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Sübh namazını qılarkən bir kişinin Sübh namazından qabaq iki rükət namaz qıldığını gördü və namazını bitirdikdən sonra ona dedi: "Sən bu namazlardan hansını (fərz) namaz sayırsan?"

۱۱۵۳- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكِ بْنِ بُحَيْنَةَ ، قَالَ : مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَقَدْ أُقِيِمَتِ صَلَاةُ الصُّبْحِ ، وَهُوَ يُصَلِّي ، فَكَلَّمَهُ بِشَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ ، فَلَمَّا انصَرَفَ ، أَخْطَأْنَا بِهِ نَقُولُ لَهُ : مَاذَا قَالَ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : قَالَ لِي : يُوشِكُ أَحَدُكُمْ أَنْ يُصَلِّيَ الْفَجْرَ أَرْبَعًا.

936. (1153). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Malik ibn Buheyne demişdir: "Sübh namazına iqamə verilərkən Peyğəmbər ﷺ namaz qılan bir kişinin yanından keçdi. Peyğəmbər ﷺ ona nəşə dedi, lakin nə dediyini bilmədim. Namazı bitirdikdən sonra onun ətrafına yığılıb dedik: "Allah Elçisi ﷺ sənə nə dedi?" Kişi dedi: "Mənə dedi ki, "Sizdən biri Sübh namazını dörd rükət qılmaq istəyir?!"

٩٧- بَابُ مَا جَاءَ فِيهِ مِنَ فَائِزَةِ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ مَتَى يُقْضِيهِمَا

97-ci fəsil: Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnəni ötürənin bunu nə zaman qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?

١١٥٤- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ رَكَعَتَيْنِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَصَلَاةَ الصُّبْحِ مَرَّتَيْنِ ؟ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : إِيَّيْ لَمْ أَكُنْ صَلَّيْتُ الرَّكَعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَهَا ، فَصَلَّيْتُهُمَا ، قَالَ : فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

937. (1154). ...Rəvayət edilir ki, Qeys ibn Amr ؓ demişdir: “Bir dəfə Peyğəmbər ﷺ Sübh namazından sonra namaz qılan bir kişini gördü, ona dedi: “Sübh namazını iki dəfə qılırsan?” Kişi ona dedi: “Mən Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnəni qılmadığıma görə onu indi qılıram”. Ravi deyir: “Peyğəmbər ﷺ bu cavabdan sonra heç nə demədi”.

١١٥٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، وَيَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ عَنْ رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ ، فَقَضَاهُمَا بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ .

938. (1155). ...Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ yuxuya getmiş və Sübh namazının iki rükət sünnəsini günəş çıxdıqdan sonra qılmışdır.

٩٨- بَابُ : فِي الْأَرْبَعِ الرَّكْعَاتِ قَبْلَ الظُّهْرِ

98-ci fəsil: Zöhr namazından qabaq qılınan dörd rükət

١١٥٧- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ عُبَيْدَةَ بْنِ مُعْتَبِرٍ الضُّبِّيِّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ سَهْمِ بْنِ مَنجَابٍ ، عَنْ قَزَعَةَ ، عَنْ قَزْعٍ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ ، لَا يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِتَسْلِيمٍ ، وَقَالَ : إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفْتَحُ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ .

939. (1157). ...Əbu Əyyub ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ günəş zeniti keçdikdə Zöhr namazından qabaq dörd rükət namaz qılar, onları salamla ayırmaz (dördüncü rükətin sonunda salam verər) və buyurardı: “Həqiqətən, günəş zeniti keçdikdə səmanın qapıları açılır”.¹

¹ Hədisin “ayırmaz” hissəsi səhix deyil.

۹۹- باب ما جاء فيمن صلى قبل الظهر أربعا وبعدها أربعا

99-cü fəsil: Zöhr namazından qabaq və sonra qılınan dörd rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الشَّعْبِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُنْبَسَةَ بِنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ صَلَّى قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا ، وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا ، حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ .

940. (1160). ...Ummu Həbibə رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Kim Zöhr namazından qabaq və sonra dörd rükət namaz qılarsa, Allah onu Cəhənnəm oduna haram edər”.

۱۰۰- باب ما جاء فيما يُستحب من التطوع بالنهار

100-cü fəsil: Gündüz qılınan nafilələr haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۱- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، وَأَبِي ، وَإِسْرَائِيلُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ السَّلُولِيِّ ، قَالَ : سَأَلْنَا عَلِيًّا عَنْ تَطَوُّعِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّهَارِ ، فَقَالَ : إِنَّكُمْ لَا تُطِيقُوهُ ، فَقُلْنَا : أَحْبَبْنَا بِهِ نَأْخُذَ مِنْهُ مَا اسْتَطَعْنَا ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ بِمَهَلٍ ، حَتَّى إِذَا كَانَتْ الشَّمْسُ مِنْ هَاهُنَا ، يُعْنِي مِنَ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، بِمَقْدَارِهَا مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ مِنْ هَاهُنَا ، يُعْنِي مِنَ قِبَلِ الْمَغْرِبِ ، قَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ بِمَهَلٍ حَتَّى إِذَا كَانَتْ الشَّمْسُ مِنْ هَاهُنَا ، يُعْنِي مِنَ قِبَلِ الْمَشْرِقِ ، بِمَقْدَارِهَا مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ مِنْ هَاهُنَا ، قَامَ فَصَلَّى أَرْبَعًا ، وَأَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا ، وَأَرْبَعًا قَبْلَ الْعَصْرِ ، يُفْصِلُ بَيْنَ كُلِّ رَكَعَتَيْنِ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالنَّبِيِّينَ ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ . قَالَ عَلِيُّ : فَبَلَكَ سِتُّ عَشْرَةَ رَكَعَةً ، تَطَوُّعُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّهَارِ ، وَقَلَّ مَنْ يَدَاوِمُ عَلَيْهَا . قَالَ وَكَيْعٌ : زَادَ فِيهِ أَبِي : فَحَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ : يَا أَبَا إِسْحَاقَ ، مَا أَحْبَبُّ أَنْ لِي بِحَدِيثِكَ هَذَا مِثْلَهُ مَسْجِدِكَ هَذَا ذَهَبًا .

941. (1161). ...Rəvayət edilir ki, Asim ibn Damra əs-Səluli demişdir: “Biz Əlidən Allah Elçisinin ﷺ gündüz qıldığı (nafilə) namazlar barədə soruşduq. O dedi: “Düzü, sizin bu namazları yerinə yetirməyə gücünüz yetməyəcək”. Biz dedik: “Sən bizə de, biz də bacardığımızı edərək”. O dedi: “Allah Elçisi ﷺ Sübh namazını qılandan sonra günəş bura qədər, yəni gün çıxana və Əsr namazından sonra günəş batana qədər nafilə namazları təxirə salardı. Sonra iki rükət namaz qıladı. Sonra günəş yüksəlib günortaüstü (zenitə) yaxınlaşdığı zaman dörd rükət namaz qıladı. Günəş zenitdən keçdikdən sonra Zöhr namazından əvvəl dörd rükət, sonra iki rükət, Əsr namazından əvvəl dörd rükət namaz qılar və (bu dörd rükətin) hər iki rükətini (təşəhhüddə) Allaha müti olan mələklərə və peyğəmbərlərə, habelə onların yolunu tutub

gedən müsəlmanlara və möminlərə salam verməklə ayırdı. Əli dedi: “Bu on altı rükət Allah Elçisinin ﷺ gündüz vaxtı qıldığı nafilə namazlardır və buna çox az adam riayət edir”. Ravi Vaki deyir: “Atam bunu əlavə etmişdi: “Həbib ibn Əbu Sabit dedi: “Ey Əbu İshaq! Sənin rəvayət etdiyən bu hədis mənə qızılla dolu olan məsciddən mənə daha sevimidir”.

۱۰۱- بابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ +

101-ci fəsil: Məğrib namazından qabaq qılınan iki rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنْ كَهْمَسٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَرِيدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : بَيْنَ كُلِّ آدَانَيْنِ صَلَاةٌ ، فَالَهَا ثَلَاثًا ، قَالَ فِي الثَّالِثَةِ : لِمَنْ شَاءَ .

942. (1162). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Muğaffəl ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ üç dəfə: “Hər azan və iqamə arası namaz var” deyə buyurdu. Üçüncü dəfə dedikdə: “Kim istəsə (qıla bilər)” dedi”.

۱۱۶۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : إِنْ كَانَ الْمُؤَدُّنُ لِيُؤَدُّنَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيُرَى أَنَّهَا الْإِقَامَةُ ، مِنْ كَثْرَةِ مَنْ يَقُومُ فَيُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ .

943. (1163). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ vaxtında müəzzin Məğrib namazının azanını verdikdə Məğrib namazından qabaq qılınan iki rükət sünəni qılanların çoxluğuna görə bunun iqamə olduğu güman edilərdi”.

۱۰۲- بابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

102-ci fəsil: Məğrib namazından sonra qılınan iki rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۴- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورِيُّ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى بَيْتِي ، فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ .

944. (1164). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər ﷺ Məğrib namazını qıldıqdan sonra evinə qayıdır və ik rükət namaz qılardı”.

۱۱۶۵ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الصَّحَّاحِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَيْبٍ ، عَنْ زَافِعِ بْنِ حَدِيحٍ ، قَالَ : أَنَا نَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِ عَبْدِ الْأَشْهَلِ ، فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ فِي مَسْجِدِنَا ، ثُمَّ قَالَ : ارْكَعُوا هَاتَيْنِ الرَّكَعَتَيْنِ فِي بُيُوتِكُمْ.

945. (1165). ...Rəvayət edilir ki, Rafi ibn Xadic ؓ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ Bəni Abdüləşhəl tayfasının yanına gəldi və onların məscidində bizə Məğrib namazını qıldırdı. Sonra belə buyurdu: “Bu iki rükəti (sünnəni) evinizdə qılın!”

۱۰۳ - بَابُ مَا يَقْرَأُ فِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

103-cü fəsil: Məğrib namazından sonra qılınan iki rükətin qiraəti haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۶ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاوِدٍ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَدَّرِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ ، عَنْ زَيْدِ ، وَأَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ : {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}.

946. (1166). ...Abdullah ibn Məsud ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Məğrib namazından sonra olan iki rükətin qiraətində “əl-Kəfirun” və “əl-İxlas” surələrinə oxuyardı.

۱۰۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُتْرِ

104-cü fəsil: Vitr namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۶۹ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَحُمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ السَّلُولِيِّ ، قَالَ : قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ : إِنَّ الْوُتْرَ لَيْسَ بِحَتْمٍ ، وَلَا كَصَلَاتِكُمْ الْمَكْتُوبَةِ ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْتَرَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ ، أَوْتِرُوا ؛ فَإِنَّ اللَّهَ وَتَرْتُمْ يُحِبُّ الْوُتْرَ.

947. (1169). ...Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib ؓ demişdir: “Vitr namazı fərz namazlar kimi daimi qılınan namazlardan deyil. Allah Elçisi ﷺ Vitr namazını qıldı, sonra belə dedi: “Ey Quran əhli, tək rükət olan vitri qılın! Həqiqətən, Allah təkdir və tək olanı sevir”.

۱۱۷۰- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الْأَبَارُ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ وَتُرَّ يُحِبُّ الْوَتْرَ ، فَأَوْتِرُوا يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ ، فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ : مَا يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : لَيْسَ لَكَ وَلَا لِأَصْحَابِكَ .

948. (1170). ...Abdullah ibn Məsud ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Allah təkdir və tək olanı sevir. Tək rükət olan vitri qılın, ey Quran əhli!” Bir bədəvi dedi: “Allah Elçisi ﷺ nə deyir?” Abdullah dedi: “Bu namaz nə sənin, nə də sənin yoldaşların üçün deyil”.¹

۱۰۵- بَابُ مَا جَاءَ فِيهَا يُقْرَأُ فِي الْوَتْرِ

105-ci fəsil: Vitr namazındakı qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۷۱- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الْأَبَارُ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ طَلْحَةَ ، وَزُبَيْدٍ ، عَنْ دَرِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أُبَيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي نَبِيٍّ كَعْبٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ بِ: {سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} ، وَ{قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} .

949. (1171). ...Rəvayət edilir ki, Ubey ibn Kəb ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Vitr namazında “əl-Ələ”, “əl-Kəfirun” və “əl-İxlas” surələrini oxuyardı.

۱۱۷۲- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ بِ: {سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} ، وَ{قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} .

950. (1172). ...İbn Abbas rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Vitr namazında “əl-Ələ”, “əl-Kəfirun” və “əl-İxlas” surələrini oxuyardı.

۱۱۷۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، وَأَبُو يُونُسَ الرَّقِّيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّنِدَلَانِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ جُرَيْجٍ ، قَالَ : سَأَلْنَا عَائِشَةَ : بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يُوتِرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَتْ : كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّجْعَةِ الْأُولَى بِ: {سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} ، وَفِي الثَّانِيَةِ {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ، وَفِي الثَّلَاثَةِ {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ، وَالْمَعْوَدَتَيْنِ .

¹ Vitr namazını bütün müsəlmanlar qıla bilərlər. Sadəcə Abdullah ibn Məsud ﷺ Vitr namazına gecə namazı deyirdi və bu namazın yalnız Quran hafizlərinə aid olması rəyində idi. Lakin əksər İslam alimlərinə görə Vitr və gecə namazlarını bütün müsəlmanlar qıla bilərlər.

951. (1173). ...Rəvayət edilir ki, Abdul-Əziz ibn Cüreyc رحمته الله demişdir: “Biz Aişədən soruşduq: “Allah Elçisi ﷺ Vitr namazında nə oxuyardı?” Aişə dedi: “O, Vitr namazının ilk rükətində “əl-Ə'lə”, ikinci rükətində “əl-Kəfirun”, üçüncü rükətində isə “əl-İxlas” surələrini və “Muavvizəteyni”¹ oxuyardı”.

۱۰۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَيْتْرِ بِرُكْعَةٍ

106-cı fəsil: Vitr namazının bir rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۷۴ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنِي مَثْنِي ، وَوَيْتْرُ بَرُكْعَةٍ .

952. (1174). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə namazlarını cüt-cüt, sonda Vitr namazını tək rükət olaraq qıldardı”.

۱۱۷۵ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنِي مَثْنِي ، وَالْوَيْتْرُ رُكْعَةٌ ، قُلْتُ : أَرَأَيْتَ إِنْ غَلَبَتْ عَيْنِي ، أَرَأَيْتَ إِنْ نَمْتُ ؟ قَالَ : اجْعَلْ أَرَأَيْتَ عِنْدَ ذَلِكَ النَّجْمِ ، فَرَفَعْتَ رَأْسِي ، فَإِذَا السَّمَاءُ ، ثُمَّ أَعَادَ ، فَقَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنِي مَثْنِي ، وَالْوَيْتْرُ رُكْعَةٌ قَبْلَ الصُّبْحِ .

953. (1175). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Gecə namazlarını cüt-cüt, Vitr namazı isə tək rükət olaraq qılınır”. Mən dedim: “Yuxudan gözümü açma bilməyib yatıb qalsam, nə etməliyəm?” O dedi: “Vitr namazını bu ulduz görsənəndə qılarsan”. Mən başımı qaldırıb “əs-Simək” deyilən ulduzu gördüm. Sonra Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Gecə namazlarını cüt-cüt, Vitr namazı isə tək rükət olaraq Sübh namazından qabaq qılınır”.

۱۱۷۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ فِي كُلِّ نَيْتَيْنِ ، وَوَيْتْرُ يُوَاحِدَةٍ .

¹ Mavvizəteyn – “əl-Fələq” və “ən-Nəs” surələrinin ümumiləşmiş adıdır.

954. (1177). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ hər iki rükəti qıldıqdan sonra salam verər, Vitr namazını tək rükət olaraq qıldadı”.

۱۰۷- بابُ مَا جَاءَ فِي الْفُتُوتِ فِي الْوُتْرِ

107-ci fəsil: Vitr namazında edilən qunut¹ duası haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۷۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ أَبِي الْحُوَزَاءِ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ، قَالَ : عَلَّمَنِي جَدِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَفْوَهْتُ فِي فُتُوتِ الْوُتْرِ : اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ ، وَتَوَلَّيْنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ ، وَفِي سِرِّ مَا قَضَيْتَ ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ ، إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ ، سُبْحَانَكَ رَبَّنَا تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ .

955. (1178). ...Rəvayət edilir ki, Həsən ibn Əli رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا demişdir: “Babam Allah Elçisi ﷺ mənə Vitr namazının qunutunda deyiləcək bu kəlmələri öyrətdi: “Allah Elçisi ﷺ mənə Vitr namazında demək üçün kəlmələr öyrətdi: “Allahım, hidayət verdiyin kimsələr arasında mənə də hidayət ver! Salamətliq bəxş etdiyin kimsələr arasında mənə də salamətliq bəxş et! Dost qəbul etdiyin kimsələr arasında məni də dost qəbul et! Mənə verdiklərini bərəkətli et! Qərar verdiyin şeylərin şərinədən məni qoru! Hər şeyə Sən qərar verirsən, Sənin üçün isə qərar verilməz! Dost qəbul etdiyin kimsə zəlil olmaz! Düşmənçilik etdiyin kəs isə qüdrətli olmaz! Ey Rəbbimiz, Sən xeyirxahsan, ucasan!”²

۱۱۷۹- حَدَّثَنَا أَبُو عَمَرَ حُفْصُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ عَمْرٍو الْفَرَزَارِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامِ الْمَخْزُومِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي آخِرِ وَتْرِهِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخِطِكَ ، وَأَعُوذُ بِمَعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ ، لَا أُحْصِي نِعْمَاءَ عَلَيْكَ ، أَنْتَ كَمَا أَتَّيَيْتَ نَفْسِكَ .

956. (1179). ...Əli ibn Əbu Talib رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Vitr namazının axırında belə deyərdi: “Allahım, Sənin qəzəbindən razılığına

¹ Qunut - namazın axırıncı rükətində oxunan duaya deyilir.

² Transkripsiyası: Alla:humməhdini: fi:mən hədeyt va a:fini: fi:mən a:feyt va təvalləni: fi:mən təvalleyt va qini: şərra mə: qadeyt va bə:rik li: fi:mə: ə'teyt, innəkə təqdi: va lə: yuqda: aleyk, innəhu lə: yəzillu mən va:leyt, subhə:nəkə Rabbənə: təbə:raktə va təa:leyt!

sığınırım! Sənin cəzandan əfvinə sığınırım! Səndən Sənə pənah aparırım! Mən Səni layiqincə tərif edə bilmərəm. Sən Özün Özünü tərif etdiyini kimi-sən!”¹

۱۰۸- باب مَنْ كَانَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الْقُنُوتِ

108-ci fəsil: Qunutda əllərini qaldırmayan

۱۱۸۰- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا عِنْدَ الْإِسْتِسْقَاءِ ، فَإِنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يَرَى بَيَاضَ إِبْطِئِهِ .

957. (1180). ...Ənəs ibn Malik ﷺ rəvayət edir ki, Allahın Peyğəmbəri ﷺ “İstisqa” (yağışın yağması üçün edilən) duasından başqa heç bir duada əllərini qaldırmazdı. Yağışın yağması üçün dua etdikdə əllərini qoltuğunun ağılığı görünənə qədər yuxarı qaldırardı.

۱۰۹- بابُ مَا جَاءَ فِي الْقُنُوتِ قَبْلَ الرَّكُوعِ وَبَعْدَهُ

109-cu fəsil: Qunutu rukudan qabaq və sonra tutmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۸۲- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَرزَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي بَرزَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ فَيَقْنُتُ قَبْلَ الرَّكُوعِ .

958. (1182). ...Ubey ibn Kəb ﷺ rəvayət edir ki, Allahın Elçisi ﷺ Vitr namazını qıldığında qunutunu rukudan qabaq tutardı.

۱۱۸۳- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ ، فَقَالَ : كُنَّا نَقْنُتُ قَبْلَ الرَّكُوعِ وَبَعْدَهُ .

959. (1183). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ Sübh namazında qunut tutulması haqda soruşulduqda dedi: “Biz rukudan qabaq da, sonra da qunut tutardıq”.

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə, inni: əu:zu birida:kə min səxatik və əu:zu bimua:fə:tikə min u'qu:bətik və əu:zu bikə minkə, lə: uhsi: sənə:ən aleyk, əntə kəmə əsneytə nəfsik!

١١٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ ، حَدَّثَنَا أَبُو ثَابِتٍ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْغُنُوتِ ، فَقَالَ : قَتَنَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الرَّجُوعِ .

960. (1184). ...Rəvayət edilir ki, Muhəmməd ﷺ demişdir: “Mən Ənəs ibn Malikdən qunut haqda soruşduqda o, dedi: “Allah Elçisi ﷺ qunutu rukudan sonra tutardı”.

١١٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُتْرِ آخِرَ اللَّيْلِ

110-cu fəsil: Vitr namazının gecənin sonunda qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

١١٨٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي خَصْبِينَ ، عَنْ يَحْيَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ وَتْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ قَدْ أُوتِرَ : أَوَّلُهُ ، وَأَوْسَطُهُ ، وَأَنْتَهَى وَتْرُهُ حِينَ مَاتَ فِي السَّحْرِ .

961. (1185). ...Rəvayət edilir ki, Məsruq ﷺ demişdir: “Mən Aişədən Allah Elçisinin ﷺ Vitr namazı haqda soruşdum. O dedi: “Allah Elçisi ﷺ gecənin hər vaxtında - əvvəlində də, ortasında da, axırında da Vitr namazını qıladı. Lakin ömrünün sonlarına yaxın Vitr namazını səhərə yaxın qıladı”.

١١٨٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ قَدْ أُوتِرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مِنْ أَوَّلِهِ ، وَأَوْسَطِهِ ، وَأَنْتَهَى وَتْرُهُ إِلَى السَّحْرِ .

962. (1186). ...Rəvayət edilir ki, Əli ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecənin hər vaxtında - əvvəlində də, ortasında da Vitr namazını qıladı. Lakin ömrünün sonlarına yaxın Vitr namazını səhərə yaxın qıladı”.

١١٨٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَيْنَةَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ خَافَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَسْتَيْقِظَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ، فَلْيُوتِرْ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ ، ثُمَّ لِيُرْقُدْ ، وَمَنْ طَمِعَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَيْقِظَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ، فَلْيُوتِرْ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ، فَإِنَّ قِرَاءَةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَحْضُورَةٌ ، وَذَلِكَ أَفْضَلُ .

963. (1187). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim gecənin sonunda yuxudan ayılmayacağından qorxursa,

Vitr namazını gecənin əvvəlində qılsın, sonra da yatsın. Kim gecənin sonunda yuxudan oyanacağına ümid edirsə, Vitr namazını gecənin sonunda qılsın. Həqiqətən, gecənin sonunda (qılınan namaz və) oxunan Quran qıraətinə mələklər şahid olurlar və bu, daha fəzilətlidir”.

۱۱۱- باب فِيمَنْ نَامَ عَنْ وَثَرِهِ أَوْ نَسِيَهُ

111-ci fəsil: Vitr namazına yatıb qalan və ya unudan

۱۱۸۸- حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمَدِينِيُّ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ نَامَ عَنِ الْوَيْتْرِ أَوْ نَسِيَهُ ، فَلْيُصَلِّ إِذَا أَصْبَحَ ، أَوْ دَكَّرَ .

964. (1188). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Vitr namazına yatıb qalar və ya qılmağı unudarsa, səhər olduqda və ya yadına düşdükdə qılsın”.

۱۱۸۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أَحْبَبَنَا مَعْمَرٌ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَوْتِرُوا قَبْلَ أَنْ تُصْبِحُوا . قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى : فِي هَذَا الْحَدِيثِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ حَدِيثَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَاهٍ .

965. (1189). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Vitr namazını sübhdən qabaq qılın”.

۱۱۲- باب مَا جَاءَ فِي الْوَيْتْرِ بِثَلَاثٍ وَخَمْسٍ وَسِتِّعٍ وَسِتِّعٍ

112-ci fəsil: Vitr namazının üç, beş, yeddi və doqquz rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۹۰- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْفَرَزَابِيُّ ، عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْوَيْتْرُ حَقٌّ ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيُوتِرْ بِخَمْسٍ ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيُوتِرْ بِثَلَاثٍ ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيُوتِرْ بِوَاحِدَةٍ .

966. (1190). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Əyyub əl-Ənsari رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Vitr haqdır. Kim istəsə, Vitr namazını beş, kim istəsə, üç, kim də istəsə, bir rükət olaraq qıla bilər”.

۱۱۹۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقَى ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ ، فَقُلْتُ : يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ ، أَفْتِنِي عَنْ وَتَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : كُنَّا نَعْبُدُ لَهُ سِوَاكَهُ وَطَهْوَرُهُ ، فَيُبْعَثُهُ اللَّهُ فِيمَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَهُ مِنَ اللَّيْلِ ، فَيَتَسَوَّكُ وَيَتَوَضَّأُ ، ثُمَّ يُصَلِّيُ تِسْعَ رَكَعَاتٍ ، لَا يَجْلِسُ فِيهَا إِلَّا عِنْدَ الثَّامِنَةِ ، فَيَدْعُو رَبَّهُ ، وَيُصَلِّيُ عَلَى نَبِيِّهِ ، ثُمَّ يُسَلِّمُ تَسْلِيمًا يُسْمِعُنَا ، ثُمَّ يُصَلِّيُ رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ ، فَيَلْكَ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكَعَةً ، فَلَمَّا أَسْرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَخَذَ اللَّحْمَ ، أَوْتَرَ بِسَبْعٍ ، وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ .

967. (1191). ...Rəvayət edilir ki, Səd ibn Hişam رضي الله عنه demişdir: “Mən Aişyəə sual verərək dedim: “Ey möminlərin anası, Allah Elçisinin ﷺ Vitr namazını necə qıldığı haqda xəbər ver”. O dedi: “Biz ona misvak və dəstəmaz almaq üçün su hazırlayardıq. Allah istədiyi vaxt gecə onu oyadardı. Oyanan kimi misvakdan istifadə edər, dəstəmaz alar, doqquz rükət namaz qılar, səkkizinci rükətə qədər oturmaz, yalnız səkkizinci rükətdə oturardı. Rəbbinə dua edər, Onun peyğəmbərinə salavat edər, sonra bizim eşidəcəyimiz şəkildə salam verərdi. Salam verdikdən sonra iki rükət namaz qılar, bununla da on bir rükət namaz qılardı. Allah Elçisi yaşa dolub bir qədər kökəldikdə Vitr namazını yeddi rükət qılar, salam verdikdən sonra iki rükət də qılardı”.

۱۱۹۲- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتِرُ بِسَبْعٍ أَوْ بِخَمْسٍ ، لَا يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِتَسْلِيمٍ وَلَا كَلَامٍ .

968. (1192). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Vitr namazını yeddi və ya beş rükət qılardı. Bunların arasını salam və ya heç bir söz deməyərək ayırmazdı”.

۱۱۳- بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْوُتْرِ جَالِسًا

113-cü fəsil: Vitr namazını qıldıqdan sonra oturaraq qılınan iki rükət namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۹۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، حَدَّثَنَا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرْزُوقِيُّ ، عَنِ الْحُسَيْنِ ، عَنْ أُهَيْبٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّيُ بَعْدَ الْوُتْرِ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

969. (1195). ...Ummu Sələmə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Vitr namazından sonra oturaraq qısa iki rükət namaz qılardı.

۱۱۹۶ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَائِشَةُ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ ، ثُمَّ يَرْكَعُ رَكَعَتَيْنِ ، يَقْرَأُ فِيهِمَا وَهُوَ جَالِسٌ ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعُ ، قَامَ فَرَكَعَ .

970. (1196). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Vitir namazını tək rükət qıladı. Sonra oturaraq iki rükət qılar və qıraətini də oturaraq edərdi. Ruku etmək istədikdə isə qalxıb ruku edərdi”.

۱۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّجْعَةِ بَعْدَ الْوُتْرِ وَبَعْدَ رَكَعَتِي الْفَجْرِ

114-cü fəsil: Vitir namazından sonra qılınan Sübh namazının iki rükətindən sonra böyrü üstə yatmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۱۹۷ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ ، وَسُفْيَانُ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : مَا كُنْتُ أَلْفِي ، أَوْ أَلْفَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ، إِلَّا وَهُوَ نَائِمٌ عِنْدِي . قَالَ وَكِيعٌ : تَعْنِي بَعْدَ الْوُتْرِ .

971. (1197). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mən Peyğəmbəri ﷺ gecənin sonunda yanımda yatmış və ya yuxuya getmiş halda görərdim”. Ravi Vaki dedi: “(Gecənin sonunda), yəni Vitir namazından sonra”.

۱۱۹۸ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُثَيْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى رَكَعَتِي الْفَجْرِ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ .

972. (1198). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər ﷺ Sübh namazının iki rükət sünnəsini qıldıqdan sonra sağ tərəfi üstə uzanardı”.

۱۱۹۹ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ هِشَامٍ ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ ، أَحْبَبْنَا شُعْبَةَ ، حَدَّثَنِي سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى رَكَعَتِي الْفَجْرِ اضْطَجَعَ .

973. (1199). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Sübh namazının iki rükət sünnəsini qıldıqdan sonra uzanardı”.

۱۱۵- باب ما جاء في الوتر على الراحلة

115-ci fəsil: Vitr namazının minik üzərində qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۰۰- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ، فَتَخَلَّفْتُ، فَأَوْتَرْتُ، فَقَالَ: مَا خَلَّفَكَ؟ قُلْتُ: أَوْتَرْتُ، فَقَالَ: أَمَا لَكَ فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ عَلَى بَعِيرِهِ.

974. (1200). ...Rəvayət edilir ki, Səid ibn Yəsar رضي الله عنه demişdir: “Mən bir səfərdə İbn Ömər ilə birlikdə idim. Geriyə qalaraq Vitr namazını qıldım. (Ona çatdıqda) mənə dedi: “Nəyə görə geri qaldın?” Mən dedim: “Vitr namazını qılırdım”. İbn Ömər dedi: “Allah Elçisi ﷺ sənə gözəl nümunə deyilmi?” Mən dedim: “Əlbəttə”. O dedi: “Həqiqətən, Allah Elçisi ﷺ Vitr namazını dəvəsinin üzərində qılırdı”.

۱۲۰۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَسْفَاطِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ.

975. (1201). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Vitr namazını miniyinin üzərində qılırdı.

۱۱۶- باب ما جاء في الوتر أول الليل

116-cı fəsil: Vitr namazını gecənin əvvəlində qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۰۲- حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي بَكْرٍ: أَيُّ حِينَ تَوْتِرُ؟ قَالَ: أَوَّلَ اللَّيْلِ، بَعْدَ الْعَتَمَةِ، قَالَ: فَأَنْتَ يَا عُمَرُ؟ فَقَالَ: آخِرَ اللَّيْلِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَمَا أَنْتَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَأَخَذْتُ بِالْوُتُقَى، وَأَمَا أَنْتَ يَا عُمَرُ، فَأَخَذْتُ بِالْفَوْءِ.

976. (1202). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Əbu Bəkrə dedi: “Sən Vitri nə vaxt qılırsan?” Əbu Bəkr dedi: “İşa namazından sonra gecənin əvvəlində”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Bəs sən, ey Ömər?” Ömər dedi: “Gecənin axırında”. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Sənə

gəlincə, ey Əbu Bəkr, sən tədbirli davranmısan. Ey Ömər, sənə gəlincə, sən sən güc tələb edəni seçmişən”.

۱۱۷- بَابُ السُّهُورِ فِي الصَّلَاةِ

117-ci fəsil: Namazda olan səhv

۱۲۰۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَّارَةَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَرَزَادَ أَوْ نَقَصَ ، قَالَ إِبْرَاهِيمُ : وَالْوَهْمُ مِنِّي ، فَقِيلَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرِيدُ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ ؟ قَالَ : إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ، أُنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ ، فَإِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ، ثُمَّ تَحَوَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

977. (1203). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaz qıldırıqda namazda “artıqlıq” və ya “əskiklik” etmişdi”. Ravi İbrahim dedi: “Bu (sözlərdə olan) şübhə məndəndir”. Allah Elçisinə ﷺ deyildi: “Ey Allahın Elçisi, namaz artırıldımı?” O buyurdu: “Həqiqətən, mən bəşərəm. Sizin unuduğunuz kimi mən də unuda bilərəm. Biriniz namazda nəyisə unudub çaşsa, oturduğu yerdə iki dəfə səcdə etsin”. Sonra qibləyə dönərək iki dəfə səcdə etdi”.

۱۲۰۴- حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ رَافِعٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي عُلَيْبَةَ ، عَنْ هِشَامٍ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى ، حَدَّثَنِي عِيَّاضٌ ، أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ ، فَقَالَ : أَحَدُنَا يُصَلِّي فَلَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى ، فَقَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ.

978. (1204). ...Rəvayət edilir ki, İyad رضى الله عنه Əbu Səid əl-Xudridən ﷺ soruşdu: “Bizdən biri namaz qıldıqda neçə rükət qıldığını bilmirsə, nə etməlidir?” Əbu Səid dedi: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz namaz qılanda neçə rükət qıldığını bilməzsə, oturduğu halda iki dəfə səcdə etsin”.

۱۱۸- بَابُ مَنْ صَلَّى الظُّهْرَ حَمْسًا وَهُوَ سَاهٍ

118-ci fəsil: Zöhr namazını beş rükət qılan nə etməlidir?

۱۲۰۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ شُعْبَةَ ، حَدَّثَنِي الْحَكَمُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ حَمْسًا ، فَقِيلَ لَهُ : أَرِيدُ فِي الصَّلَاةِ ؟ قَالَ : وَمَا ذَاكَ ؟ فَقِيلَ لَهُ ، فَتَنَّى رِجْلَهُ ، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

979. (1205). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ beş rükət namaz qıldıqda ona deyildi: “Namaz artırıldı?” Peyğəmbər ﷺ dedi: “Nə olub ki?” Məsələ ona deyildikdə ayaqlarını qibləyə doğru büküb iki dəfə səcdə etdi”.

۱۱۹- بابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ قَامَ مِنَ اثْنَتَيْنِ سَاهِيًا

119-cu fəsil: İkinci rükətdə oturmayıb qalxan nə etməlidir?

۱۲۰۶- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ، وَأَبُو بَكْرٍ ابْنَا أَبِي شَيْبَةَ ، وَهَشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنِ ابْنِ جُبَيْنَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةً ، أَطْلُقُ أَنَّهَا الْعَصْرُ ، فَلَمَّا كَانَ فِي الثَّانِيَةِ ، قَامَ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ ، فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ أَنْ يُسَلَّمَ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

980. (1206). ...İbn Buheyne ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namaz qıldı. Zənn edirəm ki, bu, Əsr namazı idi. İkinci rükətə gəldikdə oturmada ayağa qalxdı. Sonda salam verməzdən qabaq iki dəfə səcdə etdi.

۱۲۰۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ مُثَرِّبٍ ، وَابْنُ فَضَيْلٍ ، وَزَيْدُ بْنُ هَارُونَ (ح) وَحَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، وَزَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ ، كُلُّهُمْ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ ، أَنَّ ابْنَ جُبَيْنَةَ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِي ثِنْتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ نَسِيَ الْجُلُوسَ ، حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ إِلَّا أَنْ يُسَلَّمَ ، سَجَدَ سَجْدَتَيْ السُّهُوِ وَسَلَّمَ .

981. (1207). ...İbn Buheyne ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Zöhr namazını qıldıranda ikinci rükətdə oturmağı unudub ayağa durdu. Namazını bitirdikdə salam verməzdən qabaq iki dəfə səcdə etdi və salam verdi.

۱۲۰۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُبَيْلٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَارِثٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ الرَّكَعَتَيْنِ فَلَمْ يَسْتَبِمَّ قَائِمًا فَلْيَجْلِسْ ، فَإِذَا اسْتَبَمَّ قَائِمًا ، فَلَا يَجْلِسُ وَيَسْجُدُ سَجْدَتَيْ السُّهُوِ .

982. (1208). ...Rəvayət edilir ki, əl-Muğira ibn Şubə ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz ikinci rükətdə oturmada ayağa durduqda etdiyi səhvi tam qalxmayana qədər başa düşsə, otursun. Tam ayağa durandan sonra səhvini xatırlayarsa, artıq oturmasın. Namazını bitirdikdə iki dəfə səhv səcdəsi etsin”.

۱۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِيهِ مِنْ شَكٍّ فِي صَلَاتِهِ فَرَجَعَ إِلَى الْبَاقِينَ

120-ci fəsil: Namazda şübhə etdikdə yəqin olaraq bildiyin yerə qayıtmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۰۹ - حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الرَّقِّيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّبَّالِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِذَا شَكَ أَحَدُكُمْ فِي الْبَيْتَيْنِ وَالْوَالِحِدَةِ ، فَلْيَجْعَلْهَا وَاحِدَةً ، وَإِذَا شَكَ فِي الْبَيْتَيْنِ وَالثَّلَاثِ ، فَلْيَجْعَلْهَا ثِنْتَيْنِ ، وَإِذَا شَكَ فِي الثَّلَاثِ وَالرَّبْعِ ، فَلْيَجْعَلْهَا ثَلَاثًا ، ثُمَّ لِيَمَّ مَا بَقِيَ مِنْ صَلَاتِهِ ، حَتَّى يَكُونَ الْوَهْمُ فِي الرِّيَادَةِ ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ .

983. (1209). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Auf ؓ demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Biriniz iki və ya bir rükət qılması haqda şübhə etdikdə bir rükət qılmasını əsas götürsün. İki və ya üç rükət qılması haqda şübhə etdikdə iki rükət qılmasını əsas götürsün. Üç və ya dörd rükət qılması haqda şübhə etdikdə üç rükət qılmasını əsas götürsün. Sonra namazını tamamlasın ki, şübhəsi artıq qılmaq cəhətdən olsun. Sonra da salam verməzdən qabaq oturduğu halda iki dəfə səcdə etsin”.

۱۲۱۰ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا شَكَ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ ، فَلْيُلْغِ الشَّكَّ وَلْيَبْنِ عَلَى الْبَاقِينَ ، فَإِذَا اسْتَبَقَرَ التَّمَامَ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ، فَإِنْ كَانَتْ صَلَاتُهُ تَامَةً ، كَانَتْ الرَّكْعَةُ نَافِلَةً ، وَإِنْ كَانَتْ نَاقِصَةً ، كَانَتْ الرَّكْعَةُ لِتَمَامِ صَلَاتِهِ ، وَكَانَتْ السَّجْدَتَانِ رَغْمَ أَنْفِ الشَّيْطَانِ .

984. (1210). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz namazında neçə rükət qılması haqda şübhə edərsə, şübhəni tərək edib yəqin bildiyi rükət üzərində namazını tamamlasın. Namazını tamamladığını yəqin etdiyi vaxt iki dəfə səcdə etsin. Əgər namazı düz idisə, bir rükət onun üçün nafilə olar. Əgər namazı əskik idisə, həmin bir rükət onun namazını tamamlamış olar. Etdiyi iki səcdə isə şeytanın burnununun yerə sürtülməsi üçün olar”.

۱۲۱- بَابُ مَا جَاءَ فِيهِ مِنْ شَكٍّ فِي صَلَاتِهِ فَتَحَرَّى الصَّوَابَ

121-ci fəsil: Namazda şübhə etdikdə doğru olanın seçilməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۱۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، قَالَ شُعْبَةُ : كَتَمَ إِلَيَّ وَقَرَأْتُهُ عَلَيْهِ ، قَالَ : أَحَبُّبِي إِبْرَاهِيمُ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً ، لَا نَذْرِي أَرَادَ أَوْ نَقَصَ ، فَسَأَلَ ، فَحَدَّثَنَا ، فَفَتَى رَجُلَهُ ، وَاسْتَقْبَلَ الْوَيْلَةَ ، وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ، ثُمَّ سَلَّمَ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : لَوْ حَدَّثْتَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ لِأَنْبِيَائِكُمُوهُ ، وَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أَنَسَى كَمَا تَنْسَوْنَ ، فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي ، وَأَنْبِئِكُمْ مَا شَكَّ فِي الصَّلَاةِ ، فَلْيَتَحَرَّ أَقْرَبَ ذَلِكَ مِنَ الصَّوَابِ ، فَيَتِمَّ عَلَيْهِ ، وَيُسَلِّمَ وَيَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ .

985. (1211). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namaz qıldırıqda bilmirəm, artırdı yoxsa qısaltdı. O bizdən soruşduqda olanları ona xəbər verdik. Qibləyə tərəf çevrilib ayaqlarını бүkdü və iki dəfə səcdə etdi. Sonra salam verdi və üzünü bizə tərəf çevirib belə buyurdu: “Əgər namaza nəşə artırılısaydı, bunu sizə deyərdim. Həqiqətən, mən bəşərəm və sizin unutduğunuz kimi mən də unuduram. Əgər nəyisə unutsam, bunu mənə xatırladın. Biriniz nə qədər namaz qıldığını bilməz və şübhəyə düşərsə, qoy hansının düz olmasını aydınlaşdırsın və onu tamamlasın. Sonra da salam verib iki dəfə səcdə etsin”.

۱۲۱۲- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ ، فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ . قَالَ الطَّنَافِيسِيُّ : هَذَا الْأَصْلُ ، وَلَا يَفِيدُ أَحَدٌ يَرُدُّهُ .

986. (1212). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz namazda nə qədər qılması haqda şübhə edərsə, qoy hansının düz olmasını aydınlaşdırsın, sonra iki dəfə səcdə etsin”.

۱۲۲- بَابُ : فِيهِمْ سَلَّمَ مِنْ ثِنْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ سَاهِيًا

122-ci fəsil: Namazda ikinci və ya üçüncü rükətdə səhv edərək salam verən nə etməlidir?

۱۲۱۳- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ ، وَأَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَهَا ، فَسَلَّمَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ ، يُقَالُ لَهُ : ذُو الْيَدَيْنِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ،

أَقْصُرْتُ أَوْ نَسِيتُ؟ قَالَ: مَا قَصُرْتُ وَمَا نَسِيتُ، قَالَ: إِذَا، فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ، قَالَ: أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، فَتَقَدَّمَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتِي السُّهُوِ.

987. (1213). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ (dörd rükətli namazın) ikinci rükətində salam verdi. Zul-Yədəyn adlı bir kişi ona dedi: “Ey Allahın Elçisi, namaz qısaldı, yoxsa sən unuttun?” O dedi: “Nə namaz qısaldı, nə də mən unuttum”. Zul-Yədəyn dedi: “Bəs onda nəyə görə iki rükət qıldın?” Allah Elçisi ﷺ dedi: “Zul-Yədəynin dediyi kimidirmi?” Səhabələr: “Bəli!” dedilər. Belə olduqda Allah Elçisi önə keçərək iki rükət namaz qıldı, sonra salam verdi, sonra da iki dəfə səhv səcdəsi etdi.

١٢١٤- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ سَبْرِينَ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِخْدَى صَلَاةَ الْعِشِيِّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ إِلَى حَشْبَةِ كَانَتْ فِي الْمَسْجِدِ يَسْتَبِدُّ إِلَيْهَا، فَخَرَجَ سَرْعَانَ النَّاسِ، يَقُولُونَ: قَصُرَتِ الصَّلَاةُ، وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَهَابَاهُ أَنْ يَقُولَا لَهُ شَيْئًا، وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ طَوِيلُ الْيَدَيْنِ، يُسَمَّى ذَا الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْصُرْتَ الصَّلَاةَ أَمْ نَسِيتَ، فَقَالَ: لَمْ تَقْصُرْ وَمَا أَنْسَ، قَالَ: فَإِنَّمَا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ، فَقَالَ: أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ.

988. (1214). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bizə namaz qıldırdıqda dörd rükətli namazı iki rükət olaraq qıldırdı, sonra da salam verdi. Sonra qalxıb xütbə demək üçün məsciddə olan kötüyə söykəndi. İnsanlar tələsərək məsciddən çıxaraq: “Namaz qısaldı!” dedilər. Əbu Bəkr və Ömər camaatın arasında idi, lakin onlar Peyğəmbərə ﷺ bir şey deməkdən çəkildilər. Camaatın arasında uzun əlləri ilə seçilən Zul-Yədəyn adlı bir kişi dedi: “Ey Allahın Elçisi, namaz qısaldı, yoxsa sən unuttun?” O dedi: “Nə namaz qısaldı, nə də mən unuttum”. Zul-Yədəyn dedi: “Axı namazı iki rükət qıldın”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Zul-Yədəynin dediyi kimidirmi?” Səhabələr: “Bəli!” dedilər. Allah Elçisi ﷺ durdu və iki rükət namaz qıldı, sonra salam verdi. Daha sonra iki dəfə səcdə etdi və yenə salam verdi”.

١٢١٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَأَحْمَدُ بْنُ نَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ، عَنِ أَبِي قِلَابَةَ، عَنِ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنِ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ، قَالَ: سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَلَاثِ رَكَعَاتٍ مِنَ الْعَصْرِ، ثُمَّ قَامَ فَدَخَلَ الْحُجْرَةَ، فَقَامَ الْحُزْبَانِيُّ، وَرَجُلٌ بَسِيطُ الْيَدَيْنِ، فَتَنَادَى: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْصُرْتَ الصَّلَاةَ؟ فَخَرَجَ مُغْضَبًا يَجُرُّ إِزَارَهُ، فَسَأَلَ، فَأُخْبِرَ، فَصَلَّى تِلْكَ الرَّكْعَةَ الَّتِي كَانَ تَرَكَ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ.

989. (1215). ...Rəvayət edilir ki, İmran ibn əl-Husayn ﷺ demişdir: “Bir dəfə Allah Elçisi ﷺ Əsr namazını üç rükət qıldı və ayağa durub otağına girdi. Əlləri uzun olan əl-Xirbaq adlı bir kişi ayağa durub səsləndi: “Ey Allahın Elçisi, namaz qısaldımı?” Allah Elçisi ﷺ qəzəbli halda izarını¹ sürüyərək otağından çıxdı və nə baş verdiyi haqda soruşdu. Ona olanları xəbər verdikdə qılmadığı rükəti qıldı və salam verdi. Sonra iki dəfə səcdə etdi və yenə salam verdi”.

۱۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سَجْدَتِي السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ

123-cü fəsil: Namazda səhv səcdəsini salamdan qabaq etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۱۶ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ ، فَيَدْخُلُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ نَفْسِهِ ، حَتَّى لَا يَدْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ، ثُمَّ يُسَلِّمَ .

990. (1216). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, biriniz namazını qıldıqda şeytan yanınıza gəlir və artırdığını, azaltdığını bilməyə nə qədər onunla nəfsi arasına girir. Belə hal baş verdikdə salam verməmişdən qabaq iki səcdə edin, sonra salam verin”.

۱۲۱۷ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِسْحَاقَ ، أَخْبَرَنِي سَلَمَةُ بْنُ صَفْوَانَ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ بَيْنَ بَيْتِي آدَمَ وَبَيْنَ نَفْسِهِ ، فَلَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى ، فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ .

991. (1217). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, şeytan nə qədər namaz qıldığını bilməyə nə qədər Adəm övladı ilə onun nəfsi arasına girir. Belə bir şey olduqda salamdan qabaq iki dəfə səcdə edin”.

¹ İzar – bədənin qurşaqdan aşağı olan hissəsini örtmək üçün belə bağlanan örtüyə deyilir.

۱۲۴- باب ما جاء فيمن سجدتها بعد السلام

124-cü fəsil: Namazda səhv səcdəsini salamdan sonra edən haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۱۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ سَجَدَ سَجْدَتَيْ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ ، وَذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ ذَلِكَ.

992. (1218). ...Alqamə رضي الله عنه rəvayət edir ki, İbn Məsud namazda səhv səcdəsini salamdan sonra etdi və Peyğəmbərin صلى الله عليه وسلم belə etdiyini bildirdi.

۱۲۱۹- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ سَالِمِ الْعَنْسِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : فِي كُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ.

993. (1219). ...Rəvayət edilir ki, Səvban رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم belə buyurduğunu eşitmişəm: “Namazda edilən səhv səcdələri salamdan sonradır”.

۱۲۵- باب ما جاء في البناء على الصلاة

125-ci fəsil: Namazda cənabətli olduğunu bilən haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۲۰- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى التَّمِيمِيُّ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، مَوْلَى الْأَسْوَدِ بْنِ سُفْيَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : حَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ وَكَبَّرَ ، ثُمَّ أَشَارَ إِلَيْهِمْ ، فَمَكَتُوا ، ثُمَّ انْطَلَقَ فَاغْتَسَلَ ، وَكَانَ رَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً ، فَصَلَّى بِحِمٍّ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ : إِنِّي خَرَجْتُ إِلَيْكُمْ جُنُبًا ، وَإِنِّي نَسِيتُ حَتَّى قُمْتُ فِي الصَّلَاةِ.

994. (1220). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم namaz qılmaq üçün evindən çıxıb məscidə gəldi. Təkbir etdikdən sonra camaata yerlərində qalmaları üçün işarə etdi. Sonra evinə gedib qüsl aldı. Onun başından su damcılayırdı. Camaata namaz qıldırıdı. Namaz qurtardıqdan sonra belə buyurdu: “Həqiqətən, mən sizin yanınıza cənabətli halda gəlmişdim. Bu halı namaza başlayana qədər unutmuşdum”.

۱۲۶- بابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ أَحَدَتْ فِي الصَّلَاةِ كَيْفَ يُنْصَرَفُ

126-cı fəsil: Camaat namazında dəstəməzi pozuların namazdan necə çıxması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۲۲- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ شَيْبَةَ بْنِ عَبِيدَةَ بْنِ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَأَخَذَتْ ، فَلْيُمْسِكْ عَلَىٰ أَنفِهِ ، ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ .

995. (1222). ...Aişə رضي الله عنها rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Əgər biriniz namaz qıldığında dəstəməzi pozularsa, əli ilə burnunu tutsun, sonra dönüb namazdan çıxsın”.

۱۲۷- بابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْمَرِيضِ

127-ci fəsil: Xəstənin namaz qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۲۳- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُغَلِّمِ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالَ : كَانَ بِي النَّاصُورُ ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ ، فَقَالَ : صَلِّ قَائِمًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ ، فَعَلَىٰ جَنْبٍ .

996. (1223). ...Rəvayət edilir ki, İmran ibn Husayn رضي الله عنه demişdir: “Məndə babasil xəstəliyi var idi. Peyğəmbərdən ﷺ bu haqda soruşduqda buyurdu: “Ayaq üstə namaz qıl! Əgər bunu bacarmasan, oturaraq qıl! Bunu da bacarmasan, uzanaraq qıl!”

۱۲۸- بابُ : فِي صَلَاةِ النَّافِلَةِ قَاعِدًا

128-ci fəsil: Oturaraq nafilə namaz qılmaq

۱۲۲۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : وَالَّذِي دَهَبَ بِنَفْسِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَا مَاتَ حَتَّىٰ كَانَ أَكْثَرَ صَلَاتِهِ وَهُوَ جَالِسٌ ، وَكَانَ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَيْهِ ، الْعَمَلُ الصَّالِحُ الَّذِي يَدُومُ عَلَيْهِ الْعَبْدُ ، وَإِنْ كَانَ يَسِيرًا .

997. (1225). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Sələmə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ ruhunu alan Allaha and olsun ki, Peyğəmbər ﷺ ölənə qədər nafilə namazların çoxunu oturaraq qıladı. Onun üçün ən sevimli əməl bəndənin az da olsa, davamlı etdiyi əməl idi”.

۱۲۲۶ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي هِشَامٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُمَرَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ وَهُوَ قَاعِدٌ ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ ، قَامَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ إِنْسَانٌ أَرْبَعِينَ آيَةً .

998. (1226). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər ﷺ (namazdakı) Quran oxunuşunu oturduğu yerdə edərdi. Ruku etmək istədikdə qalxıb bir insanın qırx ayə oxuması qədər ayaq üstə durardı”.

۱۲۲۷ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُمَيْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ إِلَّا قَائِمًا ، حَتَّى دَخَلَ فِي السَّجْدِ ، فَجَعَلَ يُصَلِّي جَالِسًا ، حَتَّى إِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ قِرَاءَتِهِ أَرْبَعُونَ آيَةً ، أَوْ ثَلَاثُونَ آيَةً ، قَامَ فَمَقْرَأَهَا وَسَجَدَ .

999. (1227). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ yaşa dolana qədər gecə namazlarını ayaq üstə qıldığını gördüm. Yaşlaşdıqda oturaraq qılar, ruku etmək istədikdə otuz-qırx ayə oxuyacaq qədər ayaq üstə durub ayələri oxuyar, sonra səcdə edərdi”.

۱۲۲۸ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقِ الْعُقَيْلِيِّ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ ، فَقَالَتْ : كَانَ يُصَلِّي لَيْلًا طَوِيلًا قَائِمًا ، وَكَيْلًا طَوِيلًا قَاعِدًا ، فَإِذَا قَرَأَ قَائِمًا رَكَعَ قَائِمًا ، وَإِذَا قَرَأَ قَاعِدًا رَكَعَ قَاعِدًا .

1000. (1228). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Şəqiq əl-Uqeyli رضي الله عنه demişdir: “Mən Aişədən Allah Elçisinin ﷺ gecə namazı haqda soruşdum. Aişə dedi: “Peyğəmbər ﷺ uzun bir gecədə ayaq üstə, başqa bir uzun gecədə də oturaraq namaz qıldadı. Ayaq üstə namaz qıldığı vaxt qıraət etdikdə rukunu da ayaq üstə edərdi. Oturduğu yerdə namaz qıldığı vaxt qıraət etdikdə rukunu da oturaraq edərdi”.

۱۲۲۹ - بَابُ صَلَاةِ الْقَاعِدِ عَلَى التَّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ

129-cu fəsil: Oturaraq namaz qılmaq ayaq üstə namaz qılmağın yarusı kimidir

۱۲۲۹ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ ، حَدَّثَنَا قُطَيْبَةُ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَاهُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِهِ وَهُوَ يُصَلِّي جَالِسًا ، فَقَالَ : صَلَاةُ الْجَالِسِ عَلَى التَّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ .

1001. (1229). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه oturduğu yerdə namaz qılarkən Peyğəmbər ﷺ onun yanından keçdi və buyurdu: “Oturaraq qılınan namaz ayaq üstə qılınan namazın yarısına bərabərdir”.

١٢٣٠- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَرَأَى نَاسًا يُصَلُّونَ فُعُودًا ، فَقَالَ : صَلَاةُ الْقَاعِدِ عَلَى التَّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ .

1002. (1230). ...Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, bir dəfə Allah Elçisi ﷺ evindən çıxıb məsciddə oturaraq namaz qılan insanlarla rastlaşdı və buyurdu: “Oturaraq qılınan namaz ayaq üstə qılınan namazın yarısına bərabərdir”.

١٢٣١- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُصَلِّي قَاعِدًا ، قَالَ : مَنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ ، وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ ، وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ .

1003. (1231). ...Rəvayət edilir ki, İmran ibn Husayn رضي الله عنه Allah Elçisindən ﷺ oturaraq namaz qılan haqda soruşdu. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Kim ayaq üstə namaz qılırsa, bu daha fəzilətlidir. Kim oturaraq namaz qılırsa, ayaq üstə namaz qılanın qazandığı savabın yarısını qazanar. Kim uzanaraq namaz qılırsa, oturaraq namaz qılanın qazandığı savabın yarısını qazanar”.

١٣٠- بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ

130-cu fəsil: Allah Elçisinin ﷺ xəstə olduqda namazı necə qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٣٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، وَوَكَيْعٌ ، عَنْ الْأَعْمَشِ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ، وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ : لَمَّا تَقَلَّ ، جَاءَ بِلَالٌ يُؤَدِّئُهُ بِالصَّلَاةِ ، فَقَالَ : مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، فُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ ، تَعْبِي رَقِيبٌ ، وَمَتَى مَا يُقُومُ مَقَامَكَ ، يَبْكِي فَلَا يَسْتَطِيعُ ، فَلَوْ أَمَرْتَ عَمَرَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ ، فَقَالَ : مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، فَإِنَّكَ صَوَاحِبَاتٌ يُوسَفُ ، قَالَتْ : فَأَرْسَلْنَا إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ ، فَوَجَدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً ، فَخَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ ، وَرَجُلَاهُ خُطَّانٌ فِي الْأَرْضِ ، فَلَمَّا أَحَسَّ بِهِ أَبُو بَكْرٍ ، ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ، قَالَ : فَجَاءَ حَتَّى اجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ ، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْتُمُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالنَّاسُ يَأْتُمُونَ بِأَبِي بَكْرٍ .

1004. (1232). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ xəstəliyi ağırlaşdıqda Bilal namaza azan verməkdən ötrü onun yanına gəldi. Peyğəmbər ﷺ ona dedi: “Əbu Bəkrə deyın ki, insanlara namaz qıldırın”. Biz dedik: “Ey Allahın Elçisi, Əbu Bəkr ü rəyiyumşaq adamdır. O, sənın yerində dayandıqda ağlayacaq və namaza davam edə bilməyəcək. İnsanlara namaz qıldırması üçün Ömərə əmr etsən (daha yaxşı olar)”. Peyğəmbər ﷺ dedi: “Əbu Bəkrə deyın ki, insanlara namaz qıldırın. Siz Yusufun qadınları kimisiniz”. Aişə dedi: “Əbu Bəkrə xəbər verin ki, insanlara namaz qıldırın”. Onlar namaza başladıqda Peyğəmbər ﷺ özündə bir yüngüllük hiss etdi. Peyğəmbər ﷺ namaza gəldi və onu iki kişi gətirirdi. Onun ayaqları yerlə sürünürdü. Əbu Bəkr onları eşitdi və arxaya çəkilməyə başladı. Peyğəmbər ﷺ ona yerində qalması üçün işarə etdi. Peyğəmbər ﷺ gəlib Əbu Bəkrin yanında oturdu. Əbu Bəkr ayaq üstə namazda Allah Elçisinə ﷺ tabelik edirdi. İnsanlar da Əbu Bəkrə tabelik edirdilər”.

۱۲۳۳ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُمَيَّرٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فِي مَرَضِهِ ، فَكَانَ يُصَلِّيَ بِهِمْ ، فَوَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِفَّةً ، فَخَرَجَ ، وَإِذَا أَبُو بَكْرٍ يُؤْمُ النَّاسَ ، فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ اسْتَأْخَرَ ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّ كَمَا أَنْتَ ، فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِذَاءَ أَبِي بَكْرٍ ، إِلَى جَنْبِهِ ، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ .

1005. (1233). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ xəstə olduqda əmr etdi ki, insanlara namazı Əbu Bəkr qıldırın. Əbu Bəkr onlara namaz qıldırmağa başladı. Bu arada Allah Elçisi ﷺ özündə bir yüngüllük hiss etdi. Peyğəmbər ﷺ otağından məscidə çıxdıqda Əbu Bəkr namazda insanlara imamlıq edirdi. Əbu Bəkr onu gördükdə arxaya çəkilməyə başladı. Allah Elçisi ﷺ ona: “Yerində dur, aralanma!” deyə işarə etdi. Allah Elçisi ﷺ Əbu Bəkr istiqamətində yanında oturdu. Əbu Bəkr namazda Allah Elçisinə ﷺ tabelik edirdi. İnsanlar da Əbu Bəkrə tabelik edirdilər”.

١٢٣٤ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ ، مِنْ كِتَابِهِ فِي بَيْتِهِ ، قَالَ : سَلَّمَهُ بِنُؤَيْبِ بْنِ أَحْمَرَ عَنْ نَعْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيْطٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : أَعْمِيَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ ، ثُمَّ أَفَاقَ ، فَقَالَ : أَحْضَرْتِ الصَّلَاةَ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : مُرُوا بِاللَّاءِ فَلْيُؤَدِّدْ ، وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، ثُمَّ أَعْمِيَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ : أَفَاقَ ، فَقَالَ : أَحْضَرْتِ الصَّلَاةَ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : مُرُوا بِاللَّاءِ فَلْيُؤَدِّدْ ، وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، ثُمَّ أَعْمِيَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ : أَفَاقَ ، فَقَالَ : أَحْضَرْتِ الصَّلَاةَ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : مُرُوا بِاللَّاءِ فَلْيُؤَدِّدْ ، وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ : إِنَّ أَبِي رَجُلٌ أَسِيفٌ ، إِذَا قَامَ ذَلِكَ الْمَقَامَ يَبْكِي ، لَا يَسْتَطِيعُ ، فَلَوْ أَمَرْتُ غَيْرَهُ ، ثُمَّ أَعْمِيَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ : أَفَاقَ ، فَقَالَ : مُرُوا بِاللَّاءِ فَلْيُؤَدِّدْ ، وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ ، فَإِنَّكَ صَوَّاحِبُ يُوسُفَ ، أَوْ صَوَّاحِبَاتِ يُوسُفَ ، قَالَ : فَأَمَرَ بِاللَّاءِ فَأَدَّ ، وَأَمَرَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ خَفَّةً ، فَقَالَ : انظُرُوا لِي مَنْ أَتَيْتَنِي عَلَيْهِ ، فَجَاءَتْ بَرِيَةٌ وَرَجُلٌ آخَرُ ، فَاتَّكَأَ عَلَيْهِمَا ، فَلَمَّا رَأَى أَبُو بَكْرٍ ، ذَهَبَ لِيُنْكِصَ ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ : أَنْ اثْبُتْ مَكَانَكَ ، ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ ، حَتَّى قَضَى أَبُو بَكْرٍ صَلَاتَهُ ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُبِضَ .

1006. (1234). ...Rəvayət edilir ki, Səlim ibn Ubeyd ﷺ demişdir: "Allah Elçisi ﷺ son dəfə xəstələndikdə özündən getmişdi. Ayıldıqdan sonra dedi: "Namaz vaxtıdır mı?" Səhabələri: "Bəli" dedilər. O dedi: "Bilalı çağırın, azan versin. Əbu Bəkrə də deyın ki, insanlara namaz qıldırın". Sonra yenə özündən getdi. Ayıldıqda yenə dedi: "Namazın vaxtıdır mı?" Səhabələri: "Bəli" dedilər. O dedi: "Bilalı çağırın, azan versin. Əbu Bəkrə də deyın ki, insanlara namaz qıldırın". Sonra yenə özündən getdi. Ayıldıqda yenə dedi: "Namazın vaxtıdır mı?" Səhabələri: "Bəli" dedilər. O dedi: "Bilalı çağırın, azan versin. Əbu Bəkrə də deyın ki, insanlara namaz qıldırın". Aişə dedi: "Əbu Bəkr ürəyiyumşaq adamdır. O, sənin yerində dayandıqda ağlayacaq və namaza davam edə bilməyəcək. Başqası üçün əmr etsən (daha yaxşı olar)". Sonra yenə özündən getdi. Ayıldıqda yenə dedi: "Bilalı çağırın, azan versin. Əbu Bəkrə də deyın ki, insanlara namaz qıldırın. Siz Yusufun qadınları kimisiniz". Bilal azan verməsi üçün çağırıldı. Əbu Bəkrə də insanlara namaz qıldırması üçün əmr edildi. Sonra Allah Elçisi ﷺ özündə bir yüngüllük hiss etdi və dedi: "Mənim qoltuğumdan tutub kömək edin!" Bərira və başqa bir kişi gəldi. O onlardan tutaraq (evindən məscidə çıxdı). Əbu Bəkr onları gördükdə arxaya çəkilmək istədi. Allah Elçisi ﷺ ona: "Yerində dur, aralanma!" deyər işarə etdi və gəlib Əbu Bəkr namazı bitirənə qədər onun yanında oturdu. Sonra Allah Elçisi ﷺ vəfat etdi".

۱۳۱- باب ما جاء في صلاة رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلْفَ رَجُلٍ مِنْ أَقْبِيهِ

131-ci fəsil: Allah Elçisinin ﷺ öz ümmətindən bir kişinin arxasında namaz qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۳۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ حَمْرَةَ بْنِ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْتَهَيْنَا إِلَى الْقَوْمِ وَقَدْ صَلَّى بِيَمِّ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رُكْعَةً ، فَلَمَّا أَحَسَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَيِّمَ الصَّلَاةَ ، وَقَالَ : قَدْ أَحْسَنْتَ ، كَذَلِكَ فَأَفْعَلُ .

1007. (1236). ...Həmzə ibn əl-Muğira ibn Şubə atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “(Təbuk döyüşündə) Allah Elçisi ﷺ səhabələrdən geri qalmışdı. Abdur-Rahmən ibn Auf öndə olan camaata bir rükət namaz qıldırmışdı. Bu əsnada ikimiz camaata çatdıq. Abdur-Rahmən Peyğəmbərin ﷺ gəldiyini hiss etdikdə geri çəkilmək istədi, lakin Peyğəmbər ﷺ namazı onun tamamlaması üçün ona işarə etdi. Namazdan sonra buyurdu: “Sən yaxşı elədin, həmişə belə et!”

۱۳۲- باب ما جاء في : إِمَّا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ

132-ci fəsil: “Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir” sözü haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۳۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : اسْتَكْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يُعُودُونَهُ ، فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا ، فَصَلُّوا بِصَلَاتِهِ قِيَامًا ، فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا ، فَلَمَّا أَنْصَرَفَ ، قَالَ : إِمَّا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا رَكَعَ فَأَرَكِعُوا ، وَإِذَا رَفَعَ فَأَرْفَعُوا ، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا .

1008. (1237). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bir az naxoşlanmışdı. Səhabələrindən bir qismi Onu ziyarət etmək üçün onun yanına gəlmişdilər. Peyğəmbər ﷺ oturaraq namaz qıldı. Onu ziyarət edənlər isə namazı ayaq üstə qıldılar. Peyğəmbər ﷺ onlara oturmaları üçün işarə etdi. Namazı bitirdikdə buyurdu: “Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir. O, ruku etdikdə ruku edin, səcdə etdikdə səcdə edin. O, namazı oturaraq qılarsa, siz də oturaraq qılın!”

۱۲۳۸- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرَعَ

عَنْ فَرَسٍ ، فَجَحَشَ شَيْئُهُ الْأَيْمَنُ ، فَدَخَلْنَا نَعُوذُ ، وَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ ، فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا ، وَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ فُعُودًا ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ ، قَالَ : إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا ، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، فَقُولُوا : رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا ، وَإِذَا صَلَّى قَاعِدًا ، فَصَلُّوا فُعُودًا أَجْمَعِينَ .

1009. (1238). ...Ənəs ibn Malik ؓ rəvayət edir ki, bir dəfə Peyğəmbər ﷺ atdan yığılaraq sağ böyrünü əzmişdi. Onu ziyarət etmək üçün yanına gəlmişdik. Namaz vaxtı girdikdə bizə oturaraq namaz qıldırdı. Biz onun arxasında namazı oturaraq qıldırıq. Namazı bitirdikdən sonra belə buyurdu: “Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir. O, təkbiir etdikdə təkbiir edin, ruku etdikdə ruku edin. O, “Səmi Alla:hu limən həmidəh!”¹ dedikdə siz: “Rabbənə: və ləkəl-həmd!”² deyin. O, səcdə etdikdə səcdə edin. O, namazı oturaraq qılarsa, siz də oturaraq qılın!”

۱۲۳۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا ، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، فَقُولُوا : رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ، وَإِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا ، وَإِنْ صَلَّى قَاعِدًا فَصَلُّوا فُعُودًا .

1010. (1239). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir. O, təkbiir etdikdə təkbiir edin, ruku etdikdə ruku edin. O, “Səmi Alla:hu limən həmidəh!” dedikdə siz: “Rabbənə: və ləkəl-həmd!” deyin. O, səcdə etdikdə səcdə edin. O, namazı ayaq üstə qılarsa, siz də ayaq üstə qılın, oturaraq qılarsa, siz də oturaraq qılın!”

۱۲۴۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ وَهُوَ قَاعِدٌ ، وَأَبُو بَكْرٍ يُكَبِّرُ يُسْمَعُ النَّاسَ تَكْبِيرَهُ ، فَأَلْتَمَسْتُ إِلَيْنَا فَرَأْنَا قِيَامًا ، فَأَشَارَ إِلَيْنَا ، فَقَعَدْنَا فَصَلَّيْنَا بِصَلَاتِهِ فُعُودًا ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ : إِنْ كِدْتُمْ أَنْ تَفْعَلُوا فَعَلْ فَارِسَ وَالرُّومَ ، يَفْعَلُونَ عَلَيَّ مَلُوكِهِمْ وَهُمْ فُعُودٌ ، فَلَا تَفْعَلُوا ، انْتُمُوا بِأَيْمَانِكُمْ ، إِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا ، وَإِنْ صَلَّى قَاعِدًا فَصَلُّوا فُعُودًا .

1011. (1240). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bir az naxoşlanmışdı. Biz onun arxasında namaz qıldırıq, o da namazda oturmuşdu. Əbu Bəkr onun təkbiir etməsini insanlara eşitdirmək üçün təkbiir edirdi.

¹ Tərcüməsi: Allah Ona həmd edəni eşitdi!

² Tərcüməsi: Rəbbimiz, həmd Sənədir!

Bizə tərəf çevrildikdə bizim ayaq üstə namaz qıldığımızı gördü və oturmağımız üçün işarə etdi. Biz də namazı oturaraq qıldırıq. Peyğəmbər ﷺ namazın sonunda salam verdikdən sonra belə buyurdu: “Hardasa farsların, rumluların etdikləri kimi edəcəkdiniz. Onlar padşahları oturduqları halda özləri ayaq üstə dururlar. Belə etməyin! İmamlarınıza tabe olun! O, namazı ayaq üstə qılarsa, siz də ayaq üstə qılın, oturaraq qılarsa, siz də oturaraq qılın!”

۱۳۳- باب ما جاء في الفُتُوتِ في صَلَاةِ الْفَجْرِ

133-cü fəsil: Sübh namazında edilən qunut duası haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۴۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، وَخَفْصُ بْنُ عِيَانٍ ، وَزَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ سَعْدِ بْنِ طَارِقٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي : يَا أَبَتِ ، إِنَّكَ قَدْ صَلَّيْتَ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، وَعُثْمَانَ ، وَعَلِيٍّ هَاهُنَا بِالْكُوفَةِ ، نَحْوًا مِنْ خَمْسِ سِنِينَ ، فَكَيْفَ يَقْتُونُونَ فِي الْفَجْرِ ؟ فَقَالَ : أَيُّ بَيْتٍ مُحَمَّدٌ .

1012. (1241). ...Rəvayət edilir ki, Səd ibn Təriq رضي الله عنه demişdir: “Mən atama dedim: “Atacan, Sən Allah Elçisinin ﷺ, Əbu Bəkrin, Ömər, Osmanın və bu Kufədə Əlinin arxasında beş ilə yaxın namaz qılmısan. Onlar Sübh namazında qunut tuturdularmı?” O dedi: “Ey oğul, bu sonradan uydu-rulmuşdur”.

۱۲۴۳- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْنُتُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَدْعُو عَلَى حَيٍّ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ شَهْرًا ثُمَّ تَرَكَ .

1013. (1243). ...Ənəs ibn Məlik əl-Əşəri رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir ay Sübh namazında bəzi ərəb qəbilələrinə bəddua dua etdi, sonra isə bunu tərək etdi.

۱۲۴۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : لَمَّا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ ، قَالَ : اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَالِدَ بْنَ الْوَالِدِ ، وَسَلِّمْ لِنِ هِشَامٍ ، وَعِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَيْعَةَ ، وَالْمُسْتَضْعَفِينَ بِمَكَّةَ ، اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ ، وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِينِ يُونُسَ .

1014. (1244). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ

Sübh namazında (rukudan) qalxdıqda belə dedi: “Allahım, Vəlid ibn əl-Vəlid, Sələmə ibn Hişamı, Ayyaş ibn Əbu Rabini və Məkkədə olan müsəlmanları xilas et! Allahım, Mudar qəbiləsinə əzab verib həlak et və onlara Yusufun qıtlıq illəri kimi qıtlıq illəri ver!”

۱۳۴- بَابُ مَا جَاءَ فِي قِتْلِ الْحَيَّةِ وَالْعُقْرَبِ فِي الصَّلَاةِ

134-cü fəsil: Namazda ilan və əqrəbin öldürülməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۴۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ ضَمْصَمِ بْنِ جَوْسٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقِتْلِ الْأَسْوَدَيْنِ فِي الصَّلَاةِ : الْعُقْرَبِ ، وَالْحَيَّةِ .

1015. (1245). ...Əbu Hureyra ر.ه.ا.ə rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ namazda iki qaranın - əqrəbin və ilanın öldürülməsini əmr etmişdir.

۱۲۴۶- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَكِيمِ الْأَوْدِيِّ ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتِ الدَّهَّانُ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ فَتَادَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : لَدَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُقْرَبٌ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ : لَعَنَ اللَّهُ الْعُقْرَبَ ، مَا تَدَعُ الْمُصَلِّيَّ وَغَيْرَ الْمُصَلِّيِ ، اقْتُلُوهَا فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ .

1016. (1246). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ر.ه.ا.ə demişdir: “Peyğəmbər ﷺ namaz qılarkən onu əqrəb sancmışdı. O buyurdu: “Allah əqrəbə lənət etsin! Namaz qılanı da, qılmayanı da sancır. Onu haram ərazisində də, kənardada da harada gördünüz öldürün!”

۱۳۵- بَابُ النَّهْيِ عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ وَبَعْدَ الْعَصْرِ

135-ci fəsil: Sübh və Əsr namazlarından sonra namaz qılmağın qadağan olması

۱۲۴۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ ، وَأَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ عُيَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ حُثَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ حَنْصِ بْنِ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ صَلَاتَيْنِ : نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ، وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ .

1017. (1248). ...Əbu Hureyra ر.ه.ا.ə rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ iki namazdan – günəş çıxana qədər Sübh namazından və günəş batana qədər Əsr namazından sonra namaz qılmağı qadağan etmişdir.

۱۲۴۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى التَّمِيمِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ قِرَظَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ .

1018. (1249). ...Əbu Səid əl-Xudri رəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Günəş batana qədər Əsr namazından və günəş çıxana qədər Sübh namazından sonra namaz yoxdur”.

۱۲۵۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : شَهِدَ عِنْدِي رَجُلًا مَرَضِيئُونَ ، فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا صَلَاةَ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ .

1019. (1250). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رəvayət edir ki, Mənim yanımda özlərindən razılıq edilən insanlar var idi ki, Ömər ibn əl-Xəttab da var idi və onlardan ən dindarı da o idi – şahidlik etdilər ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Günəş çıxana qədər Sübh namazından və günəş batana qədər Əsr namazından sonra namaz yoxdur”.

۱۳۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّاعَاتِ الَّتِي تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ

136-cı fəsil: Namaz qılmağın məkrüh olduğu vaxtlar haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۵۲ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ دَاوُدَ الْمُنْكَدِرِيُّ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : سَأَلَ صَفْوَانَ بْنَ الْمَعْطَلِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ أَمْرِ أَنْتَ بِهِ عَالِمٌ ، وَأَنَا بِهِ جَاهِلٌ ، قَالَ : وَمَا هُوَ ؟ قَالَ : هَلْ مِنْ سَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سَاعَةٌ تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، إِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ ، فَدَعِ الصَّلَاةَ ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بِرُؤْيِي الشَّيْطَانِ ، ثُمَّ صَلِّ ، فَالصَّلَاةُ مَحْضُورَةٌ مُتَّقَبَلَةٌ ، حَتَّى تَسْتَوِيَ الشَّمْسُ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمْحِ ، فَإِذَا كَانَتْ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمْحِ ، فَدَعِ الصَّلَاةَ ، فَإِنَّ تِلْكَ السَّاعَةَ تُسَجَّرُ فِيهَا جَهَنَّمَ ، وَتُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُهَا ، حَتَّى تَرِيَعَ الشَّمْسُ عَنْ خَاجِجِكَ الْأَيْمَنِ ، فَإِذَا زَالَتْ ، فَالصَّلَاةُ مَحْضُورَةٌ مُتَّقَبَلَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ ، ثُمَّ دَعِ الصَّلَاةَ حَتَّى تَغِيَّبَ الشَّمْسُ .

1020. (1252). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رəvayət edir ki, Safvən ibn əl-Muattil Allah Elçisindən soruşdu: “Ey Allahın Elçisi! Sənin bildiyin, lakin mənim bilmədiyim bir şey haqda səndən soruşacağam”. Allah Elçisi dedi: “O nədir?” Safvən dedi: “Gecə və gündüz vaxtı namazın qılınması xoş olmayan saatlar varmı?” Allah Elçisi buyurdu: “Bəli, Sübh

namazını qıldıqdan sonra günəş çıxana qədər namaz qılma! Həqiqətən, günəş şeytanın buynuzlarının arasından çıxır. Sonra günəş başının üstündə nizə kimi durana (zenitdə olana) qədər namaz qıl, çünki bu vaxt mələklər qılınan namazda iştirak edir və o namaz qəbul olunur. Günəş başının üstündə nizə kimi durduqda (zenitdən) sənin sağ tərəfinə doğru meyl edənə qədər namaz qılma, çünki bu saatda Cəhənnəm alovlandırılır və onun qapıları açılır. Günəş zenitdən meyl etdikdə Əsr namazını qıl, çünki bu vaxt mələklər qılınan namazda iştirak edir və o namaz namaz qəbul olunur. Sonra günəş batana qədər namaz qılma!”

۱۳۷- بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّحُصَةِ فِي الصَّلَاةِ بِمَكَّةَ فِي كُلِّ وَقْتٍ

137-ci fəsil: Məkkədə bütün vaxtlarda namaz qılmanın icazəli olması
haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۵۴- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابِيهِ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ ، لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى أَيَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ .

1021. (1254). ...Rəvayət edilir ki, Cubeyr ibn Mutim ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ey Bənu Abdimənaf! Gecənin və gündüzün istənilən vaxtında bu Evi təvaf edən və namaz qılan heç kimə mane olmayın!”

۱۳۸- بَابُ مَا جَاءَ فِي : إِذَا أَحْرَزُوا الصَّلَاةَ عَنْ وَقْتِهَا

138-ci fəsil: Namazın son vaxtına çatan haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۵۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْمَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَعَلَّكُمْ سَنَدْرُكُونَ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِعَوْرِ وَقْتِهَا ، فَإِنْ أَدْرَكْتُمُوهُمْ فَصَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ لَلْوَقْتِ الَّذِي تَعْرِفُونَ ، ثُمَّ صَلُّوا مَعَهُمْ وَاجْعَلُوهَا سُبْحَةً .

1022. (1255). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Məsud ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Ola bilər ki, namazı ilk vaxtıdan sonra qılan camaatla rastlaşsınız. Əgər belə olarsa, namazı öz vaxtında evlərinizdə qılın. Sonra onlarla birlikdə də qılın. Bu sizin üçün nafilə olacaq”.

۱۲۵۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنْ

أَبِي ذَرٍّ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَّى الصَّلَاةَ لَوْ قَتَلَهَا ، فَإِنْ أَدْرَكَتِ الْإِمَامَ يُصَلِّي بِهِنَّ ، فَصَلِّ مَعَهُمْ ، وَقَدْ أُخْرِجَتْ صَلَاتُكَ ، وَإِلَّا فَهِيَ نَافِلَةٌ لَكَ.

1023. (1256). ...Əbu Zərr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Namazı öz vaxtında qıl! Əgər bir imamın camaata namaz qıldırıldığını görsən, onlarla namaz qıl. Əvvəl qıldığın namaz fərz namazı, sonra camaatla qıldığın namaz isə nafilə olar”.

١٢٥٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى ، عَنْ أَبِي أُبَيِّ بْنِ اِمْرَأَةَ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، يَعْنِي عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَيَكُونُ أَمْرَاءُ تَشْغَلُهُمْ أَشْيَاءٌ ، يُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ عَنْ وَقْتِهَا ، فَاجْعَلُوا صَلَاتَكُمْ مَعَهُمْ تَطَوُّعًا.

1024. (1257). ...Ubadə ibn əs-Samit رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Bəzi işlərlə məşğul olub namazı ilk vaxtından sonra qılan imamlar olacaq. (Namazı öz vaxtında qılın). Onlarla qıldığınız namazı nafilə sayın”.

١٣٩ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ

139-cu fəsil: Qorxu namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبْنَا جَبْرِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ : أَنْ يَكُونَ الْإِمَامُ يُصَلِّي بِطَائِفَةٍ مَعَهُ ، فَيَسْجُدُونَ سَجْدَةً وَاحِدَةً ، وَتَكُونُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ ، بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْعَدُوِّ ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ الَّذِينَ سَجَدُوا السَّجْدَةَ مَعَ أَمِيرِهِمْ ، ثُمَّ يَكُونُونَ مَكَانَ الَّذِينَ لَمْ يَصَلُّوا ، وَيَتَقَدَّمُ الَّذِينَ لَمْ يَصَلُّوا ، فَيُصَلُّوا مَعَ أَمِيرِهِمْ سَجْدَةً وَاحِدَةً ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ أَمِيرُهُمْ وَقَدْ صَلَّى صَلَاتَهُ ، وَيُصَلِّي كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الطَّائِفَتَيْنِ بِصَلَاتِهِ سَجْدَةً لِنَفْسِهِ ، فَإِنْ كَانَ خَوْفٌ أَشَدَّ مِنْ ذَلِكَ ، فَرَجَالًا أَوْ رُكْبَانًا. قَالَ : يَعْنِي بِالسَّجْدَةِ الرَّكْعَةَ.

1025. (1258). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ qorxu namazı haqda belə buyurdu: “İmam bir dəstə ilə namaza başlayar, onlarla bir rükət namaz qılar, bu vaxt digər dəstə düşmənlə onlar arasında olar. Sonra imamla bir rükət qılanlar namaz qılmayan dəstənin yerinə qabağa keçərlər. Namazı qılmayan dəstə imamla bir rükət namaz qılar. Sonra imamları namazı bitirdiyi üçün namazdan çıxar. Hər iki dəstə öz-özlüyündə bir rükət qılar. Qorxu daha təhlükəli olarsa, özləri tək qıldıkları namazı yeriyərək və ya minikdə qılarlar”.

١٢٥٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَوَّاتٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَنْمَةَ ، أَنَّهُ قَالَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ قَالَ : يَقُومُ الْإِمَامُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ ، وَتَقُومُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَهُ ، وَطَائِفَةٌ مِنْ قِبَلِ الْعَدُوِّ ، وَوُجُوهُهُمْ إِلَى الصَّفِّ ، فَيَرْكَعُ بَيْنَ رُكْعَةٍ ، وَيَرْكَعُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ، وَيَسْجُدُونَ لِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ فِي مَكَائِهِمْ ، ثُمَّ يَدْبُهُنَّ إِلَى مَقَامِ أَوْلِيكَ ، وَيَجِيءُ أَوْلِيكَ ، فَيَرْكَعُ بَيْنَ رُكْعَةٍ ، وَيَسْجُدُ بَيْنَ سَجْدَتَيْنِ ، فَهِيَ لَهُ نِيتَانِ وَهَلُمَّ وَاحِدَةً ، ثُمَّ يَرْكَعُونَ رُكْعَةً وَيَسْجُدُونَ سَجْدَتَيْنِ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ : فَسَأَلْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ الْقَطَّانَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ ، قَالَ : فَحَدَّثَنِي عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَوَّاتٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَنْمَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، بِمِثْلِ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ. قَالَ : قَالَ لِي يَحْيَى : أَكْتُبُهُ إِلَى جَنِّهِ ، وَلَسْتُ أَحْفَظُ الْحَدِيثَ ، وَلَكِنْ مِثْلُ حَدِيثِ يَحْيَى.

1026. (1259). ...Rəvayət edilir ki, Səhl ibn Əbu Həsmə رضي الله عنه qorxu namazı haqqında belə demişdir: “İmam qibləyə yönəlir. Bir dəstə onunla, bir dəstə də düşmənlə üzbəüz dayanır. Hamısı düşməinə doğru olurlar. İmam ruku etdikdə onlar da ruku edirlər. Onlar öz yerlərində iki səcdə edirlər (bir rükət qılırlar), sonra da düşməne tərəf dayananlarla yerlərini dəyişirlər. İmam onlarla bir rükət qılaraq iki səcdə etdikdə imam üçün iki rükət, onlar üçün isə bir rükət sayılır. Sonra onlar bir rükətdə bir ruku və iki səcdə edirlər”.

١٢٦٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَرْدٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْخَوْفِ ، فَرَكَعَ بَيْنَ جَمِيعًا ، ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالصَّفُّ الَّذِي يَلُونَهُ ، وَالْآخَرُونَ قِيَامًا ، حَتَّى إِذَا نَهَضَ سَجَدَ أَوْلِيكَ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ ، ثُمَّ تَأَخَّرَ الصَّفُّ الْمَقْدَمُ ، حَتَّى قَامُوا مَقَامَ أَوْلِيكَ ، وَتَخَلَّلَ أَوْلِيكَ ، حَتَّى قَامُوا مَقَامَ الصَّفِّ الْمَقْدَمِ ، فَرَكَعَ بَيْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيعًا ، ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالصَّفُّ الَّذِي يَلُونَهُ ، فَلَمَّا رَفَعُوا رُؤُوسَهُمْ ، سَجَدَ أَوْلِيكَ سَجْدَتَيْنِ ، فَكَلَّمَهُمْ قَدْ رَكَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَسَجَدَ طَائِفَةٌ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ ، وَكَانَ الْعَدُوُّ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ.

1027. (1260). ...Cabir ibn Abdullah رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ səhabələrinə qorxu namazı qılmışdı. Onlar birlikdə ruku etdikdən sonra Allah Elçisi ﷺ və arxasında cərgədə olanlar səcdə etdilər. Digər dəstədə olanlar ayaq üstə dayanmışdılar. Allah Elçisi ﷺ ikinci rükətə dikəldikdə digər dəstədə olanlar özləri iki dəfə səcdə etdilər. Sonra ön cərgədə duranlar geri çəkilərək arxada olan cərgənin yerinə keçdilər. Cərgələr bu formada yerlərini dəyişdirdikdə Peyğəmbər ﷺ hamısı ilə birlikdə ruku etdi. Sonra Allah Elçisi ﷺ və arxasında olan cərgədəkilər səcdə etdi. Səcdədən dikəldikdə digər dəstədə olanlar da özləri səcdə etdilər. Beləliklə

də bütün camaat Peyğəmbərlə ﷺ birlikdə ruku etdi və dəstələr də özləri səcdə etdilər. Düşmən də önlərində qiblə tərəfdə idi”.

۱۴۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْكُصُوفِ

140-cı fəsil: Kusuful namazı¹ haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۶۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ ، فِقُومُوا فَصَلُّوا .

1028. (1261). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, günəş və ay insanlardan heç kimin ölməsi səbəbilə tutulurlar. Onları gördükdə qalxıb namaz qılın!”

۱۲۶۳ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّحَّاحِ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبَنِي يُوسُفُ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، أَحْبَبَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَسَمَتِ الشَّمْسُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ ، فَقَامَ ، فَكَبَّرَ ، فَصَفَّ النَّاسَ وَرَاءَهُ ، فَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ، ثُمَّ كَبَّرَ ، فَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ، فَقَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ، ثُمَّ قَامَ ، فَافْتَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ، هِيَ أَدْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ، ثُمَّ كَبَّرَ ، فَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ، هُوَ أَدْنَى مِنَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ، ثُمَّ قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُخْرَى مِثْلَ ذَلِكَ ، فَاسْتَكْمَلَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ ، وَأَنْجَلَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ ، ثُمَّ قَامَ فَحَطَبَ النَّاسَ ، فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ ، لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا ، فَأَقُومُوا إِلَى الصَّلَاةِ .

1029. (1263). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ sağ olan dövrdə günəş tutulmuşdu. Allah Elçisi ﷺ evindən məscidə çıxıb namaza durdu və təkbir etdi. İnsanlar da onun arxasında cərgəyə durdular. Allah Elçisi ﷺ namazda qiraəti uzun etdi. Sonra təkbir edib uzun bir ruku etdi. Sonra dikələrək “Səmi Allahu limən həmidəh, Rabbənə va ləkəl-həmd” dedi. Sonra dayanaraq qiraəti uzun etdi. Bu qiraəti birinci qiraətdən bir az qısa idi. Sonra təkbir etdi və uzun bir ruku etdi, lakin rukusu birinci rukudan bir az qısa idi. Sonra “Səmi Allahu limən həmidəh, Rabbənə va ləkəl-həmd” dedi. Sonra ikinci rükətdə də eyni şeyləri etdi. Beləliklə, dörd ruku və dörd səcdə etddərək namazı tamamladı. Namaz bitməmiş günəşin üzünü açıldı. Sonra Peyğəmbər ﷺ ayağa duraraq insanlara xütbə dedi. Xütbəsində Allahı layiqli bir şəkildə tərif etdikdən sonra buyurdu: “Həqiq-

¹ Kusuful - günəş və ay tutulmasına görə qılınan namaz.

141-ci fəsil: İstisqa namazı¹ haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۶۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كِنَانَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أُرْسِلَنِي أَمِيرٌ مِنَ الْأَمْرَاءِ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَسْأَلُهُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : مَا مَنَعَهُ أَنْ يَسْأَلَنِي ؟ قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَوَاضِعًا مُتَبَدِّلًا مُتَخَشِعًا مُتَرَسِّلًا مُتَضَرِّعًا ، فَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ كَمَا يُصَلِّي فِي الْعِيدِ ، وَمَا يَخْطُبُ خُطْبَتَكُمْ هَذِهِ .

1031. (1266). ...Haşim ibn İshaq ibn Abdullah ibn Kinanə atasının رحمته belə dediyini rəvayət etmişdir: “Əmirlərdən biri istisqa namazı haqda soruşmaq üçün məni İbn Abbasın yanına göndərdi. İbn Abbas dedi: “Onun özünün məndən soruşmasına nə mane olur? Allah Elçisi ﷺ (istisqa namazına) sadə geyimli, mutilik içində, yavaş yavaş yeriyərək və (Allaha boyun) boyun əyərək çıxdı. Bayram namazında olduğu kimi iki rükət namaz qıldı və sizin xütbənizdən fərqli xütbə dedi”.

۱۲۶۷ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبَادَةَ بْنَ تَمِيمٍ يَخُذُ أَبِي عَنْ عَمِّهِ ، أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى يَسْتَسْقِي ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلْبَ رِذَاءِهِ وَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ .

1032. (1267). ...Abbad ibn Təminin atası öz əmisindən رحمته rəvayət edir ki, o, Peyğəmbərin ﷺ yağışın yağması üçün namazgaha çıxdığının, qibləyə yönələrək ridasını² tərsinə çevirib geyindiyyənin və iki rükət namaz qıldığının şahidi olmuşdur”.

142-ci fəsil: Yağışın yağması üçün edilən dua haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۶۹ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ شُرْحَبِيلِ بْنِ السَّمِطِ ، أَنَّهُ قَالَ لِكَعْبٍ : يَا كَعْبُ بْنُ مَرْثَةَ ، حَدَّثَنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدٌ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اسْتَسْقِ اللَّهَ ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ اسْقِنَا عَيْنًا مَرِيعًا طَبَقًا عاجلاً غَيْرَ رَائِبٍ ، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍ ، قَالَ : فَمَا جَمَعُوا حَتَّى أُحْيُوا ، قَالَ : فَأَتَوْهُ ، فَشَكَوْا إِلَيْهِ الْمَطَرَ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ حَوَالِنَا وَلَا عَلَيْنَا ، قَالَ : فَجَعَلَ السَّحَابُ يَنْقَطِعُ يَمِينًا وَشِمَالًا .

¹ İstisqa – yağışın yağması üçün qılınan namaz.

² Rida – bədənin qurşaqdan yuxarı hissəsini örtmək üçün istifadə edilən örtüyə deyilir.

1033. (1269). ...Rəvayət edilir ki, Şurahbil ibn əs-Simt Kəbə رضي الله عنه belə dedi: “Ey Kəb ibn Murra, mənə Allah Elçisindən رسول الله bir hədis danış, lakin ehtiyatlı ol”. Kəb dedi: “Bir kişi Peyğəmbərin رسول الله yanına gəlib dedi: “Ey Allahın Elçisi, Allahdan yağış istə!” Allah Elçisi رسول الله də əllərini qaldırıb belə dua etdi: “Allahım, bizə imdadımıza çatan, xoş, bərəkətli, faydalı, zərəri olmayan, elə indi yağacaq yağışı gecikdirmədən endir!” Yağış növbəti cüməyə qədər yağdı. Camaat da Allah Elçisinin رسول الله yanına gələrək yağışın çox yağmasından şikayət edərək dedilər: “Ey Allahın Elçisi, evlərimiz yıxıldı!” Allah Elçisi رسول الله də belə dua etdi: “Allahım, üzərimizə deyil, ətrafımıza (yağdır)”.² Bundan sonra buludlar sağa və sola dağılmağa başladı”.

١٢٧١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَقَانُ ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ بَرَكَةَ ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ كَيْبِكَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَسْقَى حَتَّى رَأَيْتُ أَوْ رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطِيهِ . قَالَ مُعْتَمِرٌ : أَرَاهُ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ .

1034. (1271)...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbəri رسول الله əllərini qoltuqlarının ağılığı görünəcək şəkildə qaldırıb yağış diləmək üçün dua edən gördüm. Ravi Mutəmir deyir: “Bu hadisə yağışın yağması üçün edilən dua vaxtı olmuşdur”.

١٢٧٢- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَنْبَرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْرَةَ ، حَدَّثَنَا سَالِمٌ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَمَيْتَا دَكْرَتَ قَوْلِ الشَّاعِرِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُنْبَرِ ، فَمَا نَزَلَ حَتَّى جِيشَ كُلِّ مِيزَابٍ بِالْمَدِينَةِ ، فَأَذْكُرُ قَوْلَ الشَّاعِرِ

1035. (1272). ...Səlim atasının رضي الله عنه belə dediyini rəvayət etmişdir: “Mən Allah Elçisi رسول الله minbərdə yağışın yağmasını Allahdan istəyərkən və o, minbərdən düşmədən Mədinənin hər tərəfindən suyun şırıldayaraq yağdığını gördükdə şairin sözlərini xatırlamışdım”.

١٤٣- بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ

143-cü fəsil: Bayram namazları haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٧٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي يُونُسَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ : أَشْهَدُ عَلَى

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə əsqinə: ǧaysən, məri:an, tabəqan, a:cilən ǧayra ra:isin, nə:fian ǧayra da:rrin!

² Transkripsiyası: Alla:hummə, həvə:leynə: valə: aleyne!

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ ، ثُمَّ حَطَبَ ، فَرَأَى أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ ، فَأَتَاهُنَّ فَذَكَرَهُنَّ وَوَعظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ
بِالصَّدَقَةِ ، وَبِالْأَلْفِ قَائِلٍ بِيَدَيْهِ هَكَذَا ، فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْحُرْصَ وَالْحَقَائِمَ وَالشِّيءَ.

1036. (1273). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Mən şahidlik edirəm ki, Allah Elçisi ﷺ bayram namazını xütbədən əvvəl qıldırdı. Sonra qadınların onun səsini eşitmədiyini gördükdə onların yanına gedib xütbə dedi və sədəqə vermələrini əmr etdi. Bilal da sədəqələri toplamaq üçün əli ilə ətəyini tutdu və qadınlar oraya bilərzik, üzük və digər şeylər atmağa başladılar”.

١٢٧٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ طَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ الْعِيدِ بَعِيرٍ أَدَانٍ وَلَا إِقَامَةَ.

1037. (1274). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram günü bayram namazını azan və iqaməsiz qılmışdır.

١٢٧٥ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ ، عَنِ أَبِيهِ ، عَنِ أَبِي سَعِيدٍ ، وَعَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ ، عَنِ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : أَخْرَجَ مَرْوَانَ الْمُنْبَرِ يَوْمَ الْعِيدِ ، فَبَدَأَ بِالْخُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ ، فَقَامَ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا مَرْوَانُ ، خَالَفْتَ السُّنَّةَ ، أَخْرَجْتَ الْمُنْبَرِ يَوْمَ عِيدٍ ، وَلَمْ يَكُنْ يُخْرَجُ بِهِ ، وَتَبَدَّاتِ بِالْخُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ ، وَلَمْ يَكُنْ يُبْدَأُ بِهَا ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ : أَمَّا هَذَا فَقَدْ فَضَى مَا عَلَيْهِ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ رَأَى مِنْكَ رَأَى مُنْكَرًا فَاسْتَطَاعَ أَنْ يُعَيِّرَهُ بِيَدِهِ ، فَلْيُعَيِّرْ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، وَذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ.

1038. (1275). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid رضي الله عنه demişdir: “Mərvan bayram günü minbəri məsciddən namazgaha çıxardı və namazdan qabaq xütbə deməyə başladıqda bir kişi ayağa qalxıb dedi: “Ey Mərvan, sən sünnəyə müxalif oldun! Sən bayram günü minbəri namazgaha çıxardın, halbuki minbər məsciddən namazgaha çıxarılmırdı. ¹ Namazdan əvvəl xütbə deməyə başladın, halbuki xütbə namazdan sonra olardı”. Əbu Səid dedi: “Bu adam üzərinə düşən vəzifəni yerinə yetirdi, çünki mən Allah Elçisinin

¹ Yəni Peyğəmbər ﷺ bayram günü namazgaha çıxdıqda minbər məsciddə qalardı, bayram xütbəsi isə məsciddən kənarında geniş bir yerdə - namazgahda deyilərdi. Mərvan isə minbəri namazgaha çıxartdırb onun üzərində duraraq camaata bayram xütbəsini vermişdir. Həmçinin Mərvan bayram xütbəsini namazdan qabaq demişdir, halbuki Peyğəmbər ﷺ bayram xütbəsini namazdan sonra deyərdi.

belə buyurduğunu eşitmişəm: “Kim bir pis hal görər və onu əli ilə dəyişdirməyə gücü çatarsa, əli ilə dəyişdirsin. Əgər əli ilə edə bilməzsə, dili ilə dəyişdirsin. Dili ilə edə bilmirsə, qəlbi ilə nifrət etsin. Bu da imanun ən zəifidir”.

۱۲۷۶- حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبِيدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ يُصَلُّونَ الْعِيدَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ .

1039. (1276). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ, sonra Əbu Bəkr və Ömər bayram namazını xütbədən qabaq qıldılar”.

۱۴۴- بَابُ مَا جَاءَ فِي كَيْفِ يُكَبِّرُ الْإِمَامُ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ

144-cü fəsil: Bayram namazlarında imamın neçə dəfə təkbir etməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۷۷- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ ، مُؤَدِّدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي الْعِيدَيْنِ ، فِي الْأُولَى سَبْعًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ ، وَفِي الْآخِرَةِ حَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ .

1040. (1277). ...Allah Elçisinin ﷺ müəzzini Əmmar ibn Səd رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bayram namazlarının ilk rükətində qıraətdən qabaq yeddi dəfə, ikinci rükətində isə qıraətdən qabaq beş dəfə təkbir edərdi.

۱۲۷۸- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْلَى ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فِي صَلَاةِ الْعِيدِ سَبْعًا وَحَمْسًا .

1041. (1278). ...Amr ibn Şueyb atasından və babasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram namazında yeddi və beş dəfə təkbir etdi.

۱۲۷۹- حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبِيدِ بْنِ عَقِيلٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَثْمَةَ ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فِي الْعِيدَيْنِ سَبْعًا فِي الْأُولَى ، وَحَمْسًا فِي الْآخِرَةِ .

1042. (1279). ...Kəsir ibn Abdullah ibn Amr ibn Auf atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bayram namazlarında birinci rükətdə yeddi, ikinci rükətdə beş dəfə təkbir etdi.

١٢٨٠- حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهْيَعَةَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ ، وَعُقَيْلٍ ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى سَبْعًا وَحَمْسًا ، سِوَى تَكْبِيرِي الرُّكُوعِ .

1043. (1280). ...Aişə رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ Ramazan və Qurban bayramlarında rukuda deyilən təkbirlərdən əlavə yeddi və beş dəfə təkbir etdi.

١٤٥- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ

145-ci fəsil: Bayram namazlarının qiraəti haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٨١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ إِسْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَلَمٍ ، عَنْ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدَيْنِ : { سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى } ، وَ { هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ } .

1044. (1281). ...Numan ibn Bəşir رəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bayramlarda “əl-Ə'lə” və “əl-Ğaşiyə” surələrini oxuyardı.

١٢٨٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : خَرَجَ عُمَرُ يَوْمَ عِيدٍ ، فَأَرْسَلَ إِلَى أَبِي وَاقِدِ اللَّثَمِيِّ : بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ ؟ قَالَ : بَ قَافٍ ، وَ { أَفْتَرَبْتُ السَّاعَةَ } .

1045. (1282). ...Rəvayət edilir ki, Ubeydullah ibn Abdullah رəvayət edir ki, Ubeydullah ibn Abdullah ﷺ demişdir: “Ömər bayram günü çıxaraq Əbu Vaqid əl-Leysini çağırırdı və ondan: “Peyğəmbər ﷺ belə günlərdə namazda hansı surələri oxuyurdu?” soruşdu. Əbu Vaqid dedi: “Qaf” və “əl-Qamər” surələrini oxuyardı”.

١٢٨٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَالِدٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدِ : { سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى } ، وَ { هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ } .

1046. (1283). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram namazında “əl-Ə'lə” və “əl-Ğaşiyə” surələrini oxuyardı.

١٤٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُطْبَةِ فِي الْعِيدَيْنِ

146-cı fəsil: Bayram xütbələri haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ أَبَا كَاهِلٍ ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ ، فَحَدَّثَنِي أَخِي عَنْهُ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى نَاقَةٍ ، وَحَبَشِيٍّ آخِذٌ بِخَطَامِهَا .

1047. (1284). ...Rəvayət edilir ki, İsmail ibn Əbu Xalid رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbərin ﷺ səhabələrindən olan Əbu Kahili gördüm. Qardaşım mənə dedi: “Mən Peyğəmbərin ﷺ dəvə üzərində xütbə dediyini və dəvəni bir həbəşinin tutduğunu görmüşəm”.

١٢٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَائِدٍ ، هُوَ أَبُو كَاهِلٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى نَاقَةٍ حَسَنَاءَ ، وَحَبَشِيٍّ آخِذٌ بِخَطَامِهَا .

1048. (1285). ...İsmail ibn Əbu Xalid رضي الله عنه rəvayət edir ki, Əbu Kahil Qeys ibn Aiz demişdir: “Mən Peyğəmbərin ﷺ gözəl bir dəvə üzərində xütbə dediyini və dəvənin yüyəni bir həbəşinin tutduğunu görmüşəm”.

١٢٨٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ حَجَّ فَقَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى بَعِيرِهِ .

1049. (1286). ...Sələmə ibn Nubeyt رضي الله عنه rəvayət edir ki, atası həcc edərkən demişdir: “Mən Peyğəmbəri ﷺ dəvə üzərində xütbə deyən görmüşəm”.

١٢٨٨ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ ، عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْعِيدِ ، فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ يُسَلِّمُ ، فَيَقِفُ عَلَى رِجْلَيْهِ ، فَيَسْتَقْبِلُ النَّاسَ وَهُمْ جُلُوسٌ ، فَيَقُولُ : تَصَدَّقُوا تَصَدَّقُوا ، فَأَكْثَرُ مَنْ يَتَصَدَّقُ النِّسَاءَ ، بِالْفَرْطِ وَالْحَاتِمِ وَالشَّيْءِ ، فَإِنْ كَانَتْ حَاجَةٌ يُرِيدُ أَنْ يَبْعَثَ بَعَثًا ذَكَرَهُ لَهُمْ ، وَإِلَّا أَنْصَرَفَ .

1050. (1288). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bayram günü çıxaraq insanlara iki rükət namaz qıldırır, sonra salam verər və insanlar oturduqları halda ayağa durub onlara doğru çev-

rilərdir və belə buyurardı: “Sədəqə verin! Sədəqə verin!” Ən çox qadınlar sədəqə verərdilər. Onlar üzüklərini, qolbaqlarını və digər şeyləri sədəqə edərdilər. Ehtiyac olardısı və ya kimlərisə göndərmək lazım olardısı, bu haqda danışar, əks təqdirdə hamı evinə dağılışardı”.

۱۴۷- باب ما جاء في انتظار الخطبة بعد الصلاة

147-ci fəsil: Namazdan qabaq xütbəni gözləmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۹۰- حَدَّثَنَا هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، وَعَمْرُو بْنُ زَافِعِ بْنِ الْجَلِي ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ ، قَالَ : حَضَرْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِنَا الْعِيدَ ، ثُمَّ قَالَ : قَدْ قَضَيْنَا الصَّلَاةَ ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَجْلِسَ لِلْخُطْبَةِ فَلْيَجْلِسْ ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَذْهَبَ فَلْيَذْهَبْ .

1051. (1290). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əs-Səib رضي الله عنه demişdir: “Mən bayram namazında Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم yanında idim. O bizə bayram namazını qıldırıqda sonra buyurdu: “Biz (bayram) namazını qıldırıq. Kim oturmaq istəyirsə, oturub xütbəni dinləsin. Kim də getmək istəyirsə, getsin”.

۱۴۸- باب ما جاء في الصلاة قبل صلاة العيد وبعدها

148-ci fəsil: Bayram namazından qabaq və sonra namaz qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۹۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ نَابِتٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَصَلَّى بَيْنَ الْعِيدِ ، ثُمَّ يُصَلِّي قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا .

1052. (1291). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم evindən çıxaraq insanlara bayram namazını qıldırıq. Nə ondan qabaq, nə də sonra namaz qıldı.

۱۲۹۲- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيُّ ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا فِي عِيدٍ .

1053. (1292). ...Amr ibn Şueyb atasından və babasından رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم bayram namazından nə əvvəl, nə də sonra namaz qılmışdır.

١٢٩٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا اَهْمِيْمُ بْنُ جَبِيْلٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِيْعِيّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيْلٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيْدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّي قَبْلَ الْعِيْدِ شَيْئًا ، فَإِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

1054. (1293). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Səid əl-Xudri رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bayram namazından əvvəl namaz qılmaz, qayıtdıqda isə evində iki rükət namaz qıldadı”.

١٤٩- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُرُوجِ إِلَى الْعِيْدِ مَا شِئْنَا

149-cu fəsil: Bayram namazına piyada getmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٢٩٤- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُخْرَجُ إِلَى الْعِيْدِ مَا شِئْنَا ، وَيَرْجِعُ مَا شِئْنَا .

1055. (1294). ...Əmmar ibn Səd رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram namazına piyada gedər, qayıtdıqda da piyada qayıdardı.

١٢٩٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْغَمْرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَعَبِيْدِ اللهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخْرَجُ إِلَى الْعِيْدِ مَا شِئْنَا ، وَيَرْجِعُ مَا شِئْنَا .

1056. (1295). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ bayram namazına piyada gedər, qayıtdıqda da piyada qayıdardı”.

١٢٩٦- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيْمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : إِنَّ مِنَ السُّنَنِ أَنْ يَمْشِيَ إِلَى الْعِيْدِ .

1057. (1296). ...Rəvayət edilir ki, Əli رضي الله عنه demişdir: “Həqiqətən, bayram namazına piyada getmək sünnədir”.

١٢٩٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيْزِ بْنُ الْحَطَّابِ ، حَدَّثَنَا مِنْدَلٌ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِي الْعِيْدَ مَا شِئْنَا .

1058. (1297). ...Muhəmməd ibn Ubeydullah ibn Əbu Rafi atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bayram namazına piyada gələrdi.

۱۰۵۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُرُوجِ يَوْمَ الْعِيدِ مِنْ طَرِيقِ الرَّجُوعِ مِنْ غَيْرِهِ

150-ci fəsil: Bayram namazına gələndə bir yolla, qayıdanda isə başqa yolla qayıtmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۲۹۹ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو قَتَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ فِي طَرِيقٍ ، وَيَرْجِعُ فِي أُخْرَى ، وَيَزْعُمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ .

1059. (1299). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه bayram namazına gedəndə bir yolla, qayıdanda isə başqa yolla qayıdar və Allah Elçisinin ﷺ belə etdiyini deyərdi.

۱۳۰۰ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَكْهَرِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْحَطَّابِ ، حَدَّثَنَا مَيْمُونُ بْنُ أَبِي عُمَرَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِي الْعِيدَ مَاشِيًا ، وَيَرْجِعُ فِي غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي ابْتَدَأَ فِيهِ .

1060. (1300). ...Muhəmməd ibn Ubeydullah ibn Əbu Rafi atasından və babasından ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram namazına piyada gələr, qayıtdıqda isə gəldiyi yoldan başqa yolla qayıdardı.

۱۳۰۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو ثَمِيلَةَ ، عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سَلِيمَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ الرَّزْقِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى الْعِيدِ ، رَجَعَ فِي غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي أَخَذَ فِيهِ .

1061. (1301). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bayram namazına gəldikdə oradan başqa bir yol ilə qayıdardı.

۱۰۵۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحُرْبَةِ يَوْمَ الْعِيدِ

151-ci fəsil: Bayram günü nizəni sütrə kimi istifadə etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۰۴ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، أَحْبَبْتَنِي نَافِعٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَغْدُو إِلَى الْمُصَلَّى فِي يَوْمِ عِيدِهِ ، وَالْعَنْزَةَ

تُحْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَإِذَا بَلَغَ الْمُصَلِّي ، نُصِبَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فُيُصَلِّي إِلَيْهَا . وَذَلِكَ أَنَّ الْمُصَلِّي كَانَ قُضَاءً ، لَيْسَ شَيْءٌ يُسْتَنْتَرُ بِهِ .

1062. (1304). ...İbn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bayram günü namazgaha gəldikdə onunla birlikdə nizə də gətirilərdi. O, namazgaha çatdıqda qarşısında sütrə olaraq yerə nizə batırırdı. Allah Elçisi ﷺ də ona doğru dönərək bayram namazını qıldırırdı. Namazgah boş sahə idi və sütrə tutmaq üçün bir şey yox idi.

١٣٠٥ - حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى يَوْمَ عِيدٍ أَوْ غَيْرَهُ ، نُصِبَتْ الْحَزْبَةُ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فُيُصَلِّي إِلَيْهَا ، وَالنَّاسُ مِنْ حَلْفِهِ . قَالَ نَافِعٌ : فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأَمْرَاءُ .

1063. (1305). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ demişdir: “Peyğəmbər ﷺ bayram və digər günlərdə namaz qıldıqda qarşısında yerə nizə batırılırdı. Ona doğru namaz qılar, insanlar da onun arxasında qıldırıdılar”. Nafi deyir: “Sonra gələn əmirilər də belə edərildilər”.

١٣٠٦ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدِ الْأَيْلِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبْتَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعِيدَ بِالْمُصَلِّي ، مُسْتَنْتَرًا بِحَزْبَةٍ .

1064. (1306). ...Ənəs ibn Malik رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ bir nizəni sütrə kimi istifadə edərək namaz qıldırmışdı.

١٥٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ فِي الْعِيدَيْنِ

152-ci fəsil: Qadınların bayram namazlarına gəlmələri haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٠٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ ، قَالَتْ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي يَوْمِ الْفِطْرِ وَالنَّحْرِ ، قَالَ : قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ : فَعُلْنَا : أَرَأَيْتَ إِحْدَاهُنَّ لَا يَكُونُ لَهَا جِلْبَابٌ ؟ قَالَ : فَتَلْبَسُهَا أَحْتَمًا مِنْ جِلْبَابِهَا .

1065. (1307). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Atiyyə رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Ramazan və Qurban bayramlarında bizə namazgaha gəlməyimizi əmr edərdi”. Ravi deyir ki, Ummu Atiyyə Allah Elçisinə ﷺ: “Bayıra çıxmağa

əbası olmayan nə etsin?” dedikdə o buyurdu: “(Müsəlman) bacısı ona əba geyindirsin”.

۱۳۰۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبَنَا سُوَيْبَانُ ، عَنْ أَبِي ثَيْبٍ ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَخْرِجُوا الْعَوَاتِقَ ، وَذَوَاتِ الْخُدُورِ لِيَشْهَدْنَ الْعِيدَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ ، وَلِيَجْتَنِبَنَّ الْحَيْضُ مُصَلَّى النَّاسِ .

1066. (1308). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Atiyyə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Yeniyetmə qızları və əbası olan qadınları namazgaha gətirin ki, bayram namazında iştirak etsinlər və müsəlmanların dualarına şahid olsunlar. Heyzli qadınlar isə insanların namazgahına yaxınlaşmasınlar”.

۱۰۳ - بَابُ إِذَا اجْتَمَعَ الْعِيدَانِ فِي يَوْمٍ

153-cü fəsil: Cümə və bayram namazlarının eyni günə düşməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۱۰ - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهَيْمِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي رَمْلَةَ الشَّامِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَجُلًا سَأَلَ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ : هَلْ شَهِدْتَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِيدَيْنِ فِي يَوْمٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : فَكَيْفَ كَانَ يَصْنَعُ ؟ قَالَ : صَلَّى الْعِيدَ ، ثُمَّ رَحَّصَ فِي الْجُمُعَةِ ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ شَاءَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيُصَلِّ .

1067. (1310). ...Rəvayət edilir ki, İyas ibn Əbu Ramlə əş-Şami رضي الله عنه demişdir: “Mən bir kişinin Zeyd ibn Ərqamdan: “Sən cümə və bayram namazları bir günə düşdükdə Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə idinmi?” Zeyd dedi: “Bəli”. Kişi dedi: “O nə edərdi?” Zeyd dedi: “Allah ﷺ Elçisi bayram namazını qıldırdı, sonra cümə namazına gəlməkdə rüxsət verərək belə buyurdu: “Kim istəsə, cüməni qıla bilər”.

۱۳۱۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّفِيِّ الْهَمْدِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ الصَّبِيَّيْ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُقَيْعٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : اجْتَمَعَ عِيدَانِ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا ، فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأَهُ مِنَ الْجُمُعَةِ ، وَإِنَّا مُجْتَمِعُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ .

1068. (1311). ...İbn Abbas رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Sizin bu gününüzdə iki bayram bir günə düşmüşdür. Kim istəsə, onun

qıldığı bayram namazı cümə namazı üçün də keçərlidir. Amma biz, Allahın izni ilə cümə namazına gələcəyik”.

۱۳۱۲- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، حَدَّثَنَا مِندَلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : اجْتَمَعَ عِيدَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَصَلَّى بِالنَّاسِ ، ثُمَّ قَالَ : مَنْ شَاءَ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَأْتِهَا ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتَخَلَّفَ فَلْيَتَخَلَّفْ .

1069. (1312). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ dövründə cümə və bayram eyni günə düşmüşdü. Allah ﷻ Elçisi camaata bayram namazını qıldırdıqdan sonra belə buyurdu: “Kim cüməyə gəlmək istəsə, gəlsin. Kim də gəlmək istəmərsə, gəlməyə bilər”.

۱۰۴- بَابُ : فِي وَقْتِ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ

154-cü fəsil: Bayram namazlarının vaxtı

۱۳۱۷- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الصَّحَّاحِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ ، أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ النَّاسِ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَصْحَى ، فَأَنْكَرَ إِبْطَاءَ الْإِمَامِ ، وَقَالَ : إِنْ كُنَّا لَقَدْ فَرَعْنَا سَاعَتَنَا هَذِهِ ، وَذَلِكَ حِينَ التَّسْبِيحِ .

1070. (1317). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Busr رضي الله عنه camaatla birlikdə Ramazan və ya Qurban bayramının namazını qılmaq üçün gəlmişdi. İmamın gecikməsinə qarşı çıxaraq belə demişdir: “Biz bu vaxtda namazdan qayıdardıq. Bu vaxt təsbih vaxtı idi”.¹

۱۰۵- بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ رُكْعَتَيْنِ

155-ci fəsil: Gecə namazının iki-iki rükət olaraq qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۱۸- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى .

1071. (1318). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə namazını rükət olaraq iki-iki qıldadı”.

¹ Təsbih vaxtı deyildikdə nafilə namazlarının qılındığı vaxt nəzərdə tutulur. Bu hədisdə də günəş çıxdıqda Duha kimi nafilə namazı qılmağın icazəli olmasına işarə edilir.

۱۳۱۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْمَرْنَا اللَّيْلُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى.

1072. (1319). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Gecə namazı iki-iki qılınan rükətlərdir”.

۱۳۲۰ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الثُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، وَعَنِ ابْنِ أَبِي لَيْدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، وَعَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ ، فَقَالَ : يُصَلِّي مَثْنَى مَثْنَى ، فَإِذَا حَافَ الصُّبْحُ ، أَوْتَرَ بِوَاحِدَةٍ.

1073. (1320). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ gecə namazı haqda soruşulduqda buyurdu: “(Gecə namazı) iki-iki rükət qılınır. Sübh namazının (vaxtının girməsindən) qorxsan, bir rükət vitr qılırsan”.

۱۳۲۱ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا عَثَامُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي تَابِتٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ.

1074. (1321). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Peyğəmbər ﷺ gecə namazını iki rükət-iki rükət olaraq qıldardı”.

۱۵۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى

156-cı fəsil: Gecə və gündüz qılınan nafilə namazların iki-iki rükət olaraq qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۲۲ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيًّا الْأَزْدِيَّ يُحَدِّثُ ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : صَلَاةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى.

1075. (1322). ...İbn Ömər رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Gecə və gündüz qılınan nafilə namazlar iki-iki qılınır”.

١٥٧- بَابُ مَا جَاءَ فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ

157-ci fəsil: Ramazan ayını ibadətlə keçirmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٢٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَقَامَهُ إِعْمَانًا وَاحْتِسَابًا ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

1076. (1326). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim Ramazan ayını savabını Allahdan umaraq oruc və ibadətlə keçirərsə, keçmiş günahları bağışlanar”.

١٣٢٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ ، حَدَّثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرَشِيِّ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرِ الْخَضْرَمِيِّ ، عَنْ أَبِي دَرٍّ ، قَالَ : صُمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَمَضَانَ ، فَلَمْ يَغْمُ بِنَا شَيْئًا مِنْهُ ، حَتَّى بَقِيَ سَبْعَ لَيَالٍ ، فَقَامَ بِنَا لَيْلَةَ السَّابِعَةِ ، حَتَّى مَضَى نَحْوُ مِنْ ثَلَاثِ اللَّيْلِ ، ثُمَّ كَانَتْ اللَّيْلَةُ السَّادِسَةَ الَّتِي تَلِيهَا ، فَلَمْ يَغْمُهَا ، حَتَّى كَانَتْ الْخَامِسَةَ الَّتِي تَلِيهَا ، ثُمَّ قَامَ بِنَا ، حَتَّى مَضَى نَحْوُ مِنْ شَطْرِ اللَّيْلِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْ نَقَلْتَنَا بِقِيَّةٍ لَيْلَتَنَا هَذِهِ ، فَقَالَ : إِنَّهُ مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ ، فَإِنَّهُ يَعْدِلُ قِيَامَ لَيْلَةٍ ، ثُمَّ كَانَتْ الرَّابِعَةَ الَّتِي تَلِيهَا ، فَلَمْ يَغْمُهَا ، حَتَّى كَانَتْ الثَّالِثَةَ الَّتِي تَلِيهَا ، قَالَ : فَجَمَعَ نِسَاءَهُ وَأَهْلَهُ ، وَاجْتَمَعَ النَّاسُ ، قَالَ : فَقَامَ بِنَا حَتَّى حَشِينَا أَنْ يَغُوتَنَا الْفَلَاحُ ، قِيلَ : وَمَا الْفَلَاحُ ؟ قَالَ : السُّحُورُ ، قَالَ : ثُمَّ لَمْ يَغْمُ بِنَا شَيْئًا مِنْ بَقِيَّةِ الشَّهْرِ .

1077. (1327). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr ؓ demişdir: “Biz Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə Ramazan ayında oruc tutduq. Ramazan ayının sonuna yeddi gün qalana qədər bizə (tərvih) namazı qıldırmadı. Sonra bizə gecə namaz qıldırdı. Sonra Ramazanın sonuna altı gün qaldıqda bizə namaz qıldırma-dı. Daha sonra beş gün qalanda bizə gecənin yarısına qədər namaz qıldır-dı. Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, bu gecənin hamısını ibadətlə keçirmək olar?” O buyurdu: “Namazı bitirənə qədər imamla birlikdə namaz qılan kimsə bütün gecəni namaz qılmış kimidir”. Sonra Ramazanın sonuna dörd gün qaldıqda gecə heç bir namaz qıldırmadı. Üç gün qaldıqda isə dedi: “Qadınlarınızı və ailənizi toplayın!” Camaat toplandı”. Əbu Zərr deyir: “Peyğəmbər ﷺ bizə elə uzun namaz qıldırdı ki, biz “xilas”ı ötürəcə-yimizdən qorxduq”. Əbu Zərdən: “Xilas” nədir?” deyə soruşduqda o: “Xilas” səhur yeməyidir” dedi”. Sonra Əbu Zərr dedi: “Sonra bizə Rama-zan ayının sonuna qədər gecə namazı qıldırmadı”.

158-ci fəsil: Gecə namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۲۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عَلَى قَائِمَةٍ رَأْسُ أَحَدِكُمْ بِاللَّيْلِ حَبْلٌ فِيهِ ثَلَاثُ عُقَدٍ ، فَإِنْ اسْتَبَقَتْ فَذَكَرَ اللَّهُ ، ائْتَلَتْ عُقْدَةً ، فَإِذَا قَامَ فَتَوَضَّأَ ، ائْتَلَتْ عُقْدَةً ، فَإِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ ، ائْتَلَتْ عُقْدَهُ كُلُّهَا ، فَيُصْبِحُ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ ، قَدْ أَصَابَ خَيْرًا ، وَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ ، أَصْبَحَ كَسِيلًا خَبِيثَ النَّفْسِ لَمْ يُصِبْ خَيْرًا .

1078. (1329). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Biriniz yatdıqda şeytan onun başının ənsə¹ hissəsinə üç düyünü olan ip bağlayar. Əgər oyanıb Allahı zikr etsə, düyünün biri açılar. Əgər durub dəstəmaz alsə, düyünün biri də açılar. Əgər durub namaz qılsa, bütün düyünlər açılar. O, sevinc içində, gümrah və xeyir içində olaraq oyanar. Bunu etməsə, əzgin, tənbel və heç bir xeyir olmadan oyanar”.

۱۳۳۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : ذُكِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ نَامَ لَيْلَةً حَتَّى أَصْبَحَ ، قَالَ : ذَاكَ الشَّيْطَانُ بَالَ فِي أُذُنَيْهِ .

1079. (1330). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisinə ﷺ gecəni yataraq Sübh namazını keçirən haqda danışıldıqda belə buyurdu: “Şeytan onun qulaqlarına sidiyə çıxmışdır”.

۱۳۳۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، أَحْبَبَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ ، فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ .

1080. (1331). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Filankəs kimi olma! O, əvvəllər gecə namazına durardı, sonra isə bunu tərək etdi”.

۱۳۳۴ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، وَعَبْدُ الْوَهَّابِ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ أَبِي جَبَلَةَ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ ، قَالَ : لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ ، ائْتَمَلَ النَّاسُ إِلَيْهِ ، وَقِيلَ

¹ Ənsə başın arxa tərəfidir.

: قَدِيمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَجِئْتُ فِي النَّاسِ لِأَنْظُرَ إِلَيْهِ ، فَلَمَّا اسْتَبْتَنْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ ، فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ تَكَلَّمْتُ بِهِ أَنْ قَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، أَفْشُوا السَّلَامَ ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ.

1081. (1334). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Səlam ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Mədinəyə gəldikdə insanlar onun ətrafına toplanmışdılar və: “Allah Elçisi ﷺ gəlib!” deyirdilər. Mən də digər insanlarla birlikdə ona baxmağa gəlmişdim. Onun üzünə baxdıqda onun yalançı bir üzə sahib olmadığını gördüm. Onun dediyi ilk sözlər bu idi: “Ey insanlar! Salamı yayın, yemək yedizdirin və insanlar yatdıqları vaxt namaz qılın! Beləcə Cənnətə rahat şəkildə girərsiniz”.

۱۰۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ أَيْقَطَ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ

159-cu fəsil: Gecə namazını qılmaq üçün ailəsini oyadan haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۳۵ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ ، عَنِ الْأَعْرَبِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا اسْتَيْقَطَ الرَّجُلُ مِنَ اللَّيْلِ وَأَيْقَطَ امْرَأَتَهُ ، فَصَلَّيَا رَكَعَتَيْنِ ، كُتِبَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ.

1082. (1335). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Əgər bir kişi zövcəsini gecə namazını qılmaq üçün oyadar, birlikdə iki rükət qıllarsa, Allahı çox zikr edən kişi və qadınlardan yazılırlar”.

۱۳۳۶ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَابِثٍ الْجَحْدَرِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيْقَطَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ ، فَإِنْ أَبَتْ رَسَتْ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ ، رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيْقَطَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى ، فَإِنْ أَبَى رَسَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ.

1083. (1336). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Gecə vaxtı yatağından qalxıb namaz qılan və zövcəsini namaza oyadan, oyanmadığı təqdirdə isə onun üzünə su çiləyən kişiyə Allah rəhm etsin! Habelə, gecə vaxtı yatağından qalxıb namaz qılan, ərini namaza oyadan, oyanmadığı təqdirdə isə onun üzünə su çiləyən qadına Allah rəhm etsin!”

۱۶۰- باب : في حُسنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ

160-cı fəsil: Quranı gözəl səslə oxumaq

۱۳۳۸- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا خَنْزَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَابِطِ الْجُمَحِيِّ يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَتْ : أَبْطَأْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بَعْدَ الْعِشَاءِ ، ثُمَّ جِئْتُ ، فَقَالَ : أَيْنَ كُنْتِ ؟ قُلْتُ : كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِكَ ، لَمْ أَسْمَعْ مِثْلَ قِرَاءَتِهِ وَصَوْتِهِ مِنْ أَحَدٍ ، قَالَتْ : فَقَامَ وَتَوَقَّعْتُ مَعَهُ حَتَّى اسْتَمَعْتُ لَهُ ، ثُمَّ التَّفَعْتُ لِإِيٍّ ، فَقَالَ : هَذَا سَلَامٌ ، مَوْأَى أَبِي حُدَيْفَةَ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هَذَا.

1084. (1338). ...Rəvayət edilir ki, Peyğəmbərin ﷺ zövcəsi Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisinin ﷺ dövründə İsa namazından sonra onun yanına bir az gec gəldim. O dedi: “Harada idin?” Mən dedim: “Sənin səhabələrindən birinin Quran oxumasına qulaq asırdım. Mən heç vaxt onun səsinə bənzər bir səs eşitməmişdim”. Peyğəmbər ﷺ qalxıb onu dinləmək üçün qalxdı, mən də onunla birlikdə qalxdım. Ona qulaq asdıqdan sonra mənə tərəf dönərək buyurdu: “Bu, Əbu Huzeyfənin köləlikdən azad etdiyi Səlimdir. Bunun kimi səslə birini mənim ümmətimdən etməsinə görə Allaha həmd olsun!”

۱۳۳۹- حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُعَاذِ الصَّرِيرِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدَنِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمِّعٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ صَوْتًا بِالْقُرْآنِ ، الَّذِي إِذَا سَمِعْتُمُوهُ يَقْرَأُ ، حَسِبْتُمُوهُ يَخْسَى اللَّهَ.

1085. (1339). ...Rəvayət edilir ki, Cabir رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İnsanların ən gözəli Quran oxuduqda səsinə Allah qorxusu hiss olunan kimsələrdir”.

۱۳۴۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ ، فَسَمِعَ قِرَاءَةَ رَجُلٍ ، فَقَالَ : مَنْ هَذَا ؟ فَقِيلَ : هَذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ ، فَقَالَ : لَقَدْ أَوْقَى هَذَا مِنْ مَرَامِيرِ آلِ دَاوُدَ.

1086. (1341). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyrə رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ məscidə gəldi və bir kişinin Quran oxuduğunu eşidərək belə dedi: “Bu kimdir?” Ona deyildi: “Bu, Abdullah ibn Qeydir”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Ona Davud ailəsinə verilən səsin bənzəri verilmişdir”.

١٣٤٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، وَحَمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، قَالَ : سَمِعْتُ طَلْحَةَ الْبَايَاقِيَّ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْسَجَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْبِرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يُحَدِّثُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : زَيُّوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ.

1087. (1342). ...Rəvayət edilir ki, Bəra ibn Azib ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Qurani səsinizlə bəzəyin!”

١٦١- بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ مِنَ اللَّيْلِ

161-ci fəsil: Gecə ibadətinə yatıb qalan haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٤٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ ، أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ ، وَعَبِيدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَحْبِرَاهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ ، فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الظُّهْرِ ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ.

1088. (1343). ...Rəvayət edilir ki, Ömər ibn əl-Xattab ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim adət etdiyi namaza və ya Quran oxunuşuna yatıb qalarsa, bunu Sübh namazı ilə Zöhr namazı arasında oxuyarsa, ona gecə vaxtı etmiş kimi savab yazılır”.

١٣٤٤- حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ الْجَعْفَرِيُّ ، عَنْ زَائِدَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ عَقْلَةَ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَتَى فِرَاشَهُ ، وَهُوَ يَتَوَيُّ أَنْ يَقُومَ فَيُصَلِّيَ مِنَ اللَّيْلِ ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنُهُ حَتَّى يُصْبِحَ ، كُتِبَ لَهُ مَا نَوَى ، وَكَانَ نَوْمُهُ صَدَقَةً عَلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ.

1089. (1344). ...Əbu əd-Dərdə ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Kim yatağına girdiyi zaman gecə qalxıb namaz qılacağına niyyət edərsə, sonra da yuxu ona qalib gələr və yatıb qalarsa, niyyət etdiyinin savabını qazanar və bu yuxu onun üçün Rəbbindən bir sədəqə olar”.

۱۶۶- باب ما جاء في : كم يُسْتَحَبُّ يُحْتَمُّ الْقُرْآنُ

162-ci fəsil: Quranın neçə günə xətm¹ edilməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۴۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَالِدٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَكِيمٍ بْنِ صَفْوَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : جَمَعْتُ الْقُرْآنَ ، فَقَرَأْتُهُ كُلَّهُ فِي لَيْلَةٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي أَحْسَى أَنْ يَطُولَ عَلَيْكَ الزَّمَانُ ، وَأَنْ تَمَّكَ ، فَافْرَأْهُ فِي شَهْرٍ ، فَقُلْتُ : دَعْنِي أَسْتَمْتِعَ مِنْ قُوَّتِي وَسَبَابِي ، قَالَ : فَافْرَأْهُ فِي عَشْرِ ، قُلْتُ : دَعْنِي أَسْتَمْتِعَ مِنْ قُوَّتِي وَسَبَابِي ، قَالَ : فَافْرَأْهُ فِي سَبْعٍ ، قُلْتُ : دَعْنِي أَسْتَمْتِعَ مِنْ قُوَّتِي وَسَبَابِي ، فَأَبَى .

1090. (1346). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Amr رضي الله عنه demişdir: “Mən Quranı bir gecə ərzində xətm etmişdim. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Qorxuram ki, müəyyən vaxtdan sonra usanasan. (Quranı) bir ay ərzində xətm et!” Mən dedim: “Qoy mən gücümdən və cavanlığımdan faydalanım”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Onda (Quranı) on gün ərzində xətm et!” Mən dedim: “Qoy mən gücümdən və cavanlığımdan faydalanaraq (Quranı) daha qısa müddətə xətm edim”. Allah Elçisi ﷺ dedi: “Onda (Quranı) bir həftə ərzində xətm et!” Mən dedim: “Qoy mən gücümdən və cavanlığımdan faydalanaraq (Quranı) daha qısa müddətə xətm edim”. O, razı olmadı”.

۱۳۴۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَالِدٍ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّيْخَرِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَمْ يَفُقْهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ .

1091. (1347). ...Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Üç gündən qısa müddətə Quranı xətm edən şəxs o qıraətdən heç nə başa düşməmişdir”.

۱۳۴۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقَى ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : لَا أَعْلَمُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ حَتَّى الصَّبَاحِ .

1092. (1348). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Mən Allahın Peyğəmbərinin ﷺ gecədən səhərə qədər bütün Quranı oxuduğunu bilmirəm”.

¹ Xətm – bitirmək, sona çatdırmaq, tam oxuyub bitirmək.

١٦٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ

163-cü fəsil: Gecə namazında olan qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٤٩ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ ، عَنْ أُمِّ هَانِيَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَتْ : كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ ، وَأَنَا عَلَى عَرِيضِي .

1093. (1349). ...Rəvayət edilir ki, Ummu Hani bint Əbu Talib رضي الله عنها demişdir: “Mən gecə vaxtı evimin hündür hissəsində ikən Peyğəmbərin ﷺ qiraətini eşidərdim”.

١٣٥٠ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ قُدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ جَسْرَةَ بِنْتِ دَجَاجَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ : قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَابِيَةَ حَتَّى أَصْبَحَ يُرَدِّدُهَا وَالآيَةَ : ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ .

1094. (1350). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Zərr رضي الله عنه demişdir: “Bir dəfə Peyğəmbər ﷺ gecə namazı boyunca bir ayəni səhərə qədər təkrarlamışdır: “**Əgər onlara əzab versən, sözsüz ki, onlar Sənin qullarıdır. Əgər onları bağışlasan, şübhəsiz ki, Sən Qüdrətli sən, Müdriksən!**” (əl-Maidə, 118).

١٣٥١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ الْأَحْنَفِ ، عَنْ صَلَةَ بْنِ زُفَرٍ ، عَنْ حَدِيثِهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى ، فَكَانَ إِذَا مَرَّ بَابِيَةَ رَحِمَةٍ سَأَلَ ، وَإِذَا مَرَّ بَابِيَةَ عَذَابٍ اسْتَجَارَ ، وَإِذَا مَرَّ بَابِيَةَ فِيهَا تَنْزِيَهُ لِلَّهِ سَبَّحَ .

1095. (1351). ...Huzeifə رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ (gecə namazında) rəhmət ayələrini oxuyanda Allahdan rəhmət istəyər, əzab ayələrini oxuduqda əzabdan Allaha sığınardı. Allahın pak və müqəddəs olması ilə əlaqəli ayələri oxuduqda Allahı təsbih (zıkr) edərdi.

١٣٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَارِثٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنْ قِرَاءَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : كَانَ يَمُدُّ صَوْتَهُ مَدًّا .

1096. (1353). ...Rəvayət edilir ki, Qatədə رضي الله عنه demişdir: “Mən Ənəs ibn Malikdən Allah Elçisinin ﷺ namazdakı qiraəti haqda soruşduqda o dedi: “Uzadılması lazım olan hərfləri uzadardı”.

۱۳۵۴ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيْبٍ ، عَنْ غُضَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ ، قَالَ : أَتَيْتُ عَائِشَةَ ، فَقُلْتُ أَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْهَرُ بِالْقُرْآنِ أَوْ يُخَافُ بِهِ ؟ قَالَتْ : رُبَّمَا جَهَرَ وَرُبَّمَا خَافَتْ ، قُلْتُ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي هَذَا الْأَمْرِ سَعَةً .

1097. (1354). ...Rəvayət edilir ki, Gudeyf ibn əl-Haris رحمته demişdir: “Mən Aişənin yanına gəlib dedim: “Allah Elçisi ﷺ Quranı səli oxuyardı, yoxsa səssiz?” O dedi: “Bəzən səli, bəzən də səssiz oxuyardı”. Mən dedim: “Allahu Əkbər! Bu işdə genişlik verən Allaha həmd olsun!”

۱۶۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الدُّعَاءِ إِذَا قَامَ الرَّجُلُ مِنَ اللَّيْلِ

164-cü fəsil: Gecə namazına qalxanın dua etməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۵۵ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ ، عَنْ طَاوُوسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَهَجَّدَ مِنَ اللَّيْلِ ، قَالَ : اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ ، أَنْتَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ ، وَلَكَ الْحَمْدُ ، أَنْتَ قِيَامُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ ، وَلَكَ الْحَمْدُ ، أَنْتَ الْحَقُّ ، وَوَعْدُكَ حَقٌّ ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ ، وَالنَّارُ حَقٌّ ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ ، وَ مُحَمَّدٌ حَقٌّ ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ ، وَإِلَيْكَ أُنَبْتُ ، وَبِكَ خَاصَمْتُ ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ ، فَأَعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ .

1098. (1355). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رحمتهما demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə vaxtı təhəccüd namazında¹ belə deyərdi: “Allahım, həmd yalnız Sənədir, həmd yalnız Sənədir, Sən göylərin, yerin və onlarda olanların nurusan! Sən göylərin, yerin və onlarda olanların Hamisisən! Həmd yalnız Sənədir, göylərin, yerin və onlarda olanların səltənəti Sənə məxsusdur! Həmd yalnız Sənədir, Sən göylərin və yerin Hökmdarısan! Həmd yalnız Sənədir! Sən Haqsan! Verdiyin vəd haqdır! Sənə qovuşmaq haqdır! Dediysin söz haqdır, Cənnət haqdır! Cəhənnəm haqdır! (Qiyamət) Saati haqdır! Peyğəmbərlər haqdır! Muhəmməd haqdır! Allahım, Sənə təslim oldum, Sənə iman gətirdim, Sənə təvəkkül etdim, tövbə edib Sənə döndüm, Sənin uğrunda mübarizə apardım və Sənin hökmünə üz tutdum! Əvvəl etdiyim, sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım (pis) əməllərimi bağışla! Əv-

¹ Yəni gecə namazı.

vələ çəkən də Sənsən, təxirə salan da Sənsən! İbadətə layiq məbud yalnız Sənsən, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, qüdrət və güc yalnız Səndədir!”¹

۱۳۵۵- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ الْأَحْوَلُ ، خَالَ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، سَمِعَ طَاوُوسًا ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ لِلتَّهَجُّدِ ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ .

1099. (1355m). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecə vaxtı təhəccüd namazını qılmaq üçün qalxdıqda... yuxarıdakı duanı qeyd etdi.

۱۳۵۶- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي أَزْهَرُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ : مَاذَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ بِهِ قِيَامَ اللَّيْلِ ؟ قَالَتْ : لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ شَيْءٍ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَحَدٌ قَبْلَكَ ، كَانَ يُكَيِّرُ عَشْرًا ، وَيُحَمِّدُ عَشْرًا ، وَيُسَبِّحُ عَشْرًا ، وَيَسْتَعْفِفُ عَشْرًا ، وَيَقُولُ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي ، وَبِتَعَوُّدٍ مِنْ ضَيْقِ الْمَقَامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

1100. (1356). ...Rəvayət edilir ki, Asim ibn Humejd رضي الله عنه demişdir: “Mən Aişədən soruşdum: “Peyğəmbər ﷺ gecə namazını nə ilə başlayardı?” Aişə dedi: “Sən elə şey haqda soruşdun ki, səndən qabaq heç kim bu haqda məndən soruşmayıb. O on dəfə təkbir (Allahu Əkbər), on dəfə təhmüd (Əlhəmdülilləh), on dəfə təsbih (Subhən-Allah) etdikdən sonra: “Allahım! Məni bağışla, məni doğru yola yönəlt, mənə ruzi yetir və mənə salamatlıq ver!”² deyər və Qiyamət gününün sıxıntılarından Allaha sığınardı”.

۱۳۵۷- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْيَمَامِيُّ ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ : بِمَ كَانَ يَسْتَفْتِحُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ ؟ قَالَتْ : كَانَ

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə, ləkəl-həmdü Əntə nu:rus-səmə:və:ti val-ərđi və mən fi:hinnə və ləkəl-həmdü, Əntə qayyə:mus-səmə:və:ti val-ərđi və mən fi:hinnə və ləkəl-həmdü, Əntə mə:likus-səmə:və:ti val-ərđi və mən fi:hinnə və ləkəl-həmdü, Əntəl-haqq və va'dukəl-haqq və liqə:ukəl-haqq və qaulukəl-haqq val-Cənnətu haqq van-Nə:ru haqq vas-sə:atu haqq van-nəbiyyu:nə haqq və Muhəmmədun haqq! Alla:hummə ləkə əsləmtu və bikə ə:məntu, aleykə təvəkkəltu və ileykə ənəbtu və bikə xa:səmtu və ileykə hə:kəmtu, fəğfirli: mə: qaddəmtu və mə: əxxartu və mə: əsrartu və mə: ə'ləntu, Əntəl-muqaddimu və Əntəl-muəxxiru lə: ilə:hə illə: ənt, lə: ilə:hə ğayruk və lə: həulə və lə: quvvətə illə: bik!

² Transkripsiyası: Alla:hummə-ğfirli: vahdini, varzuqni: vaa:fini:!”

يَقُولُ : اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيْلَ وَمِيكَائِيْلَ وَإِسْرَافِيْلَ ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ، اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ ، إِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ : احْفَظُوهُ : جِبْرِيْلُ : مَهْمُورَةٌ ، فَإِنَّهُ كَذَّابٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1101. (1357). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Sələmə ibn Abdur-Rahmən ؓ demişdir: “Mən Aişədən Peyğəmbərin ﷺ gecə namazını qılarkən namaza hansı dua ilə başladığı haqda soruşdum. O dedi: “O, belə deyərdi: “Cəbrailin, Mikailin və İsrafilin Rəbbi, göyləri və yeri yaradan, qeybdə və aşkarda olanı Bilən Allahım! İxtilafda olduqları şeylər barəsində bəndələrinin arasında Sən hökm verirsən. Baş vermiş ixtilafda məni Öz izninlə haqqa yönəlt! Həqiqətən, Sən doğru yola yönəldirsən!”¹

۱۶۵- باب ما جاء في كم يصلي بالليل

165-ci fəsil: Gecə namazının neçə rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۵۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، وَهَذَا حَدِيثٌ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي ، مَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ ، إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً ، يُسَلِّمُ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ ، وَيُؤَيِّرُ بَوَاحِدَةً ، وَيَسْجُدُ فِيهِنَّ سَجْدَةً ، بِقَدْرِ مَا يَقْرَأُ أَحَدَكُمْ حَمْسِينَ آيَةً ، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَدِّدُ مِنَ الْأَذَانِ الْأَوَّلِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

1102. (1358). ...Rəvayət edilir ki, Aişə ؓ “Bu, Əbu Bəkrin hədisidir” söyləyərək buyurmuşdur: "Peyğəmbər İşa namazından Sübh namazınadək on bir rükət qılar, hər iki rükətdən bir salam verər və sonda bunları bir rükət vitr namazı ilə tamamlayardı. Hər səcdəyə getdiyində başını qaldırmadan öncə sizdən birinizin əlli ayə oxuyacaq miqdarda səcdədə qalardı. Müəzzin Sübh namazının ilk azanını verib bitirdikdə isə ayağa qalxar və iki rükət qısa namaz qılardı”.

¹ Transkripsiyası: Alla:hummə, Rabbə Cibra:i:lə və Mi:kə:i:lə və İsrə:fi:lə fə:tiras-səmə:və:ti val-ərd, a:liməl-ğaybi vaş-şəhə:dəti Əntə təhkumu beynə ibə:dikə fi:mə: kə:nu: fi:hi yəxtəlifu:n! İhdini: liməxtulifə fi:hi minəl-həqqi bi iznikə innəkə lətəhdi: ilə: sirə:tim mustəqi:m!

۱۳۶۰- حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ تِسْعَ رَكَعَاتٍ .

1103. (1360). ...Aişə ر.ه.ع. rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ gecə doqquz rükət namaz qıladı.

۱۳۶۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ أَبُو عَبْدِ الْمَدِينِيِّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُثْبَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍ ، عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ ، فَقَالَا : ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكَعَةً ، مِنْهَا ثَمَانٍ ، وَيُوتَرُ بِثَلَاثٍ ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْفَجْرِ .

1104. (1361). ...Rəvayət edilir ki, Amir əş-Şabi ر.ه.ع. demişdir: “Mən Abdullah ibn Abbas və Abdullah ibn Ömərđən Allah Elçisinin ﷺ gecə namazı haqda soruşdum. Onlar dedilər: “Allah Elçisi ﷺ on üç rükət namaz qıladı. Onun səkkiz rükəti gecə namazı, üç rükət də Vitr namazı idi. Sübh namazından qabaq isə iki rükət qıladı”.

۱۳۶۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ عَاصِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ بْنُ ثَابِتِ الرُّبَيْعِيِّ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسِ بْنِ مَخْرَمَةَ ، أَخْبَرَهُ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : قُلْتُ : لِأَزْمَقَنَّ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ ، قَالَ : فَتَوَسَّدْتُ عَيْنَتَهُ ، أَوْ فُتَّطَطَّهُ ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ، ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ ، طَوِيلَتَيْنِ ، طَوِيلَتَيْنِ ، وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ، ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ، وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ، ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ، ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ، ثُمَّ أَوْتَرَ ، فَبَلَكَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكَعَةً .

1105. (1362). ...Rəvayət edilir ki, Zeyd ibn Xalid əl-Cuhəni ر.ه.ع. demişdir: “Mən öz-özümə: “Gecə Allah Elçisinin ﷺ necə namaz qıldığını güdəcəm” deyib onun evinin qapısının ağzını özümə yastıq edib gözləməyə başladım. Allah Elçisi ﷺ durub qısa iki rükət namaz qıldı. Sonra çox uzun iki rükət namaz qıldı. Sonra öncəki iki rükətdən qısa olan iki rükət qıldı. Sonra bundan öncəki iki rükətdən qısa olan iki rükət qıldı. Sonra bundan öncəki iki rükətdən qısa olan iki rükət qıldı. Sonra Vitr (tək) rükət namaz qıldı. Bunlar hamısı birlikdə on üç rükət etdi”.

۱۳۶۳- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عَيْسَى ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ ، أَنَّهُ نَامَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَهِيَ خَائِلَتُهُ ، قَالَ : فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوَسَادَةِ ، وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طَوْحَاهُ ، فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ ،

“Allaha daha yaxın olmaq üçün bir saat vardımı?” O dedi: “Bəli, bu, gecənin tam ortasıdır”.¹

۱۳۶۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ ، وَيُحْيِي آخِرَهُ .

1108. (1365). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Allah Elçisi ﷺ gecənin əvvəlində yatar, axırında isə oyaq olardı”.

۱۳۶۶ - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ الْعُمَانِيُّ ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حَمِيدٍ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ ، كُلِّ لَيْلَةٍ ، فَيَقُولُ : مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيهِ ؟ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ ؟ مَنْ يَسْتَعْفِفُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ ؟ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ ، فَلِلَّذَلِكَ كَانُوا يَسْتَجِيبُونَ صَلَاةَ آخِرِ اللَّيْلِ عَلَى أَوْلِيهِ .

1109. (1366). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bərəkəti bol və Uca olan Rəbbimiz hər gecənin son üçdəbirində (dünya səmasına) enir və belə buyurur: “Məndən istəyən varmı, ona istədiyini verim? Mənə dua edən varmı, onun duasına cavab verim? Məndən bağışlanma diləyən varmı, onu bağışlayım?” Bu, Sübh namazının daxil olduğu vaxta qədər davam edir”. Buna görə də səhabələr gecənin sonunda qılınan namazı gecənin əvvəlinə nisbətən daha çox xoşlayardılar.

۱۳۶۷ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ اللَّهُ يَمْهُلُ ، حَتَّى إِذَا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نَضْفُهُ أَوْ تُلْئَاهُ ، قَالَ : لَا يَسْأَلُ عِبَادِي عَنِّي ، مَنْ يَدْعُنِي أَسْتَجِبْ لَهُ ، مَنْ يَسْأَلُنِي أُعْطِهِ ، مَنْ يَسْتَعْفِفُنِي أَغْفِرْ لَهُ ، حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ .

1110. (1367). ...Rəvayət edilir ki, Rifaə əl-Cuhəni رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Həqiqətən, Allah gecənin yarısı və ya üçdəikisi keçəndək gözləyir. Sonra belə buyurur: “Qullarım Məndən qeyrisinə dua etməsintlər. Sübh çağınadək kim Mənə dua edərək Məndən bir şey istəyərsə, onun duasını qəbul edib istədiyini ona verərəm. Kim də Məndən bağışlanma diləyərsə, onu bağışlayaram!”

¹ Son cümlə səhih deyil.

۱۶۷- باب ما جاء فيما يُرعى أن يكفَى من قيام الليل

167-ci fəsil: Gecə namazı üçün kifayət edən ayə haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۶۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنْبَرٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، وَأَسْبَابُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ. قَالَ حَفْصُ فِي حَدِيثِهِ : قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ : فَلَقِيْتُ أَبَا مَسْعُودٍ وَهُوَ يَطُوفُ ، فَحَدَّثَنِي بِهِ.

1111. (1368). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Məsud رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Kim gecə vaxtı “əl-Bəqərə” surəsinin son iki ayəsini oxuyarsa, bu, ona kifayət edər”.¹

۱۳۶۹- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ.

1112. (1369). ...Əbu Məsud رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Kim gecə vaxtı “əl-Bəqərə” surəsinin son iki ayəsini oxuyarsa, bu, ona kifayət edər”.

۱۶۸- باب ما جاء في المصلي إذا نَعَسَ

168-ci fəsil: Namazda yuxusu gələn haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۷۰- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنْبَرٍ وَحَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ؛ جَمِيعًا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَرْفُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي ، إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعَسَ ، لَعَلَّهُ يَذْهَبُ لِيَسْتَغْفِرَ ، فَيَسُبُّ نَفْسَهُ.

1113. (1370). ...Rəvayət edilir ki, Aişə رضي الله عنها demişdir: “Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم belə buyurdu: “Birinizin yuxusu gəldikdə yuxusu gedənə qədər yatsın! Həqiqətən, o, yuxulu halda namaz qıldıqda bağışlanma dilədimi, özünü söydümü – bilməz”.

¹ Bu iki ayə insanı şeytandan və şeytan kimilərinin şərindən qoruyur.

١٣٧١- حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ ، فَرَأَى حَبِلاً مُمْدُودًا بَيْنَ سَارِيَتَيْنِ ، فَقَالَ : مَا هَذَا الْحَبْلُ ؟ قَالُوا : لِزَيْنَبَ تُصَلِّي فِيهِ ، فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ بِهِ ، فَقَالَ : خَلُّوهُ خَلُّوهُ ، لِيُصَلَّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ ، فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ.

1114. (1371). ...Ənəs ibn Malik ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ məscidə gələndə iki sütün arasında bağlanmış ip gördü və: “Bu ip nədir?” deyər soruşdu. Səhabələr dedilər: “Bu, namaz qıldıqda Zeynəbin yorulduqdan sonra bu ipə söykənərək namaza davam etməsi üçündür. Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Onu açın! Onu açın! Sizdən biri gümrah olduqda namaz qılsın, yorulduqda isə otursun”.

١٣٧٢- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ يَحْيَى بْنِ النَّضْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ ، فَاسْتَعَجَمَ الْقُرْآنَ عَلَى لِسَانِهِ ، فَلَمْ يَدْرِ مَا يَقُولُ ، اضْطَجَعَ .

1115. (1372). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Biriniz gecə vaxtı namaz qılmaq üçün durub Quran oxuduqda nə dediyini anlamırsa, uzanıb yatsın”.

١٦٩- بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ

169-cu fəsil: Evdə qılınan nafilə namazlar haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٧٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلَاةً ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ مِنْهَا نَصِيبًا ، فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا.

1116. (1376). ...Əbu Səid əl-Xudri ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Biriniz (məsciddə fərz) namazı qıldıqda evində namaz qılmaq üçün pay ayırsın. Həqiqətən, evdə qılacağı namaza görə Allah onun evinə xeyir verər”.

١٣٧٧- حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تَتَّخِذُوا بُيُوتَكُمْ قُبُورًا.

1117. (1377). ...Rəvayət edilir ki, İbn Ömər رضي الله عنه demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Evlərinizi qəbiristanlığa çevirməyin!”

۱۳۷۸- حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ حَزْمِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّمَا أَفْضَلُ ؟ الصَّلَاةُ فِي بَيْتِي أَوْ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ ؟ قَالَ : أَلَا تَرَى إِلَى بَيْتِي ؟ مَا أَقْرَبَهُ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَلَأَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ فِي الْمَسْجِدِ ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً.

1118. (1378). ...Rəvayət edilir ki, Həram ibn Həkimin əmisi Abdullah ibn Səd رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisindən ﷺ soruşdum: “Evimdə qıldığım namaz daha fəzilətlidir, yoxsa məsciddə?” O dedi: “Görmürsənmi, mənim evim məscidə necə yaxındır? Fərz namazlarından başqa evimdə qıldığım namaz mənim üçün məsiddə qılınan namazdan daha sevimidir”.

۱۷۰- بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الضُّحَى

170-ci fəsil: Duha namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۷۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْنَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، قَالَ : سَأَلْتُ فِي زَمَنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، وَالتَّاسِ مُتَوَافِرُونَ ، أَوْ مُتَوَافُونَ ، عَنْ صَلَاةِ الضُّحَى ، فَلَمْ أَجِدْ أَحَدًا يُخْبِرُنِي أَنَّهُ صَلَاةٌ ، يَعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، غَيْرَ أُمِّ هَانِي ، فَأَخْبَرْتَنِي أَنَّهُ صَلَاةٌ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ.

1119. (1379). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əl-Haris رضي الله عنه demişdir: “Mən Osman ibn Əffanın dövründə insanların çox olduğu bir yerdə Duha namazı haqda soruşdum. Duha namazı haqda mənə Ummu Hanidən başqa heç kim bir şey demədi. Ummu Hani mənə Peyğəmbərin ﷺ Duha namazını səkkiz rükət qıldığını xəbər verdi.

۱۳۸۱- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانَةُ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّشَكِيِّ ، عَنْ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ ، قَالَتْ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ : أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى ؟ قَالَتْ : نَعَمْ ، أَرْبَعًا ، وَيَزِيدُ مَا شَاءَ اللَّهُ.

1120. (1381). ...Rəvayət edilir ki, Muaviyə əl-Adəvi رضي الله عنه demişdir: “Mən Aişədən soruşdum: “Peyğəmbər ﷺ Duha namazını qıldımı?” O dedi: “Bəli. O, Duha namazını dörd rükət qıladı. Allahın istədiyini qədər də artırardı”.

171-ci fəsil: İstixarə¹ namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٣٨٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي ، قَالَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ : إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ ، فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْقَرِيبَةِ ، ثُمَّ لِيَقُلْ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ ، فَيَسِّرْهُ لِي ، مَا كَانَ مِنْ شَيْءٍ ، خَيْرًا لِي فِي دِينِي ، وَمَعَاشِي ، وَوَعَايَةِ أَمْرِي ، أَوْ خَيْرًا لِي فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَأَجَلِهِ ، فَأَقْدِرْهُ لِي ، وَيَسِّرْهُ لِي ، وَبَارِكْ لِي فِيهِ ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ ، يَقُولُ مِثْلَ مَا قَالَ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى ، وَإِنْ كَانَ شَرًّا لِي ، فَاصْرِفْهُ عَنِّي ، وَاصْرِفْهُ عَنِّي ، وَأَقْدِرْ لِي الْخَيْرَ خَيْرًا مِمَّا كَانَ ، ثُمَّ رَضِيَ بِهِ.

1121. (1383). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Qurandakı surələri bizə öyrətdiyi kimi istixarə duasını da bizə öyrədib deyərdi: “Sizdən biriniz bir işə başlamaq istədikdə fərz namazlarından əlavə iki rükət namaz qılsın və desin: “Allahım, Səndən Öz elminlə mənə xeyir verməyini diləyirəm və Öz qüdrətinlə mənə qüdrət verməyini diləyirəm! Səndən Sənin böyük lütfünü diləyirəm! Sənin (hər şeyə) qüdrətin çatır, mənimsə qüdrətim çatmır. Sən (hər şeyi) bilirsən, mən isə bilmirəm. Qeybləri bilən Sənsən! Allahım, bu iş (adını çəkir) mənim üçün dinimdə, yaşayışmda və işimin sonunda (yaxud deyir: dünyam və axirətim üçün) xeyirlidirsə, onu mənə nəşib et, asanlaşdır, sonra da onu mənim üçün bərəkətli et! Bu iş mənim üçün... Sonra əvvəldə dediklərini təkrar edir... Dinimdə, yaşayışmda və işimin sonunda (yaxud deyir: dünyam və axirətim üçün) zərərlidirsə, onu məndən, məni də ondan uzaq et! Harada olsa, mənə xeyir nəşib et, sonra məni ondan razı sal!”²

¹ İstixarə - hər hansı bir işə başlamaq istədikdə Allahdan bu işin xeyirli olub-olmadığı uğur diləyərək xüsusi namaz qılmaq.

² Transkripsiyası: Alla:hummə, inni: əstəxi:rukə bi ilmikə va əstəqdirukə bi qudratikə va əs əlukə min fədləkəl-azi:m, fəinnəkə təqdiru va lə: əqdir va tə'ləmu va lə: ə'ləm va əntə allə:mul-guyu:b! Alla:hummə, in kuntə tə'ləmu hə:zəl-əmra (fəyusəmm:hi), mə: kə:nə min şey in xayrun li: fi: di:ni: va məə:şi: va a:qibəti əmri: əu xayran li fi: a:cilili əmri:, fəqdurhu li: va yəssirhu li:, va bərik li: fi:h! Va in kuntə tə'ləmu... va in kə:nə şərran li: fəsrifhu anni: vasrifni: anhu vaqdur liyəl-xayra həysu mə: kə:nə, summə ərdini: bih!

172-ci fəsil: Hacət namazı¹ haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۸۵ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُنْصَوِّرٍ بِنِ سَيَّارٍ ، حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْمَدِينِيِّ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ حُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ حُنَيْفٍ ، أَنَّ رَجُلًا ضَرَبَ الْبَصَرَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : ادْعُ اللَّهَ لِي أَنْ يُعَافِيَنِي ، فَقَالَ : إِنْ شِئْتَ أَخَرْتُ لَكَ وَهَوَّ خَيْرٌ ، وَإِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ ، فَقَالَ : ادْعُهُ ، فَأَمَرُهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ ، وَيُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ ، وَيَدْعُوَ بِحَدَا الدُّعَاءِ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ ، وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ ، يَا مُحَمَّدُ ، إِيَّيْ قَدْ تَوَجَّهْتُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ لِتُقْضَى ، اللَّهُمَّ فَسْتَعِذْ بِي.

1122. (1385). ...Osman ibn Huneyf ﷺ rəvayət edir ki, gözündən zədə alan bir kişi Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib dedi: "Allaha dua et ki, mənə şəfa versin". Peyğəmbər ﷺ dedi: "İstəyirsənsə, bu xəstəliyinin mükafatını sənin üçün Axirətə saxlayım, istəyirsənsə də, dua edirəm". Kişi dedi: "Dua et!" Peyğəmbər ﷺ ona gözəl şəkildə dəstəmaz almağı və iki rükət namaz qılaraq belə dua etməyi əmr etdi: "Allahım, Səndən istəyirəm və rəhmət peyğəmbəri olan Muhəmmədin (duası) vasitəsilə Sənə yönəlirəm! Ey Muhəmməd, bu ehtiyacımdan ötrü Sənin yardımınla Rəbbimə yönəldim. Allahım, Muhəmmədi mənə şəfaətçi et!"

173-cü fəsil: Təsbih namazı² haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۸۶ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو عَيْسَى الْمَسْرُوقِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ ، مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ ، عَنْ أَبِي زَافِعٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ : يَا عَمَّ ، أَلَا أَحْبَبُكَ ، أَلَا أَنْفَعُكَ ، أَلَا أَصْلَحُكَ ؟ قَالَ : بَلَى ، يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : فَصَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ، تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ ، فَإِذَا انْقَضَتِ الْقِرَاءَةُ ، فَقُلْ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ، حَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ، قَبْلَ أَنْ تَرُكَعَ ، ثُمَّ ارْكَعْ فَفُئِلْهَا عَشْرًا ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَفُئِلْهَا عَشْرًا ، ثُمَّ اسْجُدْ فَفُئِلْهَا عَشْرًا ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَفُئِلْهَا عَشْرًا ، ثُمَّ ارْكَعْ رَكَعَاتٍ ، فَلَوْ كَانَتْ ذُنُوبُكَ مِثْلَ رَمْلِ عَالِيحِ عَفْرَهَا اللَّهُ لَكَ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ بِفُئِلْهَا فِي يَوْمٍ ؟ قَالَ : فُئِلْهَا فِي جُمُعَةٍ ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ ، فَفُئِلْهَا فِي شَهْرٍ ، حَتَّى قَالَ : فَفُئِلْهَا فِي سَنَةٍ.

¹ Peyğəmbər ﷺ sağ ikən onun yanına gəlib onun yanında Allahdan Peyğəmbərin ﷺ onun üçün şəfataçı olmasını istəyirdilər. Yəni Peyğəmbərin ﷺ özü ilə yox, onun duası ilə şəfaət istəyirdilər. Peyğəmbərin ﷺ ölümündən sonra isə bu vasitə icazəli deyil.

² Təsbih və ya təsəbih namazı tərkibində zikrlər olan dörd rükətli nafilə namazdır.

1123. (1386). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Rafi ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ Abbasa dedi: “Ey əmim, sənə hədiyyə verimmi? Sənə faydalı olummu? Səninlə qohumluq əlaqələrimi möhkəmləndirimm?” Abbas dedi: “Bəli, ey Allahın Elçisi!” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Dörd rükət namaz qıl! Hər rükətində “əl-Fatihə” surəsini və başqa bir surə oxu! Oxuyub qurtardıqdan sonra rukudan qabaq on beş dəfə: “Subhə:n-Alla:hi vəlhəmdulillə:hi və lə: ilə:hə illəlla:hu və Alla:hu Əkbər!”- de! Sonra ruku et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra rukudan qalx, dikəl, on dəfə bu duanı de! Sonra səcdə et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra səcdədən qalx və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra bir daha səcdə et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra başını qaldır və ayağa durmazdan qabaq on dəfə bu duanı de! Hər rükətdə duaların sayı yetmiş beş olmaqla dörd rükətdə bu duanın sayı üç yüz etsin. Əgər sənin günahların dənizin qumları qədər olsa belə, Allah onları sənə bağışlayar”. Abbas dedi: “Ey Allahın Elçisi, əgər bir kəs bunu bir gün deməsə necə?” Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Bunu həftədə bir dəfə, edə bilməsən, ayda bir dəfə, onu da edə bilməsən, ildə bir dəfə de!”

۱۳۸۷- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشِيرِ بْنِ الْحَكَمِ النَّيْسَابُورِيُّ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ أَبِي هَانٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ : يَا عَبَّاسُ ، يَا عَمَّاهُ ، أَلَا أُعْطِيكَ ، أَلَا أُتَمِّنُّكَ ، أَلَا أُحِبُّوكَ ، أَلَا أَفْعَلُ لَكَ عَشْرَ خِصَالٍ ، إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ذُنُوبَكَ ، أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ ، وَقَدِيمُهُ وَحَدِيثُهُ ، وَخَطَأُهُ وَعَمْدُهُ ، وَصَغِيرُهُ وَكَبِيرُهُ ، وَسِرُّهُ وَعَلَانِيَتُهُ ، عَشْرُ خِصَالٍ : أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ ، فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي أَوَّلِ رَكَعَةٍ قُلْتَ وَأَنْتَ قَائِمٌ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ، ثَمَّسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ، ثُمَّ تَرَكِعَ فَتَقُولُ وَأَنْتَ رَاكِعٌ عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرَّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، فَذَلِكَ حَمْسَةٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ ، تَفْعَلُ فِي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ، إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ عُمْرِكَ مَرَّةً .

1124. (1387). ...İbn Abbas رəvayət edir ki, bir dəfə Allah Elçisi ﷺ əmisi Abbasa ؓ dedi: “Ey əmim Abbas, sənə elə var-dövlət, bəxşiş verimmi ki, ona əməl etdikdə Allah sənin on xislətini (nöqsan, qüsur, eyib) - əvvəldə və sonda, keçmişdə və hal-hazırda, qəsdən və səhvən, kiçik və böyük, gizləndə və aşkarda olan günahlarını bağışlasın? Dörd rükət namaz qıl! Hər rükətində “əl-Fatihə” surəsini və başqa bir surə oxu! Birinci rükətdə

surələri oxuyub qurtardıqdan sonra qiyamda on beş dəfə: “Subhə:n-Alla:hi vəlhəmdulillə:hi və lə: ilə:hə illəlla:hu və Alla:hu Əkbər!”- de! Sonra ruku et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra rukudan qalx, dikəl, (qiyamda) on dəfə bu duanı de! Sonra səcdə et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra başını səcdədən qaldır və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra bir daha səcdə et və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Sonra başını səcdədən qaldır və (o vəziyyətdə) on dəfə bu duanı de! Hər rükət əsnasında duaların cəmi sayı yetmiş beş olmaqla dörd rükətdən ibarət namaz qıl! İmkan daxilində gündə bir dəfə, yaxud həftədə bir dəfə, yaxud ayda bir dəfə, yaxud da ömründə bir dəfə olsa belə, bu namazı qıl!”

۱۷۴- باب ما جاء في ليلة التّصنّف من شَعْبَانَ

174-cü fəsil: Şaban ayının ortasında olan gecə haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۹۰- حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ رَاشِدِ الرَّثَلِيِّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنِ ابْنِ لَهْيَعَةَ ، عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ أَيْمَنَ ، عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرَبٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ التّصْنِفِ مِنْ شَعْبَانَ ، فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ ، إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ.

1125. (1390). ...Əbu Musa əl-Əşari رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi صلى الله عليه وسلم belə buyurmuşdur: “Həqiqətən, Şaban ayının ortasında olan gecə olduqda Allah (yaratdıqlarına) baxar, müşrik və ya küsülü qalanlardan¹ başqa bütün yaratdıqlarını bağışlayar”.

۱۷۵- باب ما جاء في الصَّلَاةِ وَالسُّجُودِ عِنْدَ الشُّكْرِ

175-ci fəsil: Şükür namazı və səcdəsi haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۹۲- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُمَرَ بْنِ صَالِحِ الْمِصْرِيِّ ، أَحْبَبْنَا أَبِي ، أَحْبَبْنَا ابْنَ لَهْيَعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ السَّهْمِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُشِّرَ بِحَاجَةٍ فَخَرَّ سَاجِدًا.

1126. (1392). ...Ənəs ibn Malik رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər صلى الله عليه وسلم müəyyən bir ehtiyacının yerinə yetirilməsi ilə müjdələndi və şükür səcdəsi etdi.

¹ Yəni heç bir şəri səbəb olmadan düşmənçilik edərək küsülü qalanlardan başqa.

۱۳۹۳ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : لَمَّا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ حَرَّ سَاجِدًا .

1127. (1393). ...Abdur-Rahmən ibn Kəb ibn Malik رəvayət edir ki, Allah onun atasının tövbəsini qəbul etdikdə atası şükür əlaməti olaraq səcdə etmişdi.¹

۱۳۹۴ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ الْحُرَّاعِيُّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلْمِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ بَكَّارِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَاهُ أَمْرٌ يَسْرُهُ أَوْ يُبْشِرُ بِهِ ، حَرَّ سَاجِدًا ، شُكْرًا لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى .

1128. (1394). ...Əbu Bəkrə رəvayət edir ki, Peyğəmbəri sevindirən və ya müjdə olan bir xəbər eşitdikdə bərəkəti bol və Uca olan Allaha şükür əlaməti olaraq səcdə edərdi.

۱۷۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ الصَّلَاةَ كَفَّارَةٌ

176-cı fəsil: Namazın günahlara kəffarə olması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۹۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ ، وَسُقْيَانُ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغْبِرَةِ التَّمِمْيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ الْوَالِجِيِّ ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنِ الْحَكَمِ الْفَزَارِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : كُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا ، يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِمَا شَاءَ مِنْهُ ، وَإِذَا حَدَّثَنِي عَنْهُ غَيْرُهُ ، اسْتَحْلَفْتُهُ ، فَإِذَا حَلَفَ صَدَقْتُهُ ، وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ حَدَّثَنِي ، وَصَدَّقَ أَبُو بَكْرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا مِنْ رَجُلٍ يُدْنِبُ ذَنْبًا ، فَيَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ الوُضُوءَ ، ثُمَّ يُصَلِّي رُكْعَتَيْنِ ، وَقَالَ مِسْعَرٌ : ثُمَّ يُصَلِّي فَيَسْتَعْفِرُ اللَّهَ ، إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ .

1129. (1395). ...Rəvayət edilir ki, Əli ibn Əbu Talib demişdir: “Mən Allah Elçisindən bir hədis eşitdikdə Allah o hədislə məni istədiyini şəkildə faydalandırırdı. Bir nəfər mənə hədis danışanda ona and içdirirdim. Əgər and içirdisə, ona inanırdım. Bir dəfə Əbu Bəkr mənə bir hədis danışdı.

¹ Uca Allah buyurur: “Geri qalmış üç nəfəri də bağışladı. Hətta yer üzü öz genişliyinə baxmayaraq onlara dar gəlmiş, ürəkləri kədərdən sıxılmış və yəqin bilmişdilər ki, Allahın əzabından, ancaq Onun Özünə sığınmaqdan başqa çarələri yoxdur. Sonra Allah peşman olsunlar deyə onların tövbəsini qəbul etdi. Həqiqətən, Allah tövbələri qəbul Edəndir, Rəhmlidir” (ət-Tövbə, 118).

Əbu Bəkr düz danışan idi, o, belə dedi: “Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Günah etdikdən sonra gözəl şəkildə dəstəmaz alaraq iki rükət namaz qılıb Allahdan bağışlanma diləyən elə bir kişi yoxdur ki, Allah onu bağışlamasın”.

۱۳۹۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ ، أَحْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ ، عَنْ سُهَيْبَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَطْنَهُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُفْيَانَ التَّقْفِيِّ ، أَنَّهُمْ غَزَوْا غَزْوَةَ السَّلَاسِلِ ، فَفَاتَهُمُ الْعَزْوُ ، فَرَابَطُوا ، ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى مُعَاوِيَةَ ، وَعِنْدَهُ أَبُو أُيُوبَ ، وَعُثْمَةُ بْنُ عَامِرٍ ، فَقَالَ عَاصِمٌ : يَا أَبَا أُيُوبَ ، فَاتَنَا الْعَزْوُ الْعَامَ ، وَقَدْ أَخْبَرْتَنَا أَنَّهُ مَنْ صَلَّى فِي الْمَسَاجِدِ الْأَرْبَعَةِ ، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ ، فَقَالَ : يَا ابْنَ أَخِي ، أَدُلُّكَ عَلَى أَيْسَرَ مِنْ ذَلِكَ ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ تَوَضَّأَ كَمَا أَمَرَ ، وَصَلَّى كَمَا أَمَرَ ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ عَمَلٍ ، أَكْذَلِكَ يَا عُثْمَةُ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

1130. (1396). ...Asim ibn Sufyan əs-Səqafi رəvayət edir ki, onlar (Muaviyənin dövründə baş vermiş) Sələsil döyüşündə iştirak etməyib, atlarını sərhəddə bağlı saxlamışdılar (sərhəddə məskən salaraq yerləşmişdilər). Onlar bu əməllərini günah sayıb peşman halda Muaviyənin yanına qayıtdılar. Əbu Əyyub və Uqbə ibn Amir də Muaviyənin yanında idi. Asim dedi: “Ey Əbu Əyyub, builki döyüşü ötürdük. Bizə çatıb ki: “Kim bu dörd məsciddə (Məkkə, Mədinə, Qüds və Quba) namaz qılırsa, günahları bağışlanar. Əbu Əyyub dedi: “Ey qardaşoğlu, sənə bundan daha asanını xəbər verimmi? Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: “Kim əmr olunduğu kimi gözəl şəkildə dəstəmaz alar, əmr olunduğu kimi namaz qılırsa, keçmiş günahları bağışlanar”. Elədimmi, ey Uqbə?” Uqbə ibn Amir dedi: “Bəli”.

۱۳۹۷ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ ، حَدَّثَنِي ابْنُ شَهَابٍ ، عَنْ عَمِّهِ ، حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قُرْوَةَ ، أَنَّ عَامِرَ بْنَ سَعْدٍ أَحْبَرَهُ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَانَ بْنَ عُمْرَانَ يَقُولُ : قَالَ عُثْمَانُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ بَيْنَاءٌ أَحَدِكُمْ نَهْرٌ يَجْرِي ، يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ حَمْسَ مَرَّاتٍ ، مَا كَانَ يُبْقِي مِنْ ذَنْبِهِ ؟ قَالَ : لَا شَيْءَ ، قَالَ : فَإِنَّ الصَّلَاةَ تُدْهِبُ الذُّنُوبَ كَمَا يُدْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَنَ .

1131. (1397). ...Rəvayət edilir ki, Osman demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Əgər sizdən birinizin həyatının önündən çay axsaydı, o da hər gün bu çayda beş dəfə yuyunsaydı, deyin görüm, onun (bədənində olan) çirkəbdən bir şey qalardımı?” Səhabələr: “(Onun bədənindəki çirkəbdən) heç nə qalmazdı”- deyə cavab verdikdə Allah

Elçisi ﷺ buyurdu: “Həqiqətən, su çirkabı silib apardığı kimi namaz da günahları silib aparır”.

۱۳۹۸ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عَلِيَّةَ ، عَنْ سَلِيمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ ، يُعْنِي مَا دُونَ الْفَاحِشَةِ ، فَلَا أُدْرِي مَا بَلَغَ ، غَيْرَ أَنَّهُ دُونَ الزِّنَا ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ : **{وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِنُ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّاكِرِينَ}** فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلَيْ هَذِهِ ؟ قَالَ : لِمَنْ أَخَذَ بِهَا .

1132. (1398). ...Abdullah ibn Məsud ﷺ rəvayət edir ki, bir kişi bir qadına qarşı zina olmadan pis hərəkət etdi və Peyğəmbərin ﷺ yanına gəlib bunu ona söylədi. Pak və Müqəddəs olan Allah da **“Gündüzün iki başında (əvvəlində və axırında) və gecənin bəzi saatlarında namaz qıl! Həqiqətən, yaxşı işlər pis əməlləri silib aparır. Bu, yada salanlar üçün bir xatırlatmadır”** (Hud, 114) - ayəsini nazil etdi. Həmin kişi soruşdu: “Ey Allahın Elçisi! Bu yalnız mənə aiddir?” O buyurdu: “Belə bir əməl edən hər kəsə aiddir”.

۱۷۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَرْضِ الصَّلَاةِ الْخُمْسِ وَالْمُحَافَظَةِ عَلَيْهَا

177-ci fəsil: Vacib olan beş namazı qılan və onları qoruyan haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۳۹۹ - حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ ، أَحْبَبْتَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ خُمْسِينَ صَلَاةً ، فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ ، حَتَّى آتَى عَلَيَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَقَالَ مُوسَى : مَاذَا افْتَرَضَ رَبُّكَ عَلَيَّ أُمَّتِكَ ؟ قُلْتُ : فَرَضَ عَلَيَّ خُمْسِينَ صَلَاةً ، قَالَ : فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ ، فَارْجِعْ رَبِّي ، فَوَضَعَ عَنِّي شَطْرَهَا ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى ، فَأَحْبَبْتُهُ ، فَقَالَ : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ ، فَارْجَعْتُ رَبِّي ، فَقَالَ : هِيَ خُمْسٌ وَهِيَ خُمْسُونَ ، لَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى ، فَقَالَ : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَقُلْتُ : قَدْ اسْتَحْبَبْتُ مِنْ رَبِّي .

1133. (1399). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Allah ümmətimə əlli (vaxt) namazı vacib etdi. Mən oradan qayıtdıqda Musanın ﷺ yanına gəldim. Musa dedi: “Sənin Rəbbin ümmətinə nəyi vacib etdi?” Mən dedim: “Mənə əlli (vaxt) namazı vacib etdi”. O dedi: “Rəbbinin yanına qayıt! Sənin ümmətin buna tab gətirə bilməyəcək!” Mən Rəbbimin yanına qayıtdım və mənə bunun yarısı vacib

edildi. Sonra mən Musanın ﷺ yanına qayıtdım və bunları ona xəbər verdim. O dedi: “Rəbbinin yanına qayıt! Sənin ümmətin buna tab gətirə bilməyəcək!” ...O dedi: “Onlar beş vaxtdır, lakin əlli vaxta bərabərdir. Mənim dərgahımda hökm dəyişilməz”. Mən Musanın ﷺ yanına qayıtdıqda o dedi: “Rəbbinin yanına qayıt!” Mən dedim: “Artıq mən Rəbbimdən həya edirəm”.

۱۴۰۰ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُصْمٍ أَبِي غُلْوَانَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أَمَرَ نَبِيُّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِينَ صَلَاةً ، فَتَنَزَّلَ رَبُّكُمْ أَنْ يَجْعَلَهَا خَمْسَ صَلَوَاتٍ .

1134. (1400). ...Rəvayət edilir ki, İbn Abbas رضى الله عنه demişdir: “Sizin Peyğəmbərə ﷺ əlli vaxt namaz əmr edildi, sonra Rəbbiniz bunu beş vaxt namaza endirdi”.

۱۴۰۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنِ ابْنِ مَرْيَمَ ، عَنِ الْمُحَدِّثِ ، عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : خَمْسَ صَلَوَاتٍ أَفْتَرَضَهُنَّ اللَّهُ عَلَى عِبَادِهِ ، فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ لَمْ يَنْتَقِصْ مِنْهُنَّ شَيْئًا ، اسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِنَّ ، فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَهْدًا أَنْ يُدْجِلَهُ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ قَدْ انْتَقَصَ مِنْهُنَّ شَيْئًا ، اسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِنَّ ، لَمْ يَكُنْ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ ، إِنْ شَاءَ عَذْبُهُ ، وَإِنْ شَاءَ عَقَرَ لَهُ .

1135. (1401). ...Rəvayət edilir ki, Ubadə ibn əs-Samit رضى الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Allah qullarına beş vaxt namazı vacib etdi. Kim bu namazlardan bir şey naqisləşdirmədən və haqqını dəyərsiz hesab etmədən gələrsə, Allah Qiyamət günü onu Cənnətə salacağını vəd etmişdir. Kim bu namazlardan bir şey naqisləşdirər və haqqını dəyərsiz hesab edərək gələrsə, onun üçün Allah qatında heç bir vəd yoxdur. İstəsə, ona əzab verər, istəsə də, onu bağışlayar”.

۱۴۰۲ - حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمَصْرِيُّ ، أَحْبَبَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبِرِيِّ ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَعْرٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ ، دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ ، فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ، ثُمَّ عَقَلَهُ ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ : أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ ؟ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئٌ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ ، قَالَ : فَقَالُوا : هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَّكِي ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : قَدْ أَجَبْتُكَ ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : يَا مُحَمَّدُ ، إِنِّي سَأَلْتُكَ وَمَشْتَدُّ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ ، فَلَا تُجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ ، فَقَالَ : سَلْ مَا بَدَا لَكَ ، قَالَ الرَّجُلُ : نَشَدْتُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ ، اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، قَالَ : فَأَنْشُدُكَ اللَّهَ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، قَالَ : فَأَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ ؟ فَقَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، قَالَ : فَأَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِنَا ، فَتَقْسِمَهَا عَلَيَّ فُقَرَائِنَا ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، فَقَالَ الرَّجُلُ : آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ ، وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي ، وَأَنَا ضِمَامُ بَنِي ثَعْلَبَةَ ، أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ .

1136. (1402). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Malik ؓ demişdir: “Biz məsciddə oturduğumuz zaman bir kişi dəvənin üstündə oraya yaxınlaşdı. Kişi dəvəni məsciddə dizi üstə çökdürdükdən sonra onu buxovladı, sonra da onlara: “Mühəmməd hansınızdır?”– deyə soruşdu. Bu vaxt Allah Elçisi ﷺ onların arasında söykənib oturmuşdu. Onlar: “(Axtardığın adam) söykənib oturan bu ağbəniz kişidir”– dedilər. (Kişi): “Ey Abdulmuttəlibin oğlu!”– deyə müraciət etdi. Peyğəmbər ﷺ: “Səni eşidirəm”– deyə buyurdu. (Kişi) dedi: “Ey Mühəmməd, mən səndən (bəzi şeylər) soruşacağam və sənə çox çətin suallar verəcəyəm, bu sənə ağır gəlməsin”. Allah Elçisi ﷺ ona: “İstədiyini soruş”– deyə buyurdu. Kişi dedi: “Səni and verirəm sənənin və səndən əvvəlkilərin Rəbbinə, (de görüm) səni bütün insanlara Allahı (elçi) göndərdi?” Allah Elçisi ﷺ: “Allahım (şahiddir ki), belədir!”– deyə buyurdu. Kişi dedi: “Səni and verirəm Allaha, (de görüm) gecə və gündüz beş vaxt namaz qılmağımızı sənə Allahı əmr etdi?” Allah Elçisi ﷺ: “Allahım (şahiddir ki), belədir!”– deyə buyurdu. Kişi dedi: “Səni and verirəm Allaha, (de görüm) ilin bu (bəlli) ayında oruc tutmağımızı sənə Allahı əmr etdi?” Allah Elçisi ﷺ: “Allahım (şahiddir ki), belədir!”– deyə buyurdu. Kişi dedi: “Səni and verirəm Allaha, (de görüm) varlılarımızdan sədəqə alıb kasıblarımıza paylamağı sənə Allahı əmr etdi?” Allah Elçisi ﷺ: “Allahım (şahiddir ki), belədir!”– deyə buyurdu. Kişi dedi: “Mən sənənin gətirdiyinə iman etdim, mən qövümümün sənənin yanına göndərdiyi elçisiyəm, mən Səd ibn Bəkr oğullarının qardaşı Dimam ibn Sələbəyəm”.

١٤٠٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارِ الْحُمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا ضُبَارَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السُّلَيْكِ ، أَحْبَرَنِي دُوَيْدُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنِ الثُّمَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيْبِ : إِنَّ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِجْعَةَ أَحْبَرَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : افْتَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ حَمْسَ صَلَوَاتٍ ، وَعَهَدْتُ عِنْدِي عَهْدًا ، أَنَّهُ مَنْ حَافِظٌ عَلَيْهِمْ لَوْفِيهِمْ ، أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِمْ فَلَا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي .

1137. (1403). ...Əbu Qatədə ibn Rabi ؓ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Allah ﷻ buyurur: “Sənənin ümmətinə beş vaxt namazı vacib

etdim. Mən onları vaxtında qılanı Cənnətə salacağıma dair dərgahımda əhd etdim. Onları vaxtında qılmayanın isə dərgahımda heç bir əhdi yoxdur”.

۱۷۸- باب ما جاء في فضل الصلاة في المسجد الحرام ومسجد النبي صلى الله عليه وسلم

178-ci fəsil: Haram məscidində (Kəbədə) və Peyğəmbərin ﷺ məscidində qılan namazın fəziləti haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۰۴- حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ ، أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ رِيَّاحٍ ، وَعُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي ، أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ .

1138. (1404). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Mənim məscidimdə qılan namaz Məscidul-Həram istisna olmaqla başqa yerdə qılan min namazdan daha fəzilətlidir”.

۱۴۰۵- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنْمِرٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا ، أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَسَاجِدِ ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ .

1139. (1405). ...Əbu Hureyra ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Mənim bu məscidimdə qılan namaz Məscidul-Həram istisna olmaqla başqa məscidlərdə qılan min namazdan daha fəzilətlidir”.

۱۴۰۶- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُسَيْدٍ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي ، أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ ، وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ، أَفْضَلُ مِنْ مِئَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ .

1140. (1406). ...Cabir ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurmuşdur: “Mənim məscidimdə qılan namaz Məscidul-Həram istisna olmaqla başqa yerdə qılan min namazdan daha fəzilətlidir. Məscidul-Həramda qılan namaz isə digər yerlərdə qılan yüz min namazdan daha fəzilətlidir”.

۱۷۹- بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ

179-cu fəsil: Beytul-Məqdisdə¹ qılınan namazın fəziləti haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۰۸- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجُهْمِ الْأَمَّاطِيُّ ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ ، عَنْ أَبِي رَزَعَةَ السَّبْيَانِيِّ ، يَحْيَى بْنُ أَبِي عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الدَّبَلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَمَّا فَرَعَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ مِنْ بِنَاءِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ ، سَأَلَ اللَّهَ ثَلَاثًا : حُكْمًا يُصَادَفُ حُكْمُهُ ، وَمُلْكًا لَا يُبْغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ ، وَأَلَّا يَأْتِيَ هَذَا الْمَسْجِدَ أَحَدٌ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ فِيهِ ، إِلَّا خَرَجَ مِنْ دُؤُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَمَّا اثْنَتَانِ فَقَدْ أُعْطِيَهُمَا ، وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ أُعْطِيَ الثَّالِثَةَ.

1141. (1408). ...Abdullah ibn Amr رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Davudun oğlu Süleyman عليه السلام Beytul-Məqdisi (Qüds məscidini) tikəndə Allahdan ﷻ üç şey istədi; Allahdan ﷻ düzgün hökm çıxarmağı istədi, Allahdan ﷻ özündən sonra heç kəsə verilməyəcək bir səltənət istədi və Allahdan ﷻ bu məscidə yalnız namaz qılmaq üçün gələn hər kəsi günahlarından anasından doğulduğu gündə olduğu kimi təmizləməsini istədi”. Sonra Peyğəmbər ﷺ dedi: “İkisi ona verildi və ümid edirəm ki, üçüncüsü də ona verilmişdir”.

۱۴۰۹- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ : مَسْجِدِ الْحَرَامِ ، وَمَسْجِدِي هَذَا ، وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى .

1142. (1409). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bu üç məsciddən başqa heç bir yerə ibadət məqsədilə səfər etmək olmaz: Haram məscidi, mənim bu məscidim və Əqsa məscidi”.

۱۴۱۰- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْزَبَانَ ، عَنْ قَزَعَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ : إِلَى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ، وَإِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى ، وَإِلَى مَسْجِدِي هَذَا.

1143. (1410). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Bu üç məsciddən başqa heç bir yerə ibadət məqsədilə səfər etmək olmaz: Haram məscidi, Əqsa məscidi və mənim bu məscidim”.

¹ Beytul-Məqdis – Qüdsdə (Yerusalimdə) yerləşən Məscidul-Əqsa məscididir.

۱۸۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ قُبَاءَ

180-ci fəsil: Quba' məscidində qılınan namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۱۱ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَبْرَدِ ، مَوْلَى بَنِي حُطَمَةَ ، أَنَّهُ سَمِعَ أُسَيْدَ بْنَ ظَهْرٍ الْأَنْصَارِيَّ ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِ قُبَاءَ كَعُمْرَةٍ .

1144. (1411). ...Peyğəmbərin səhabəsi olan Useyd ibn Zuheyr əl-Ənsari ﷺ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurmuşdur: “Quba' məscidində qılınan namaz Ümrə kimidir”.

۱۴۱۲ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، وَعِيسَى بْنُ يُونُسَ ، قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْكُرْمَانِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ بْنَ سَهْلٍ بْنَ حُنَيْفٍ يَقُولُ : قَالَ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ، ثُمَّ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءَ ، فَصَلَّى فِيهِ صَلَاةً ، كَانَ لَهُ كَأَجْرِ عُمْرَةٍ .

1145. (1412). ...Rəvayət edilir ki, Səhl ibn Hunejf ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “Kim evində təmizlənər, sonra Quba' məscidinə gedib orada namaz qılarsa, ona ümrə savabı kimi yazılır”.

۱۸۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي بَدْءِ شَأْنِ الْمِنْبَرِ

181-ci fəsil: Peyğəmbərin ﷺ məscidinə minbər qoyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۱۴ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِئِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الرَّقِئِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنِ الطَّقْفِيلِيِّ بْنِ أَبِي بِنِ كَعْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جِدْعٍ ، إِذْ كَانَ الْمَسْجِدُ عَرِيشًا ، وَكَانَ يَخْطُبُ إِلَى ذَلِكَ الْجِدْعِ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ : هَلْ لَكَ أَنْ نَجْعَلَ لَكَ شَيْئًا تَقُومُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، حَتَّى يَرَاكَ النَّاسُ وَتُسْمِعَهُمْ خُطْبَتَكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَصَنَعَ لَهُ ثَلَاثَ دَرَجَاتٍ ، فَهِيَ الَّتِي عَلَى الْمِنْبَرِ ، فَلَمَّا وُضِعَ الْمِنْبَرُ ، وَضَعُوهُ فِي مَوْضِعِهِ الَّذِي فِيهِ ، فَلَمَّا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَقُومَ إِلَى الْمِنْبَرِ ، مَرَّ إِلَى الْجِدْعِ الَّذِي كَانَ يَخْطُبُ إِلَيْهِ ، فَلَمَّا جَاوَزَ الْجِدْعَ ، خَارَ حَتَّى تَصَدَّعَ وَانْشَقَّ ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا سَمِعَ صَوْتَ الْجِدْعِ ، فَمَسَحَهُ بِيَدِهِ حَتَّى سَكَنَ ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْمِنْبَرِ ، وَكَانَ إِذَا صَلَّى ، صَلَّى إِلَيْهِ ، فَلَمَّا هَدِمَ الْمَسْجِدَ وَعُيِّرَ ، أَخَذَ ذَلِكَ الْجِدْعُ أَبِي بِنِ كَعْبٍ ، وَكَانَ عِنْدَهُ فِي بَيْتِهِ حَتَّى بَلِيَ ، فَأَكَلَتْهُ الْأَرْضُ وَعَادَ رُفَاتًا .

1146. (1414). ...ət-Tufeyl ibn Ubey ibn Kəb atasının ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: “Məscidin təzə tikildiyi vaxtlarda Allah Elçisi ﷺ bir kötüyə doğru namaz qılar, xütbə dedikdə üstünə çıxardı. Səhabələrindən bir kişi dedi: “Cümə günü insanların sənin xütbəni görmələri və dinləmələri üçün bir minbər düzəltməyimizi istəyirsənmi?” Allah Elçisi ﷺ: “Bəli” dedi. Həmin kişi üç pilləkənli bir minbər düzəltdirdi. Allah Elçisi ﷺ xütbə demək üçün kötüyün yanından keçib minbərə çıxmaq istədikdə kötük hönkürtü ilə ağlamağa başladı. Allah Elçisi ﷺ minbərdən enib kötük səsinə kəsənə qədər kötüyü əli ilə tumarladı və minbərə qayıtdı. Allah Elçisi ﷺ namaz qıldıqda kötüyə doğru namaz qılırdı. Məscid tam tikildikdən sonra Ubey ibn Kəb kötüyü evinə apardı. Kötük də çürüyənə qədər onun evində qaldı”.

١٤١٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا بَهْرُ بْنُ أَسَدٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَعَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِدْعٍ ، فَلَمَّا أَخَذَ الْمِنْبَرَ ، ذَهَبَ إِلَى الْمِنْبَرِ ، فَحَنَّ الْجِدْعُ ، فَأَتَاهُ فَاحْتَضَنَهُ فَسَكَنَ ، فَقَالَ : لَوْ لَمْ أَحْتَضِنُهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

1147. (1415). ...Ənəs rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ bir xurma kötüyünə söykənərək xütbə deyərdi. Minbər qoyulduqda və Peyğəmbər ﷺ minbərə doğru getdikdə kötük inildəyərək ağladı. Peyğəmbər ﷺ onun yanına gəlib onu qucaqladı, o da sakitləşdi. Sonra Peyğəmbər ﷺ buyurdu: “Əgər onu qucaqlamasaydım, Qiyamətə qədər inildəyəcəkdi”.

١٤١٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجُحْدَرِيُّ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، قَالَ : اِخْتَلَفَ النَّاسُ فِي مَنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مِنْ أَيِّ شَيْءٍ هُوَ ؟ فَأَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ فَسَأَلُوهُ ، فَقَالَ : مَا بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي ، هُوَ مِنْ أُنْثَى الْغَابِيَةِ عَمَلَةٌ فَلَانَ مَوْلَى فُلَانَةَ نَجَّارٍ فَجَاءَ بِهِ ، فَقَامَ عَلَيْهِ حِينَ وَضِعَ ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ، وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ ، فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ، فَرَجَعَ الْفُهْهْرِيُّ حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ ، ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمِنْبَرِ ، فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ فَقَامَ ثُمَّ رَجَعَ الْفُهْهْرِيُّ ، حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ .

1148. (1416). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hazim demişdir: “İnsanlar Allah Elçisinin ﷺ minbərinin nədən düzəldiyi haqda ixtilaf etdilər. Onlar Səhl ibn Sədin yanına gəlib soruşdular. O da dedi: “Minbərin nədən düzəldiyini məndən yaxşı bilən yoxdur. Həmin minbər meşədə bitən Əsl ağacından¹ düzəldilmişdi. Onu filan qadının dülgərlik edən köləsi düzəltdi. Minbər düzəlib yerinə qoyulduqdan sonra Peyğəmbər ﷺ onun üzərinə çıxdı və

¹ Əsl – yolğun ağacı.

qibləyə yönəldi. İnsanlar da onun arxasında urdular. O, Quran oxudu, sonra ruku etdi, sonra da başını rukudan qaldırıb dikəldi. Sonra geriye çəkilərək minbərdən endi və yerdə səcdə etdi. Sonra minbərə çıxdı, Quran oxudu, ruku etdi, geriye çəkilərək minbərdən enib yerdə səcdə etdi və namazını bitirdi”.

۱۴۱۷- حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ ، أَوْ قَالَ : إِلَى جِدْعٍ ، ثُمَّ اتَّخَذَ مِنْبَرًا ، قَالَ : فَحَنَّ الْجِدْعُ ، قَالَ جَابِرٌ : حَتَّى سَبَعَهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ ، حَتَّى آتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَمَسَحَهُ ، فَسَكَنَ ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ : لَوْ لَمْ يَأْتِهِ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

1149. (1417). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah رحمته الله demişdir: “Allah Elçisi ﷺ xurma ağacından olan kötüyə söykənərək xütbə verərdi. Sonra Peyğəmbərə ﷺ bir minbər düzəltdilər”. Ravi deyir: “Belə olduqda kötük inildəməyə başladı”. Cabir deyir: “Kötük elə tərzdə inildəməyə başladı ki, məsciddə olanlar onun səsinə eşitdilər. Sonra Allah Elçisi ﷺ onu tumarladı və o da sakitləşdi. Bəziləri dedilər: “Allah Elçisi onun yanına gəlməsəydi, kötük Qiyamət gününə qədər inildəyəcəkdi”.

۱۸۲- بَابُ مَا جَاءَ فِي طُولِ الْقِيَامِ فِي الصَّلَاةِ

182-ci fəsil: Namazın uzun qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۱۸- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ زُرَّارَةَ ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : صَلَّيْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ ، قُلْتُ : وَمَا ذَاكَ الْأَمْرُ ؟ قَالَ : هَمَمْتُ أَنْ أُجْلِسَ وَأَتَزَكَّهُ .

1150. (1418). ...Əbu Vail رحمته الله rəvayət edir ki, Abdullah demişdir: “Bir dəfə gecə vaxtı Allah Elçisi ﷺ ilə birlikdə namaz qıldım. O, ayaq üstə o qədər dayandı ki, pis bir şey etmək istəmişdim”. Mən dedim: “Pis bir iş nə idi?” Abdullah dedi: “Onu ayaq üstə tərk edib oturmaq istəmişdim”.

۱۴۱۹- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ ، سَمِعَ الْمُغِيرَةَ يَقُولُ : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَوَزَّعَتْ قَدَمَاهُ ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ، قَالَ : أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا .

1151. (1419). ...Rəvayət edilir ki, əl-Muğira ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazda ayaq üstə o qədər durdu ki, ayaqları şişdi. Ona dedilər: “Ey Allahın Elçisi! Allah sənin keçmiş və gələcək günahlarını bağışladığı halda nəyə görə özünə bu qədər əziyyət verirsən?” Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bəs mən şükür edən bir bəndə olmayımmı?”

١٤٢٠ - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانَ ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْلِي حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ ، فَقِيلَ لَهُ : إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ، قَالَ : أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا .

1152. (1420). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra ؓ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ namazda ayaq üstə o qədər dururdu ki, ayaqları şişirdi. Ona dedilər: “Axı Allah sənin keçmiş və gələcək günahlarını bağışlayıb”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Bəs mən şükür edən bir bəndə olmayımmı?”

١٤٢١ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : طُولُ الْفُتُوتِ .

1153. (1421). ...Rəvayət edilir ki, Cabir ibn Abdullah ؓ demişdir: “Allah Elçisindən soruşuldu: “Ən fəzilətli namaz hansıdır?” O dedi: “Qiyamı uzun olan namaz”.

١٨٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَثْرَةِ السُّجُودِ

183-cü fəsil: Çox səcdə etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٤٢٢ - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَا : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ تَابِطِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مَرَّةٍ ، أَنَّ أَبَا فَاطِمَةَ حَدَّثَهُ قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَحْبَبْتَنِي بِعَمَلٍ أَسْتَقِيمُ عَلَيْهِ وَأَعْمَلُهُ ، قَالَ : عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ ؛ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً ، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً .

1154. (1422). ...Rəvayət edilir ki, Əbu Fatimə ؓ demişdir: “Mən dedim: “Ey Allahın Elçisi, mənə elə bir əməl haqqında xəbər ver ki, özümü və əməlimi düzəldim”. Allah Elçisi ﷺ buyurdu: “Səcdə etməyə diqqət yetir. Şübhəsiz ki, sən Allah üçün hər dəfə səcdə etdikdə, onun sayəsində Allah səni bir dərəcə yüksəldir və bir günahını silir”.

۱۴۲۳ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو أَبِي عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامِ الْمُعْطِطِيُّ ، حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمُرِيُّ ، قَالَ : لَقِيتُ ثَوْبَانَ ، فَقُلْتُ لَهُ : حَدَّثَنِي حَدِيثًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ ، قَالَ : فَسَكَتَ ، ثُمَّ عَدْتُ فَمَلْتُ مِثْلَهَا ، فَسَكَتَ ، فَمَلْتُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَالَ : عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ لِلَّهِ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً ، إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ . قَالَ مَعْدَانُ : ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ .

1155. (1423). ...Rəvayət edilir ki, Mədan ibn Əbu Təlhə əl-Yə'muri رحمته demişdir: “Səubən ilə görüşdüm və ona dedim: “Mənə elə bir hədis danış ki, Allah onunla məni faydalandırsın”. O susdu. Mən yenə soruşduqda o yenə də susdu. Üçüncü dəfə soruşduqda o dedi: “Allaha səcdə etməyə diqqət yetir, çünki mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişəm: “Elə bir bəndə yoxdur ki, Allah üçün hər dəfə səcdə etdikdə onun sayəsində Allah onu bir dərəcə yüksəltməsin və bir günahını silməsin”.

۱۴۲۴ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ زَيْدِ الْمُرِّيِّ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ ، عَنِ الصُّنَائِجِيِّ ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةٌ ، وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً ، فَاسْتَكْبِرُوا مِنَ السُّجُودِ .

1156. (1424). ...Rəvayət edilir ki, Ubadə ibn əs-Samit رحمته Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitmişdir: “Elə bir bəndə yoxdur ki, Allah üçün hər dəfə səcdə etdikdə, onun sayəsində Allah ona bir savab yazmasın, bir günahını silməsin və onu bir dərəcə yüksəltməsin. Ona görə səcdələri çoxaldın!”

۱۸۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَوَّلِ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الصَّلَاةَ

184-cü fəsil: Qiyamət günü bəndənin hesaba çəkiləcəyi ilk əməli fərz (vacib) olan namazlarıdır

۱۴۲۵ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَحَمَّادُ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ حَكِيمِ الضَّمِّيِّ ، قَالَ : قَالَ لِي أَبُو هُرَيْرَةَ : إِذَا أَنْتَبَتْ أَهْلَ مِصْرِكَ ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، الصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَةُ ، فَإِنْ أَتَمَّهَا ، وَإِلَّا قِيلَ : انظُرُوا هَلْ لَهُ مِنْ تَطَوُّعٍ ؟ فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطَوُّعٌ ، أَكْمَلْتِ الْفَرِيضَةَ مِنْ تَطَوُّعِهِ ، ثُمَّ يُفْعَلُ بِسَائِرِ الْأَعْمَالِ الْمَفْرُوضَةِ مِثْلَ ذَلِكَ .

1157. (1425). ...Rəvayət edilir ki, Ənəs ibn Həkim əd-Dabbi رضي الله عنه demişdir: “Mən Əbu Hureyraya dedim: “Məmləkətinə qayıtdıqda orada olanlara mənim Allah Elçisindən ﷺ bunları eşitdiyimi xəbər ver: “Qiyamət günü müsəlman bəndənin hesaba çəkiləcəyi ilk əməli fərz namazlarıdır. Əgər namazları tam olarsa, (yaxşı olar). Əgər namazları az olarsa, deyilər: “Baxın, nafilə namazları varmı?” Beləliklə, fərzlərindən əskik olanı nafilələrlə tamamlanacaq. Sonra digər fərz əməlləri də bu cür hesaba çəkiləcək”.

١٤٢٦- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى ، عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الصَّبَّاحِ ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ رَجُلٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، وَدَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى ، عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَلَاتُهُ ، فَإِنْ أَكْمَلَهَا كُنِبَتْ لَهُ نَافِلَةٌ ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَكْمَلَهَا ، قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ لِمَلَائِكَتِهِ : انظُرُوا ، هَلْ تَجِدُونَ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ ؟ فَأَكْمَلُوا بِمَا صَبَّحَ مِنْ قَرِيبَتِهِ ، ثُمَّ تَوَخَّذُوا الْأَعْمَالَ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ .

1158. (1426). ...Təməim əd-Dari رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Qiyamət günü bəndənin hesaba çəkiləcəyi ilk əməli namaz olacaq. Əgər namazları tam olarsa, ona əlavə savab yazılacaq. Əgər namazları tam olmazsa, Pak və Müqəddəs olan Allah mələklərinə deyəcək: “Baxın, qulumun nafilə namazları varmı? Tapdığınız nafilələrlə fərz namazlarının yerini doldurun”. Sonra digər əməlləri də bu qaydada hesaba çəkiləcək”.

١٨٥- بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ النَّافِلَةِ حَيْثُ تُصَلَّى الْمَكْتُوبَةُ

185-ci fəsil: Fərz namazı qılınan yerdə nafilə namazının qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٤٢٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَيْعِزُّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ، أَوْ عَنْ يَمِينِهِ ، أَوْ عَنْ شِمَالِهِ ، يَعْني السُّبْحَةَ .

1159. (1427). ...Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ belə buyurdu: “Biriniz fərz namazını qıldığı yerdə sünnə namazı qıldıqda qabağa, arxaya, sağa və ya sola çəkilməkdə acizmidir?”

۱۴۲۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، عَنْ عُمَانَ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لَا يُصَلِّيَ الْإِمَامُ فِي مَقَامِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ الْمَكْتُوبَةُ حَتَّى يَتَنَحَّى عَنْهُ

1160. (1428). ...əl-Muğira ibn Şubə ﷺ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ belə buyurdu: “İmam fərz namazı qıldığı yerdən başqa bir yerə keçmədikcə sünnə namazı qılmasın”.

۱۸۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَوْطِئِ الْمَكَانِ فِي الْمَسْجِدِ يُصَلَّى فِيهِ

186-cı fəsil: Məsciddə daim eyni yerdə namaz qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?

۱۴۲۹ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَيْبَةَ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ثَلَاثٍ : عَنْ نَقْرَةِ الْغُرَابِ ، وَعَنْ فَرَشَةِ السَّبْعِ ، وَأَنْ يُوطِنَ الرَّجُلُ الْمَكَانَ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ كَمَا يُوطِنُ الْبَعِيرُ .

1161. (1429). ...Rəvayət edilir ki, Abdur-Rahmən ibn Şibl ﷺ demişdir: “Allah Elçisi ﷺ üç şeyi qadağan etmişdir: “Namaz qıldıqda qarğanın yeri dimdikləməsi kimi tez-tez səcdə etməyi; heyvan oturuşu kimi oturmağı; dəvənin müəyyən bir yeri seçib həmişə orada oturduğu kimi kişinin məsciddə həmişə eyni yeri məskən etməsini”.

۱۴۳۰ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَاسِبٍ ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْحَوِجِ ، أَنَّهُ كَانَ يَأْتِي إِلَى سُبْحَةِ الضُّحَى ، فَيَعْبُدُ إِلَى الْأَسْطُوَانَةِ ، دُونَ الْمُصْحَفِ ، فَيُصَلِّي قَرِيبًا مِنْهَا ، فَأَقُولُ لَهُ : أَلَا تُصَلِّي هَاهُنَا ؟ وَأَشِيرُ إِلَى بَعْضِ نَوَاحِي الْمَسْجِدِ ، فَيَقُولُ : إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَرَّجُ هَذَا الْمَقَامَ .

1162. (1430). ...Rəvayət edilir ki, Sələmə ibn əl-Əkva ﷺ Duha namazını qılmaq üçün gəlib Quran olan yerin yaxınlığında olan sütunun yanında namaz qıldadı. Mən ona məscidin bəzi yerlərini göstərərək dedim: “Nəyə görə orada namaz qılmırsan?” O dedi: “Mən Allah Elçisinin ﷺ burada namaz qılmağı xoşladığını görmüşəm”.

١٨٧- بَابُ مَا جَاءَ فِي أَيِّنَ تَوْضُحِ التَّغْلِ إِذَا حُلِعَتْ فِي الصَّلَاةِ

187-ci fəsil: Namaz qıldığında səndəllərin hansı tərəfə qoyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?

١٤٣١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُهَيْبَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ الْفَتْحِ ، فَجَعَلَ نَعْلَيْهِ عَنْ يَسَارِهِ .

1163. (1431). ...Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn əs-Səib رضي الله عنه demişdir: “Mən Allah Elçisinin صلى الله عليه وسلم Məkkənin fəthi günü namaz qıldığında səndəllərini sol tərəfə qoyduğunu görmüşəm”.

Mündəricat

Ön söz		4
Sünnəyə aid fəsillər		6
1-ci fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ sünnəsinə tabeçilik	6
2-ci fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ hədislərinə təzim və ondan üz döndərənə qarşı şiddətli olmaq	9
3-cü fəsil:	Allah Elçisindən ﷺ hədis söylədikdə ehtiyatlı olmaq	12
4-cü fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ adından bilərək yalan danışmağın ağır nəticəsi	15
5-ci fəsil:	Yalan olmasını bildiyi halda Allah Elçisindən ﷺ hədis rəvayət edən	17
6-cı fəsil:	Doğru yola yönəldilən Rəşidi xəlifələrin sünnəsinə tabeçilik	18
7-ci fəsil:	Bidətdən və mübahisədən çəkinmək	19
8-ci fəsil:	Rəy və qiyasdan çəkinmək	21
9-cu fəsil:	İman	21
10-cu fəsil:	Qədər haqda	27
11-ci fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ səhabələrinin fəziləti	33
	Əbu Bəkr əs-Siddiqin ﷺ fəziləti	33
	Ömərin ﷺ fəziləti	36
	Osmanın ﷺ fəziləti	37
	Əli ibn Əbu Talibin ﷺ fəziləti	39
	əz-Zubeyrin ﷺ fəziləti	41
	Təlhə ibn Ubeydullahın ﷺ fəziləti	42
	Səd ibn Əbu Vaqqasın ﷺ fəziləti	43
	On səhabənin ﷺ fəziləti	44
	Əbu Ubeydə ibn əl-Cərrahın ﷺ fəziləti	45
	Abdullah ibn Məsudun ﷺ fəziləti	45
	Əli ibn Əbu Talibin uşaqları Həsən və Hüseynin ﷺ fəziləti	46
	Əmmar ibn Yasirin ﷺ fəziləti	47
	Bilalın ﷺ fəziləti	48
	Xabbabın ﷺ fəziləti	49
	Zeyd ibn Sabitin ﷺ fəziləti	49
	Əbu Zərin ﷺ fəziləti	50
	Səd ibn Muazın ﷺ fəziləti	50
	Cərir ibn Abdullah əl-Bəcəlinin ﷺ fəziləti	51

	Bədr əhlinin ﷺ fəziləti	51
	Səhabələrin ﷺ fəziləti	51
	Ənsarın ﷺ fəziləti	52
	İbn Abbasın ﷺ fəziləti	53
12-ci fəsil:	Xavariclər haqda	53
13-cü fəsil:	Cəhmiyyə nəyi inkar edir?	56
14-cü fəsil:	Yaxşı və pis yol qoyanlar	65
15-ci fəsil:	Unudulmuş bir sünnəni dirildən	67
16-cı fəsil:	Qurani öyrənən və öyrədənin fəziləti	67
17-ci fəsil:	Alimlərin fəziləti və elm öyrənməyə təşviq etmək	69
18-ci fəsil:	Elmi yayan	72
19-cu fəsil:	Xeyrin açarı olan	74
20-ci fəsil:	İnsanlara xeyir öyrədənin savabı	74
21-ci fəsil:	Yol gedərkən öndə getməyin qınanması	75
22-ci fəsil:	Elm tələb etməyin vəsiyyəti edilməsi	76
23-cü fəsil:	Elmdən faydalanmaq və elm ilə əməl etmək	76
24-cü fəsil:	Elm haqda soruşulduqda onu gizlədən	79
1. Təmizlənmə və onun sünnələri		81
1-ci fəsil:	Namazın açarı təmizlikdir	81
2-ci fəsil:	Dəstəmaz və cənabət qüslunun alınması üçün nə qədər su lazım olması haqda nə rəvayət edilmişdir?	82
3-cü fəsil:	Allah təmizlik olmadan qılınan heç bir namazı qəbul etmir	83
4-cü fəsil:	Dəstəmazı qorumaq	83
5-ci fəsil:	Dəstəmaz imanın yarısıdır	84
6-cı fəsil:	Təmizlənmənin savabı	85
7-ci fəsil:	Misvak	86
8-ci fəsil:	Fitrət	87
9-cu fəsil:	Adam ayaqyoluna girdikdə nə deyir?	89
10-cu fəsil:	Ayaqyolundan çıxdıqda nə deyilir	90
11-ci fəsil:	Ayaqyolunda Allahın ﷻ zikr edilməməsi	90
12-ci fəsil:	Qüsl alınan yerə subaşına çıxmağın bəyənilməməsi	90
13-cü fəsil:	Ayaq üstə subaşına çıxmaq	91
14-cü fəsil:	Oturaraq subaşına çıxmaq	92
15-ci fəsil:	Sağ əl ilə cinsiyyət üzvünə toxunmaq və sağ əl ilə təmizlənməyin bəyənilməməsi	92
16-cı fəsil:	Ayaqyolunda daşlarla təmizlənmək sümük və təkəklə təmizlənməyin isə qadağan olunması	93

17-ci fəsil:	Ayaqyolunda qibləyə yönəlməyin qadağan olması	94
18-ci fəsil:	Qapalı yerlərdə subaşına çıxdıqda qibləyə yönəlməyin icazəli olması, açıqlıqda isə qadağan olması	95
19-ci fəsil:	Yol ortasında ayaqyoluna çıxmağın qadağan olması	96
20-ci fəsil:	Açıq yerlərdə ayaqyoluna çıxmaq üçün uzağa getmək	97
21-ci fəsil:	Təbii ehtiyacı ödəmək üçün yer axtarmaq	98
22-ci fəsil:	Durğun suya subaşına çıxmağın qadağan olunması	99
23-cü fəsil:	Kiçik subaşına çıxdıqda təmizənməyin şiddətli şəkildə tələb olunması	99
24-cü fəsil:	Kiçik subaşına çıxan adama salam vermək	101
25-ci fəsil:	Subaşına çıxdıqda su ilə təmizlənmək	102
26-cı fəsil:	Ayaqyolunda təmizləndikdən sonra əli yerə sürtən	103
27-ci fəsil:	Qabların ağzını örtmək	103
28-ci fəsil:	İtin yaladığı qabı yumaq	104
29-cu fəsil:	Pişiyn içdiyi suyun artığı ilə dəstəmaz almağın icazəli olması	105
30-cu fəsil:	Qadının dəstəmaz aldığı sudan istifadə etməyin icazəli olması	105
31-ci fəsil:	Bunun qadağan olunan halları	106
32-ci fəsil:	Kişinin və qadının (ər-arvadın) bir qabdan istifadə edərək qüsl alması	107
33-cü fəsil:	Kişinin və qadının bir qabdan istifadə edərək dəstəmaz alması	108
34-cü fəsil:	Dəniz suyundan istifadə edərək dəstəmaz almaq	109
35-ci fəsil:	Adamın dəstəmaz alması üçün başqasının onun əlinə su tökməyə kömək istəməsi	110
36-cı fəsil:	Yuxudan oyanan əllərini yumadan əllərini qabın içinə sala bilərmi?	110
37-ci fəsil:	Dəstəmaz aldıqda nə deyilir?	111
38-ci fəsil:	Dəstəmaz aldıqda sağ tərəfdən başlamaq	112
39-cu fəsil:	Bir dəfə su çəkməklə ağzı və burunu hər ikisini yaxalamaq	113
40-cı fəsil:	Ağıza və buruna suyu dərindən çəkmək	113
41-ci fəsil:	Dəstəmaz əzalarını bir dəfə yumaq	114
42-ci fəsil:	Dəstəmaz əzalarını üç dəfə yumaq	115
43-cü fəsil:	Dəstəmaz əzalarını yuyarkən sayları artımağın bəyənilməməsi	116

44-cü fəsil:	Dəstəməzi gözəl şəkildə almaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	117
45-ci fəsil:	Dəstəmaz aldıqda suyu barmaqlarla saqqalın dibinə çatdırmaq	118
46-cı fəsil:	Dəstəmaz aldıqda başa məsh haqda	119
47-ci fəsil:	Dəstəmaz aldıqda qulaqlara məsh haqda nə rəvayət edilmişdir?	120
48-ci fəsil:	Qulaqlar başdan sayılır	121
49-cu fəsil:	Barmaqların arasını yumaq	121
50-ci fəsil:	Topuqları yumaq	122
51-ci fəsil:	Ayaqların yuyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?	124
52-ci fəsil:	Uca Allah dəstəmaz haqda nələri əmr etmişdir?	124
53-cü fəsil:	Dəstəmaz aldıqdan sonra paltara su səpmək haqda gələn	125
54-cü fəsil:	Dəstəmaz və qüsl aldıqdan sonra dəsmal ilə qurulanmaq	126
55-ci fəsil:	Sarı gildən hazırlanmış qabda dəstəmaz almaq	127
56-cı fəsil:	Yuxulamamaq üçün dəstəmaz almaq	127
57-ci fəsil:	Cinsiyyət orqanına toxunduqda dəstəmaz almaq	128
58-ci fəsil:	Cinsiyyət orqanına toxunduqda dəstəmaz almamağın icazəli olması	129
59-cu fəsil:	Odda bişən şeyləri yedikdən sonra dəstəmaz almaq	130
60-cı fəsil:	Odda bişən şeyləri yedikdən sonra dəstəmaz almağın icazəli olması	130
61-ci fəsil:	Dəvə ətini yedikdən sonra dəstəmaz almaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	132
62-ci fəsil:	Süd içdikdən sonra ağızı yaxalamaq	132
63-cü fəsil:	Qadını öpməyə görə dəstəmaz almaq	133
64-cü fəsil:	Cinsiyyət üzvündən məzi gəlməyə görə dəstəmaz almaq	133
65-ci fəsil:	Yatdıqda dəstəmaz almaq	134
66-cı fəsil:	Hər namaz üçün dəstəmaz almaq və bütün namazları bir dəstəmazla qılmaq	135
67-ci fəsil:	Yalnız (ön və arxadan) nəsə çıxdıqda dəstəmaz almaq	136
68-ci fəsil:	Nəcis olmayacaq suyun miqdarı	137
69-cu fəsil:	Yemək yeməyən südəmər oğlan uşağının sidiyi haqda nə rəvayət edilmişdir?	137

70-ci fəsil:	Sidik dəyən torpaq necə yuyulur?	139
71-ci fəsil:	Torpağın bir qismi digər hissəsini təmizləyir	140
72-ci fəsil:	Cənabətli olanla salamlaşmaq	141
73-cü fəsil:	Paltara bulaşan məni	142
74-cü fəsil:	Paltara dəyən (qurumuş) məninə sürtüb təmizləmək	142
75-ci fəsil:	Cinsi yaxınlıq edilən paltarda namaz qılmaq	143
76-cı fəsil:	Xuflar üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	144
77-ci fəsil:	Daimi qaldığı yerdə yaşayan ilə müsafirin məshinin müddəti haqda nə rəvayət edilmişdir?	146
78-ci fəsil:	Müddətsiz məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	148
79-cu fəsil:	Corabların və səndəllərin üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	149
80-ci fəsil:	Əmmamənin üzərinə məsh çəkmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	149
Təyəmmüm fəsiləri		150
81-ci fəsil:	Təyəmmüm haqda nə rəvayət edilmişdir?	150
82-ci fəsil:	Əlləri bir dəfə vurmaqla təyəmmüm etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	151
83-cü fəsil:	Təyəmmüm etdikdə əlləri yerə iki dəfə yerə vurmaq	152
84-cü fəsil:	Yaralının cənabət halında olduqda canına görə qüsl almaqdan qorxması	152
85-ci fəsil:	Cənabət qüslü haqda nə rəvayət edilmişdir?	153
86-cı fəsil:	Cənabət qüslü haqda	153
87-ci fəsil:	Qüsl aldıqdan sonra dəstəmaz almaq	154
88-ci fəsil:	Suya toxunmadan cənabətli halda yatmaq	155
89-cu fəsil:	Cənabət halında olanın namaz üçün dəstəmaz aldığı kimi dəstəmaz almadan yatmaması	155
90-cü fəsil:	Cənabətli olan yenidən cinsi yaxınlıq etmək istədikdə dəstəmaz alması	156
91-ci fəsil:	Bir neçə zövcəsi ilə növbə ilə yaxınlıq edənin bir qüsl alması haqda nə rəvayət edilmişdir?	156
92-ci fəsil:	Hər dəfə yaxınlıqdan sonra ayrıca qüsl alan	157
93-cü fəsil:	Cənabətli halda yeyib-içmək	157
94-cü fəsil:	Cənabətli olanın yemək yedikdə yalnız əllərini yumması kifayətdir” – deyən haqda	158
95-ci fəsil:	Kişi pollusiya olduğu kimi qadın da pollusiya olsa	158

	nə etməlidir?	
96-cı fəsil:	Qadının cənabət qüslu alması haqdə nə rəvayət edilmişdir?	159
97-ci fəsil:	Cənabətli halda olduqda durğun suda qüsl alması	160
98-ci fəsil:	Məniyə görə qüsl almaq lazımdır	160
99-cu fəsil:	Cinsiyyət yerlərinin bir-birinə toxunması zamanı qüsl alınmasının vacib olması haqdə nə rəvayət edilmişdir?	161
100-cü fəsil:	Pollusiya olub cinsiyyət üzvündə islaqlıq görməyən	162
101-ci fəsil:	Qüsl aldıqda pərdələnmək haqdə nə rəvayət edilmişdir?	162
102-ci fəsil:	Dəstəməzin pozulmaması üçün özünü güclə saxlayıb namaz qılan haqdə nə rəvayət olunmuşdur?	163
103-cü fəsil:	İstihazə olan qadının heyz günlərinin vaxtı dəyişdikdə nə etməli olduğu haqdə nə rəvayət edilmişdir?	154
104-cü fəsil:	Heyz günlərinin vaxtı bilinməyən qadın haqdə nə rəvayət edilmişdir?	166
105-ci fəsil:	Bakirə olub çoxlu heyz olan və ya heyz günlərinin vaxtını unudan qadın haqdə nə rəvayət edilmişdir?	166
106-cı fəsil:	Heyz qanının paltara dəyməsi haqdə nə rəvayət olunub?	167
107-ci fəsil:	Heyzli olan qadın namazlarını qəza etmir	168
108-ci fəsil:	Heyzli qadının məscidə daxil olması	168
109-cu fəsil:	Heyzli qadıdan ərinin faydalanması necədir?	169
110-cu fəsil:	Heyzli qadınla cinsi yaxınlığın qadağan edilməsi	170
111-ci fəsil:	Heyzli qadınla cinsi yaxınlıq edənin kəffarəsi	171
112-ci fəsil:	Heyzli qadın necə qüsl alır?	171
113-cü fəsil:	Heyzli qadınla yemək yemək və onun yediyyənin artığı	172
114-cü fəsil:	Heyzdən təmizləndikdən sonra gələn sarımtıl və bulanıqlıq görməsi haqdə nə rəvayət olunub?	173
115-ci fəsil:	Nifas olan qadın neçə gün namaz qılmır?	173
116-cı fəsil:	Heyzli qadın ilə birlikdə yemək yemək	174
117-ci fəsil:	Heyz ləkəsi dəyəən paltarda namaz qılmaq	174
118-ci fəsil:	Yetkinlik yaşına çatan qızın namazı yalnız baş örtüyü ilə qılması haqdə nə rəvayət edilmişdir?	175
119-cu fəsil:	Heyzli qadının xınadan istifadə etməsi	175

120-ci fəsil:	Tüpürcəyin paltara bulaşması	175
121-ci fəsil:	Ağız suyunun qaba düşməsi	175
122-ci fəsil:	Müsəlman qardaşın övrətinə baxmağın qadağan olması	176
123-cü fəsil:	Dəstəmaz aldıqda əzalardan hansısa hissənin quru qalması haqda nə rəvayət edilmişdir?	176
2. Namaz kitabı		177
1-ci fəsil:	Namaz vaxtları fəselləri	177
2-ci fəsil:	Sübh namazının vaxtı	178
3-cü fəsil:	Zöhr namazının vaxtı	179
4-cü fəsil:	Şiddətli isti olanda Zöhr namazını daha sərin vaxta qədər gecikdirmək	180
5-ci fəsil:	Əsr namazının vaxtı	181
6-cı fəsil:	Əsr namazını qorumaq	182
7-ci fəsil:	Məğrib namazının vaxtı	182
8-ci fəsil:	İşa namazının vaxtı	183
9-cu fəsil:	Yuxuya gedən və ya namaz qılmağı unudan	184
10-cu fəsil:	Üzr və zərurətdə namazların vaxtı	186
11-ci fəsil:	İşa namazından qabaq yatmağın, İşa namazından sonra isə danışmağın qadağan edilməsi	187
12-ci fəsil:	İşa namazına "Atamə" deməyin qadağan edilməsi	187
3. Azan və onun sünnələri		189
1-ci fəsil:	Azanın başlanması	189
2-ci fəsil:	Azanda səsi yüksəltmək	190
3-cü fəsil:	Azanın sünnəsi	193
4-cü fəsil:	Müəzzin azan verdikdə nə demək lazımdır?	194
5-ci fəsil:	Azanın fəziləti və müəzzinin savabı	195
6-cı fəsil:	İqamənin sözlərini tək-tək demək	197
7-ci fəsil:	Azan verilirəkən məsciddəsənsə, oradan çıxmamalısan	197
4. Məscidlər və camaat		199
1-ci fəsil:	Kim Allah rızası üçün məscid tikərsə...	199
2-ci fəsil:	Məscidlərin bəzədilməsi	199
3-cü fəsil:	Məscidləri harada tikmək icazəlidir?	200
4-cü fəsil:	Namaz qılmağın bəyənilmədiyi yerlər	200
5-ci fəsil:	Məscidlərdə nəyi etmək olmaz?	201
6-cı fəsil:	Məsciddə yatmaq	201
7-ci fəsil:	İlk tikilən məscid hansıdır?	201

8-ci fəsil:	Evin bir hissəsini namazgah etmək	202
9-cu fəsil:	Məscidləri təmiz saxlayaraq gözəl ətilər vurmaq	203
10-cu fəsil:	Məsciddə tüpürməyin qadağan olması	203
11-ci fəsil:	Məsciddə itmiş heyvanı elan etməyin qadağan olması	205
12-ci fəsil:	Dəvə və qoyun tövlələrində namaz qılınması	205
13-cü fəsil:	Məscidə girdikdə edilən dua	206
14-cü fəsil:	Məscidə piyada getmək	207
15-ci fəsil:	Məsciddən daha uzaq olanın daha böyük savab qazanması	209
16-cı fəsil:	Camaat namazının fəsiləti	210
17-ci fəsil:	Camaat namazından geri qalmağın təhlükəsi	211
18-ci fəsil:	İşa və Sübh namazlarını camaatla qılmaq	213
19-cu fəsil:	Məscidlərdə olub namazı gözləməyin fəziləti	214
5. Namazlara başlamaq və onda olan sünnələr		215
1-ci fəsil:	Namaz başlamaq	215
2-ci fəsil:	Namazda Allaha sığınmaq	216
3-cü fəsil:	Namazda sağ əli sol əlin üzərinə qoymaq	217
4-cü fəsil:	Namazı "əl-Fatihə" surəsi ilə başlamaq	217
5-ci fəsil:	Sübh namazında olan qiraət	218
6-cı fəsil:	Cümə günü Sübh namazında olan qiraət	219
7-ci fəsil:	Zöhr və Əsr namazlarında olan qiraət	220
8-ci fəsil:	Zöhr və Əsr namazlarında bəzi ayələri səslə oxumaq	221
9-cu fəsil:	Məğrib namazında olan qiraət	221
10-cu fəsil:	İşa namazında olan qiraət	222
11-ci fəsil:	İmamın arxasında qiraət	223
12-ci fəsil:	İmam oxuyan zaman susmaq	224
13-cü fəsil:	"Amin" kəlməsini səslə demək	225
14-cü fəsil:	Rukuya getdikdə və rukudan qalxdıqda əllərin qaldırılması	227
15-ci fəsil:	Namazda ruku etmək	230
16-cı fəsil:	Rukuda əllər diz qapaqlarının üzərinə qoyulur	231
17-ci fəsil:	Rukudan qalxdıqda nə deyilir?	231
18-ci fəsil:	Səcdələr	232
19-cu fəsil:	Ruku və səcdələrdə təsbihlər	234
20-ci fəsil:	Səcdələri tam etmək	235
21-ci fəsil:	Səcdələr arasında oturuş	235
22-ci fəsil:	İki səcdə arasında nə deyilir?	236

23-cü fəsil:	Təşəhhüd haqda nə rəvayət olunub?	236
24-cü fəsil:	Peyğəmbərə ۞ edilən salavat (xeyir-dua)	238
25-ci fəsil:	Namazdakı təşəhhüddə və Peyğəmbərə ۞ edilən salavatda nə deyilir?	240
26-cı fəsil:	Təşəhhüddə işarə etmək	241
27-ci fəsil:	Namazın sonunda salam	242
28-ci fəsil:	Namazın sonunda bir dəfə salam verən	243
29-cu fəsil:	Namazın sonunda salamdən sonra nə deyilir?	243
30-cu fəsil:	Namazı bitirdikdə çevrilmək	245
31-ci fəsil:	Yemək hazır olduqda namaz qılmaq	246
32-ci fəsil:	Yağış yağdıqda camaat namazını qılmaq	247
33-cü fəsil:	Namazda sütrə qoyulmalıdır mı?	248
34-cü fəsil:	Namaz qılanın önündən keçmək	249
35-ci fəsil:	Namazı nə batil edir?	250
36-cı fəsil:	Namaz qılan bacardıqca qarşısından keçənə mane olmalıdır	251
37-ci fəsil:	Namaz qılanla qiblə arasında bir şeyin olması	252
38-ci fəsil:	İmamdan qabaq rukuya və səcdəyə getməyin qadağan olması	253
39-cu fəsil:	Namazda nəyin edilməsi yaxşı deyil?	254
40-cı fəsil:	İki nəfərlə camaat namazı	254
41-ci fəsil:	Namazda imama yaxın kimlər durmalıdır?	255
42-ci fəsil:	Namazda imam olmağa kim daha haqlıdır?	256
43-cü fəsil:	İmamın vəzifəsi nədir?	256
44-cü fəsil:	Namazda olan imam camaata namazı yüngül qıldırmalıdır	257
45-ci fəsil:	Namazda imam olan baş verən işə görə camaata namazı yüngül qıldırır	259
46-cı fəsil:	Cərgələrə durmaq	260
47-ci fəsil:	İlk cərgənin fəziləti	261
48-ci fəsil:	Qadınların cərgəsi	262
49-cu fəsil:	Sütunlar arasında cərgədə durmaq	262
50-ci fəsil:	Bir kişinin səfin arxasında tək namaz qılması	263
51-ci fəsil:	Səfin sağ tərəfinin fəziləti	263
52-ci fəsil:	Qiblə	264
53-cü fəsil:	Məscidə girdikdə iki rükət namaz qılmadan oturmaq	264
54-cü fəsil:	Sarımsaq yeyən məscidə yaxınlaşmasın	265

55-ci fəsil:	Namaz qılan adam ona salam verənə necə qarşılıq verməlidir?	266
56-cı fəsil:	Bilmədən qiblədən başqa yerə tərəf namaz qılan	266
57-ci fəsil:	Namaz qılanın tüpürməsi	267
58-ci fəsil:	Namazda xırda daşlarla oynayan	268
59-cu fəsil:	Həsir üzərində namaz qılmaq	269
60-cı fəsil:	Soyuq və isti havada paltar üzərində namaz qılmaq	269
61-ci fəsil:	İmam namazda xəta etdikdə kişilər "Subhən-Allah" deyir, qadınlar isə əllərini bir-birinə vururlar	270
62-ci fəsil:	Ayaqqabı ilə namaz qılmaq	270
63-cü fəsil:	Namazda saç və paltarını yığmaq	271
64-cü fəsil:	Namazda xuşu	272
65-ci fəsil:	Bir (ədəd) paltarda namaz qılmaq	273
66-cı fəsil:	Quranda olan səcdə ayələri	274
67-ci fəsil:	Quranda olan səcdə ayələrinin sayı	275
68-ci fəsil:	Namazı tam qılmaq	276
69-cu fəsil:	Səfərdə namazı qısaltmaq	278
70-ci fəsil:	Səfərdə iki namazı birləşdirmək	279
71-ci fəsil:	Səfərdə nafilə namazların qılınması	280
72-ci fəsil:	Müsafir bir şəhərdə nə qədər qaldıqda namazlarını qısaltdır?	280
73-cü fəsil:	Namazı tərک etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	281
74-cü fəsil:	Cümənin fərz olunması	282
75-ci fəsil:	Cümə gününün fəziləti	283
76-cı fəsil:	Cümə günü edilən qüsl haqda nə rəvayət edilmişdir?	284
77-ci fəsil:	Cümə günü qüsl almamaq haqda hansı üzrlər rəvayət edilmişdir?	285
78-ci fəsil:	Cümə gününə tez gəlmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	286
79-cu fəsil:	Cümə günü bəzənmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	286
80-ci fəsil:	Cümə gününün vaxtı haqda nə rəvayət edilmişdir?	288
81-ci fəsil:	Cümə xütbəsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	288
82-ci fəsil:	Xütbəni susaraq gözəl şəkildə dinləmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	290
83-cü fəsil:	İmam xütbə deyərkən məscidə daxil olan haqda nə rəvayət edilmişdir?	290
84-cü fəsil:	Cümə günü insanların arasından qabağa keçməyin	291

	qadağan olunması haqda nə rəvayət edilmişdir?	
85-ci fəsil:	Cümə namazının qiraətində nəyin oxunması haqda nə rəvayət edilmişdir?	292
86-cı fəsil:	Cümə namazının bir rükətinə yetişən haqda nə rəvayət edilmişdir?	293
87-ci fəsil:	Üzr olmadan Cümə namazını tərک edən haqda nə rəvayət edilmişdir?	293
88-ci fəsil:	Cümədən sonra qılınan namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?	294
89-cu fəsil:	Cümə günü namazdan qabaq halqa qurub oturmaq və imam xütbə verərkən dizləri qucaqlayıb oturmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	295
90-cı fəsil:	Cümə gününün azanı haqda nə rəvayət edilmişdir?	296
91-ci fəsil:	İmam xütbə deyərkən ona doğru yönəlmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	296
92-ci fəsil:	Cümə günü duaların qəbul olunduğu saat haqda nə rəvayət edilmişdir?	296
93-cü fəsil:	On iki rükət sünnə haqda nə rəvayət edilmişdir?	297
94-cü fəsil:	Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnə haqda nə rəvayət edilmişdir?	298
95-ci fəsil:	Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnədə qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?	299
96-cı fəsil:	Namaz üçün iqamə deyildikdə fərz namazından başqa namazın olmaması haqda nə rəvayət edilmişdir?	300
97-ci fəsil:	Sübh namazından qabaq olan iki rükət sünnəni ötürənin bunu nə zaman qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?	301
98-ci fəsil:	Zöhr namazından qabaq qılınan dörd rükət haqda	301
99-cu fəsil:	Zöhr namazından qabaq və sonra qılınan dörd rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?	302
100-cü fəsil:	Gündüz qılınan nafilələr haqda nə rəvayət edilmişdir?	302
101-ci fəsil:	Məğrib namazından qabaq qılınan iki rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?	303
102-ci fəsil:	Məğrib namazından sonra qılınan iki rükət haqda nə rəvayət edilmişdir?	303
103-cü fəsil:	Məğrib namazından sonra qılınan iki rükətin qiraəti	304

	haqda nə rəvayət edilmişdir?	
104-cü fəsil:	Vitr namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	304
105-ci fəsil:	Vitr namazındaki qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?	305
106-cı fəsil:	Vitr namazının bir rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	306
107-ci fəsil:	Vitr namazında edilən qunut duası haqda nə rəvayət edilmişdir?	307
108-ci fəsil:	Qunutda əllərini qaldırmayan	308
109-cu fəsil:	Qunut ruqudan qabaq və sonra tutmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	308
110-cu fəsil:	Vitr namazının gecənin sonunda qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	309
111-ci fəsil:	Vitr namazına yatıb qalan və ya unudan	310
112-ci fəsil:	Vitr namazının üç, beş, yeddi və doqquz rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	310
113-cü fəsil:	Vitr namazını qıldıqdan sonra oturaraq qılınan iki rükət namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?	311
114-cü fəsil:	Vitr namazından sonra qılınan Sübh namazının iki rükətindən sonra böyrü üstə yatmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	312
115-ci fəsil:	Vitr namazının minik üzərində qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	313
116-cı fəsil:	Vitr namazını gecənin əvvəlində qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	313
117-ci fəsil:	Namazda olan səhv	314
118-ci fəsil:	Zöhr namazını beş rükət qılan nə etməlidir?	314
119-cu fəsil:	İkinci rükətdə oturmayıb qalxan nə etməlidir?	315
120-ci fəsil:	Namazda şübhə etdikdə yəqin olaraq bildiyin yerə qayıtmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	316
121-ci fəsil:	Namazda şübhə etdikdə doğru olanın seçilməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	317
122-ci fəsil:	Namazda ikinci və ya üçüncü rükətdə səhv edərək salam verən nə etməlidir?	317
123-cü fəsil:	Namazda səvh səcdəsini salamdan qabaq etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	319
124-cü fəsil:	Namazda səvh səcdəsini salamdan sonra edən haqda nə rəvayət edilmişdir?	320

125-ci fəsil:	Namazda cənabətli olduğunu bilən haqda nə rəvayət edilmişdir?	320
126-cı fəsil:	Camaat namazda dəstəməzi pozulanın namazdan necə çıxması haqda nə rəvayət edilmişdir?	321
127-ci fəsil:	Xəstənin namaz qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?	321
128-ci fəsil:	Oturaraq nafilə namaz qılmaq	321
129-cu fəsil:	Oturaraq namaz qılmaq ayaq üstə namaz qılmağın yarısı kimidir	322
130-cu fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ xəstə olduqda namazı necə qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?	323
131-ci fəsil:	Allah Elçisinin ﷺ ümmətindən bir kişinin arxasında namaz qılması haqda nə rəvayət edilmişdir?	326
132-ci fəsil:	“Həqiqətən, imam ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir” sözü haqda nə rəvayət edilmişdir?	326
133-cü fəsil:	Sübh namazında edilən qunut duası haqda nə rəvayət edilmişdir?	328
134-cü fəsil:	Namazda ilan və əqrəbin öldürülməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	329
135-ci fəsil:	Sübh və Əsr namazlarından sonra namaz qılmağın qadağan olması	329
136-cı fəsil:	Namaz qılmağın məkrüh olduğu vaxtlar haqda nə rəvayət edilmişdir?	330
137-ci fəsil:	Məkkədə bütün vaxtlarda namaz qılmanın icazəli olması haqda nə rəvayət edilmişdir?	331
138-ci fəsil:	Namazın son vaxtına çatan haqda nə rəvayət edilmişdir?	331
139-cu fəsil:	Qorxu namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	332
140-cı fəsil:	Kusuf namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	334
141-ci fəsil:	İstisqa namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	336
142-ci fəsil:	Yağışın yağması üçün edilən dua haqda nə rəvayət edilmişdir?	336
143-cü fəsil:	Bayram namazları haqda nə rəvayət edilmişdir?	337
144-cü fəsil:	Bayram namazlarında imamın necə dəfə təkbir etməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	339
145-ci fəsil:	Bayram namazlarının qiraəti haqda nə rəvayət edilmişdir?	340
146-cı fəsil:	Bayram xütbələri haqda nə rəvayət edilmişdir?	341

147-ci fəsil:	Namazdan qabaq xütbəni gözləmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	342
148-ci fəsil:	Bayram namazından qabaq və sonra namaz qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	342
149-cu fəsil:	Bayram namazına piyada getmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	343
150-ci fəsil:	Bayram namazına gələndə bir yolla, qayıdanda isə başqa yolla qayıtmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	344
151-ci fəsil:	Bayram günü nizəni sütrə kimi istifadə etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	344
152-ci fəsil:	Qadınların bayram namazlarına gəlmələri haqda nə rəvayət edilmişdir?	345
153-cü fəsil:	Cümə və bayram namazlarının eyni günə düşməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	346
154-cü fəsil:	Bayram namazlarının vaxtı	347
155-ci fəsil:	Gecə namazının iki-iki rükət olaraq qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	347
156-cı fəsil:	Gecə və gündüz qılınan nafilə namazların iki-iki rükət olaraq qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	348
157-ci fəsil:	Ramazan ayını ibadətlə keçirmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	349
158-ci fəsil:	Gecə namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	350
159-cu fəsil:	Ailəsini gecə namazını qılmaq üçün oyadan haqda nə rəvayət edilmişdir?	351
160-cı fəsil:	Quranı gözəl səslə oxumaq	352
161-ci fəsil:	Gecə ibadətinə yatıb qalan haqda nə rəvayət edilmişdir?	353
162-ci fəsil:	Quranın neçə günə xətm edilməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	354
163-cü fəsil:	Gecə namazında olan qiraət haqda nə rəvayət edilmişdir?	355
164-cü fəsil:	Gecə namazına qalxanın dua etməsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	356
165-ci fəsil:	Gecə namazının neçə rükət qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	358
166-cı fəsil:	Gecə namazının hansı vaxtda qılınmasının daha üstün olması haqda nə rəvayət edilmişdir?	360
167-ci fəsil:	Gecə namazı üçün kifayət edən ayə haqda nə rəvayət edilmişdir?	362

	yət edilmişdir?	
168-ci fəsil:	Namazda yuxusu gələn haqda nə rəvayət edilmişdir?	362
169-cu fəsil:	Evdə qılınan nafilə namazlar haqda nə rəvayət edilmişdir?	363
170-ci fəsil:	Duha namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	363
171-ci fəsil:	İstixarə namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	365
172-ci fəsil:	Ehtiyac namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	366
173-cü fəsil:	Təsbih namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	366
174-cü fəsil:	Şaban ayının ortasında olan gecə namazı haqda nə rəvayət edilmişdir?	368
175-ci fəsil:	Şükür namazı və səcdəsi haqda nə rəvayət edilmişdir?	368
176-cı fəsil:	Namazın günahlara kəffarə olması haqda nə rəvayət edilmişdir?	369
177-ci fəsil:	Vacib olan beş namazı qılan və onları qoruyan haqda nə rəvayət edilmişdir?	371
178-ci fəsil:	Haram məscidində və Peyğəmbərin ﷺ məscidində qılınan namazın fəziləti haqda nə rəvayət edilmişdir?	374
179-cu fəsil:	Beytul-Məqdisdə qılınan namazın fəziləti haqda nə rəvayət edilmişdir?	375
180-ci fəsil:	Quba' məscidində qılınan namaz haqda nə rəvayət edilmişdir?	376
181-ci fəsil:	Peyğəmbərin ﷺ məscidinə minbər qoyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?	376
182-ci fəsil:	Namazın uzun qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	378
183-cü fəsil:	Çox səcdə etmək haqda nə rəvayət edilmişdir?	379
184-cü fəsil:	Qiyamət günü bəndənin hesaba çəkiləcəyi ilk əməli fərz (vacib) namazlarıdır	380
185-ci fəsil:	Fərz namazı qılınan yerdə nafilə namazının qılınması haqda nə rəvayət edilmişdir?	381
186-cı fəsil:	Məsciddə daim eyni yerdə namaz qılmaq haqda nə rəvayət edilmişdir?	382
187-ci fəsil:	Namaz qıldıqda səndəllərin hansı tərəfə qoyulması haqda nə rəvayət edilmişdir?	383

“Elm və təhsil” nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ

Dizayner: Kamran İbrahimov
Texniki redaktor: Rövşanə Nizamiqızı

Çapa imzalanmış 19.03.2023
Şerti çap vərəqi 25. Sifariş № 88
Kağız formatı 70x100 1/16. Tiraj 2000

Kitab "Elm və təhsil" nəşriyyat-poliqrafiya
müəssisəsində səhifələnib, çap olunmuşdur
E-mail: elm.ve.tehsil@mail.ru
Tel: 497-16-32; 050-311-41-89
Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev 8/4